

Danion Vasile

Despre divorț

De același autor (ultima ediție): *Jurnalul convertirii* (Editura Areopag, 2020), *Duhovnicul. Rugăciunea. Postul* (Editura Areopag, 2020), *Prietenul nostru, Sfântul Vasile de la Ostrog – Izbăvitorul de frică* (Editura Areopag, 2020), *Acuzatul 1988* (Editura Areopag, 2020), *Tinerii și sexualitatea – Între iubire și păcat* (Editura Areopag, 2020), *Doctorul de povești* (Editura Areopag, 2020), *Despre înfruntarea bolii* (Editura Areopag, 2020), *Patericul pe înțelesul copiilor* (Editura Areopag, 2020), *Patericul mirenilor. Pilde pentru secolul XXI* (Editura Areopag, 2020), *Cartea nunții* (Editura Areopag, 2019), *Cel mai scump cadou de Crăciun* (Editura Offline Times, 2019), *Despre înfruntarea necazurilor* (Editura Areopag, 2018), *Despre avort. Motive, traume, consecințe* (Editura Areopag, 2018), *Vlahiia – Puterea iubirii* (Editura Areopag, 2017), *Cum să ne creștem copiii* (Editura Areopag, 2017), *Mâncăți sănătos – Sfaturile elefantului Sunny și ale prietenilor săi* (Editura Offline Times, 2015), *Povești religioase – Povestea icoanei mele* (Editura Areopag, 2014), *Palatul poveștilor* (Editura Areopag, 2012), *Drumul cuvintelor* (Editura Egumenița, 2009), *Zorii apocalipsei* (Editura Egumenița, 2008), *Fetele apostaziei – Dărâmarea idolilor* (Editura Agnos, 2008), *Underground – Rebelii generației NU* (Editura Agnos, 2007), *Tinerii și sexualitatea – Repere pentru mileniul III* (Editura Egumenița, 2007), *Despre reîncarnare și invazia extraterestră* (Editura Egumenița, 2006), *Despre horoscop, cutremure și ghicirea viitorului* (Editura Lucman, 2006), *Tinerii și sexualitatea – Întrebări și răspunsuri* (Editura Lucman, 2006), *Tinerii și sexualitatea – Păcate noi, păcate vechi* (Editura Egumenița, 2005), *Despre înaintemergătorii Antihristului* (Editura Cartea Ortodoxă, 2004), *Mângâiere pentru bolnavi* (Editura Egumenița, 2004).

Contact: danionvasile@yahoo.com

© Pentru ediția de față, Editura Areopag

ISBN 978-606-9678-15-2

Danion Vasile

Despre divorț

Ediția a doua, revizuită

Editura Areopag
București, 2020

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
VASILE, DANION

Despre divorț / Danion Vasile. - Ed. a 2-a, reviz.. -
București : Areopag, 2020

ISBN 978-606-9678-15-2

Introducere

Cartea de față este scrisă mai ales pentru persoanele care, ajungând într-un anumit impas în viața de familie, se simt la capătul puterilor și se gândesc la divorț.

Totuși, mi-am dat seama că o vor citi, cu siguranță, și persoane care au trecut prin experiența divorțului. Persoane care încearcă să își clarifice trecutul, persoane cărora le este greu să șteargă cu buretele perioada în care au fost căsătorite. De aceea, am considerat că, dacă aș pune titlul acestei cărți: *Împotriva divorțului*, aș putea să provoc o reacție de respingere a cărții. Sper că și persoanele divorțate vor citi cartea aceasta, fără să se simtă judecate, fără să se simtă privite la microscop. Nu scriu cu triumfalismul unei persoane care a avut o căsătorie de nota 10, o căsătorie în care totul a fost roz, totul a fost extraordinar. De altfel, nici nu cred că există astfel de căsătorii.

Ani de zile m-am întrebat: oare cum ar fi ca, după ce voi scrie această carte, să divorțez eu însumi? Frica aceasta m-a blocat, m-a înconjurat, ba chiar m-a paralizat.

Spun, cu mâna pe inimă, că m-aș fi bucurat să fi scris o altă persoană cartea de față. Pur și simplu pentru a nu ajunge, vreodată, în situația în care sunt unii consilieri sau psihologi care dau sfaturi legate de păstrarea familiei, deși ei înșiși au cel puțin un divorț la activ.

Am scris până acum mai multe cărți, pe diferite teme, însă două cărți în lucru – cea despre sinucidere și cea despre divorț – sunt niște poveri pe care le car de prea multă vreme. Mi-a fost și îmi este foarte greu să scriu la ele.

De ce scriu această carte? Cu 18 ani în urmă am scris o carte intitulată: *Cartea nunții – Cum să îmi întemeiez o familie*. În urma tipăririi ei am primit foarte multe scrisori, e-mail-uri și mesaje cu întrebări legate de viața de familie. Și multe dintre ele erau legate de conflictele din cuplu și de divorț.

Am răspuns la majoritatea acestor mesaje. (Foarte rar, fiind foarte ocupat, mi s-a întâmplat să nu pot răspunde.) Dar aceste răspunsuri mi-au luat foarte mult timp. Și, înțelegând că problema divorțului este mult mai importantă decât bănuiam, mi-am dorit să scriu o carte pe această temă.

M-au ajutat mult conferințele pe care le-am ținut, în diferite orașe ale țării, despre iubire și căsătorie. M-au ajutat discuțiile pe care le-am avut, la încheierea conferințelor, cu persoane pe care nu le cunoscusem anterior, dar care, deschizându-și sufletele în fața mea, m-au ajutat să le înțeleg și să le pot spune cuvinte de încurajare.

Unul dintre mesajele care mi s-au înfipt ca un cuțit în suflet, cu ani în urmă, a fost din partea unei femei care se confrunta cu probleme în căsnicie. Ea mi-a scris ceva de genul acesta (după ce îi răspunsesem la un e-mail): „Văd că nu ai cum să mă înțelegi. Am înțeles din ce ai scris despre familie că îți iubești prea mult soția, că trăiești o poveste de dragoste prea frumoasă ca să poți înțelege prin ce trec eu. Pur și simplu, nu poți să mă înțelegi, ca să poți să mă ajuți. Cred că nu are rost să îți mai scriu, nu văd la ce m-ar putea ajuta rândurile tale”. (Ceva similar îmi scrisese un soț, care îmi reproșa că nu am cum să îl înțeleg de ce își înșală soția, pentru că eu nu mi-am înșelat-o pe a mea.)

Când am citit, mi-am dat seama că într-un fel avea dreptate. Oare cum ar fi putut cineva să îmi fi

vorbit despre cum să depășesc durerea sinuciderii mamei mele, când aveam aproape 14 ani, fără să fi trecut printr-o experiență asemănătoare? Freție la picior de lemn...

Numai că, în loc să îmi înțeleg limitele, durerea și rândurile femeii respective m-au făcut să vreau să pot să o ajut, pe ea și pe toți cei aflați în situații asemănătoare cu a ei. Prețul? Prețul nu putea fi divorțul... Nu puteam să plătesc un astfel de preț. Dar aș fi fost gata să plătesc orice preț care era mai mic. Nu vreau să dau detalii despre această perioadă a vieții mele de familie, spun doar că, la un moment dat, ajunseseam să mă întreb dacă nu cumva joaca mea cu gândul la propriul divorț s-ar putea transforma în ceva real, doar pentru ca eu să pot înțelege din practică problema divorțului. Tot așa cum, deși nu am fumat niciodată în viața mea, m-am gândit să mă apuc de fumat doar pentru a trăi propria experiență a lăsării de fumat, pentru a-i putea ajuta pe alții să renunțe la fumat. (Cineva mi-a povestit chiar despre un preot care, ajutând mulți tineri să renunțe la droguri, a ajuns până la urmă să cadă el însuși în această dependență. Fapta lui de *vitejie* este ușor de analizat și de criticat de către oameni care nu s-au gândit în viața lor să ajute un drogat. Oricum, eu am fost cât p-aci să îl „plagiez” pe preotul respectiv în dorința mea de a-i ajuta cu orice preț pe cei care vor să divorțeze.)

Acum încerc să prezint situația cu detașare, dar nu a fost deloc ceva simplu. A fost o experiență care m-a răvășit, care m-a descumpănit profund.

Poate că unii cititori mă vor judeca, citind aceste rânduri. Dar, le spun: nu ați fost în pielea mea. Nu ați fost în pielea mea când femeii desperate se aflau în fața divorțului, când bărbați dezamăgiți îmi cereau sfatul și când simțeam că ceea ce le spun sunt doar

vorbe goale. Ați putea spune: dar, cine m-a pus să le răspund? De ce nu mi-am văzut liniștit de viața și de cărțile mele? În primul rând, pentru că, pentru mine, a scrie cărți sau a le răspunde acestor oameni era aproape unul și același lucru. În al doilea rând, pentru că duhovnicul pe care l-am avut în acea perioadă mi-a cerut să le răspund tuturor oamenilor care îmi cereau ajutorul în tot felul de probleme. (Și, uneori, când nu știam ce să răspund, mă ajuta chiar el cu răspunsuri potrivite.)

Întrucât majoritatea scrisorilor pe această temă le-am primit de la femei, îmi este mai ușor să mă gândesc, scriind, că sunt în fața uneia sau alteia dintre cititoarele căreia i-am mai scris despre divorț. Și cel mai simplu este să răspund încă o dată întrebărilor care mi-au fost puse pe această temă prin scrisori, e-mail-uri, la conferințe (pe bilețele) sau prin viu grai.

Dacă te gândești să divorțezi sau dacă vrei să înțelegi mai multe despre divorț, chiar dacă lucrurile în familia ta stau bine, citește mai ales prima parte a acestei cărți.

Dacă ai trecut deja prin experiența divorțului, îți recomand să începi mai întâi cu partea adresată ție (partea a treia a acestei cărți).

Dacă te-ai și recăsătorit, poți citi câteva gânduri pe care ți le-am adresat în partea a patra.

Dacă încă nu te-ai căsătorit, poți citi partea a cincea. Sau îți recomand să citești mai întâi volumul meu *Cartea nunții – Cum să îmi întemeiez o familie*. Și asta pentru că principalul motiv pentru care multe familii se destramă este că s-au *format* prost, că s-au căsătorit oameni incompatibili, oameni care nu au luat în serios căsătoria sau care nu au fost conștienți de faptul că aceasta nu este o distracție continuă, ci

un drum al iubirii spre veșnicie, cu încercări, cu bucurii, cu urcușuri, dar și cu coborâșuri. Că iubirea perfectă nu poate fi cunoscută de oamenii imperfecti. Că, nefiind perfecti, trebuie să încercăm să creștem în iubire. Iar iubirea adevărată vine de la Dumnezeu.

(Cartea aceasta nu este o carte religioasă. Nu este, dar nunta creștină este binecuvântată de Dumnezeu, Hristos Însuși binecuvântând nunta din Cana Galileii. De aceea ar fi incorect să fac abstracție de lucrarea lui Dumnezeu, de Cel care veghează asupra familiilor.)

Cartea este astfel gândită încât fiecare cititor să poată citi exact partea care îl interesează, fără să fie nevoit să citească și altceva înainte. După titlul multora dintre articole urmează un fel de mic rezumat – pentru a-ți da seama dacă te interesează sau nu subiectul respectiv. Iar dacă nu te interesează și nu vrei sau nu ai timp să îl citești, poți citi măcar ideea de la sfârșit, trecută în paragraful marcat prin „Ține minte”. Acolo sunt trecute doar părerile mele, nu sunt sfaturi. Sau, mai bine zis, ia-le ca sfaturi doar dacă rezonezi în întregime cu ele.

Deci, încep. Nu vreau să îți spun decât lucruri pe care le-am măcinat în sufletul meu, lucruri pe care le-aș spune, ca un testament, copiilor mei, dacă aș părăsi această viață după ce ei s-au căsătorit. Lucrul la această carte a fost dificil. Am oscilat să tipăresc cartea acum doi ani, când era aproape terminată. Pentru că simt o mare responsabilitate legată de tipărirea unei cărți despre divorț. O carte prost scrisă poate grăbi un cititor să divorțeze. Sau poate convinge o cititoare să amâne divorțul, chiar dacă viața îi este pusă în pericol de violențele soțului ei. Cu toate minusurile cărții, cititorii manuscrisului în formă electronică, și în mod special D. P. (căreia îi

mulțumesc pe această cale) m-au încurajat să pregătesc cartea pentru tipar.

Perioada de carantină cauzată de epidemia de coronavirus a accentuat conflictele din multe familii. Chiar și din multe familii creștine. De aceea am considerat că e bine să tipăresc cartea așa cum este, iar pe viitor să o îmbunătățesc în funcție de ecourile pe care le va avea.

Gata, am vorbit destul despre mine. Acum aș vrea să îmi vorbești și tu despre tine. Aș vrea să te gândești bine la întrebările pe care ai vrea să mi le pui. Aș vrea să te gândești ce m-ai întreba dacă aș fi lângă tine și am putea sta de vorbă.

Evident, nu vei găsi în această carte răspunsuri la toate întrebările tale. Dar, la o parte din ele, eu sper că la mare parte, vei găsi. Îmi va fi de mare ajutor dacă îmi vei scrie (pe adresa de e-mail danionvasile@yahoo.com) cum aș putea să îmbunătățesc cartea de față).

E vremea să începem călătoria împreună. Hai la drum...

I. PENTRU CEI CĂSĂTORIȚI

În loc de introducere

Bună ziua. Îți scriu aceste rânduri cu nerăbdare, cu emoție, cu sufletul la gură. Am așteptat ani de zile să termin de scris cartea pe care o ții în mână. Am tot așteptat, am scris, iar am așteptat, și acum, gata, vin la tine.

Te rog să îmi faci puțin loc în viața ta. Vei înțelege de ce rândurile pe care le scriu sunt scrise cu lacrimi. Aș vrea să pot veni lângă tine, să te iau de mână și să îți vorbesc. Aș vrea să te pot privi în ochi, să văd frământarea din ochii tăi. Dar nu pot face asta... Așa că nu îmi rămâne decât să îți scriu. Poate că în starea în care ești nu ai chef să citești rândurile unui străin. Da, îți sunt străin. Nu vreau să mă bag în viața ta. Nu vreau decât să te ajut. Aș vrea să poți citi rândurile acestea chiar dacă acum poate inima ta e apăsată de tristețe, chiar dacă poate lacrimile te împiedică să citești.

Scriu din două motive: în primul rând, pentru a te ajuta să ieși din labirintul deznădejdiei în care te afli, și în al doilea rând pentru a te ajuta să te lupți altfel pentru iubirea și pentru familia ta. Pentru a te ajuta să nu ajungi la divorț...

Dă-mi o șansă, te rog. Dă-mi și mie o șansă. Citește rândurile mele. Nu cred că rândurile mele pot fi magice, că pot convinge pe cineva să ia o decizie esențială. Dar cred că rândurile mele pot rezona cu ce e în sufletul tău. Îmi doresc să cred că unele din cuvintele scrise aici își vor găsi ecou în inima ta.

În așa măsură încât, dacă, peste ani, vei auzi că autorul acestei cărți a divorțat, să nu rămâi cu impresia că te-am amăgit scriindu-ți această carte. Aș pre-

fera să mor decât să îmi înșel sau să îmi părăsesc soția. Aș prefera să mor decât să nu îmi mai iubesc soția.

Dragostea pe care i-o port m-a obligat, pur și simplu, să scriu *Cartea nunții*. Am simțit nevoia de a-I mulțumi lui Dumnezeu că mi-a dăruit-o (și că m-a dăruit ei) și de a-i mulțumi soției mele pentru povestea de dragoste pe care o trăiesc alături de ea (de ani de zile chiar mă gândesc să povestesc acest vis frumos într-o carte, care să poarte titlul: *Te iubesc*. După ce sora mea a rămas văduvă, i-a spus soțului ei: „Dacă ești și după moarte, dă-mi un semn. Vreau să îmi trimiți prin cineva o carte, care să știu că e de la tine”. Și nu după mult timp o vecină, pe care o cunoștea foarte puțin, i-a făcut cadou o carte cu titlul *P.S. I Love You*. Coincidență, nu?) Dragostea pe care i-o port soției mele m-a făcut să îmi doresc să scriu o carte despre divorț, ajutând astfel cât mai multe familii să rămână unite. Nu știam la ce mă înham, nu știam cât de sinuoasă va fi călătoria. Dar am pornit la ea. Nici acum nu știu cum va fi după ce cartea o să apară. Dar știu că am încercat să îți întind o mână de ajutor. O mână slabă, dar sinceră. Și am făcut asta din toată inima.

Poate că, peste ani de zile, voi scrie o nouă carte, mai amplă, mai detaliată, mai interesantă, mai... nu știu cum va fi. Dar acum am încercat să spun tot ce aveam pe suflet. Unele idei vor fi dezvoltate mai pe larg, altele vor fi prezentate pe scurt. De altfel, există o mare diferență între cititorii de acum 18 ani, de când voiam să scriu această carte, și cititorii de astăzi, învățați cu mesaje scurte pe Facebook, *educați* să răspundă unor stimuli diferiți.

Eu termin de scris această carte în anul 2020, pentru cititorii din 2020. Nu știu cum va arăta dacă o

voi reedita peste 10 ani. Dar știu că acum am încercat, pur și simplu, să fiu alături de voi, de cititori.

Nu am de gând să dau rețete, și nici nu cred că există rețete universale legate de divorț. De multe ori, când mi se cerea sfatul, eu răspundeam: „Dar tu ce crezi că e mai bine? Să divorțezi sau nu?”

Cred că sunt soți care au greșit divorțând, încercând să scape de tensiunile din familie. Dar mai cred că sunt și alții care au greșit amânând la nesfârșit divorțul, făcându-și rău și lor și copiilor lor.

O prietenă, după ce a citit *Cartea nunții*, a împrumutat-o colegelor ei de la locul de muncă. Apoi m-a întrebat: „Dar tu, până la urmă, ești pro sau contra divorțului? Că unele colege mi-au spus că au înțeles, citind aceleași rânduri, că ești contra divorțului, altele că ești pro divorț.”

Răspunsul meu nu este și nu poate fi alb sau negru. El poate fi înțeles abia după citirea acestei cărți. Cred că divorțul este uneori o crimă. Dar uneori este o crimă și păstrarea căsniciei cu orice preț. Poate că ambele tabere, și susținătorii divorțului, și dușmanii acestuia, vor găsi noduri în papură cărții de față. Încerc, fără să mă pun deasupra lor, să fac abstracție de ei.

Cartea aceasta nu este infailibilă. Cum nu sunt nici celelalte cărți ale mele. Și asta pentru că nici eu nu sunt infailibil. Poate că vor exista idei sau nuanțe cu care nu veți fi de acord nu pentru că aveți o perspectivă diferită asupra lucrurilor, ci pentru că răspunsurile mele sunt, într-o anumită măsură, greșite. Vă rog să mă iertați pentru toate greșelile pe care, poate, le are această carte. Însă nu încerc să dau cu lingurița rețete ale succesului în viața de familie. Încerc, doar, așa cum am mai spus și cum mai spun, să vă întind o mână de ajutor.

Cine este de vină?

a) Vina divorțului nu este doar a unuia dintre soți; b) „Eu nu am greșit cu nimic”; c) Despre propriile greșeli

Încearcă să depășești starea în care îl învinuiești pe celălalt că s-a ajuns aproape de divorț. Când o familie se destramă, vina nu este doar a unuia dintre soți, ci a amândurora. Indiferent cine a greșit mai mult, este foarte important să găsești puterea de a-l ierta pe celălalt.

a) Vina divorțului nu este doar a unuia dintre soți

Înainte de a începe să scriu articolul propriu-zis, vreau să te rog ceva. Am observat că oamenii care au trecut prin divorțuri sau prin alte tipuri de eșecuri sau dezamăgiri au tendința să citească informații despre subiectul respectiv căutând lucruri care să îi îndreptățească, căutând confirmări pentru ideile pe care le au deja. Adică, ei nu sunt în situația de a citi pur și simplu despre astfel de subiecte pentru a vedea ce gândește și ce scrie un anumit autor, ci caută doar să li se dea „apă la moară”, cum se spune. Așa cum, de exemplu, o femeie care a avortat este dispusă să citească un articol legat de avort mai ales dacă în articolul respectiv avortul este privit cu înțelegere, dacă nu chiar ca o faptă bună (pentru că se respectă dreptul femeii de a face ce vrea cu propriul trup sau se evită nașterea unui prunc care ar crește în condiții grele, lipsit de dragostea paternă etc.).

De aceea, un articol despre responsabilitatea divorțului riscă să trezească resentimente. Astfel că mă aflu în situația de a alege: vreau să scriu un articol cu

care să fii de acord sau un articol care să te ajute să înțelegi mai bine subiectul abordat?

Știu, dacă aș fi în situația ta, aș prefera un articol care să fie și așa și așa. Nu vorbim despre creșterea recoltei de grâu, nici despre schimbările politice dintr-o țară de pe alt continent. Ci vorbim despre un subiect care te afectează în mod direct.

Există duhovnici care îi ajută pe oameni să renunțe la fumat folosind metode aparent dure, cu canoane grele. Alții care îi ajută să renunțe folosind metode mult mai simple. Contează nu doar ca omul să renunțe la fumat, ci contează și modul în care a renunțat, sau mai bine zis cât de compatibil a fost pacientul cu tratamentul pe care l-a primit. Pentru că nu există nici pacienți și nici tratamente standard.

Tot așa, e important nu doar să îți spun anumite lucruri, e important nu doar să înțelegi anumite lucruri, ci e important și modul în care le înțelegi.

Te rog deci să nu vânezi greșeli în pozițiile mele. Mi s-a întâmplat să cunosc oameni care, citind cărțile mele, nu au fost de acord cu unele dintre ideile expuse, dar peste ani de zile au ajuns să se regăsească pe deplin în ele. Asta nu înseamnă nici că tot ce scriu este bine, nici că și tu te vei regăsi în cele scrise aici. Înseamnă doar că te rog să faci abstracție de ideile cu care nu ești de acord, să treci peste ele și să vezi restul.

În majoritatea cazurilor în care se ajunge la divorț, fiecare consideră că celălalt este de vină. Ba chiar există două tabere, familia ei versus familia lui, și fiecare dintre ele consideră că are dreptate.

Prin acest articol risc să supăr o parte dintre cititori, și asta pentru că mulți consideră că ei au dreptate, că ei sunt personajele pozitive ale filmului familiei, iar soții sau soțiile lor sunt personajele negative.

Nu știu dacă voi reuși să conving pe cineva să înțeleagă că, atunci când s-a ajuns la divorț, vina este a ambilor soți. Am în cap câteva persoane pe care le cunosc bine și care, dacă le-aș spune acest lucru privind-le în ochi, s-ar supăra pe mine.

b) „Eu nu am greșit cu nimic”

„Cum, dar eu, eu cu ce am greșit? Nu am greșit cu nimic...” Acest „nu am greșit cu nimic” este de fapt o comparație cu greșelile pe care le-au făcut alții, care însă rămân în continuare căsătoriți și se bucură de familiile lor.

Îmi dau seama că este foarte greu ca atunci când cineva trece prin durerea unui divorț pe care nu și-l dorește să își dea seama că și el a avut o parte din vină. De obicei, suntem foarte înțelegători cu minusculele și cu defectele noastre, dar foarte exigenți cu ale celor de lângă noi, după ce nu îi mai iubim. Faptul că cel pe care îl iubim are unele defecte nu ne deranjează, pentru că dragostea ne face să acoperim defectele respective. Dar, după ce iubirea dispare, ne întrebăm: „Oare cum am putut să iubesc un astfel de om?”

Există și situația în care unii își recunosc greșelile, dar în același timp își dau seama că greșelile lor nu duceau în mod clar la divorț, că divorțul putea fi evitat. În astfel de situații, cum să îi apese responsabilitatea pentru greșelile care au culminat cu divorțul?

După divorț, între cei doi soți există un fel de război, declarat sau nu. E un conflict în care fiecare vrea să se răzbune pentru visele neîmplinite, pentru dezamăgirile trăite, pentru „anii furati”, pentru tinerețea pe care nu i-o va da nimeni înapoi, pentru promisiunile neținute, pentru o mulțime de lucruri.

c) Despre propriile greșeli

Dacă tu vei fi în situația de a cântări cât ai greșit tu și cât a greșit celălalt, aproape sigur că, vrând să îți dovedești dreptatea, vei neglija iubirea. Și, cu dreptatea în mână, vei pierde.

Oricum, poate că și tu ai greșit, chiar prin faptul că te-ai căsătorit cu un om pe care nu l-ai cunoscut destul de bine. Poate că, dacă ai fi avut ochii deschiși înainte de nuntă, aceasta nici nu ar mai fi avut loc. (Da, mie îmi e ușor să îți scriu astfel de lucruri, așa e, dar dacă totuși lucrurile stau chiar așa?)

Cred că în multe cupluri s-a ajuns la divorț și pentru că cel înșelat (sau cel căruia i-a fost provocată suferință, în diferite moduri) s-a săturat să rabde. Pentru că a vrut să pună stop suferinței punând capăt și relației. Dacă ar fi căutat moduri de a repara relația, poate că ar fi găsit. O mulțime de familii, după ce au trecut prin momente de cumpănă, au știut să depășească greșelile și să meargă mai departe.

Eu nu vreau să insist că trebuie să îți vezi vina și responsabilitatea cu orice preț. Vreau doar să te gândești că poate celălalt nu e așa cum îl vezi când te orbește supărarea sau dorința de răzbunare. Cum nu era nici când iubirea te făcea să îi treci cu vederea toate patimile sau defectele. Celălalt e undeva între cele două extreme.

Nu e bine nici să lași sentimentele de vinovăție să te dărâme. Iuda, după ce L-a vândut pe Hristos, când și-a dat seama cât de mult a greșit, s-a dus și s-a sinucis. Nu a știut să Îl roage pe Dumnezeu să îl ierte. Presiunea era prea mare și a clacat. Altfel, dacă s-ar fi pocăit, poate că ar fi devenit un mare sfânt, un model de pocăință pentru toți păcătoșii.

Când își dau seama că au greșit față de soțul sau soția de care mai apoi s-au despărțit, unii aleargă la

tot felul de psihologi pentru a depăși starea de angoasă. Dar, mai mare decât ajutorul pe care îl pot da acești psihologi este ajutorul pe care îl dă Biserica, prin taina spovedaniei. Nimic nu ajută mai mult decât taina spovedaniei, pentru că povara păcatelor nu poate fi ștearsă de niciun psiholog, ci doar de Dumnezeu, prin preot.

Și, dacă nu ai avut puterea să cauți ajutorul lui Dumnezeu în taina spovedaniei înainte de a te confrunta cu problema divorțului, încearcă măcar acum. Caută un preot în care să ai încredere și deschide-ți sufletul în fața lui. Pentru că, prin el, nu primești ajutorul unui om, ci primești ajutorul lui Dumnezeu.

Ține minte

Nu rezolvi nimic dacă te tot gândești că tu nu ai greșit cu nimic. Chiar și numai faptul că ai pornit în viața de familie lângă un om pe care l-ai cunoscut doar superficial este o greșeală. Oricum, dacă vei sta la nesfârșit să cântărești nevinovăția ta și vina celuilalt, se va schimba ceva? Nu, nimic. De aceea, e foarte important să încerci să îl ierți. Și, poate, asta duce chiar la împăcarea voastră...

„Te-am înșelat...”

a). O veste dureroasă; b) Vina căderii celui alt; c) Cultura adulterului; d) Recunoașterea sinceră și asumarea căderii; e). Iubirea din tinerețe; f) Un accident sentimental; g) Prima dată; h) Starea de confuzie; i) Un alt început 10; j) Flirtul vinovat și cel nevinovat; k) Atracția irezistibilă; l) Când nu s-a ajuns la sex; m) Promisiunea ieșirii din impas; n) Viața paralelă; o) Nevoia de împlinire sexuală; p) Fiorul tinereții; r) Mai multe amante sau mai mulți amanți; s) Greșeli trecute cu vederea; ș) Gelozia; t) Bănuiala că ai fost înșelat/ă ț) Dovezi că te înșală u) Minciuna că te-a înșelat v) Când tu vrei să înșeli; w) Căsătoria „deschisă” și swing-ul; x) Evaluarea avantajelor și dezavantajelor; y) Ridicarea

Normal ar fi ca niciunul dintre soți să nu îl înșele pe celălalt. Practic, adulterul este unul dintre cele mai răspândite motive de divorț. Când celălalt te înșală, poți să te grăbești să divorțezi, sau poți să încerci să îl înțelegi, ca să știi ce trebuie să faci pentru a-l ajuta să se ridice din căderea în care se află.

a). O veste dureroasă

Când un soț începe să îl înșele pe celălalt, temelia familiei este surpată. Când îl și anunță ostentativ de acest fapt, înseamnă că problema este mult mai gravă și, încet-încet, familia se va destrăma.

Nimeni nu se căsătorește ca să divorțeze. De fapt, nimeni dintre cei care se căsătoresc din iubire nu se gândesc că poate vor ajunge la divorț. Cei care se căsătoresc din interes analizează cu mare atenție a-

ceastă posibilitate, pe care o pot considera – dacă rămân cu câștigul estimat – chiar o investiție de succes.

Dar când soții se căsătoresc din iubire nu vor să înșele și să fie înșelați. Iubirea adevărată presupune să vrei să trăiești pentru cineva și doar pentru acel cineva, nu să îl împarți cu una cu mai multe persoane.

De aceea, vestea că ești înșelată te poate distruge. Unele femei chiar s-au sinucis după ce au aflat că sunt înșelate de soții lor. Li s-a părut că viața fără ei nu are sens.

Oricât ar fi de trist faptul că ești înșelată, nu trebuie să te lași covârșită de el. Da, acest fapt schimbă în întregime viața voastră de familie, dar, cu toate acestea, nu trebuie să clachezi. Roagă-te lui Dumnezeu să îți dea puterea să mergi mai departe.

b) Vina căderii celuilalt

Întrebarea care se pune cel mai des în astfel de cazuri este: „Cum ai putut să faci așa ceva?” Celălalt e vinovatul, celălalt este responsabilul, tu ești doar nevinovata victimă. Puține femei se întreabă: „Oare care este partea mea de vină? Oare ce am făcut eu de soțul meu a căutat iubire, înțelegere, tandrețe sau chiar sex în altă parte?” În egală măsură, soții care află că au fost înșelați refuză să își pună întrebări similare. Preferă să dea cu piatra, acuzând.

Dar, în realitate, oamenii nu fug de fericire. Majoritatea fug pentru că nu s-au simțit împliniți, că le-a lipsit ceva. Și, chiar dacă de obicei cel înșelat spunea că totul este în regulă, pentru că din punctul lui de vedere chiar era în regulă, poziția aceasta se datora faptului că percepea realitatea distorsionat, că nu avea curajul de a încerca să înțeleagă ce simte cu adevărat celălalt.

Poate că îți înțelegi partea de responsabilitate, și poate că spui: „Da, așa este, am greșit și eu față de el, chiar dacă nu l-am înșelat. Dar problemele noastre trebuiau rezolvate în alt mod. Așa, pur și simplu s-a distrus căsnicia noastră.”

Era ideal ca problemele să se fi rezolvat altfel. Din păcate, s-a ajuns aici. Și poți să începi să mergi pe calea reproșurilor sau să îți dai seama că, dacă tu ai fi fost mai aproape de el, nu s-ar fi ajuns aici.

c) Cultura adulterului

Adulterul este privit astăzi ca ceva aproape normal. Am auzit replica: „Doar majoritatea bărbaților își înșală soțiile...” Trebuie să recunoaștem că presiunea aceasta pe care o provoacă raportarea generală la adulter – de înțelegere, de acceptare chiar – mărește șansele de a se ajunge la un astfel de păcat. Dacă societatea ar fi considerat adulterul o mare greșală, mult mai puțini oameni l-ar fi luat în considerare ca pe o opțiune de viitor. Nu trăim într-o lume ideală, trăim în lumea noastră, în care din ce în ce mai puțini oameni resping păcatul și aleg virtutea. Ne place sau nu, lumea merge spre rău, nu spre bine, din punct de vedere moral. Cu alte cuvinte, căderea soțului tău are o anumită îndreptățire. Nu trebuie să fii de acord cu ea, dar trebuie să îi înțelegi circumstanțele atenuante.

d) Recunoașterea sinceră și asumarea căderii

„Nu știi dacă poți sau nu să mă ierți, dar cred că trebuie să îți spun: «Te-am înșelat...»”

Oricât ar fi de dureroase aceste cuvinte, ar trebui să le privești cu înțelegere. Ți s-a cerut ajutorul. Încă nu e totul pierdut. Lucrurile se mai pot repara.

Chiar dacă pentru aceasta este nevoie de timp, de răbdare, soțul nu ți-ar fi cerut ajutorul dacă nu ar

fi sperat că îl vei ajuta. Ai trei variante – ori ceri divorțul, pentru că nu poți accepta faptul că ai fost înșelată, ori îl ierți, dar până la urmă tot la divorț ajungi, din cauza recidivelor lui, ori îl ierți și el se schimbă. Dacă nu îl ierți, poate că o să îți reproșezi asta toată viața. Trebuie să îl ierți și să ai încredere că se poate schimba. Altfel, dacă stai cu ochii pe el zi de zi, arătând prin aceasta că nu crezi în schimbarea lui, îi va fi mult mai greu să își revină. Chiar dacă ți se pare greu, încearcă să te pui tu în situația lui și vezi cum ți-ai fi dorit să fii tratată dacă tu ai fi căzut. Poate că îți este foarte greu să accepți că și tu puteai să cazi. Chiar dacă îți este greu, pune-te în locul lui și încearcă apoi să îi dai o mână de ajutor.

e) Iubirea din tinerețe

Foarte puțini oameni se căsătoresc cu prima iubire a vieții lor. Majoritatea au parte de mai multe iubiri, unele de durată, și din ce în ce mai puține rămân la nivel sentimental. Cele mai multe ajung și la manifestarea sexuală.

Oricât ai încerca să le uiți, din când în când ele revin în minte. Poate nu neapărat în primele luni după căsătorie, poate nici în primii ani. Dar, când tensiunile dintre soți cresc, amintirile par un refugiu nevinovat. „Poate că era mai bine să mă căsătoresc cu...”, „Am greșit că m-am despărțit de...” etc.

Apoi, apare chiar persoana cu pricina. Întâmplător, pe stradă, la un eveniment public, sau mai puțin întâmplător – te-a găsit sau ai găsit-o pe rețelele de socializare. Nu pare ceva neapărat rău să te revezi cu ea. Te vezi o dată, de două ori, apoi ai senzația că viața ta de familie e o mare ratare. De fapt, cauți noduri în papură ca să îți justifici dorința unei aventuri. Și nodurile în papură se găsesc ușor.

Poate că soțul tău a chelit, iar iubirea ta din tinerețe are părul negru. Poate că soțul tău s-a îngrășat, iar iubirea ta din tinerețe are un corp athletic. Poate că soțul tău se poartă cu tine cu indiferență, iar celălalt te soarbe din priviri. Poate că soțul nu te mai iubește, iar celălalt e gata oricând să divorțeze de soția lui și să se întoarcă la tine, care ai fost „iubirea vieții” lui. Te-ai săturat de o viață monotonă, banală, plictisitoare.

Ți se pare că ai toate motivele să încerci măcar. Nu știi ce va ieși din această aventură.

Ce rost are să îți spun să nu faci această greșea-lă? Ce șanse am să mă asculți?

Eu însă nu îți spun să rămâi cu viața banală de cuplu de care ai avut parte până acum. Eu îți spun că e bine că ai conștientizat că relația cu soțul tău lasă de dorit pe multe planuri. Eu îți spun că poți sau, mai exact, puteți repara lucrurile. Pe când, dacă îl înșeli, chiar dacă o scurtă vreme îți va fi foarte bine, vei intra într-un cerc vicios care nu îți poate aduce împlinirea.

f) Un accident sentimental

Se poate ca el să te înșele pur și simplu accidental. Poate că a fost o situație neprevăzută, poate că... Știu, nu te interesează detaliile. Dar sunt importante.

Dă-ți seama cât de mare diferență e între situația în care a plecat într-un team building cu colegii de serviciu tocmai pentru a putea fi o noapte cu colega de birou și cea în care nici prin cap nu îi trecea să te înșele, dar s-a întâmplat să ajungă în brațele șefei lui.

E adevărat că team-building-urile oferă o mulțime de ocazii de a găsi o nouă iubire, de aceea ideal ar fi ca soții care se simt vulnerabili să încerce să nu

meargă acolo. Dar, dacă sunt sarcini trasate de șef, uneori e aproape imposibil să refuzi.

Poate că el a plecat acolo convins că nu are ce să se întâmple rău. Că te iubea și că era doar al tău. Dar acolo s-a întâmplat ceva și te-a înșelat.

Ajută-l să se ridice. E mult mai bine dacă te-a înșelat accidental decât dacă ar fi pregătit această cădere, dacă ar fi vrut să își găsească o altă iubită. Fii lângă el, pentru că, altfel, dintr-o cădere accidentală situația poate evolua spre divorț cu pași repezi.

g) Prima dată

Cu cât afli mai repede despre escapadele conjugale ale soțului tău, cu atât este mai bine. Ideal este să afli înainte ca ele să se transforme în fapte, încă de când se află la nivelul de gânduri. Când între soți există înțelegere și comunicare, cel care le are nu așteaptă ca astfel de gânduri să fie puse în practică, ci îi cere ajutorul celuilalt.

La început, sunt doar niște banale gânduri. „Ce rost are să i le comunic soției mele? S-ar îngrijora degeaba. Mai bine nu îi spun nimic.” Cu trecerea timpului, gândurile devin obsesive, dar rușinea este mai mare. Așa că șansele căderii cresc.

Dacă nici după prima cădere soțul nu repară lucrurile, va urma a doua cădere, a treia și tot așa.

Cu cât apare mai repede conștiința greșelii, cu atât șansele de ridicare sunt mai mari. Altfel, dacă glasul conștiinței este ignorat, încetul cu încetul starea de cădere este privită ca ceva normal.

h) Starea de confuzie

Când între soți apar neînțelegeri, când povestea de iubire pare să se destrame, intervine și o stare de neclaritate, de confuzie. Apare o teamă de viitor, o

teamă de necunoscut, apar grijile cu privire la viitorul familiei. În această stare valorile personale se diluează, nimic nu mai pare cum a fost. E ca o beție cu ochii deschiși. Confuzia aceasta nu pare neapărat ceva rău în sine, dar deschide poarta spre compromisuri.

i) Un alt început

Este în firea omului să vrea să schimbe lucrurile în bine. Biserica insistă pe importanța înțelegerii nevoii permanente a omului de a pune început bun. Numai că omul pătimăș înțelege începutul bun altfel decât ar trebui. Consideră că a epuizat încercările de a repara relația cu soția lui, așa că încearcă să explozeze alte relații. Numai că acestea sunt simple himer.

Soluția este întoarcerea spre Dumnezeu, care îți va da puterea să repara lucrurile. Altfel, căutând un început care te îndepărtează și de Dumnezeu și de soția ta, nu poți ajunge decât într-o prăpastie, mai mică sau mai mare.

j) Flirtul nevinovat

Unii bărbați flirtează cum respiră. La locul de muncă, la supermarket, peste tot unde merg simt nevoia să flirteze cu femeile.

Acest lucru face ca timpul să treacă mai repede, să fie mai plăcut, alungă monotonia vieții de zi cu zi. „Ce e rău în asta? E o banală joacă cu cuvintele...”

Da, la început poate că este doar o banală joacă. Dar, în timp, devine o a doua natură. Nu mai poți trăi fără să flirtezi, ți se pare că viața e mult mai plicticoasă când nu ai ocazia de a flirta.

Pentru unii, flirtul e o formă de a spune amabilități persoanelor de sex opus. Îl consideră nevinovat. În faza de început, nici nu e neapărat ceva vinovat.

Dar, tot flirtând, nu știi când apare ocazia de a trece la chestii mai serioase. De asta, un soț care își iubește soția sau o soție care își iubește soțul nu trebuie să flirteze cu alte persoane. Pentru că dacă inima are o porțiță, cât de mică, lăsată deschisă pentru alte persoane, în timp se poate ajunge la divorț.

k) Atracția irezistibilă

Unii bărbați și unele femei explică: „Nu am putut rezista. Pur și simplu am simțit că am găsit exact ceea ce îmi trebuia.” Fie că este vorba de o frumusețe răpitoare, fie că este vorba de cine știe ce alt factor, reacția a fost clară. Această situația este oarecum de înțeles: ce puteai face în fața unei astfel de oferte?

Ce rost are să contestăm existența acestor situații limită? Ți se pare că ai găsit iubirea perfectă, că totul e prea frumos ca să faci compromisul de a închide ochii în fața șansei, în fața oportunității, în fața destinului? Cu cât încerci să te convingi mai tare că e doar o iluzie, cu atât îți dai seama mai clar că nu poți nega sentimentele tale, că nu te poți juca cu inima ta. Pentru tine, compromisul nu e să îți ratezi viața de familie, compromisul ar fi să fii orb în fața șansei – cu care nu știi dacă te vei mai întâlni vreodată – de a trăi povestea de dragoste perfectă. Sau aproape perfectă. În orice caz, o poveste de dragoste mult mai frumoasă decât cea pe care o trăiești în familia ta. Nu contează trecutul acum, nu mai contează că poate și alături de soțul tău ai trăit o poveste de iubire, asta a fost cu vreme în urmă, iar acum iubirea a expirat. Și, atunci, de ce să refuzi o nouă șansă? De ce să nu ai încredere că de data aceasta lucrurile vor merge mai bine?

Încearcă să îți dai seama că, dacă simți că ești în fața unei atracții irezistibile, dacă simți că nu ai ce

face, ești ca sinucigașul care și-a pus lațul de gât, fără să fie conștient de ce îl așteaptă după ce moare.

Nu cred că pot scrie cuvinte care să convingă un om hipnotizat de o nouă iubire să își dea seama că greșește. Unii, trecând prin astfel de situații, au citit și Biblia și scrieri ale sfinților despre familie – și nu i-au atins defel. E ca și cum i-ai spune drogatului care și-a pregătit seringă că e păcat ce face și că ar fi mai bine să renunțe.

Dacă astăzi există un magnet puternic care te rupe de soțul tău, mâine va exista un altul, poate mai puternic, care te va rupe de al doilea soț și tot așa. Acesta este unul dintre motivele pentru care procentul divorțurilor la cuplurile aflate la a doua căsătorie este mai mare decât în cazul cuplurilor aflate la prima căsătorie.

Eu nu vreau să contest lucrurile care îți plac la persoana respectivă. Poate e chiar și mai și decât ți se pare ție. Dar cred că soluția nu e să cedezi. Cred că, deși e foarte greu, deși e crâncen, aceste atracții irezistibile nu sunt chiar irezistibile. Cred că, dacă te lupți să rezisti, cu ajutorul lui Dumnezeu, al duhovnicului sau al soțului tău, vei reuși.

1) Când nu s-a ajuns la sex

Când relația extraconjugală a rămas la nivelul sentimentelor, pare mult mai îndreptățită. Celălalt e un refugiu pentru tine, îl iubești cu o iubire curată și asta îți dă oarecum apă la moară. Te tot uiți la relația voastră și nu vezi nimic murdar. Vă iubiți și atât. Oare Dumnezeu e orb, oare El nu Se uită și la inimile voastre?

Nu, Dumnezeu nu e orb. Dumnezeu tocmai că știe exact cum stau lucrurile. Dar nu doar când se ajunge la sex relația extraconjugală e păcat. E păcat și

când iubești un om care e impotent și cu care știi că nu ai cum să faci sex. Păcat e când iubirea pe care ar trebui să i-o arăți soțului tău o arăți altcuiva.

Au fost situații în care unele femei au început să iubească colegi de serviciu cu care erau sigure că nu vor trece niciodată la lucruri mai serioase. Povești de iubire care păreau nevinovate și care au ținut luni de zile sau ani întregi. Dar până la urmă tot în pat au dus, în urma unui proces de *dezintoxicare de soț* care a fost atât de lent încât era imposibil de observat. Sau, chiar dacă nu au dus în pat, au transformat viața de familie într-o caricatură.

m) Promisiunea ieșirii din impas

Posibilitatea de a-ți înșela soțul sau soția nu apare întotdeauna ca o chestie rea. În general, păcatele pe care le facem noi nu par așa de rele ca ale altora. Fumătorul se apără spunând că nu este bețiv, bețivul se apără spunând că nu este și hoț etc. Lucrurile rele pe care le facem nu sunt percepute ca rele, sau, dacă sunt, avem cum să le îndreptăm. De aceea, o relație extraconjugală pare că aduce soluția la problema depășirii tensiunilor conjugale. Poate că ai încercat ani de zile orice altă soluție și nu a mers. Nu mai rezisti, vrei ca viața ta să fie altfel. Și oferta apare, tentant, poate chiar în perioada în care sunt cele mai mici șanse să rezisti.

Nu e însă deloc așa. Da, pentru o scurtă perioadă de timp ți se va părea că ai găsit șansa vieții tale. Dar *fericirea* va fi de scurtă durată. Poate că ești la limita puterilor, poate că această fericire de scurtă durată e mult mai importantă pentru tine decât orice altceva. Nu uita însă că orice alegere de acest gen costă. Și, de fapt, alegând să îți distrugi familia printr-o

relație extraconjugală alegi și mai multă suferință, nu mai puțină.

n) Viața paralelă

Poate că nu vrei să divorțezi, poate că te gândești la copii sau la alt motiv, și tot ce crezi că poți face este să ascunzi relația extraconjugală. Ești ca un hoț care nu poate trăi fără să fure, care își dă seama că, mai devreme sau mai târziu, va fi prins și de aceea face tot ce îi stă în putință pentru a amâna acest moment.

Cât crezi că poți trăi în minciună? Nu îți dai seama că minciuna în care trăiești te va modela și pe tine? În timp, vei ajunge de nerecunoscut. Cu vreme în urmă aveai niște valori, niște repere, pe care vei ajunge să le schimbi, să le părăsești. Dă-ți seama că în primul rând ție îți faci rău prin relația extraconjugală, că tu alegi un tobogan al căderii.

o) Nevoia de împlinire sexuală

Nu sunt de acord cu cei care minimalizează valoarea relațiilor sexuale în viața de familie. Cu cei care spun că, indiferent cât de banale sau chiar neplăcute au devenit acestea, nu contează, trebuie să te minți singur că totul este bine, că singurul obiectiv este evitarea sau măcar amânarea divorțului.

Poate că, după ce în ultimii ani cu soțul tău viața sexuală a lăsat de dorit, în momentul în care ai un alt iubit parcă prinzi aripi. Îți dai seama că nu ești atât de ruginită cum credeai, ți se pare că trăiești iarăși, că ai întinerit pur și simplu. Cine are dreptul să îți ceară să ruginești în rutina familiei?

Dar soluția nu este să ruginești. Faptul că tu și soțul tău aveți probleme în pat poate fi depășit. De

multe ori, aceste probleme sunt doar un ecou al problemelor sentimentale dintre voi.

De cele mai multe ori, problemele sexuale în cuplu pot fi depășite. Este nevoie de iubire și de răbdare.

Nici dacă soțul tău, din cauza unei boli sau din alte motive, a ajuns la impotență, și din punct de vedere medical nu se mai poate face nimic pentru a-și reveni, soluția nu este să îl înșeli. Dacă Dumnezeu nu ar exista, dacă oamenii ar trăi doar după poftele lor, atunci înșelatul ar fi recomandat în această situație. Dar Dumnezeu există. Și El nu ne-a spus că dacă soțul ajunge impotent soția poate să își găsească *alina-rea* în altă parte.

p) Fiorul tinereții

De cele mai multe ori, bărbații își iau amante mai tinere. Care sunt mult mai apetisante decât soțiile. Soțiile au riduri, soțiile au făcut copii, soțiile s-au deformat, soțiile nu mai sunt cum erau când s-au măritat. Soțiile sunt expirate. De aceea, amanta pare o sumă a calităților, în timp ce soția pare o sumă a defectelor. La fel se întâmplă și când amantul e mai tânăr – pare superior soțului din toate punctele de vedere.

E într-un fel firesc să vrei să lupți cu vârsta. Cu cât trece timpul, cu atât ți se pare că ești mai bătrân. Dar o amantă tânără, sau măcar mai tânără, îți dă senzația că dă timpul înapoi. Sau măcar îl oprește în loc.

Aceasta este, aproape întotdeauna, o cursă. Amanta mai tânără stă până îți papă banii, apoi pleacă la altul, mai sensibil și mai virtuos, nu? Nu, pleacă la cel care îi va putea fi *sponsor* în continuare.

Nu cu o amantă mai tânără amâni bătrânețea. Faptul că ai o amantă tânără arată doar că ai lăsat să te învingă bătrânețea. Ar fi trebuit să te lupți cu ea, protejându-ți viața de familie. Iar soluția extraconjugală pe care ai ales-o pentru a fugi de bătrânețe este de fapt un eșec.

r) Mai multe amante sau mai mulți amanți

Fiecare relație extraconjugală are partea ei atrăgătoare. Cu cât trece timpul și cu cât ai mai multe experiențe la activ, cu atât ți se pare că păcatul tău e mai mic, mai banal, mai ușor de trecut cu vederea.

De fapt, conștiința ta a fost sufocată. Nu îți mai spune nimic, parcă te lasă în pace. Ce te poate întoarce din drumul pe care ai pornit? Totuși, tu te poți întoarce. Dacă ai tăria să recunoști că ai greșit, Dumnezeu îți va da puterea să te schimbi. Nu va fi ușor. Nimeni nu spune că este ușor. Dar merită. Vei vedea că merită.

Și parcă te aud spunând: „Dar, de ce merită? Nu cred că merită... Mai bine să caut să mă simt cât mai bine, indiferent de consecințe.”

Tu alegi dacă asculți sau nu ce vrea Dumnezeu de la tine. Lui Dumnezeu nu Îi place drumul pe care mergi. Faptul că El ne lasă liberi, că nu ne obligă să alegem binele, nu înseamnă că El este indiferent față de alegerile noastre.

s) Greșeli trecute cu vederea

Sunt situații în care soția trece cu vederea faptul că este înșelată, de frica divorțului. Există, mai rar ce-i drept, situații în care soții acceptă să fie înșelați, pentru că le este frică de divorț.

Dar această frică nu duce niciunde. Mai bine să îți fie frică de faptul că ai o căsnicie plină de compromisuri decât să știi că ai rămas singur sau singură.

ș) *Gelozia*

Unii sunt mai predispuși decât alții să fie geloși. Contează foarte mult experiențele sentimentale anterioare. Este firesc că, după ce un bărbat a fost înșelat de primele două femei cu care a vrut să se căsătorească, dar nu a mai apucat, atunci când în cele din urmă ajunge să se căsătorească își va supraveghea soția *ca pe butelie*. Sau invers.

De asta oamenii și fac alergie la persoane geloase. Și nu vorbesc de cei care parcă sunt predispuși să înșele, și alergiile lor este motivată de creșterea șanselor de a fi prinși în flagrant. Nu, în general, gelozia este un semn de posesivitate excesivă. Chiar dacă pare un semn de mare iubire, în realitate gelozia transformă persoana iubită într-un obiect. Gelozia arată lipsa încrederii în celălalt.

Când gelozia este justificată, e trist. Dar e poate la fel de trist când gelozia nu are nicio bază. Pentru că gelosul, prin comportamentul său, îl îndepărtează pe celălalt. Adică îl împinge, indirect, în altă relație, în care nu se va mai simți sufocat.

t) *Bănuiala că ai fost înșelat/ă*

Bănuiala că ești victimă, că ești tras sau trasă pe sfoară, îți dă o stare de neliniște permanentă. În loc să încerci să lămurești lucrurile, preferi să tot aștepti, până vei surprinde flagrantul.

Încearcă să faci pur și simplu abstracție de cine știe ce traume sentimentale din trecut care încă te mai bântuie. Lămurește lucrurile. Altfel, dacă trăiești

permanent cu sentimentul că ești înșelat/ă, viața ta devine un coșmar.

Iar dacă bănuiala ta are baze reale, pentru că celălalt tot încearcă să ascundă că te înșeală, atunci trebuie să lămuriți lucrurile cât mai repede. Trecerea timpului e în defavoarea voastră.

ț) Dovezi că te înșală

Uneori nu ai puterea să recunoști că ești înșelat/ă. Deși semnele există. Ți se pare nedrept să fie așa. Te porți ca un părinte care nu vrea să știe ce prostii face copilul lui, pentru că nu ar putea suporta presiunea realității. Dar această atitudine nu are efecte pozitive asupra copilului, ci dimpotrivă. Părintele este responsabil pentru atitudinea lui lașă, de struț care bagă capul în nisip, crezând că pericolul dispare.

Dacă dovezile că te înșală există, chiar dacă nu sunt evidente, e momentul să ai o discuție serioasă cu soțul sau soția ta. Cu cât discuția este amânată, cu atât vei strânge mai multe dovezi. Dar, dacă faci abstracție de faptul că ești înșelat/ă, pierzi sau cel puțin amâni posibilitatea ca lucrurile să fie reparate.

u) Minciuna că te-a înșelat

În cuplurile în care conflictele nu se mai termină, unul din soți poate invoca minciuni pentru a ajunge mai repede la divorț. Se poate ca soțul tău sau soția ta să îți spună că te-a înșelat, doar pentru că știe că reacția ta va fi să ceri cât mai repede divorțul.

În astfel de situații e bine să te lămurești cum stau lucrurile cât mai repede. Dacă încă nu te-a înșelat, ci doar te-a mințit, șansele de a *repara* relația voastră sunt încă mari.

v) Când tu vrei să înșeli

Dacă tu vrei să îți înșeli soțul sau soția, pentru că e cea mai bună opțiune a ta, sau cel puțin așa crezi tu, nu am argumente care să te oprească. Adică nu am argumente care să pară valide când mintea ta e hipnotizată de altcineva.

Și, totuși, încerc să te conving că greșești. Chiar dacă ți se pare că alegerea ta e justificată, în realitate nu este. Răul și păcatul nu oferă soluții reale. Roagă-L pe Dumnezeu să te ajute să înțelegi unde greșești.

Iar dacă ai căzut deja, și ți se pare că îți e mai bine acum, în noua ipostază, dă-ți seama cel puțin că ai părăsit drumul spre rai. Vrei nu vrei, mergi pe drumul morții. Chiar dacă e greu, te poți opri. Cu cât te oprești mai repede, cu atât îți va fi mai ușor să te întorci.

w) Căsătoria „deschisă” și swing-ul

Căsătoria „deschisă” este cea în care fiecare soț este liber să își trăiască relațiile extraconjugale fără nicio problemă. Unii consideră că astfel de relații izgonesc monotonia familiei, alungă plictiseala și redau vieții elanul pierdut. Întrebarea este: ce mai înseamnă familia pentru astfel de soți? Ce rost are să păstrezi o astfel de familie?

Decât să se ajungă aici, e mai bine de o mie de ori să se ajungă la divorț. Dacă soții au făcut tot ce au putut, dar nu au depășit problemele dintre ei, căsătoria „deschisă” nu este o soluție. Este o batjocorire a familiei.

Din ce în ce mai la modă este swing-ul. Soții sau cuplurile necăsătorite intră într-un teritoriu în care totul este permis, un fel de debușeu, un fel de zonă neutră în care fidelitatea conjugală este lăsată la intrare. Există tarife diferite pentru persoanele care vin

neînsoțite, doar pentru a se distra alături de soții sau soțiile altora. Sau, de ce nu, și cu unii și cu alții.

Nu e nevoie să fii creștin ca să înțelegi că swing-ul, ca și „căsătoria deschisă” nu poate fi o alternativă reală față de divorț. De fapt, ele sunt o formă de divorț, chiar dacă formal cei doi nu au divorțat. Ba chiar sunt o formă de divorț mai distructivă decât divorțul propriu-zis. Pentru că, după un divorț, poți avea posibilitatea să îți refaci viața. Există totuși o șansă ca lucrurile să ajungă la un liman. Pe când, prin căsătoria deschisă sau prin swing arăți că nu crezi în familie, nu crezi în valori morale, crezi doar în satisfacerea propriilor dorințe și poftes. Și, având impresia că amâni divorțul, de fapt faci o alegere mult mai greșită.

x) Evaluarea avantajelor și dezavantajelor

În unele situații, adulterul apare brusc, pe nepregătite, pe neașteptate. În alte situații, el este analizat, la rece, pentru o vreme mai lungă sau mai scurtă. Această analiză este, evident, părtinitoare. Nu te interesează exact care sunt avantajele și dezavantajele, te interesează mai degrabă să îți motivezi căderea, să îți justifici alegerea.

Este evident că adulterul îți aduce și avantaje. Nu trebuie să le ignori, ele sunt reale. Dar întotdeauna ele sunt mai mici decât dezavantajele. Chiar dacă nu ți se pare că este așa. Păcatul este păcat, oricât de mult am încerca să îl prezentăm altfel. E aiurea că ne putem fura singuri căciula, dar așa este. Ne-o putem fura, însă, până la urmă, ne vom lovi de realitatea pe care am încercat să o ascundem sub preș. Adulterul nu este o soluție...

y) Ridicarea

Pare aproape imposibil să te ridici din păcate grave. Adulterul este unul dintre ele. E nevoie de o luptă aprigă, dar Dumnezeu va fi alături de tine.

Primul pas este să înțelegi greșeala pe care ai făcut-o. Al doilea pas este să iei hotărârea de a te ridica. Al treilea este să rupi legătura extraconjugală, oricât ți-ar fi de greu. Te ajută mult puterea pe care o primești în taina spovedaniei.

Apoi, trebuie să te lupți pentru familia ta. Trebuie să intri în procesul de *dezintoxicare*, în care să ștergi cu buretele amintirile pătimășe și dorința de a te întoarce la persoana pe care ai părăsit-o.

Aparent, ești un om înfrânt. Dar, practic, tocmai faptul că vrei să te ridici din cădere arată că nu ești înfrânt. Că, dacă ai fi fost cu adevărat înfrânt, atunci nu mai ascultai nici glasul conștiinței, nici porunca lui Dumnezeu, și ai fi rămas pe drumuri greșite.

Trebuie să crezi că Dumnezeu nu te va lăsa. Va fi cu tine. Îți va da mâna. Pentru că El a binecuvântat nunta ta. Și tot El te va ajuta mai departe, să pui lucrurile în ordine. Spre binele familiei tale.

Copiii și divorțul

a) Implicațiile divorțului; b) Divorțul are efecte negative asupra copiilor; c) Amânarea divorțului; d) Soluția ideală; e) Momentul optim pentru divorț; f) Comunicarea deciziei către copii; g) Neputința de a-i ține împreună pe părinți; h) Legătura cu copiii după divorț; i) Izolarea copiilor de părintele care pleacă; j) Încercarea de a-i ajuta pe copii să suporte mai ușor despărțirea; k) Neînțelegerile cu tatăl vitreg sau cu mama vitregă; l) Lipsa de comunicare cu tatăl vitreg sau mama vitregă; m) Invidia dintre copiii din căsătorii diferite; n) Alegerea copilului cu care rămâi; o) Vizitele la celălalt părinte; p) Locuința alternativă; r) Pensia alimentară; s) Dorința copiilor de a-și împăca părinții; ș) Responsabilitatea copiilor pentru divorțul părinților lor; t) Soțul rămas fără soție și copii; ȝ) Protejarea copiilor; u) Încheiere.

Chiar dacă nu vrei să accepți realitatea, majoritatea copiilor suferă enorm în urma divorțului părinților lor. Chiar și atunci când părinții au sperat că le va fi mai bine după divorț, consecințele reale sunt mult mai ample decât cele imaginate...

a) Implicațiile divorțului

„Cum să divorțez, când am copii? Am eu dreptul să îmi fac mie bine, cu prețul suferinței copiilor mei?”

Părinții care vor să divorțeze trebuie să își pună foarte clar această întrebare și să se gândească foarte precis la consecințele pe care divorțul le va avea asupra copiilor.

Am trecut și eu prin câteva momente de cum-pănă în căsnicia mea, când din motive stupide m-am gândit dacă nu ar fi mai bine să divorțez. În astfel de situații m-am gândit la copii. Și asta m-a ajutat să mă liniștesc, mi-a dat puterea să trec peste situația de conflict. Și nu îmi pare rău.

Dacă soția mea mi-ar fi dat un singur motiv serios să mă gândesc la divorț, nu știu dacă aș fi avut putere să mă gândesc la copii. Poate că i-aș fi asociat pe copii cu ea și aș fi avut tendința de a mă distanța și de ei. Netrecând deci printr-o astfel de situație, nu pot da sfaturi din experiență.

Pornind de la unele întrebări pe care le-am primit în ședințele de consiliere sau după conferințele pe care le-am ținut, încerc să prezint câteva idei legate de acest subiect, rezumat al lecturilor și al discuțiilor pe care le-am avut cu persoane aflate în situația respectivă.

Pentru că întrebările sunt generale, am regăsit mare parte dintre ele și în cartea *Divorțul pe înțelesul copiilor*, scrisă de Patricia Lucas și Stephane Leroy (apărută la Editura Cartier din Chișinău în anul 2008). Unele dintre răspunsurile aflate acolo m-au ajutat să înțeleg mai bine problematica respectivă. Am recitit aceste răspunsuri înainte de a scrie articolul de față. Nu sunt de acord cu toate, dar cu multe dintre ele sunt. Și unul mi-a plăcut în mod deosebit. Cel la întrebarea: „Străbunicii noștri nu divorțau niciodată. Crezi că erau atât de nefericiți? Mă întreb chiar dacă ei își puneau atâtea întrebări...”

„Cred că priveau toate acestea cu o anumită filozofie, pentru că li se părea inevitabil ca viața lor să aibă și o parte de sacrificiu. Se sacrificau pentru respectul țării, al religiei, al tradițiilor, pentru viitorul copiilor lor sau pur și simplu pentru fericirea soțului.

Poate că asta e ceea ce diferențiază cel mai mult epoca lor de epoca noastră: astăzi, acceptăm cu greu ideea de sacrificiu. Ni se pare violentă, extremă. În mod curios, violența rupturii ne provoacă mai puțină frică decât posibilitatea sacrificiului. Și apoi, destrămarea unei familii este un șoc important, care nu scutește pe niciunul dintre membrii săi și lasă urme chiar în sufletul cunoștințelor sau al rudelor mai îndepărtate. Cel mai greu în aceste cazuri este să vorbești despre astfel de urme...”

Acest răspuns nu are nevoie de explicații. Dacă aș aborda însă aici tema sacrificiului conjugal, argumentele prezentate ulterior privitoare la impactul divorțului asupra copilului ar putea fi respinse aprioric de unii cititori. Așa că nu o voi face, sperând că argumentele vor fi citite cu atenție. Mai ales că, în mare parte, nu sunt argumente proprii, argumente originale. Ci sunt argumente de bun simț, care se regăsesc și în literatura de specialitate.

Oricum, sunt conștient de faptul că prezentul articol nu epuizează subiectul abordat. Dar vreau măcar să lărgesc perspectiva asupra lui.

b) Divorțul are efecte negative asupra copiilor

– *Poate exista un divorț ideal, care să nu îi afecteze negativ pe copii?*

– Orice am face, divorțul îi afectează negativ pe copii. În articolul *Este divorțul rău pentru copii?*, scris de Hal Arkowitz și Scott O. Lilienfeld¹, se face referire la o statistică: comparând rata copiilor cu probleme sociale, emoționale sau psihologice în urma divorțului părinților lor, care este de 25%, cu rata co-

¹ www.scientificamerican.com/article/is-divorce-bad-for-children/.

piilor cu probleme în familii normale, care este de 10%, cei doi autori afirmă că această diferență nu ar fi prea mare. Dar de fapt este enormă, procentul e mai mult decât dublu. Nu vreau să trezesc angoase în mințile părinților care au divorțat deja, totuși nu este corect să prezinți efectele divorțului asupra copiilor minimalizându-i consecințele. Există studii care arată cum copiii ai căror părinți au divorțat sunt mai predispuși să consume alcool, să se apuce de fumat la vârste fragede, să consume droguri sau chiar să ajungă la închisoare. Lipsa modelului masculin (în 85% din cazuri copiii rămân cu mamele, iar cu tații se întâlnesc mai rar) are efecte nedorite, de multe ori nebanuite.

c) Amânarea divorțului

– De unde știu că, amânând divorțul, nu le fac mai mult rău copiilor?

– Pe copii îi afectează negativ nu doar divorțul părinților lor, ci și evitarea divorțului în anumite situații. Când tatăl o bate pe mamă și o înșală, aducând acasă alte femei când mama e plecată, e un exemplu cât se poate de clar de situație în care amânarea divorțului poate marca negativ copiii.

Există și în acest caz limită excepții – femei care au răbdat multe din partea soților lor, dar până la urmă au reușit să îi schimbe prin răbdarea lor, ceea ce a fost un câștig implicit și pentru copii, dar excepțiile doar confirmă regula. Nimeni nu poate decide în locul femeii care trece printr-o astfel de situație. Sau în locul soțului care se află într-o situație similară, fiind înșelat de soție etc.

Uneori, soții care, fiind înșelați și batjocoriți, invocă faptul că de dragul copiilor nu divorțează, de

fapt, își maschează frica unei decizii, punându-i la mijloc pe copii. Și lașitatea devine brusc virtute.

d) Soluția ideală

– *Ce să facă soțul care consideră că nu are rost să mai păstreze căsnicia, dar nici nu vrea să îi dezamăgească pe copii?*

– E ideal când soțul care își înșală soția, sau soția care își înșală soțul, alege să se schimbe nu renunțând la divorț pentru copii, ci reparând relația de familie. Deci, soluția nu e ascunderea unor bube de ochii copiilor, ci rezolvarea problemei astfel încât să nu mai fie nimic de ascuns.

e) Momentul optim pentru divorț

– *Până când trebuie să lupți cu gândul de a divorța? Care e momentul optim pentru divorț?*

Sunt situații limită în care unul din soți a tot încercat să depășească ispita de a divorța, pentru a nu face rău copiilor, dar până la urmă a ajuns la depresii grave, care au culminat cu gânduri de sinucidere. În unele situații de acest gen, nici psihologii și nici chiar preoții nu au reușit să întindă o mână de ajutor. Sau au întins mâna, dar degeaba... Ce e de făcut? Greu de spus. Pentru că nicio persoană nu ar trebui să ajungă aici. Ar trebui să aibă puterea de a spune stop unei căsnicii toxice înainte de a rămâne fără puterea de a face acest lucru.

De obicei, soțul sau soția unei persoane aflate în această situație nu înțelege sau nu vrea să înțeleagă cât de gravă este situația. În loc să recunoască cât de mult a greșit față de ea/el, în loc să încerce să repare lucrurile, preferă să îi reproșeze atitudinii, țipete, gesturi, ca și cum acestea nu ar avea o cauză clară.

Pe de altă parte, victimele s-au învățat să rabde, să tot rabde, ca niște persoane dependente de jocuri de noroc. Și organismul lor, mintea lor, nu mai aude semnalul de alarmă. Poate că majoritatea celor care au ajuns să se sinucidă, fiind în astfel de situații limită, ar fi preferat să divorțeze dacă și-ar fi imaginat că vor ajunge să clacheze. Dar clacarea a venit pe neașteptate. Sau, chiar și când părea probabilă, părea mult mai ușor de înfruntat.

f) Comunicarea deciziei către copii

– *Cum să le comunicăm copiilor decizia de a divorța?*

– Părinții trebuie să fie conștienți că, în majoritatea cazurilor, vestea divorțului îi va șoca pe copii. Cu cât aceștia sunt mai mici și cu cât sunt mai legați de ambii părinți, cu atât șocul va fi mai mare. Indiferent ce neînțelegeri sau ce tensiuni apar între soți, ei trebuie să înțeleagă că nu au dreptul să își distrugă copiii, gândindu-se doar la binele propriu. Adică, dacă în unele situații divorțurile sunt justificate, nicio dată nu poate fi justificată ignorarea copiilor în această ecuație. Părinții trebuie să facă tot ce le stă în putință pentru a face acest șoc cât mai ușor de suportat de către copil sau de către copii.

Părinții trebuie să fie amândoi de față atunci când copiilor li se comunică decizia de a divorța. În articolele despre divorț apare des ideea că aceștia trebuie să știe că prin divorț nu pierd iubirea niciunuia dintre părinți. Ca și cum iubirea nu ar fi afectată de faptul că unul dintre părinți va locui în altă parte. Că mama va fi trăi lângă un alt bărbat sau tata cu o altă femeie. Sau și una și alta, nu după mult timp. Sunt părinți care, citind materiale despre copii și divorț, își imaginează că este destul să fie sinceri cu copiii, iar

aceștia le vor înțelege decizia. Se poate ca ei să își fure singuri căciula, pentru că altfel nu ar putea să ia o decizie care îi poate influența negativ pe copii.

Reacțiile copiilor sunt de diferite feluri, în funcție de vârstă. Copiii de vârstă preșcolară pot avea dereglări de somn sau legate de alimentație. Ei vor simți nevoia să adoarmă în prezența unuia dintre părinți. Se poate să reînceapă să își sugă degetul. Nu e exclus să apară probleme de sănătate, în mod special dureri de cap sau de stomac.

Adolescenții pot avea gânduri de deprimare, care pot ajunge până la gânduri de sinucidere. Vor trece printr-o perioadă în care vor fi vulnerabili la influențele uneori negative ale grupului de prieteni din care fac parte. Ei vor mai predispuși să se apuce să fumeze, să consume alcool sau chiar să se drogheze.

Reacțiile copiilor nu pot fi evitate; ceea ce se poate face este să se încerce diminuarea lor. Dar procesul trebuie să fie cât mai delicat.

g) Neputința de a-i ține împreună pe părinți

– Cum să îi convingi pe copii că nu au nicio șansă să îi țină împreună pe părinții lor?

– Universul copiilor îi are în centru pe părinți. Renunțarea la unul dintre ei presupune dărâmarea acestui centru. Poate că părinții se chinuie să îi convingă pe copii că îi vor iubi la fel de mult după divorț. Dar, ceea ce este probabil, copilul a vorbit sau va vorbi cu colegi de grădiniță sau de școală despre modul în care s-au schimbat lucrurile în familiile lor după ce unul dintre părinți a plecat.

Nu ne aflăm în situația în care divorțurile să fie atât de rare, încât copiilor să li se poată spune orice. Copiii vorbesc, copiii comunică între ei. Ceea ce face ca dezamăgirea pe care o simte copilul ai cărui pă-

rinți au divorțat să se transmită foarte repede la prietenii săi. Și, când unul dintre aceștia va afla că și părinții săi vor să divorțeze, reacția nu are cum să fie plăcută. De asta copilul va încerca, prin toate mijloacele, să îi țină pe părinți împreună. El nu poate înțelege drama pe care o trăiește unul dintre părinți – sau chiar amândoi. El vede lucrurile simplu: vrea ca universul său să nu fie atins de otrava divorțului părinților săi. De aceea, părinții nu trebuie să se aștepte ca decizia lor să fie acceptată ușor de copii.

h) Legătura cu copiii după divorț

– Se poate ca după divorț legătura dintre soțul care a plecat și copii să rămână la fel de strânsă?

– În unele cazuri, da. Dar soțul care pleacă nu poate face abstracție de faptul că copiii nu sunt aduși pe lume de barză, ci sunt făcuți cu persoana de care se desparte. Chiar dacă, într-o perioadă, o parte dintre acești părinți cred că îi vor iubi la fel de mult pe copii, că vor face tot ce le stă în putință pentru a micșora suferința copiilor, în realitate, încet-încet, legătura cu copiii slăbește. Și asta din mai multe motive. Cel mai banal motiv este că, prin împuținarea timpului petrecut alături de copii, apare obișnuința de a trăi fără ei. Apoi, când un bărbat divorțează pentru a trăi alături de o altă femeie, este de la sine înțeles că aceasta va încerca să îl țină departe de fosta familie. Există și excepții, în care femeia respectivă înțelege că, dacă ar încerca să îl rupă total pe bărbat pe copiii din prima căsătorie, riscă să îl piardă la rândul ei. Dar excepțiile rămân excepții. Și, chiar în situațiile în care după divorț cel care pleacă simte nevoia să se ocupe de copii mai mult decât o făcea înainte de a pleca, chiar în situația în care își face timp pentru a se ocupa de copii, trauma pe care o simt copiii există.

i) Izolarea copiilor de părintele care pleacă

– Ce este de făcut când soția încearcă să îi rupă pe copii de tatăl lor? Sau soțul încearcă să îi rupă de mama care a plecat de lângă ei?

– Când o mamă știe cât a avut de suferit din partea tatălui copiilor ei, când trăiește decepția provocată de divorț, în mod firesc încrederea ei în bărbatul respectiv scade foarte mult. Pentru ea, tatăl devine un potențial model negativ pentru copii, un factor care, în timp, poate produce tot felul de suferințe. De aceea, ca o cloșcă, ea vrea să își apere puii. Este foarte greu să ai o atitudine echilibrată într-o astfel de situație. În același timp, în multe cazuri, tatăl încearcă să îi câștige pe copii *jucând* nu tocmai corect – de exemplu, copiii știu că atunci când sunt lângă tatăl lor au mai multă libertate, au voie să facă lucruri cu care mama nu este de acord etc. Numai că tatăl nu e întotdeauna conștient că astfel pune sare pe rană, accentuând conflictul dintre el și fosta soție. Iar copiii devin arme în acest război, în care fiecare consideră că are dreptate și că știe ce e mai bine pentru copii.

Când vina pentru divorț e a mamei, dar copiii rămân cu mama care a vrut divorțul pentru a-și reface viața alături de un alt bărbat, iar tatăl încearcă să păstreze legătura cu copiii pe care i-a iubit și îi iubeste, va avea de dus un război de durată pentru a-i ține pe copii departe de influența negativă a mamei la care stau. (La fiecare răspuns legat de divorț constăntenez că aş putea scrie mai mult, dar aici îmi dau seama că s-ar putea scrie o carte întreagă pe această temă, un manual care să îl ajute pe tată să depășească toate greutățile care apar, pentru a-și educa într-un mod cât mai adecvat copiii.)

j) *Încercarea de a-i ajuta pe copii să suporte mai ușor despărțirea*

– *Cum îi pot ajuta pe copii să înțeleagă că la noi este altfel decât la divorțul părinților prietenilor sau colegilor lor, care încet, încet s-au depărtat de copii? Că voi încerca să fiu toată viața cât mai aproape de ei?*

– Înainte de a-i convinge pe copii, trebuie să te convingi pe tine că vrei să fii altfel decât părinții la care te referi. Poate că și aceia aveau aceeași dorință, dar din diferite motive nu au reușit să o împlinească. Copiii au nevoie de fapte, nu de vorbe. Lor le este greu ca, după ce au trecut prin experiența divorțului părinților, să înțeleagă că părinții îi vor iubi în continuare. Ce povești sunt mai răspândite, cele cu tați divorțați care își iubesc copiii toată viața, sau cele cu tați care, după ce și-au refăcut viața, uită de copiii din prima căsătorie? Și care se limitează să plătească pensia alimentară și să îi vadă din ce în ce mai rar? Nu e vina copiilor că se așteaptă la ce e mai rău. În sufletele lor s-a activat un scut de autoapărare, sub care își ascund fragilitatea. Ei își dau seama că, dacă părinții au putut ajunge la divorț, viitorul are șanse mult mai mici să fie roz. Nici chiar când unul dintre părinți alege divorțul gândindu-se în primul rând la viitorul copiilor, aceștia nu pot înțelege decizia sa. Doar în cazurile în care copiii au asistat la certuri sau chiar la violență în familie, doar în cazurile în care au vrut ei înșiși ca părinții să se despartă, doar atunci pot să se agațe de unul dintre părinți (de obicei, de mamă) și să treacă mai ușor peste experiența divorțului părinților lor. Dar în cazul respectiv copiii înșiși vor ruperea legăturii cu părintele care a plecat de lângă ei.

k) Neînțelegerile cu tatăl vitreg sau cu mama vitregă

– Ce putem face să nu apară neînțelegeri între copii și soțul (sau soția) din a doua căsătorie?

– Pe de o parte, soțul din a doua căsătorie observă cum copiii din prima căsătorie sunt pentru soția sa o verigă de legătură cu trecutul, cu primul partener de viață, a cărui amintire el vrea să o șteargă. Văzându-i pe copii, el își aduce aminte și de tatăl lor. În situațiile în care mama nu a ținut seama și de copii atunci când s-a măritat a doua oară, ci s-a gândit doar la binele ei, consecințele negative nu au cum să nu apară. Copiii vor fi neglijați, sau crescuți de bunici etc. Când însă mama s-a gândit la copii, când mama i-a pregătit pe copii pentru apariția unui nou tată, neînțelegerile care pot apărea sunt mult mai mici. Amândoi soții trebuie să știe că momente de tensiune pot apărea totuși, pentru că nu există copii perfecți, așa cum nu există nici părinți perfecți. E foarte important ca aceste momente să fie tratate de soțul sau soția din a doua căsătorie cu multă atenție. Altfel, copiii se pot simți nebăgați în seamă, se vor izola, se vor însingura. Există totuși riscul ca copiii să încerce să profite de situația în care se află și să le ceară părinților lucruri care, dacă ar fi crescut lângă ambii părinți, nu le-ar fi fost acceptate.

Faptul că procentul divorțurilor la cuplurile aflate la a doua căsătorie este mai mare decât în cazul cuplurilor aflate la prima căsătorie este cauzat și de neînțelegerile care apar între copii și al doilea soț – sau a doua soție. Chiar dacă a doua soție interacționează mult mai rar cu copiii dacă aceștia au rămas lângă mama lor, totuși interacțiunile de genul acesta pot duce la momente de tensiune care să genereze un alt divorț.

l) Lipsa de comunicare cu tatăl vitreg sau mama vitregă

– Ce să faci când al doilea soț nu comunică cu copiii din prima căsătorie?

– Comunicarea dintre oameni nu se face mecanic. Așa cum tu nu te poți căsători cu cine vor părinții tăi sau vecinii tăi sau colegii de serviciu. Pentru copii, însă, soțul din a doua căsătorie vine ca o alegere a ta, și nu a lor, cu care ei trebuie să fie de acord. Fericite sunt excepțiile în care și copiii vor să te măriți cu al doilea soț, deoarece este apropiat de ei. Sunt cazuri în care copiii se închid în ei chiar dacă al doilea soț este un om extraordinar, care le vrea binele. Uneori este bine ca a doua relație să fie amânată până când copiii acceptă ideea ei, până când sunt dispuși să accepte un nou bărbat în viața mamei lor. Altfel, le este dificil ca imediat după divorț să vadă că mama s-a îndrăgostit de un necunoscut, care poate se va căsători cu ea nu peste multă vreme.

m) Invidia dintre copiii din căsătorii diferite

– Ce putem face să nu apară invidia între copiii din prima căsătorie și cei din a doua căsătorie?

– Cei din prima căsătorie se vor simți inferiori celor din a doua căsătorie care cresc lângă ambii părinți. Nu e exclus ca cei din a doua căsătorie să fie răutăcioși cu cei din prima căsătorie, subliniind dezavantajul în care se află aceștia. Când apar neînțelegeri între ei, este dificil ca soții să nu țină nici cu unii, nici cu alții. Dacă până și în cazurile în care copiii cresc lângă părinții lor unii dintre ei au impresia că fratele sau sora mai mare sau mai mică este favorizată, cu atât mai lesne de înțeles este apariția sentimentului de discriminare când frații mai mici sunt copii

ai ambilor părinți, nu doar ai unuia dintre ei. De aceea este firesc să apară și sentimentul de a fi defavorizat, chiar și când nu are o bază reală (din păcate, în unele cazuri sentimentul are o bază reală, ceea ce îi traumatizează pe copii). Important este ca nu doar mama, ci și soțul din a doua căsătorie să îi trateze pe copii fără discriminare, fără preferințe. Este spre binele noii familii ca în ea să fie cât mai multă armonie și înțelegere. Fiecare spărtură în această armonie poate avea, în timp, consecințe de care părinții nu sunt conștienți, pe care nu le intuiesc, pe care nu le-ar dori. Încercând să favorizeze copiii din a doua căsătorie, părinții nu își dau seama că astfel fac rău nu doar celorlalți copii, ci întregii familii. Tot așa cum se întâmplă când și soțul și soția au copii dintr-o căsătorie anterioară și vor să îi favorizeze în detrimentul celorlalți.

n) Alegerea copilului cu care rămân

– *Cum să aleagă o mamă care singură nu poate crește amândoi copiii, sau pe toți – dacă sunt mai mulți?*

– E foarte important ca mama să înțeleagă că pentru copii e cel mai bine să rămână împreună, pentru că așa vor suporta mai ușor șocul divorțului. Și să rămână ea cu copiii. E ideal ca părinții să decidă împreună ce se va întâmpla cu copiii fără să apeleze la judecător. Dacă, totuși, din motive obiective, mama nu se poate ocupa de creșterea lor, iar tatăl este dispus să îi ia el, în unele situații este mai bine ca mama să cedeze. În altele, e mai bine ca copiii să fie împărțiți între părinți. Modul în care se face această împărțire nu se supune unei reguli matematice. E trist când părinții vor același copil, iar celălalt sau ceilalți se simt aruncați, ca niște obiecte. Părinții trebuie să

înțeleagă că nu au voie să lase victime colaterale pe câmpul de luptă dintre ei.

o) Vizitele la celălalt părinte

– *Ce probleme pot apărea când copiii merg în vizită la tatăl lor? Sau la mama lor, dacă au rămas lângă tată?*

– Probleme sunt și când tatăl îi iubește, și când nu îi iubește. Când îi iubește, riscă să fie foarte îngăduitor cu ei, să îi lase cât mai liberi, pentru a le câștiga afecțiunea. Astfel, dacă, de exemplu, el îi va lăsa toată ziua la televizor sau să se joace pe telefon sau pe tabletă, lucruri cu care mama nu este de acord, știe că îi va câștiga de partea lui. Copiii vor încerca să petreacă cât mai mult timp la tatăl lor. Dar a-i câștiga cu prețul subminării educației oferite de mamă este un lucru incorect, cu efecte negative în timp. Tatăl trebuie să înțeleagă că, dacă educația oferită de el nu merge în aceeași direcție cu cea oferită de mamă, copilul nu va încerca să alerge după doi iepuri, ci îi va lăsa pe iepuri în pace și își va vedea de ale sale.

Dacă tatăl nu îi iubește, vizitele la el îi pot răni pe copii. Mai ales dacă tatăl are copii din a doua căsătorie, cu care se poartă mai frumos, cărora le face daruri mai scumpe etc.

p) Locuința alternativă

– *Este o soluție locuința alternativă, cea în care copiii locuiesc pe rând la ambii părinți?*

– Conceptul de locuință alternativă este destul de recent și nu a fost bine receptat, pentru că nu a avut efectele așteptate. Când copilul face *naveta* între casele părinților, locuind pe rând în amândouă, el ajunge să nu se mai simtă legat de niciuna dintre case, ajunge ca o minge care e aruncată de la un părinte

la altul. Simte că, dacă măcar unul dintre părinți l-ar fi iubit cu adevărat, l-ar fi ținut la el.

r) Pensia alimentară

– *Ce este de făcut când tatăl refuză să plătească pensia alimentară, pensia de întreținere?*

– E foarte trist când trebuie să se recurgă la proces într-o astfel de situație. Mama trebuie să lămurească încă de la început această situație împreună cu tatăl, trebuie să o ia în calcul de la început, și tot de la început trebuie să îi comunice tatălui și care sunt consecințele legale ale neplății pensiei de întreținere.

s) Dorința copiilor de a-și împăca părinții

– *După divorț, deși a trecut mai bine de un an, copiii tot încearcă să facă pace între noi. Le-am spus că tatăl lor se va căsători în curând, dar nu i-am convins. Ei tot speră că ne vom împăca.*

– Lucrul acesta este lesne de înțeles. Copiii vă iubesc pe amândoi și trebuie să vă bucurați că este așa. Oare ar fi fost mai bine să îl iubească doar pe unul dintre părinți? Și, tocmai pentru că vă iubesc, ei speră să fiți din nou împreună. În timp, vor înțelege că speranțele lor sunt deșarte. Dar ele țin de lumea lor, de copilăria lor. Și, așa cum nu pot fi împiedicați să viseze, tot așa ei speră să vă aibă, din nou, împreună. Nu vă supărați pe ei din această cauză, ci încercați să le ușurați tranziția, să îi faceți să accepte situația reală, nu să refuze realitatea doar pentru că nu le place.

ș) Responsabilitatea copiilor pentru divorțul părinților lor

– *Ce se poate face când copilul are impresia că este responsabil pentru despărțirea părinților săi?*

– Există două situații: cea în care copilul este mic sau a crescut, dar duce o viață obișnuită, și cea în care copilul a crescut și face prostii mari. În prima situație copiii trebuie să înțeleagă că nu este vina lor că părinții divorțează. Unii copii au complexe de vinovăție și povara aceasta îi covârșește. De obicei, părinții sunt prea ocupați cu problemele lor ca să observe aceste complexe la copiii lor. Dar ele sunt, pur și simplu, traumatizante. Copiii trebuie să înțeleagă că părinții divorțează din motivele lor, că, oricât de ascultători sau de neascultători ar fi fost ei, comportamentul lor nu a determinat divorțul părinților. Când ne aflăm însă în cea de-a doua situație, în care tânărul se droghează, fata se prostituează sau cine știe ce alte păcate face, da, este evident că responsabilitatea pentru divorț este și a lor. De fapt, nici nu e nevoie de căderi atât de grave pentru a-i ține pe părinți într-o stare de tensiune continuă. Când tânărul/tânăra a făcut numai necazuri părinților săi, întreținând în familie o stare de permanentă tensiune, e normal că se simte, într-o anumită măsură, responsabil/ă de acest divorț. Deci, ceea ce nu era valabil pentru copiii mici, poate fi valabil pentru cei mari. Conștiința aceasta a greșelii se poate manifesta în trei direcții: una este a împietririi inimii, a negării propriilor greșeli, a doua este a deznădejdiei, provocate de conștientizarea faptului că au contribuit la un rău care nu se va mai îndrepta, iar a treia este singura salvatoare: înțelegând că și el/ea este responsabil/ă de impasul în care a ajuns căsnicia părinților săi, tânărul/tânăra își poate schimba viața. Cu ajutorul lui Dumnezeu, el/ea poate renunța la patimile în care trăiește. Drumul schimbării este dificil, cu urcușuri și coborâșuri, dar este singurul drum care nu duce în prăpastie. Pe acest drum poate fi ajutat/ă să meargă și de părintele lângă care rămâne, dar și de celălalt.

t) Soțul rămas fără soție și copii

– Ce sfaturi puteți da unui soț care a rămas și fără soție, și fără copii, care sunt acum în altă țară? Unui soț pentru care familia era totul.

– Toți vrem să dăm sfaturi altora, fie că ne pricepem, fie că nu. Cred că nu de sfaturi ai nevoie, ci de încurajări, de putere, de răbdare. Cred că cel mai important lucru este să înțelegi că Dumnezeu nu te-a părăsit și nu te va părăsi niciodată. Că El nu ne părăsește nici când facem păcate grele, ci așteaptă întoarcerea noastră la El. Nu îți pot spune însă să trăiești doar pentru Dumnezeu. Îți spun să Îi cauți ajutorul, și El va veni cu o soluție, El știe să te ajute să depășești această încercare. E greu când nu mai poți ține legătura cu copiii tăi. În ziua de azi, unii copii își regăsesc părinții cu ajutorul rețelelor de socializare. E greu de păstrat legătura prin internet, e foarte puțin, dar totuși e ceva. Cine știe cum vor evolua lucrurile în viitor... Doar Dumnezeu știe. Agață-te de fiecare șansă, de fiecare porțiță. Poate că, atunci când vor crește, copiii vor găsi soluția de a fi mai aproape de tine.

t) Protejarea copiilor

– Voi divorța în curând. Nu e dorința mea, e dorința soțului meu. Eu am făcut aproape tot ce mi-a stat în putință pentru a salva căsnicia noastră. Am făcut tot ce mi s-a părut corect pentru asta, nu tot ce a cerut soțul meu, lucruri pe care nu vreau să le pomenesc aici. Mă simt foarte nesigură, simt că îmi fuge pământul de sub picioare. Nu vreau să sufere copiii. Ce pot să fac?

– E foarte bine că te gândești să îi protejezi. Dar nu te aștepta ca viitorul să fie ușor. Copiilor le este greu să înțeleagă divorțul. Dacă ești cu conștiința împăcată că ai făcut tot ce trebuia pentru a nu se ajunge

la divorț, nu trebuie să te îngrijorezi, Dumnezeu te va ajuta să depășești acest moment greu al vieții tale. Decât să fi făcut cine știe ce compromisuri, care ar fi amânat divorțul doar cu câteva săptămâni sau luni, mai bine că ai știut să fii demnă și să îți aperi punctul de vedere. Pentru copii nu va fi ușor, dar nu vor fi singuri. Te vor avea lângă ei. Și Dumnezeu nu vă va lăsa singuri, va fi lângă voi. Totul este ca și voi să căutați să fiți cât mai aproape de El.

u) Încheiere

Închei aici acest capitol. Unii, deși invocă în mod artificial binele copiilor între motivele principale ale divorțului, de fapt consideră mai important binele lor decât al copiilor lor. Țin să afirm încă o dată nemulțumirea mea legată de faptul că în unele articole sau cărți despre divorț subiectul *copii* este tratat cu superficialitate, insistându-se pe soluția divorțului, în loc să se insiste pe soluția reparării cuplului (care este cea mai bună și pentru copii). Da, înțeleg că sunt și cazuri în care, cu toate eforturile făcute, nu se poate repara nimic, din cauza comportamentului celuilalt. Dar sunt și multe cazuri, mult mai multe, în care totul se putea repara, într-un interval de timp mai scurt sau mai lung.

Ține minte

Cel mai bun lucru pe care îl poți face pentru copii este să te lupți din toate puterile să repara relația de cuplu cu soțul sau soția ta. Nu să alegi calea unei căsătorii în care să joci teatru doar pentru binele copiilor, nu. Ci calea pe care să încerci să aduci un suflu nou în relația cu soțul sau soția ta.

O nouă iubire

Am purtat diferite discuții cu soți sau soții care își găsiseră în altă parte iubirea vieții lor, și de aceea erau gata să divorțeze. Am observat că argumentele logice în astfel de situații nu prea țin. Oricum, încerc să scriu câteva rânduri pe această temă, purtând o discuție imaginară cu o femeie care e decisă să divorțeze, pentru a fi alături de iubitul ei. Am inclus aici fragmente din diferite dialoguri reale, purtate cu soți sau soții care s-au confruntat cu această ispită.

– ... Crezi că există argumente care să mă convingă să renunț la iubirea mea?

– *Foarte puțin probabil. Nu mă pot lupta cu un astfel de subiect. Îmi dau seama că, dacă ți-aș arunca două-trei citate biblice, probabilitatea ca ele să te convingă e minimă.*

– Am și eu voie să iubesc? Am și eu voie să fiu fericită?

– *Nu, nu ai.*

– Cum să nu am? De ce să nu am?

– *Bineînțeles că ai. Dar, dacă mă iei așa...*

– Hai, zi ce ai de zis.

– *Nu prea pot. Mă simt atras ca într-o cursă. Mi se pare că vrei să vorbesc doar ca tu să mă poți contrazice, să te îndreptățești. Dacă asta vrei să faci, fă-o.*

– Tu ai iubit vreodată?

– *Ce facem, jucăm șah?*

– Răspunde-mi la întrebare.

– *Am iubit, iubesc și sper să iubesc până mor.*

– Atunci înțelegi de ce am și eu dreptul să iubesc. Viața mea de familie e de rahat, iubire nu a fost,

ne-am luat la repezeală, crezând că o să ne iubim pe parcurs. De fapt, el zicea că mă iubește, dar n-a reușit să mă convingă că e așa.

– *El vrea să divorțați?*

– Nu, ce motive ar avea...

– *Simte că tu nu ești împlinită?*

– Nu, zice că sunt fițe de-ale mele, mofturi.

– *Mi-e greu să scriu acest dialog imaginar, mi-e foarte greu.*

– De ce? Pentru că am dreptate, pentru că cei ca mine nu trebuie lăsați să își trăiască viața în deprimare?

– *Nu, ci pur și simplu pentru că nu știu dacă ai stare acum să citești și să înțelegi ce am de zis.*

– E ceva original? Ți-a trecut prin cap o idee nouă despre asta?

– Nu.

– Mă dezamăgești... Oare ești și tu în aceeași situație? Iubești pe altcineva? Soția ta știe?

– *Prea multe întrebări. Nu, nu iubesc o alta. Dar doar îmi dau seama că argumentele logice nu prea țin în situația ta... Da, mă simt neajutorat. Mă simt ca un soldat care trebuie să se lupte cu un detașament întreg.*

– Tu mă crezi că îl iubesc pe prietenul meu, în timp ce pentru soț nu mai simt aproape nimic?

– *Te cred. Bine, depinde ce înțelegem prin cuvântul iubire. Unii ar putea spune că sentimentul pe care îl simți pentru el nu e iubire, ci e patimă.*

– Tu crezi că e iubire sau patimă?

– *Cred că e și una și alta. Iubirea adevărată vine de la Dumnezeu, iubirea asta a ta, nu. Și spun asta pur și simplu pentru că Dumnezeu a binecuvântat căsătoria ta cu soțul tău. Asta e iubirea pe care a binecuvântat-o. El nu poate binecuvânta în același*

timp iubirea ta față de alt bărbat. Ar însemna că Dumnezeu însuși luptă împotriva familiilor.

– Atunci, vrei să insinuezi că dracul a pus stăpânire pe inima mea? Nu cred.

– *Eu cred că inima ta, după ani de suferință și plictiseală lângă soțul tău, a ales să se dăruiască altui bărbat. Și, atunci, diavolul a intervenit, pervertind această iubire fără ca tu să îți dai seama.*

– Nu știi ce e în inima mea. Trăiesc o poveste. Și, după divorț, o să trăiesc o poveste și mai și...

– *Nu cred. Sau cred, dar mai cred că va ține o vreme, după care se va alege praful și de ea.*

– Tu înțelegi? Eu trăiesc o poveste de iubire! Ceva ce nu am trăit în toată căsnicia mea. Ai dreptul să îmi retezi așa ceva? Să îmi tai această șansă?

– *Nu, și nici nu pot. Tu decizi asupra vieții tale.*

– Vrei să duc în continuare aceeași viață blazată de până acum? Nu mai pot. M-am plictisit, m-am săturat. Vrei să ajung la sinucidere?

– *Te joci cu cuvintele. Nu, nu vreau să te sinucizi, evident. Dar nu vreau nici să duci o viață blazată. Vreau să repari căsătoria cu soțul tău.*

– Cum să o repar? El nici nu vede că ar fi ceva de reparat, zice că e totul OK. Nu mai suport. Am o șansă și voi profita de ea. Iubesc, înțelegi? Iubesc. Iubirea îmi dă un sens în viață. Îmi dă putere să merg mai departe. Iubirea contează mai mult pentru mine decât toate sfaturile moraliste din lume. Eu trăiesc și iubesc, înțelegi? Vrei să îmi amputez sufletul? Să rămân toată viața mea o handicapată?

– *Are rost să îți răspund?*

– Am visat ani de zile că mă voi mărita, că voi iubi și voi fi iubită, că voi avea o viață de familie împlinită. Și? Eșecul de care am parte îmi dă dreptul să vreau altceva.

De aici, discuția poate continua în mai multe feluri.

a) – *Crezi în Dumnezeu?*

– Mă iei peste picior?

– *Nu, nu te iau.*

– Nu cred. Nu are cum să existe Dumnezeu, e doar o poveste de adormit copiii, un fel de idol în care cred fraierii.

– *Și, dacă nu crezi în Dumnezeu, crezi că aş avea vreo şansă să te conving să nu divorțezi?*

– Nu, nu cred. Tocmai de aia eram și curioasă să văd ce ai putea spune despre asta, tocmai pentru că nu ai nicio şansă să mă convingi.

– *Mi se pare timp pierdut degeaba. Cred că ar fi mult mai important să vorbim despre credință, despre Dumnezeu, și abia apoi ai putea înțelege cum stă treaba cu iubirea și cu familia. Și, implicit, cu divorțul.*

– Nu, mulțumesc, n-am timp de predici.

– *Poate vreodată vei avea. Poate vreodată ceva o să se miște și în sufletul tău. Să faci atunci efortul de a afla răspunsuri la întrebările tale. Bine?*

– Bine... De fapt, o să văd. Nu văd ce rost are să mai vorbim acum. Bună ziua.

– *La revedere...*

b) – *Crezi în Dumnezeu?*

– Așa și așa. De ce?

– *Trebuie să te decizi. Crezi sau nu?...*

– Am momente în care cred și momente în care nu cred.

– *Dar, când faci alegerile importante în viață, te gândești la Dumnezeu?*

– Nu, mă gândesc să îmi fie mie cât mai bine. Dumnezeu... e Cel la care mă rog uneori, când sunt bolnavă sau am alte necazuri. Sau când au probleme cei la care țin, rude sau prieteni, atât.

– *Păi, nu cred că Dumnezeu ăsta superficial în care crezi e destul de convingător ca să te ajute să renunți la idila ta.*

– Nu, și nici nu văd de ce ar face-o.

– *Tocmai de asta nici nu cred că are rost să discutăm despre divorțul tău, când nu ai reperele care să te ajute să înțelegi unde și când greșești. Când o să vrei, vino să vorbim despre Dumnezeu și, dacă vei primi în sufletul tău cele spuse, vom vorbi și despre divorț.*

– Cum știi. Atunci, la revedere.

– *La revedere.*

c) – *Zici că te-ai săturat de eșecul pe care îl trăiești și că vrei altceva...*

– Normal, nu?

– *Crezi că poți să îmi răspunzi sincer la câteva întrebări?*

– Dacă nu sunt indiscrete, da.

– *Nu, sunt întrebări generale.*

– Spune.

– *De unde vine iubirea?*

– Cred că de la Dumnezeu.

– *Care iubire vine de la Dumnezeu?*

– Păi, iubirea, în general...

– *Iubirea unui părinte față de copiii săi?*

– Da, și asta.

– *Iubirea unei soții foarte tinere față de un soț bătrân, pe care l-a luat doar pentru bani?*

– Ea a iubit banii, nu pe moșneag.

– *Bun, deci nu putem spune că iubirea ei pentru el vine de la Dumnezeu?*

– *Nu, vine de la portofel.*

– *Bun, sunt de acord cu tine. Dar iubirea unui violator față de victima sa, atunci când violul nu e accidental, ci e premeditat vreme îndelungată?*

– *Asta e iubire? Cum poți întreba așa ceva?*

– *Vreau să te ajut să înțelegi ceva.*

– *Dar violatorul nici nu pretinde că își iubește victima, decât rareori.*

– *Sunt și cazuri în care violatorul consideră că așa îi arată dragostea pe care i-o poartă, și pe care și-a ținut-o în frâu mai multă vreme.*

– *Dar asta nu e iubire. Și unde vrei să ajungi? Portofel, viol, iubirea mea de unde vine?*

– *Iubirea ta vine de la nevoia de a evada din colivia în care te ține închisă soțul tău. De aici sentimentele tale sunt atât de puternice.*

– *Oare?*

– *Nu am terminat întrebările: iubirea dintre soț și soție, în familie, e iubire?*

– *Da, cred că asta e, sau ar trebui să fie iubire.*

– *Adică Dumnezeu le dă soților să se iubească. Crezi că Dumnezeu îi binecuvântează pe soți la întemeierea unei familii?*

– *Da, cred. Dar cât ține această binecuvântare? Și ce e de făcut când expiră?*

– *Știi cuvântul lui Hristos: „Ce a unit Dumnezeu, omul să nu despartă”?*

– *Da, îl știu.*

– *Cum ar fi fost dacă ne-ar fi spus: „Când o căsătorie s-a oprit, căutați alți parteneri”?*

– *Cred că ar fi fost un haos.*

– *De ce?*

– Cuplurile s-ar fi tot schimbat, s-ar fi ales praful de copii, de educația lor...

– *Da, întreaga societate s-ar fi autodistrus.*

– Încetul cu încetul.

– *Dar Hristos ne-a spus clar că legătura familiei nu trebuie desfăcută. E așa?*

– Așa a spus, dar...

– *Tu crezi ce spune El?*

– Eu cred, dar...

– *Are voie soțul tău să se uite după alte femei?*

– Nu, e păcat.

– *Dar tu ai voie să te uiți după alții?*

– Dar eu nu m-am uitat după alții. M-am îndrăgostit și gata. Nici prin cap nu îmi trecea să îmi înșel soțul. Acum, însă, abia aștept să divorțez pentru a fi cu iubitul meu.

– *E de la Dumnezeu iubirea ta față de noua achiziție?*

– Nu îi spune așa. Te întreb: poate fi de la diavol o poveste de iubire care mă face să renasc, care îmi dă sens în viață, care umple un gol în mintea și în inima mea?

– *Știi cum ești tu? Ești ca sectanții care amestecă învățătura lui Hristos cu o grămadă de minciuni. Ei spun că viața în grupările respective le dă un sens în viață. Și, dintr-un anumit punct de vedere, ei chiar se schimbă. Unii renunță la băutură, alții, la fumat, alții, la desfrâu...*

– Și ce e rău în asta?

– *Nu e nimic rău în asta, problema e că motorul care le dă această putere e diavolul. Adică îi rupe de Biserica lui Hristos, și pentru asta nu se supără prea tare dacă ei renunță la unele păcate. Pentru că renunță la păcatele mai mici, pentru a alege păcatul cel mare, păcatul ereziei.*

- Și eu, eu ce păcat aleg?
- *Păcatul curviei. Mai precis, al preacurviei, că așa se cheamă când e vorba de oameni căsătoriți.*
- Nu simt nimic rău în asta.
- *Dar tu ce crezi, că pe oamenii care merg la secte îi roade pantoful sau îi dor măselele, sau le atrage cineva atenția că fac o gafă uriașă?*
- Dar Dumnezeu de ce mă lasă să fac asta? Nu mă convingi. Inima mea e prea plină de iubire ca să te iau în serios.
- *Eu nu am nicio putere asupra ta.*
- Atunci lasă-mă în pace, a început să mă obosească discuția asta.
- *Există un procent în care îmi dai dreptate? Măcar de 1%?*
- Vrei să mă convingi că e ca tine? Da, există.
- *Ei, vezi, asta e glasul conștiinței. Dumnezeu îți vorbește prin conștiință.*
- Dar inima vrea altceva. Trupul meu vrea altceva. Mintea mea vrea altceva.
- *Ia întreabă-ți trupul, vrea plăcere sau durere?*
- Normal, plăcere.
- *Dar, vezi, mergând pe calea plăcerilor, nu putem ajunge în rai.*
- Știu... Dar poate că Dumnezeu Se va îndura de mine.
- *Dumnezeu Se îndură acum de tine și îți vorbește prin glasul conștiinței.*
- Ce zici că ar trebui să fac?
- *În primul rând, să te limpezești. Roagă-te lui Dumnezeu să te ajute să te liniștești, să iei hotărârea cea bună.*
- Dar eu L-am rugat deja să mă ajute să divorțez.

– *Vrei să îți dau eu alte exemple de rugăciuni nepotrivite?*

– Nu am puterea să iau nicio hotărâre acum. Cum aş putea să îi spun iubitului meu că se alege praful de povestea noastră?

– *Treaba cu povestea voastră de iubire e de telenovele. Uit-o. Scoateți-l din cap.*

– Nu o să pot.

– *O să îți fie greu, dar o să poți.*

– Simt că ar trebui să îmi fac o operație pe suflet.

– *Tocmai asta trebuie să și faci. Du-te, spovedește-te și pune-te pe picioare.*

– Dar nu am duhovnic. M-am spovedit de câteva ori, la diferiți preoți, dar atât.

– *Îți e de mare folos să ai un duhovnic. Mergi pe la câteva biserici și caută un preot pe care să îl simți ca pe un doctor bun. Și pe care să îl asculți.*

– Nu, nu mă duc. Nu vreau să mă duc. Vreau să divorțez. Gata, m-am plictisit, nu mai vreau să vorbim, mă simt manipulată de tine.

– *De mine? Ar trebui să îți dai seama că ești manipulată de o iubire pătimasă, care îți sufocă glasul conștiinței. Glas pe care o să îl auzi din ce în ce mai încet. Să știi că, atunci când căsnicia mea s-a aflat într-o grea cumpănă, tocmai glasul conștiinței m-a ajutat. Mi-a fost crâncen de greu atunci, pentru că nici duhovnicul nu îmi spunea cuvinte care să mă convingă. Mi se părea că Dumnezeu mă părăsește și eram groaznic de dezorientat. Dar conștiința mi-a sunat în cap ca o alarmă. Și ea m-a salvat. Pur și simplu, ceva îmi atrăgea atenția că trebuie să stau împotriva ispitei respective. Și, la limită, am rezistat. Dar mi-e groază să mă gândesc ce s-ar fi*

întâmpilat dacă Dumnezeu nu mi-ar fi vorbit prin glasul conștiinței.

– Și dacă mie nu îmi vorbește?

– *Îți vorbește, îți vorbește. Doar că nu ai tu chef să Îl ascuți. Pentru că, dacă L-ai asculta, ai renunța imediat la prostiile astea pe care le ai în cap. Ai înțelege că divorțul înseamnă să calci în picioare binecuvântarea lui Dumnezeu, primită la căsătorie. Asta vrei?*

– No comment...

Notă:

Recitind acest dialog imaginar am avut aceeași senzație de neputință pe care am avut-o discutând cu persoane care voiau să divorțeze pentru că au găsit iubirea vieții lor. Pur și simplu, această iubire te hipnotizează, te împiedică să vezi altceva (tocmai pentru că este pățimașă). Nu mai ții seama nici de Dumnezeu și nici de nimic. Argumentele duhovnicului sau ale prietenilor sau ale rudelor se lovesc de un zid. Tocmai pentru că, atunci când se ajunge aici, e mult mai dificil să repari căsnicia, am ales să introduc acest capitol în carte. Citirea lui poate părea timp pierdut. Dar cred că, deși e greu de înțeles rațional cât de puternic te pot lega lanțurile unei asemenea iubiri pățimașe – și deci nu poți înțelege decât prin experiență greutatea lor –, totuși sper că vor fi și cititori care măcar vor intui cât de dificil le va fi să iasă din hățișurile unei iubiri extraconjugale. Și, de aceea, vor fi mult mai atenți să nu ajungă acolo...

Despre iertare

a) Un subiect despre care știm destule; b) Minunea iertării; c) „Nu vreau să iert!”; d) „Celălalt nu merită iertarea mea!”; e) Tu cât ai greșit în viața ta?; f) Limita iertării; g) Frica de a-l ierta; h) „Nu știu cum să mă port ca să îl iert”; i) Mimarea iertării provocată de frica de a-l pierde; j) Greșelile banale; k) „Nu mă pot ierta pe mine...”; l) Greșeli ireparabile; m) Superioritatea celui care iartă; n) Puterea iertării

Iertarea este una dintre cele mai importante trăiri umane. O poveste de iubire aprinsă din care lipsește iertarea se va ofili repede. Avem impresia că suntem, fiecare, destul de buni, destul de inteligenți, destul de iertători, dar de multe ori nu este așa. Trebuie să învățăm lecția iertării cât mai bine.

a) Un subiect despre care știm destule

Un lucru pe care îl știe toată lumea se banalizează într-un fel. Avem senzația că îl cunoaștem bine, că e simplu, că e elementar și, fără să ne dăm seama, îl abordăm superficial.

Iertarea este unul din cele mai importante lucruri în viața de familie. Dacă tu ești cel sau cea care a greșit, îți va fi mult mai ușor să înțelegi rândurile mele. Am greșit față de soția mea cu diferite lucruri de multe ori, de prea multe ori – chiar dacă majoritatea acestor greșeli multora li se par banale. Aproape am obosit de câte ori am supărat-o. De cele mai mul-

te ori m-a iertat în câteva ore. Dar faptul că m-a iertat nu a micșorat greșeala mea față de ea.

Unii iartă mai ușor, alții mai greu. Unii parcă sunt predispuși să ierte, orice s-ar întâmpla. Alții nu iartă nici lucruri banale.

Faptul că mulți oameni nu știu să ierte cu adevărat a dus și duce la multe divorțuri. De aceea, problema iertării, chiar dacă pare banală, pentru că toți își imaginează că o cunosc așa cum trebuie, în realitate e ca un sport pe care, cu cât îl practici mai mult, cu atât îl cunoști mai bine.

b) Minunea iertării

Sfântul Ioan Gură de Aur a spus un cuvânt extraordinar despre răbdarea necazurilor: „Darul de a suferi este mai mare decât darul de a învia morții, pentru că, făcând cineva minuni, îi rămâne dator lui Dumnezeu, pe când, dacă cineva suferă, acestuia Dumnezeu îi rămâne dator”. La început, cuvântul mi s-a părut exagerat. Cum să fie mai mare răbdarea suferinței decât învierea morților? Doar puțini oameni au înviat morți, iar prin suferințe au trecut mulți, dar numai unii au știut să le înfrunte creștinește.

Până la urmă am înțeles că răbdarea suferinței este mai mare. Atunci când un sfânt a înviat un mort prin rugăciune, lucrarea a fost a lui Dumnezeu, nu a sfântului. Sfântul s-a rugat și Dumnezeu a lucrat. Dar când sfântul a trecut prin greutăți, când era covârșit de povara crucii și totuși nu cârtea – chiar dacă Dumnezeu îl întărea și era alături de el și în el –, atunci primea plata nevoițelor lui.

Cred că și iertarea e o minune. Și nu spun asta doar pentru că minunile s-au împuținat în aceste vremuri de apostazie și desfrâu, ca să ne mulțumim și cu minuni relative, aparente.

Nu, chiar cred că iertarea e o minune. Când ai toate motivele să fii plin de răutate, chiar de ură, de dorințe de răzbunare, dar alegi să ierți, de fapt trăiești o mică minune, primești harul lui Dumnezeu. Practic, de fiecare dată când ierți, sufletul tău este părtaș la o mică înviere. Iertarea îți dă aripi, îți dă putere. Dar, pe cât este de mare lucrarea ei, pe atât este de greu să iertăm atunci când celălalt a greșit mult față de noi...

c) „Nu vreau să iert!”

Câți dintre noi nu am spus sau măcar nu am gândit acest lucru? Ni se pare că am ajuns la o limită, că am obosit să tot iertăm, și vrem să schimbăm lucrurile. Vrem să punem punct. Credem că o atitudine războinică poate rezolva mai multe decât o atitudine pacifistă. Unii oameni funcționează și așa, au nevoie de amenințări ca să se pună pe picioare, altfel ar prefera să se complacă în compromisuri de tot felul.

Mai ales oamenii care au avut traume sau experiențe neplăcute în trecutul lor se pot confrunta cu neputința de a ierta. Au sentimentul că orice ar face nu pot ierta.

Dacă s-ar îmbolnăvi de o boală gravă, ar alerga la doctor. Dar, dacă sufletul lor este bolnav, nu conștientizează acest fapt. Se îndreptățesc în fel și chip, își găsesc justificări. Ar fi mai bine însă să își conștientizeze neputința de a ierta. Și să Îl roage pe Dumnezeu să îi schimbe.

Indiferent cât de tare a greșit cineva față de tine, dacă nu îl poți ierta înseamnă că și tu greșești față de el. Unele fete violate au avut puterea de a-i ierta pe cei care le-au violat. Unii oameni i-au iertat chiar și pe cei care i-au ucis, și au petrecut ultimele clipe

din viața lor rugându-se pentru criminalii care le-au luat viața.

Poate că ți se pare imposibil să îl ierți pe cel care te-a rănit de moarte, când trăiești ultimele clipe din viața ta pe acest pământ. În realitate, foarte puțini oameni sunt puși în situația de a ierta astfel de lucruri. De fapt, suntem în situația de ierta lucruri mult mai ușor de purtat. Dar, din diferite motive, ne încăpățânăm să nu iertăm.

d) „Celălalt nu merită iertarea mea!”

Poate că este așa. Dar iertarea nu este o chestie contabilă, dacă cineva a greșit maxim numărul de unități, de X ori, îl voi ierta, dacă a depășit cu o unitate, nu mai pot să îl iert. Ar fi bine ca viața să nu ne pună să răbdăm tot ce am putea ierta.

Celălalt trebuie iertat nu pentru că merită, ci pentru că pot să îl iert. Dumnezeu vrea ca eu să îl iert. Dar iertarea nu este mascarea unui compromis, de genul: „Îl iert, că, dacă nu, mă părăsește și își găsește repede alta”.

Trebuie să îl iert chiar dacă mi se pare că nu merită iertarea mea, pentru că așa vrea Dumnezeu, să iert, ca să primesc și eu iertare pentru greșelile mele. Dacă celălalt a greșit, eu greșesc mai mult decât el negăsind puterea de a-l ierta. Îmi este greu să înțeleg uneori acest lucru. „Cum, se poate compara greșeala lui cu faptul că eu nu pot să îl iert? Dar greșeala mea e milimetrică față de a lui.” În rugăciunea *Tatăl nostru* zicem: „Și ne iartă nouă greșelile noastre, precum și noi iertăm greșiților noștri.” Nu spunem: „precum și noi iertăm celor care ne-au greșit mai puțin...” Trebuie să iertăm din tot sufletul pentru a fi iertați de Dumnezeu, la rândul nostru.

Poate că ți se pare că celălalt a greșit prea mult. Dar tocmai de aceea și are nevoie de mâna iertării pe care poți să i-o întinzi. Tu poți să îl ajuți sau să contribui la distrugerea lui.

e) Tu cât ai greșit în viața ta?

Știu, răspunsul la această întrebare nu mă privește. Poate întrebarea ți se pare chiar nepoliticoasă. Dar nu te întreb ca să îmi răspunzi mie, te întreb ca să îți răspunzi ție. Știu, de obicei avem tendința ca greșelile celorlalți să le vedem cu lupa, iar pe ale noastre să le vedem cu binoclul ținut invers, când toate lucrurile par mult mai departe și mai mici decât sunt în realitate.

Dacă ești perfect sau perfectă, închide acum această carte. Suie-te pe un soclu sau pune pe cineva să îți picteze icoana. Și trimite-mi și mie una. Nu, nu ca să mă închin, doar ca să văd cum arată tabloul unui om care nu se cunoaște deloc pe sine însuși.

Totți avem nevoie de iertare, fie că am făcut greșeli mai mici sau mai mari. Și, așa cum vrem să ne ierte și pe noi Dumnezeu, tot așa trebuie să avem și noi puterea de a-i ierta pe cei care ne-au dezamăgit și au greșit față de noi.

„Dar, nu e corect... Eu am greșit mult mai puțin.” Poate că este așa. Numai că spațiul iertării – și așa putea să repet asta de multe ori – nu este un spațiu comercial, nu ești la târg, nu există cântare. Iertarea covârșește dreptatea, nu e o chestie matematică, rece, stearpă. Iertarea are în spatele ei iubirea. Sau, dacă nu o are, înseamnă că nu e iertare.

Chiar și în conflictele cu soțul sau soția ta, există și partea ta de vină, chiar dacă poate o minimalizezi. Ar trebui să vrei să primești și tu iertare, și atunci îți va fi mult mai ușor să ierți la rândul tău.

Fiecare dintre noi a făcut, face și va mai face greșeli. Lucrul acesta e legat de firea omenească. Da, trebuie să ne luptăm cu greșelile și patimile noastre, nu trebuie să ne complacem în ele, e adevărat. Dar, chiar și dacă vom renunța la păcatele noastre mari, tot nu înseamnă că vom ajunge desăvârșiți imediat. Important e să pornim pe un drum al schimbării.

f) Limita iertării

Hristos ne-a cerut să iertăm greșităilor noștri de șaptezeci de ori câte șapte. Asta nu înseamnă fix de 490 de ori. Șaptezeci ori șapte este șapte ori zece ori șapte, este un număr simbolic. Pentru că numerele șapte și zece sunt simboluri ale întregirii, numărul șapte ori zece ori șapte reprezintă vârful vârfurilor iertării. Adică să iertăm totul, ori de câte ori ar fi cazul să iertăm.

Altfel, după ce un soț sau o soție au fost iertați de fix 490 de ori, dacă celălalt nu mai trebuie să ierte, conflictele pot escalada repede și ar trebui chemată preventiv salvarea. Dacă nu cumva și poliția.

g) Frica de a-l ierta

Exisă poate teama că, dacă îl ierți pe celălalt, îl și încurajezi prin iertarea ta. Dacă soțul ia droguri sau este alcoolic, iar soția îi trece cu vederea aceste minusuri, devine într-un fel responsabilă pentru ele. Dacă nu cumva ajunge chiar părtașă, pentru că este foarte greu să vezi cum cineva face lângă tine un lucru care pare să îi aducă plăcere la minut și să nu fii tentat să faci același lucru.

Iertarea adevărată nu presupune să faci abstracție de gravitatea rănilor celuilalt. Nu trebuie să le coafezi, doar pentru că afirmi că îl iubești. A încerca să îl ajuți să scape de dependențele lui este o formă

de iubire, iar coafarea realității doar pentru că ți-e frică să o înfrunți are în timp efecte devastatoare.

Iertarea adevărată nu e cea care îl lasă pe celălalt să se piardă, iertarea nu este o otravă. Iertarea e doar o mână întinsă spre ridicare.

h) „Nu știu cum să mă port ca să îl iert”

Pe cât de frumoasă este teoria despre iertare, pe atât de dificilă este uneori practica. Nu știi cum să te porți, pentru ca iertarea ta să nu fie o acoperire vinovată a greșelilor lui.

E foarte greu să știi cum să te porți. Da, sunt situații în care nu știi ce să faci. Vrei să ierți, dar te simți depășit sau depășită de situație. Asta e viața reală, un spațiu în care de multe ori suntem covârșiți de probleme, de responsabilități, de provocări. Și atunci apare frica, apare panica. Nu se vede la orizont nicio soluție. Poate că te-ai rugat, o dată, de două ori, de zeci de ori, dar soluția nu a apărut.

Nu lăsa deznădejdea să te sufocă, există o soluție pentru fiecare problemă. Chiar și atunci când ți se pare că nu există soluții. Roagă-L pe Dumnezeu să te ierte. Și acceptă faptul că și ție îți e greu să înveți cum să reacționezi în situația prin care treci. Poate că ai greșit și vei mai greși la rândul tău, asta e. Nu lăsa frica să te paralizeze. Mergi înainte, cu dorința de a face lucrurile cât mai bine.

i) Mimarea iertării provocată de frica de a-l pierde

Mimarea iertării duce la uscăciune sufletească. Poate fi începutul degradării unei relații. De asta e important ca iertarea să nu fie superficială. Pentru că, altfel, în timp, relația ajunge să fie sufocată de falșitate.

Uneori e mare lucru să te lupți să îl ierți, și atunci chiar și o iertare formală aduce roade. Sunt momente în care tot ce poți face e o iertare formală. Timpul va vindeca supărarea și va obloji rănilor. Chiar dacă pare greu, trebuie totuși să te lupți să ierți până la capăt.

Părintele Nicolae Steinhardt avea o vorbă: „Dăruind, vei dobândi.” Se poate aplica foarte bine și în cazul iertării. Iertând, chiar dacă ți se pare că nu ai puterea să ierți, vei învăța cum este să fii iertat. Asta nu înseamnă că accepți să îți furi căciula, imaginându-ți că l-ai iertat. Ci să îl ierți cu adevărat, chiar dacă îți e foarte greu, chiar dacă simți că pentru asta e nevoie să faci un efort care pare că îți depășește puterile.

j) Greșelile banale

Unele cupluri au ajuns la divorț și de la greșeli banale. Printre cele mai banale motive de divorț pe care le-am citit este supărarea unei femei că soțul ei nu ridică capacul de la veceu atunci când urina. Unora poate le vine să râdă când citesc așa ceva: cum să divorțezi dintr-o astfel de prostie?

În viața de familie, după ce trece elanul din primele luni sau din primii ani, când rutina își spune cuvântul, sufocând spontaneitatea iubirii, micile chestii care te deranjează la celălalt par mult mai mari decât sunt în realitate.

Sforăitul a fost menționat drept cauză în mai multe dosare de divorț. E sforăitul o chestie banală sau nu? Pare că este banală. Dar să stai ani de zile într-o garsonieră cu un soț care sforăie tare, care te trezește din somn cu sunetele pe care le emană, deși de luni de zile nu ai mai dormit o noapte întreagă liniștită, poate duce chiar la o alergie înconștientă

față de soț. El a devenit dușman al somnului tău și, fără să își dea seama, dușman al tău.

Poate că sforăitul nu pare o problemă serioasă, câtă vreme nu te confrunți cu ea. Dar există poate și în cazul cuplului vostru lucruri care altora li se par banale, dar pe voi vă afectează într-un mod negativ. E mai important cum vă raportați voi la o situație sau alta decât situația în sine. Până la urmă, unele cupluri au rezistat la probleme de zece ori mai grave decât sforăitul, iar altele s-au destrămat de la „necazuri” mult mai ușor de înfruntat.

E nevoie de antrenament în iertare, pentru că în timp o chestie banală, repetată însă de câteva sute sau chiar mii de ori, poate fi o povară mult mai grea decât un accident de mașină ușor, după care te refaci în câteva zile.

k) „Nu mă pot ierta pe mine...”

Nu de puține ori oamenii nu au puterea de a repara greșelile pe care le-au făcut, pentru că nu au puterea să se ierte pe ei înșiși pentru ceea ce au făcut. E o formă de iertare care ar căuta îndreptarea greșelilor făcute. Dar acestea par atât de mari încât paralizază pur și simplu sufletul.

Dacă treci prin așa ceva, dă-ți seama că nu ești primul sau prima care trece printr-o astfel de situație. Tot așa cum alții cred că nici Dumnezeu nu îi mai poate ierta pentru mulțimea păcatelor lor. E ciudat, dar până și Iuda s-ar fi mântuit dacă ar fi avut puterea să se pocăiască pentru că L-a vândut pe Hristos și ar fi alergat la cruce să Îi ceară iertare. Pur și simplu, propria greșală l-a covârșit și el a ales să se sinucidă. Ce a rezolvat? Nimic, absolut nimic.

Dumnezeu a vrut ca Iuda să se pocăiască. Dar nu i-a anulat libertatea, nu l-a forțat să o facă. Nici pe

tine Dumnezeu nu te obligă să te ierți. Ești liber sau liberă să o faci sau nu.

Gândește-te ce îți aduce fiecare drum. Și, dacă te uiți cu atenție, îți dai seama că e mai bine să fii de partea Apostolului Petru, care, după ce L-a trădat pe Hristos, și-a plâns căderea cu amar și apoi a trăit și L-a mărturisit pe Hristos, decât de partea lui Iuda, care L-a cunoscut, L-a trădat și apoi și-a luat viața, ajungând în chinurile iadului.

Sau, chiar dacă momentan nu poți să te ierți (pentru că ar putea exista și o nuanță pozitivă în această atitudine, cea de conștientizare a gravității greșelilor comise), chiar dacă alegi să nu te ierți, nu face din asta un zid între tine și obținerea iertării din partea celuilalt. Iar iertarea celuilalt îți poate da putere să te ierți și tu, în timp.

1) Greșeli ireparabile

Când soția te-a înșelat, a fost o greșală reparabilă. Când soția ta era însărcinată, dar v-ați certat și a pierdut sarcina, a fost o greșală ireparabilă. Copilul acela nu va mai vedea lumina zilei. Voi poate încercați și chiar reușiți să treceți peste trauma respectivă, dar nu puteți întoarce timpul înapoi.

Este foarte greu să ierți greșelile care par sau chiar sunt ireparabile. Le ierți și ce? Lucrurile rămân la fel. Și totuși... este o mare diferență între situația când soțul are puterea de a-și ierta soția (sau soția are puterea de a-și ierta soțul) în astfel de situații și cea în care iertarea lipsește.

Dacă iertarea există, încă nu s-a pierdut tot. Încă există o bază pe care se poate construi. Iertarea alungă deznădejdea. Procesul nu e ușor, e o luptă, e un turnir, nu e o predare fără luptă în fața dușmanului.

m) Superioritatea celui care iartă

Atunci când faci milostenie, când dai pomană, nu trebuie să o faci astfel încât cel care primește să se simtă umilit, disprețuit, călcat în picioare. El trebuie privit ca un binefăcător al tău. Altfel, decât să îl privești cu superioritate – tu ai haine și mâncare, ai casă și poate chiar mașină, iar el trăiește de pe o zi pe alta –, mai bine nu îi dai nimic. E corectă o astfel de poziție?

Nu. Decât să îi dai pomană cu superioritate, mai bine îi dai cu recunoștință.

Tot așa se întâmplă și în cazul iertării. Dacă vrei să îl ierți, arătând superioritatea virtuților tale și subliniind micimea celui lalt, de fapt arăți că nu ești mai presus decât el.

Iertarea nu trebuie să fie împovărătoare pentru celălalt, ci dimpotrivă. Iertarea nu trebuie să mărească distanța dintre voi, ci să o micșoreze.

Dacă ierți și apoi reproșezi, dacă ierți și apoi stai la pândă, fiind sigur că celălalt va greși din nou, înseamnă că e ceva greșit în modul în care ierți.

n) Puterea iertării

Iertarea este o comoară. „Ce cuvinte goale...” Uneori, când nu știm cum să definim ceva, spunem că este o comoară. Dar noi nu am văzut nicio comoară în viața noastră și nici nu reușim bine să ne-o închipuim.

Dar iertarea este chiar o comoară pentru suflet. Trebuie să dobândim și noi această comoară. Dacă am înțelege valoarea iertării, am vrea să învățăm și noi să iertăm.

Din păcate, oamenii sunt din ce în ce mai reci și mai indiferenți unii cu alții. Suntem din ce în ce mai răzbunători și din ce în ce mai puțin iertători.

Dar, neiertând, nu le facem rău doar celorlalți, ne facem rău și nouă.

Trebuie să învățăm să iertăm, trebuie să Îl rugăm pe Dumnezeu să ne învețe să iertăm.

Viața de familie este, de multe ori, o școală a iertării. De aceea este bine ca în fiecare seară, înainte de a se culca, soții să își ceară iertare unul de la celălalt pentru tot ce și-au greșit în timpul zilei. Lucrul acesta nu trebuie să fie formal. Dacă sunt perioade mai tensionate în relația de cuplu și această cerere de iertare devine mecanică, rece, artificială, soții trebuie să conștientizeze că pierd unul dintre principalii stâlpi ai relației lor.

„Dacă nu am greșit cu nimic față de el, de ce să mint, spunându-mi că îmi pare rău pentru ceva în mod deosebit?”

Ai greșit față de el chiar și numai pentru că nu i-ai arătat mai multă înțelegere, mai multă dragoste, mai mult sprijin. Poate mai multă tandrețe, poate mai mult respect. Tot timpul puteai să faci mai mult pentru celălalt. Tot timpul e loc pentru mai bine.

De aceea, așa cum seara și dimineața e bine să Îl rogi pe Dumnezeu să te ierte pentru păcatele și greșelile pe care le-ai făcut, iar Dumnezeu, văzând sinceritatea rugăciunii tale, te iartă, tot așa e bine ca în fiecare seară să îți ceri iertare față de soțul sau soția ta. E bine ca și copiii să își ceară iertare de la părinți, pentru greșelile pe care le-au făcut.

Această iertare sudează relația dintre membrii familiei. Această iertare îi ocrotește de dezbinare. Această iertare este o comoară pe care cei care nu o cunosc nu o înțeleg, ba chiar o disprețuiesc. Pentru că li se pare un semn de slăbiciune.

Dar iertarea e tocmai o dovadă de putere și de virtute. Oamenii slabi nu iartă, sunt răzbunători. Pe

când cei puternici își arată puterea chiar și prin modul în care iartă. Prin faptul că iertarea lor aduce mângâiere și liniște celor de lângă ei. Și îi ajută să meargă mai departe, ajutându-i să se ridice din gropile în care se află.

Iar în clipa în care omul care a greșit știe să caute și iertare de la Dumnezeu, prin pocăință și spovedanie, atunci lanțurile amare ale căderii se rup mai ușor și el poate pune cu adevărat început bun în viața lui.

Ține minte

Nu există nimic care să poată înlocui iertarea într-o relație. Chiar dacă totul pare perfect, chiar dacă cei doi își imaginează că nu va fi niciodată nevoie să se ierte unul pe celălalt pentru lucruri importante, în realitate tot timpul pot apărea situații în care e nevoie să ierți sau să fii iertat. De aceea, iertarea e unul dintre pilonii vieții de familie.

Separarea

În momentele de tensiune dintre soți, unul din ei spune: „Nu mai suport. Plec de acasă.” De multe ori, această dorință este pur și simplu consecința unei senzații de sufocare, de apăsare prelungită, neavând la bază dorința de mutare lângă un iubit sau lângă o iubită.

Într-o astfel de situație, prioritatea este regăsirea launtrică, liniștirea, iar plecatul – la părinți, la o altă rudă sau la o persoană apropiată – nu pare a prezenta niciun pericol. „Eu plec, ne liniștim, după care lucrurile vor reintra în normal”.

În realitate, însă, orice separare de acest gen, fie că este de o zi, de o săptămână sau de mai multe, este un pas către divorț. Când soții se separă tocmai pentru a divorța, sau pentru a se pregăti de divorț, nu am ce să le spun. Dar, când soții se separă doar pentru a depăși anumite perioade tensionate, îndrăznesc să le spun că nu s-au gândit serios la consecințele separării lor. Începutul separării va aduce, cel puțin pentru cel care a avut inițiativa separării temporare (fie că a plecat chiar el, fie că i-a cerut celuilalt să plece), o stare de euforie, de regăsire, o stare de bine. Este ceea ce a căutat, și a găsit. Dar fiecare minut din această euforie atârnă din ce în ce mai greu.

„Pentru ce să mă întorc acasă? Acum îmi e bine...” Poate că, din punct de vedere material, situația e mai dificilă, dar, în ansamblu, câștigul pare evident.

Sau: „O să mă întorc acasă, dar nu atât de repede pe cât mi-am propus inițial. Am dreptul la acest *concediu*, pe care o să-l prelungesc cât mai mult. După aceea, am să mă întorc la monotonia unei vieți de familie banale”.

Dacă ai ajuns să gândești așa, ești mult mai aproape de divorț decât crezi. Există o presiune psihică foarte puternică, există un gust amețitor al libertății care îți va spune: „Rupe lanțurile familiei! Ai suferit destul. Gata!”

Dar acest drog euforic nu va ține foarte mult, va ține până la divorț, sau eventual câteva luni după.

Apoi, reîntâlnirea cu realitatea te va șoca. Vei căuta alte relații, îți vei spune că relația următoare va fi mai împlinită... Și tot așa.

Ca să nu ajungi acolo, e foarte important să înțelegi că trebuie să te lupți pentru a rămâne lângă soțul sau soția ta, chiar dacă îți este greu. Despărțirea temporară nu rezolvă problemele, ci le mărește și le înmulțește.

Dacă, de exemplu, o soție vrea să plece de acasă o săptămână, la părinții ei, și după câteva zile soțul, care se simte părăsit, își revărsă afecțiunea asupra unei colege de birou sau asupra unei vecine, soția își va spune: „Eram sigură că nu mă iubește. Mi-am dat seama că e un ticălos. Bine că am aflat cum stau lucrurile. M-am decis, trebuie să divorțăm.” În timp ce, dacă, în loc să plece la părinții ei, ar fi stat acasă și s-ar fi străduit să lămurească problemele cu soțul ei, acesta poate nu ar fi avut nici cea mai mică atracție față de colega de birou sau vecina de bloc. Numai că soția care a plecat nu va înțelege circumstanțele atenuante pe care le-a avut soțul ei când s-a simțit singur și și-a îndreptat atenția asupra unei alte femei, ci, fiind prinsă de un spirit justițiar, va tăia nodul gordian al familiei. Astfel, simplu, surprinzător de simplu, se poate alege praful de o familie. La fel de simplu, însă, familia ar fi putut rămâne unită, dacă soții ar fi înțeles că, de fapt, separarea nu poate fi un medicament pentru salvarea căsniciei, ci e, de fapt, otravă...

Lipsa nașilor

a) Soții fără nași; b) Importanța antrenorului;
c) Căutarea sfaturilor

Nașii ar trebui să fie aproape de soți, în aproape toate bucuriile și necazurile lor. Când nașii renunță la rolul lor de modele pentru fini, cresc șansele ca familia să se dezbine.

a) Soții fără nași

(Discuția de mai jos este de fapt rezumatul unor discuții purtate pe această temă cu diferite persoane. Cred că lipsa unei legături strânse cu nașii – care ar trebui să fie modele de viață pentru soți – este una dintre problemele cele mai importante cu care se confruntă soții în zilele noastre.)

– Am senzația că relația cu soțul meu se află în impas. Nu știu ce să fac.

– *Nașii voștri de cununie vă sunt cu adevărat nași?*

– Ce întrebare e asta? Nașii s-au ocupat ca nunta să iasă bine, au plătit ce era de plătit, ne-au și ajutat să pornim în viață, cu un cadou de nuntă consistent... Ne-au botezat mai apoi copiii... Mai mult, ce puteau face?

– *Eu te-am întrebat dacă ați avut nași de cununie, nu sponsori.*

– Ce înțelegi prin nași?

– *Vreau să mă lămuresc ce înțelegi tu prin nași, mai întâi. Văd că sponsorizarea e pe primul plan. În astfel de situații, nașii nu sunt nași, sunt sponsori.*

– Nașii nu ne sunt sponsori. Ei au ținut și țin la noi, ne-au încurajat să ne căsătorim...

– *Ați discutat cu ei problemele voastre?*

– Nu, nu ne place să spălăm rufe în public. Problemele noastre sunt problemele noastre. Nu ne place să fim judecați sau criticați de alții, nici dacă ne sunt prieteni sau nași. Să îi spun nașei că nu sunt mulțumită în pat de soțul meu? Sau să îi spun că e măgar, că îmi vorbește urât? Sau să îi spun că îmi cere să fac perversiuni? Ce e nașa, e psiholog, are cabinetul ei, să mă programez la o ședință de terapie?

b) Importanța antrenorului.

– *Îți place vreun sport?*

– Cum să nu? Tenisul, gimnastica, schiul...

– *Poți să îmi spui câteva nume de sportivi preferați?*

– Dacă pot? Îți spun o listă întreagă. Încep cu...

– *Nu e nevoie. Te întreb altceva. Știi cumva, e vreunul dintre ei care a ajuns la performanță fără antrenor?*

– Ce întrebare e asta? Toți sportivii mari au sau avut antrenor.

– *De ce?*

– Asta e o întrebare copilărească. Cum de ce? Pentru că, având antrenor, orice sportiv ajunge la performanțe mai mari. Cu cât antrenorul e mai bun, cu atât șansele sale de a ajunge pe podium cresc.

– *Și de ce nu vrei să îți dai seama că și în viața de familie nașii sunt antrenorii lăsați de Dumnezeu, pentru ca familia să meargă pe drumul cel bun?*

– Am mai auzit povestea cu nașitul. Și am auzit-o și pe aia că nașul de botez trebuie să fie un model pentru copil, că nașul e părintele spiritual care are grijă de creșterea copilului, așa cum părinții trupești au grijă de creșterea trupească. Dar, spune-mi tu, câte cazuri de nași care au grijă de mântuirea ce-

lor pe care i-au botezat cunoști? Și, tot așa, câte cazuri în care nașii de cununie reușesc să fie antrenori pentru soți știi?

– Tu, acum, te îndreptățești prin comparația cu nașul de botez care nu își face datoria. Dar și nașii de botez, și nașii de cununie, răspund în fața lui Dumnezeu pentru finii lor. Nu contează că mulți nași își agonisesc osândă prin faptul că reduc atribuțiile lor la sponsorizări periodice, la aniversări sau sărbători. Contează că voi trebuie să căutați sprijinul nașilor voștri la fiecare problemă serioasă pe care o aveți în familie. Ei sunt responsabili în fața lui Dumnezeu pentru modul în care vă antrenează. Și ei vor da socoteală pentru eșecurile voastre. Când soții se despart, e, într-o măsură mai mică sau mai mare, și responsabilitatea sau chiar vina nașilor.

– Dar, poate că nașii nu vor putea să ne ajute. Poate că nici nu se pricep să ne ajute...

– Dar ar fi trebuit să vă puneți această problemă înainte să vă căsătoriți. Altfel, de ce i-ați ales ca nași? Situația e cam așa: dacă dăm definiția nașilor și ținem seama doar de ce sunt nașii de fapt, în zilele noastre, în loc să ținem seama de ce ar trebui să fie, e ca și cum am descrie foarte bine o vacă, dar nu am menționa faptul că vacile dau lapte. Ceea ce este esențial. Dacă nașii nu își ajută finii, dacă nu sunt lângă ei, înseamnă că și-au ratat, pur și simplu, rostul de nași.

– Oricum, acum nu mai are rost să vorbim despre asta. Nu vrem și nici nu putem să îi schimbăm.

c) Căutarea sfaturilor.

– Voi aveți nevoie de sfaturi. Și trebuie să faceți primul pas, deschizându-vă sufletele în fața nașilor. Dacă vor ști să vă fie aproape, foarte bine.

Dacă veți constata că nu se pricep, atunci rămâne, totuși, o mână întinsă de Dumnezeu. Duhovnicul...

– Dar ne spovedim foarte rar. Nu știu dacă va putea să ne ajute cu ceva, nu ne cunoaște destul de bine...

– *Ar trebui să înțelegeți cât de mare e ajutorul pe care îl poate da un preot unei familii. Apoi, dacă o să vedeți că nu se poate schimba relația cu nașii, deși aveți datoria de a face mari eforturi în direcția asta, e bine să căutați să vă apropiați de familii care își fac bine meseria... De soți care duc o viață de familie împlinită. Și, dacă îi găsiți, luați-i ca modele.*

– Dar, nimeni nu e perfect, nu cred că există cuplu perfect.

– *Așa cum nu există oameni perfecți, tot așa nu există familii perfecte. Există totuși oameni care ajung la sfințenie, luptându-se cu neputințele lor. Și există soți care, deși nu sunt perfecți, se luptă neîncetat să fie cât mai aproape de Dumnezeu, care se străduiesc să dăruiască bucurie celor de lângă ei. Dar, oricum, înainte de a căuta alte modele, încercați să vă apropiați de nașii voștri. Poate că vor înțelege că și ei au greșit față de voi, lăsându-vă fără antrenori în acest hățiş al vieții... Nu? Oricum, nu vă ajuta la nimic să vă plângeți acum că ați crescut ca niște copii orfani, și că nimeni nu v-a purtat de grijă. Fruntea sus, și mergeți mai departe cu nădejdea în Dumnezeu...*

Ține minte

– De multe ori simțim nevoia să vorbim cu altcineva despre neînțelegerile dintre noi, avem nevoie de sfaturi. La cine să apelăm?

– Normal este ca în astfel de situații să discutați cu nașii voștri. Cu cât legătura cu nașii este mai puternică, cu atât sfaturile primite de la ei vă vor ajuta mai mult.

Valoarea postului

a) Ce este postul?; b) Familiile model; c) Școala postului; d) Pecetea trecutului; e) Dorința de schimbare; f) Raportarea la celălalt; g) Călcarea posturilor

Postul este unul dintre cele mai importante lucruri pe care trebuie să le învețe soții. Există o diferență între modul în care cineva postește înainte de a se căsători și modul în care o face după căsătorie.

a) Ce este postul?

La această întrebare, majoritatea oamenilor care merg la biserică știu răspunsul. De fapt, știu răspunsurile, pentru că există o mulțime de răspunsuri, fiecare om răspunzând cu ceea ce înțelege el prin post. De fapt, fiecare dă mai multă importanță unui aspect sau altuia. Astfel, unii înțeleg postul mai ales ca o renunțare la „bucatele de dulce”, cele de origine animală (carne, brânză, ouă etc.). Alții înțeleg postul mai ales ca o perioadă de curățire a minții, ca o perioadă de pocăință. Alții îl înțeleg ca pe un jug greu de purtat – și se poartă ca atare.

Cei necredincioși văd postul doar ca pe o perioadă de manipulare a creștinilor, pentru a fi roboței cât mai ascultători de Biserică. O perioadă în care se verifică fidelitatea soldaților față de împăratul în care cred, asprimea postului contribuind la starea de robotizare. Pentru ei, viața lumească este totul, așa că postul este un eșec, un faliment periodic. Unor astfel de oameni nu am ce să le spun, pentru că ei trăiesc în spațiul *metafizic* la care făcea referire Sfântul Apostol

Pavel când le spunea corintenilor: *Dacă morții nu înviază, să bem și să mâncăm, căci mâine vom muri!* (I Cor. 15, 32).

Dar Hristos a înviat și toți vom învia, așa că raportarea noastră la viață trebuie să fie după alte repere.

Oricum, credința este cauză a postului, nu postul cauză a credinței, așa că oamenii necredincioși nu au cum să înțeleagă valoarea și rostul postului. Așa că acest capitol nu li se adresează.

Pentru creștini, postul este un medicament pentru suflet, este o perioadă de apropiere de Dumnezeu, este o baie pentru suflet. Postul adevărat nu este doar înfrânarea de la mâncare, este o perioadă de rugăciune, de pocăință, de război duhovnicesc cu patimile, cu poftele și cu ispitele care vin de la duhurile întunericului. Sfântul Teodor Studitul scria că „postul adevărat este abținerea de la orice lucru rău”. Dumnezeu i-a poruncit lui Adam să postească, iar Adam a călcat postul și a pierdut raiul. Postul ne ajută să dobândim împărăția cerurilor.

b) Familiile model

Soții și soțiile care duc o viață creștină echilibrată, care au duhovnic, au canon de rugăciune, care trăiesc în iubire și armonie înțeleg foarte bine valoarea postului. Ei pot vorbi altora despre acest subiect cu multă convingere și putere. Acestea sunt familiile model. Din păcate, numărul acestor familii este în scădere – evident, din moment ce din ce în ce mai puțini creștini duc o viață de nevoință, iar mulți aleg calea unui creștinism superficial, lax, plin de pogorământ și lipsit de cruce, și numărul familiilor model este afectat. Nu vreau să idealizez familia model, ea nu este o familie perfectă, pentru că nu există nici

oameni perfecți. În familia model există și ispite, și tensiuni, dar important este modul în care cei doi soți încearcă să se lupte cu ele și să meargă împreună pe calea mântuirii.

Este extrem de riscant să faci o diferențiere între soții din familiile model și cei din familiile obișnuite. De-a lungul istoriei, diferiți oameni s-au considerat mai puri, mai curați, mai sfinți decât restul comunităților din care făceau parte, dar până la urmă au ajuns schismatici sau chiar eretici. De aceea, nu putem face o delimitare rigidă între familiile model și celelalte. Cei care au tendința de a se considera pe ei înșiși creștini model, potențiale repere pentru ceilalți, sunt de fapt atinși de virusul mândriei, care este unul dintre cele mai mari păcate. De fapt, așa cum sfinții nu s-au considerat pe ei înșiși sfinți, ci doar și-au plâns starea de păcătoșenie, tot așa cei din familiile model nu se consideră ca atare, ci, văzând câte lucruri pot schimba în viața lor, duc o viață de pocăință. Da, din afară, poate că aceste familii par perfecte în ochii altora, dar această perfecțiune este doar superficială. De aceea, văzându-și și cunoscându-și lipsurile, soții din familiile model se luptă mult mai mult decât cei din familiile obișnuite pentru a ajunge la mântuire.

c) Școala postului

În familie, postul nu este ceva care vine la pachet odată cu taina cununiei. Postul trebuie învățat. Unii învață mai repede, alții mai greu. Chiar dacă ai știut să ții post înainte să te căsătorești, nu înseamnă că automat știi cum trebuie ținut postul în familie.

Există trei elemente principale de care trebuie să se țină seama când este vorba de postul ținut de soți: primul este trecutul celor doi soți, al doilea este

intensitatea dorinței de a duce o viață creștină, iar al treilea ține de modul în care fiecare reușește să se armonizeze cu celălalt, să fie pe aceeași lungime de undă cu el. Trecutul este un dat, nu se poate schimba. Chiar dacă unii vor să acopere anumite răni sau traume din trecut, acestea vor ieși, în timp, la iveală. Indiferent care a fost trecutul, Dumnezeu dă puterea sufletului de a se curăți prin pocăință. Dorința de schimbare trebuie crescută cu grijă, ca o floare. Pentru că altfel patimile o vor sufoca. Iar armonizarea cu celălalt este, pur și simplu, o artă, pe care, din păcate, mulți soți și multe soții nici nu își pun problema să o învețe.

d) Pecetea trecutului

Când cei doi au pornit pe calea familiei fiind învățați cu rugăciunea, cu nevoița, cu postul, e lesne de înțeles că le va fi mai de folos să postească și după ce s-au căsătorit. Dacă cei doi au ajuns în fața altarului feciori și la trup și la suflet, lupta lor pentru a duce o viață curată își va arăta roadele după nuntă. Numai că astfel de cazuri sunt din ce în ce mai puține, și probabilitatea ca astfel de soți să citească o carte despre divorț este foarte mică. Așa că nu e nevoie de prea multe detalii.

Situația în care se află, procentual, foarte multe familii, este următoarea: până la căsătorie și el și ea au dus o viață obișnuită, de concubinaj. Concubinajul nu este starea normală, dar este starea reală în care trăiesc din ce în ce mai multe perechi de tineri sau adulți. Cu cât experiența sexuală devine mai vastă, cu atât raportarea la valorile creștine este mai relativă. Este nevoie de un proces de convertire pentru ca raportarea la aceste valori să se schimbe.

e) Dorința de schimbare

Convertirea de la a fi creștin cu numele la a fi creștin în viața reală este uneori mai dificilă decât trecerea de la o religie la alta. Procesul este extrem de mobil – pentru unii durează puțin, pentru alții, mult. De obicei, cu cât a durat mai mult perioada trăită de parte de Dumnezeu, cu atât procesul de schimbare va fi mai lung. Dar Dumnezeu dă posibilitatea ca printr-o pocăință fierbinte schimbarea să vină repede. Astfel că viața e o cursă în care cineva care a făcut păcate multe poate ajunge în rai înaintea celor care au avut păcate mici, dar cu care s-au lenevit să se lupte.

f) Raportarea la celălalt

Dacă un om merge cu 7 km/oră, iar soția lui merge cu 5 km/oră, dacă merg împreună nu vor merge cu 6 km/oră. Ci își vor găsi viteza optimă pentru amândoi. E posibil ca soția să vrea să își mențină viteza cu care era obișnuită, dar e posibil și ca ea să vrea să o scadă sau să o crească. Pe cât este de ușor să stabilești viteza când te plimbi cu cineva, pe atât de dificil este însă de stabilit viteza cu care soții merg împreună pe calea mântuirii. În majoritatea cazurilor, unul dintre soți este mai râvnitor, celălalt este mai căldicel. De fapt, întotdeauna există o diferență între cei doi, chiar și când li se pare că au aceeași dispoziție de implicare în viața duhovnicească. Poate că, la începutul căsătoriei, aceste diferențe sunt mai dificil de observat, dar, pe măsura trecerii timpului, ele devin mai clare. Aceasta nu înseamnă că nu se poate schimba și raportul dintre cei doi, nu înseamnă că cel mai leneș nu poate ajunge mai harnic decât celălalt. Înseamnă doar că nimic nu e rigid, totul se poate schimba. În bine sau în rău.

Tendința generală este ca fiecare să vrea să îl aducă pe celălalt la măsura sa: cel mai râvnitor va încerca să îl convingă pe celălalt să se roage mai mult, să postească mai mult, să fie cât mai aproape de Dumnezeu. Celălalt va încerca să tempereze elanul religios pe care soțul sau soția sa îl are. Și, de aici, pot apărea conflicte de durată, care ajung să culmineze cu divorțul.

Când te căsătorești cu cineva, te căsătorești cu el așa cum este, nu așa cum ți-ai dori să fie. Altfel, dacă ai așteptări prea mari, vei avea parte de multe dezamăgiri.

Fiecare dintre soți trebuie să se gândească în permanență la ce este mai bine pentru amândoi, nu să încerce să îi impună celuilalt lucruri pe care nu le vrea. Mai exact, dacă unul dintre soți vrea să țină un post de mâncare mai aspru, poate că, discutând mai mult cu celălalt, va înțelege că e mai bine să renunțe la decizia sa. Sau poate că acela se va oferi să țină și el postul mai aspru.

Ceea ce e foarte important este să nu încerci să îi impui celuilalt nimic. Pentru că, în timp, relația poate fi sufocată de lucruri făcute doar pentru că ai insistat să fie făcute. Deși poate că lucrurile pe care i le-ai cerut erau bune, momentul în care au fost cerute nu a fost cel potrivit. De exemplu, dacă soției i-a plăcut să meargă la vecernii sâmbătă seara, înainte să se mărite, și vrea să meargă și după ce s-a măritat, gândul ei este bun. Trebuie văzut însă dacă soțul are stare să facă asta. Altfel, dacă merge doar de gura ei, va sta la slujbă ca pe ace. Și, totuși, chiar acest exemplu este relativ. Pentru că se poate ca soțul să meargă, de gura ei, și, după câteva vecernii, să îi placă atât de mult, încât mai apoi să vrea chiar el și să îi ceară el soției să mai meargă. (Și, totuși, nu ar fi de mirare ca

ea să nu mai vrea. Nu din capriciu, poate că din cauza programului foarte plin pe care îl are, fiind împărțită între serviciu și casă, îi este foarte greu să facă efortul de a mai ajunge la vecerniile de sâmbătă seara.)

În ceea ce privește postul de mâncare, dacă amândoi au fost învățați să postească înainte de căsătorie, le va fi ușor să postească și după căsătorie. Dacă doar unul dintre ei a postit, iar celălalt nu înțelege rostul postului, postul poate deveni pricină de tensiuni. Așa că cel care postește nu trebuie să încerce să îi impună celuilalt să postească, dar nici nu trebuie să renunțe la post, de dragul celuilalt. Trebuie găsită o cale de mijloc. Chiar dacă găsirea ei nu va fi ușoară, chiar dacă procesul va dura luni sau chiar ani de zile, este singura soluție pentru a evita conflictele.

Este esențial ca postul să fie ținut în deplină libertate. Adică dacă soția gătește doar de post, deși soțul nu vrea să țină post, deci dacă soția îi impune să postească, alege o soluție care nu are roade bune în timp. Dacă ar prefera ca prin viața ei curată să îl convingă de valoarea postului, atunci – chiar dacă după mult timp – va putea să țină post și el. Dar, din proprie inițiativă, nu obligat. În viața duhovnicească nevoițele trebuie făcute cu convingere, nu din silă. Altfel, își pierde puterea.

Cei care aleg să postească vor să ducă o cruce, care uneori este grea, chiar foarte grea, dar nu pot impune sau nu este normal să impună și altora să o poarte. Altfel, crucea nu rămâne cruce, se transformă într-un fel de lanțuri, de cătușe care sufocă sufletul.

g) Călcarea posturilor

Este foarte dificil să mănânci de post când soțul sau soția ta nu vrea să postească. De aceea, uneori poate părea un compromis mic să mănânci o prăji-

tură sau o înghețată împreună cu el. (Acum sunt din ce în ce mai multe delicatese de post, și unii reușesc să transforme până și postul într-o perioadă a desfățărilor gastronomice, anulându-i sensul, dar nu despre asta vom vorbi acum.)

Pentru creștini, postul nu este ceva opțional, ceva facultativ. Chiar dacă celălalt nu vrea să postească, spunând că nu îi place mâncarea de post, că se simte slăbit sau aducând alte justificări, tu trebuie să încerci să ții post.

Altfel, renunțarea la post va avea efecte asupra întregii vieți duhovnicești. Va duce la o stare de amortire a sufletului, la aruncarea lui într-o stare căldică, și în cele din urmă va afecta și credința. Chiar dacă oamenii spun că credința lor nu depinde de modul în care postesc sau nu, în realitate trupul și sufletul se influențează reciproc. Și renunțarea la post poate duce, în timp, la îndepărtarea de biserică. Și, în forme extreme, chiar la renunțarea la credința creștină. O renunțare lentă, care ucide sufletul, ca o otrăvă care acționează încet, dar sigur.

Ține minte

– *Ce rost are postul în viața de familie creștină?*

– *Postul este unul dintre cele mai importante lucruri. Trecându-l cu vederea, considerându-l ceva depășit, ne vom lipsi de bunăvoie de unul dintre cele mai importante puncte de sprijin.*

Postul și unirea trupească a soților

a) Către oamenii necredincioși; b) Postul ca terapie; c) Neputințele celuiilalt; d) Neputințele proprii; e) Vremea pocăinței; f) Justificarea călcării postului; g) Obiceiul de a călca postul; h) Domolirea celuiilalt; i) Lupta cu tine însuși; j) Postul și înșelarea celuiilalt; k) Trauma postului; l) Moartea iubirii în post; m) Sărutul de post și sărutul de dulce; n) Depășirea limitei de rezistență; o) Eșecul și începutul bun; p) Pregătirea pentru post; r) Ieșirea din post; s) A cui este vina?; ș) Împăcarea prin sex; t) Soțul morocănos și femeia nervoasă; ț) Pricini de cădere; u) Etapele călcării postului; v) Postul doar de mâncare; w) Încheiere

Postul este un sprijin al iubirii dintre soți. Cei care nu îl înțeleg sau cei care îl practică greșit trag concluzia că „postul dăunează grav sănătății” cuplului, însă, în realitate, postul este un dar care are nu doar efecte duhovnicești, ci și trupești, mărinind atracția dintre soți.

a) Către oamenii necredincioși

V-aș ruga să îmi spuneți când ați citit ultima carte de filosofie și de ce. O mare parte dintre voi vor spune că nu au citit de mult, poate niciodată. Pentru că nu înțeleg filosofia și de aceea lectura unei cărți filosofice îi plictisește. Tot așa vă poate plictisi și lectura acestui articol. Nu aveți cum să îl înțelegeți dacă nu credeți în Dumnezeu. Spun asta foarte simplu și direct, fără a căuta să vă stârnesc interesul pentru fructul oprit. Dimpotrivă, sunt convins că nu aveți de câștigat nimic printr-o astfel de lectură. Veți găsi

poate noi argumente legate de faptul că, „în prostia lor”, soții creștini nu știu să se bucure de deliciile vieții. Aici aveți și nu aveți dreptate. În sensul în care viața creștină înseamnă și post, înseamnă și înfrânare, înseamnă și renunțare, da, se pare că aveți dreptate. Dar cine se bucură mai mult de familie, creștinii sau necreștinii? Uitați-vă la rata divorțurilor și comparați-o cu cea din familiile creștine. Știu, veți spune că mulți creștini nu divorțează din lașitate sau din ipocrizie. Există și astfel de cazuri, dar nu reprezintă majoritatea. Oricum, în absența unei perspective religioase, faptul că familiile creștine sunt mai sudate decât cele necreștine pare greu de explicat.

b) Postul ca terapie pentru cuplu

Creștinii înțeleg valoarea postului. Postul este un tratament pentru vindecarea sufletului de patimi. Pentru cei căsătoriți, postul este – sau mai bine zis ar trebui să fie – o perioadă de întărire și de curățire a iubirii.

Iubirea poate fi virusată, se poate întina. Procesul acesta este de cele mai multe ori fin, delicat, greu de observat. Uneori este de ajuns să vezi un film care te poate marca și îți poate schimba modul în care te raportezi la iubire. Alteori poți fi imun la o grămadă de filme, dar te poate schimba apariția unei persoane atrăgătoare în biroul în care lucrezi. Pentru toată gama de ispite care vor să murdărească iubirea dintre soți, postul este un leac. Un leac despre care se vorbește puțin și despre care se scrie și mai puțin. Un leac care unora li se pare banal, arhaic, inefficient. Dar nu este așa. Și, din acest motiv, Biserica le recomandă celor căsătoriți ca în zilele și perioadele de post să se înfrâneze nu doar de la mâncarea de dulce, ci și de la relațiile trupești.

c) *Neputințele celuilalt*

Este evident că în cazul ideal cei doi tineri care se căsătoresc sunt feciori și sunt învățați cu postul. Dacă celălalt a dus o viață de curăție înainte de nuntă, îi va fi ușor să postească și după nuntă. Dar, dacă a avut o viață pătimasă înainte de căsătorie, din care sexul nu a lipsit, îi va fi greu să înțeleagă sensul și rostul postului. Oricum, înainte de a ajunge să înțeleagă postul, este foarte important să înțeleagă perspectiva creștină asupra sexualității. Altfel, degeaba ține postul dacă, după post, cere perversiuni sexuale sau insistă ca, pentru *siguranță*, să se folosească mijloace contraceptive avortive (vestita *pilulă de a doua zi* sau celelalte).

Pe cât de fermă trebuie să fie opoziția față de perversiuni sexuale sau de mijloace contraceptive avortive, pe atât de flexibilă trebuie să fie atitudinea față de ținerea posturilor din punct de vedere sexual. Adică, dacă celălalt nu a fost învățat cu înfrânarea înainte de căsătorie, și după căsătorie i se impune cu forța postul, sunt mari șanse să cedeze și să vrea să divorțeze. (Celor care caută noduri în papură rândurilor mele le spun foarte clar: ideal ar fi fost ca soții să discute despre problema postului înainte de a se căsători, și cei care își doreau să nu ajungă să calce posturile ar trebuit să se căsătorească cu persoane la fel de râvnitoare. Dacă însă s-au căsătorit cu persoane care nu erau învățate cu postul, nu au dreptul să le impună să postească. Sau, dacă le impun, să se aștepte la consecințe nedorite.) Cred că așa cum Biserica are înțelegere față de cei bătrâni și bolnavi, și există ușurări sau dezlegări de post pentru aceștia, tot așa ar trebui să existe înțelegere și față de cei care sunt într-un fel „bolnavi” și la acest capitol. Mă refer la persoanele care afirmă că le este imposibil să reziste mai mult de câteva zile fără sex. Înțelegerea nu tre-

buie să conștie într-un pogorământ extrem, care să le justifice slăbiciunile. Ci trebuie ca ei să învețe lecția postului într-un ritm propriu, mai lent, dar nu mai puțin eficient. Adică, pentru început, să postească măcar vinerea, dacă nu pot și miercurea. Să postească măcar prima și ultima săptămână din marile posturi, dacă nu chiar mai mult. Evident, astfel de exemple nu sunt date ca reper pentru nimeni. Fiecare știe cât de mult efort poate face pentru Dumnezeu. Important este să se pornească pe drumul postului. Și e important că în cursa vieții de familie nu contează doar cum ai pornit. Poți să începi bine și după câțiva ani să clachezi. Sau poți să începi lent, lent de tot, dar apoi să alergi la viteză maximă.

d) Neputințele proprii

Pe cât de mare trebuie să fie înțelegerea față de slăbiciunile celuilalt, pe atât ar trebui să fie de mare acrivia față de propriile slăbiciuni. Adică, da, în situații limită, dacă celălalt o cere (sau uneori o vrea, chiar dacă poate îi e greu să o arate), putem călca postul. Dacă însă celălalt vrea să postească și noi vrem să călcăm postul, atunci trebuie să avem puterea de a rezista.

Pare puțin nedrept, cum adică, să am înțelegere față de dorințele sau nevoile trupești ale celuilalt, iar cu ale mele să mă lupt? De ce nu am aceleași drepturi ca și el? Și, totuși, nu aceasta este perspectiva corectă. Trebuie să mă lupt să țin postul tocmai pentru că postul este medicament, este leac. Dacă am înțeles asta, trebuie să nu pierd cununa lui. Și, dacă se întâmplă să calc postul, o dată sau chiar de mai multe ori în posturile mai lungi, e important să am tăria de a recunoaște în fața lui Dumnezeu (și poate și a celuilalt, dacă e cazul) că am greșit.

Oricum, și când este luată decizia de a călca postul, ea nu trebuie impusă celuiilalt cu forța, sub pretextul că vrei să îți manifesti iubirea sau că deja ai postit prea mult și nu mai rezisti. Trebuie să existe înțelegere reciprocă și la acest capitol, pentru că altfel iubirea va avea de suferit.

Chiar dacă nu se poate compara o astfel de greșeală cu păcatul celor care trăiesc în curvie, fiind un păcat mult mai mic, totuși este un păcat – pentru că lăsăm *tratamentul* postului și preferăm desfătările iubirii trupești.

e) Vremea pocăinței

Postul este o vreme de pocăință, de recunoaștere a păcatelor care ne împovărează și de cerere de ajutor dumnezeiesc. Unirea trupească se află la antipodul pocăinței, este o stare de împlinire, de bucurie, de desfătare. Este, pur și simplu, un simbol al vieții, în timp ce postul este un simbol al morții față de pa-timi și față de înțelepciunea acestei lumi. Cine nu vede incompatibilitatea dintre post și iubirea tru-pească ori se joacă de-a postul, și de aceea nu îi simte povara, ori nu cunoaște cum trebuie iubirea tru-pească, sau – ceea ce este puțin probabil – o cunoaște deformat, din moment ce nu îi înțelege nici valoarea și nici puterea.

f) Justificarea călcării postului

Când călcăm postul din inițiativa noastră, în cli-pa în care apar muștrări de conștiință încercăm să le îndepărtăm, găsind justificări de tot felul. Încercăm să ne furăm singuri căciula. Cel mai des refren este că am făcut-o în numele iubirii. Că a fost o dovadă de iubire față de soțul sau soția noastră. Da, a fost o do-vadă de iubire, dar nu la momentul potrivit.

Când postul este călcat pentru că celălalt voia asta, nici nu mai e nevoie de alte justificări (decât în situația în care așteptai cu sufletul la gură ca celălalt să îți propună așa ceva, ceea ce este o dovadă de slăbiciune).

Când postul este călcat din inițiativa noastră, este important să avem tăria de a recunoaște în fața lui Dumnezeu că am greșit. Pur și simplu, am lepădat crucea postului și am ales calea ușoară a iubirii trupești. Indiferent ce motive am avut să lepădăm crucea postului, am greșit. Dacă nu recunoaștem acest lucru, ne va fi greu să ne schimbăm. Schimbarea nu începe cu spovedania, schimbarea trebuie începută mai înainte de spovedanie, prin recunoașterea greșelii în fața lui Dumnezeu.

Unii refuză să accepte faptul că prin călcarea postului au păcătuit. Alții, dimpotrivă, fac din țăntar armăsar, de parcă ar fi făcut cine știe ce mare crimă. (Și printr-o formă de pocăință exagerată, bolnăvicioasă, încep să sape o groapă între ei și soțiile sau soții lor.) E ca și cum ai fi bolnav. E important să recunoști că ești bolnav, nu să spui că ești sănătos. Dar nici să cazi în cealaltă extremă și să zici că vei muri în câteva zile.

g) Obiceiul de a călca postul

Un păcat repetat devine obicei, devine patimă. Cu cât patima crește o perioadă mai lungă de timp, cu atât se va scăpa de ea mai greu. De aceea, chiar dacă după ce ai călcat odată postul ai tendința de a-l călca și în continuare, trebuie să te ridici din păcat cât de repede poți, nu trebuie să te consolezi că oricum ai pierdut cununa postului. Sau, dacă ai pierdut-o pe a postului, măcar să o câștigi pe a

pocăinței, punând început bun în loc să te lași în continuare biruit de poftele trupești.

Primul pas pentru vindecarea sufletului este înțelegerea greșelii, al doilea este decizia de a nu repeta greșeala, apoi spovedania. Unii duhovnici dau canoane aspre pentru un astfel de păcat, alții nu dau niciun canon. Canonul este însă un medicament pentru suflet, nu trebuie privit ca o pedeapsă. Contează însă să fie luat în *doza* optimă și la intervale optime, iar pacienții sunt foarte diferiți. Așa că și tratamentul dat de același duhovnic poate diferi de la o familie la alta.

h) Domolirea celuiilalt

Există situații în care e foarte dificil să îl convingi pe celălalt să renunțe la propunerea pe care ți-a lansat-o de a călca postul. Atunci renunțarea poate aduce un câștig de scurtă durată, cu prețul unei pagube de lungă durată. Dar există și situații în care este oarecum ușor să faci acest lucru, de exemplu când e vorba de posturi de o zi, de miercuri sau vineri. E foarte important modul în care se pune problema: celălalt trebuie să înțeleagă că refuzul tău nu este motivat de o lipsă de iubire, ci doar de dorința de a posti.

i) Lupta cu tine însuși

Pe cât pare de ușor să îi aduci argumente celuiilalt să țină post, pe atât de greu este să îți aduci ție aceleași argumente. Când îți intră în minte gândul de a călca postul, iese greu. Este nevoie de multă rugăciune, de mătănni sau de închinăciuni, sau chiar de spovedanie. Numai că de obicei la duhovnic se ajunge după ce postul a fost călcat. E bine și așa decât deloc, dar mai bine ar fi fost ca spovedania să te ajute să ții postul până la capăt.

j) *Postul și înșelarea celuilalt*

La vreme de post ispitele se înmulțesc. Când tu vrei să postești, iar celălalt postește doar ca să nu îți strice ție postul, va avea ispite mari. Și se poate chiar ca un soț să își înșele soția, doar pentru că aceasta nu a vrut să calce postul. Sau ca soția să își înșele soțul, pentru că s-a simțit *ignorată* pe perioada postului. Ce este mai bine, să calci un post, pentru a-l ajuta pe celălalt să depășească un moment dificil, sau să ții postul, dar peste o vreme să ajungi la divorț? Există și situații în care nu se ajunge la divorț, se ajunge la o relație rece, fără gust, o relație formală, dar tot rău e.

Unii nu acceptă cu niciun chip să calce postul, pentru că le este teamă că, dacă se va concepe un copil, acesta va fi pedepsit de Dumnezeu pentru păcatul părinților săi. Este normal ca pruncii să fie zămisliti în afara posturilor, dar, decât să se ajungă ca soțul să te înșele, mergând la o altă femeie, și să părăsească și casa și soția și copiii, mai bine să fii cu el, chiar dacă rămâi însărcinată. Și Dumnezeu va avea grijă și de tine, și de soțul tău, și de copil.

Dacă tu ești cel sau cea care a vrut să postească, nu este exclus să ai ispita de a-l înșela pe celălalt. Din diferite motive, oricare ar fi ele. În această situație, călcarea postului poate fi un mijloc de regăsire a celuilalt. Nu cel ideal, evident. Dar unul care funcționează. (Și funcționează numai în situațiile în care nu ești cu celălalt gândindu-te la o altă persoană, lângă care ai vrea să fii de fapt...)

k) *Trauma postului*

Poate suna exagerat, dar unii bărbați au fost traumatizați din cauza posturilor pe care soțiile lor au insistat să le țină. Și invers. Astfel de traume au dus, în timp, la răcirea relației și apoi la divorț. Postul care

traumatizează nu e post adevărat. Postul tămăduiește sufletele, nu le rănește mai tare. Postul adevărat su-dează soții, nu îi desparte.

l) Moartea iubirii în post

Pentru a ține mai ușor postul, unele persoane încearcă să își micșoreze iubirea față de soții sau soțiile lor. Ajung într-un fel la o relație contractuală, în care își sufocă sentimentele, punându-le într-o paranteză trecătoare. Sau consideră că trupul celuilalt e o ispită continuă. Soluția nu este să îți devină soțul un străin sau soția o străină, soluția este să îți curățești dragostea prin rugăciune și post. Chiar dacă există sentimentul domolirii sentimentelor față de celălalt, acesta va trece, o dată cu sfârșitul postului. Pentru că, altfel, dacă nu există raportare echilibrată la post, după trecerea postului cei doi vor rămâne ca niște străini, ca niște colegi de birou și atât.

m) Sărutul de post și sărutul de dulce

Care este totuși limita apropiierilor fizice permise în post? Este păcat să îți iei soția în brațe? Dar să o săruți pe obraz? Dar pe gură? Dar... prea multe *dar-uri*. În loc să fac o discutabilă listă de lucruri permise și de lucruri nepermise, afirm că soții trebuie să își găsească linia lor de mijloc. Adică, unii nu concep postul fără să se ia în fiecare dimineață în brațe. Alții știu că, dacă încep prin a se lua în brațe, trec la capitolul doi, apoi la trei și apoi la... cuprins. Câtă vreme știi ce este postul, câtă vreme înțelegi că postul înseamnă înfrânare, trebuie să găsești care este calea cea mai potrivită de a posti. Dar nu neapărat cea mai aspră este cea mai bună – pentru că acest tip de post nu te privește doar pe tine, ci și pe celălalt. Sau mai ales pe celălalt.

n) Depășirea limitei de rezistență

Un subiect aproape ignorat când este vorba de post este legat de faptul că, uneori, unul din soți simte că are nevoie de celălalt. Mai ales bărbaților, când le tropăie hormonii, le este mai greu să se înfrâneze. Ajung parcă la capătul puterilor și se îneacă aproape de mal. În astfel de situații, duhovnicul este ca un fel de antrenor care îți face galerie, ca să ajungi până la capătul cursei. El nu îți poate spune să te oprești și să iei o pauză, pentru că și-ar trăda chemarea, ar ignora *fișa postului*. Experiența te poate învăța însă că, uneori, e mai simplu să calci un post decât să ajungi la cine știe ce tensiuni sau scandaluri cu soția. Nu e nimic glorios în a merge la spovedanie și a spune: „Părinte, ne-am certat toată săptămâna, dar e bine, nu am avut relații conjugale.” Da, teoretic și când ajungi la capătul puterilor se poate ține în continuare postul și scandalurile să fie evitate. Dar, practic, există o limită pe care, dacă au depășit-o, unii oameni ajung să se poarte într-un mod cu consecințe mult mai urâte decât dacă ar fi călcat postul. (Nu încerc ca prin aceste rânduri să relativizez valoarea postului și nici să dau apă la moară celor care caută circumstanțe atenuante pentru a călca postul. Conștientizarea faptului că te simți la capătul puterilor nu e, evident, un lucru bun, ci este dovada unei slăbiciuni, chiar dacă ai tendința de a-i găsi explicații sau justificări.)

Secretul vieții duhovnicești este însă tocmai a găsi puterea de a depăși, cu ajutorul lui Dumnezeu, situațiile limită. Nu aș vrea să se înțeleagă că prin aceste rânduri contrazic cele spuse anterior. Spun doar că soluția călcării postului trebuie să se ia în considerare doar atunci când nu se găsește soluția duhovnicească de depășire a momentelor respective.

Această soluție duhovnicească există de fiecare dată, numai că de multe ori oamenii nu au ochi să o vadă.

o) Eșecul și începutul bun

De obicei, un rău îl atrage pe altul și așa mai departe. Când postul este călcat, cel care îl calcă are tendința de a face și alte lucruri nepotrivite. Unii, pentru că au călcat postul, au avut ispita de a face perversiuni sexuale. Alții, dacă tot au călcat postul, au luat hotărârea de a nu mai merge la biserică. Pentru alții, unirea trupească a devenit un mijloc de satisfacere a poftelor trupești, iar trupul a învins sufletul. Când celălalt ajunge doar un obiect de procurat plăcere, iubirea se ofilește. Încetul cu încetul sau în ritm alert. De asta sunt foarte importante momentele în care te ridici după cădere, momentele în care pui început bun și reiei postul. Din clipa în care ai călcat postul trebuie să îți dai seama că Dumnezeu bate la ușa inimii tale și vrea să Îl primești înapoi.

p) Pregătirea pentru post

Așa cum unii mănâncă foarte mult înaintea posturilor, așa alții încearcă să se pregătească pentru post având cât mai multe relații trupești înainte. Ca și cum aceasta i-ar ajuta să țină mai ușor postul. Dar postul are nevoie de o pregătire. Din acest motiv, înaintea celui mai aspru post, Postul Paștilor, există Săptămâna brânzei, o săptămână intermediară care face mai ușoară intrarea în postul propriu-zis. Fără o pregătire potrivită, intrând brusc în post, ispitele vor fi mai mari.

Soții trebuie să înțeleagă că postul le face bine, că este un fel de cadou lăsat de Dumnezeu pentru întărirea familiei. Și are nevoie de o anumită pregătire...

r) Ieșirea din post

Faptul că postul s-a terminat nu înseamnă că a venit vremea desfătărilor trupești fără limită. Dacă există un câștig al postului, o anumită curățire a sufletului, aceasta trebuie să se reflecte și în unirea trupească a soților. Așa cum, de exemplu, când un soț este nervos, acest lucru îl va determina să fie mai egoist și mai închis în el dacă face dragoste cu soția sa, tot așa când un soț este mai senin și mai calm lucrul acesta se va reflecta și în comportamentul lui sexual. Tot așa există și o influență a postului, dacă este ținut cum trebuie, asupra unirii trupești a soților.

După posturile lungi, când sunt din nou împreună, unii soți au senzația că sunt împreună pentru prima dată, că parcă trupurile s-au schimbat, datorită postului.

Există însă și cazuri în care ieșirea din post duce la scânteii. Când unul este foarte grăbit și nu ține seama de celălalt. Dacă amândoi sunt foarte grăbiți, sau dacă nu se grăbesc deloc să facă dragoste, nu e o problemă. Dar când unul abia așteaptă, iar celălalt nu se grăbește, apar tensiunile. De asta, într-un fel, postul ține puțin mai mult decât postul de mâncare. Ține – sau ar trebui să țină – până când amândoi au stare să fie din nou împreună.

s) A cui este vina?

În familiile în care amândoi soții vor să țină posturile, când au loc călcări ale postului fiecare vrea să dea vina pe celălalt. Discuțiile pe această temă sunt sterile, mai ales că, în multe cazuri, vina e a amândurora. Vina celui care a cerut călcarea postului este mai ușor de observat. Dar poate că celălalt, purtându-se prea rece sau părând indiferent, a accentuat

sau chiar a generat starea care l-a determinat pe cel dintâi să se gândească la soluția călcării postului.

ș) *Împăcarea prin sex*

Multe certuri și multe discuții tensionate între soți se topesc, pur și simplu, când se ajunge în pat. Patul are – și e firesc să aibă – și rolul de a-i ajuta pe soți să depășească micile neînțelegeri, care pot apărea până și în familiile cele mai unite. În unele familii, apariția micilor neînțelegeri este un eveniment rar, deoarece de obicei au loc neînțelegeri serioase.

Când se pune însă problema postului, patul nu mai este o soluție. Postul este însoțit uneori de probleme neprevăzute, de tensiune, de nervi, chiar de mânie. Și atunci apare, ca din reflex, soluția patului.

Numai că această soluție pur și simplu neagă valoarea postului. De aceea, trebuie pusă în paranteză până la sfârșitul postului. Sau, dacă nu se poate altfel, trebuie apelat la ea cât mai rar, pentru că altfel nu mai are *efectul* scontat sau chiar are rezultate nedorite – reușind să viruseze până și unirea trupeză cu stres, mânie și însingurare.

t) *Soțul morocănos și femeia nervoasă*

Unora le este ușor să țină posturile, și de mâncare și de celelalte. Altora le e ușor să le țină doar când e vorba de mâncare. Altora le este greu să țină orice fel de post. Dumnezeu, când ne va judeca, va ține seama de puterea și de nevoința fiecăruia. Și poate că mai multă plată are unul care ajungează într-o zi până la ora prânzului, pentru că îi e greu să postească, decât altul care ține post negru o zi întreagă, pentru că are organismul mai rezistent.

După cum spune și Hristos, când postim trebuie ca fețele noastre să fie senine, să nu fim ca fățarnicii care postesc de ochii altora. Postul nu trebuie să aibă în el ceva apăsător, ceva deprimant. Totuși, de multe ori, în timpul postului, mai ales din cauza înfrânării sexuale, unii soți sunt morocănoși, iar unele soții sunt nervoase. Care este soluția? Călcarea postului? Nu. Soluția este raportarea corectă la post. Pentru că, altfel, prin tensiune și nervi, nu doar că postul își pierde roadele duhovnicești, ci devine sursă de neînțelegeri în familie. Se ajunge chiar la reproșuri, la cuvinte urâte – și chiar la apropo-uri legate de divorț. Apropo-uri care sapă la temelia familiei, încetul cu încetul.

ț) Pricini de cădere

Există oameni care vor, cu sinceritate, să țină postul și de mâncare, și conjugal. Dar nu își dau seama că unele lucruri pe care le fac sunt greșite. Adică, de exemplu, poate că se uită la filme romantice, care, dacă sunt văzute în afara postului, nu e nicio problemă. Dar, chiar dacă nu au scene fierbinți, aceleași filme, văzute în post, pot trezi dorința de a face dragoste. Sau chiar o reclamă plină de senzualitate poate tulbura mintea și trupul – și tocmai de aceea în post e recomandat să te uiți cât mai puțin la televizor sau să stai cât mai puțin pe net, pe rețele de socializare sau pe site-uri care îți pot afișa reclame smintitoare. De filmele fierbinți sau de site-urile interzise minorilor nici nu e cazul să mai vorbim.

În afara posturilor, un sărut în pat, de dimineața, e ca un *Bună ziua*. Dar, la vreme de post, același sărut poate fi începutul unor momente de tandrețe care cer mai mult și mai mult... Până la capăt. De aceea, soții trebuie să se cunoască foarte bine și să

încerce să evite lucrurile care pricinuiesc, chiar dacă indirect, călcarea postului.

u) Etapele călcării postului

Postul este, în primul rând, o curățire a sufletului de patimi. Primul război este la nivelul gândurilor. Mai întâi apare gândul de a călca postul. El poate fi îndepărtat prin rugăciune și gândul la lucrurile sfinte. Dacă gândul persistă și mintea s-a obișnuit cu el, l-a acceptat, se află în prima etapă a păcatului. Apoi începe să îl frământa. Apoi omul începe să bată aproape-uri, să testeze terenul și, când găsește momentul prielnic, își duce gândul la împlinire.

Până în ultimul moment poate apărea însă gândul bun, gândul de pocăință. Chiar și când totul pare sigur, clar, chiar și când aparent e sigur că postul va fi călcat, omul poate auzi vocea conștiinței și se poate opri. Evident, ideal este ca ispita călcării postului să fie respinsă de la început, de la nivelul de gând. Dar, oricum, mare este și biruința celor care reușesc să se oprească pe ultima sută de metri, înainte să treacă la fapte.

v) Postul doar de mâncare

Unii, fiind la începutul vieții creștine, nu se simt pregătiți să postească decât înfrânându-se de la mâncărurile de dulce. Este bine sau nu? Decât să nu postească deloc, mai bine să postească doar de mâncare. Dar să nu considere că este de-ajuns ce fac. Ci, în timp, să încerce să țină și posturile conjugale. Încet-încet, dar să înțeleagă că postul doar de mâncare este un post incomplet. Trebuie să renunțăm la plăcerile noastre, doar așa vom duce crucea postului. Iar cei care spun că nu au de ce să renunțe în vreme de post și la dragostea trupească,

pentru că oricum nu înseamnă mult pentru ei, altfel spus că o felie de brânză sau o cană cu lapte le place mai mult decât o *întâlnire* conjugală, ori sunt mincinoși, ori au ceva probleme de sănătate. Ori poate că între ei și soțiile lor nu mai este nimic, iubirea s-a ofilit și divorțul bate la ușă. Sau, și mai trist, totul este atât de banal și de șters încât nici măcar divorțul nu mai bate la ușă...

w) Încheiere

Există riscul de a vorbi prea mult aici pe această temă.² Am considerat însă că, dacă despre postul de alimente oamenii cunosc multe lucruri, pentru că există o mulțime de cărți despre acest subiect, despre postul soților e nevoie să scriu mai mult. Aș vrea ca rândurile mele să fie doar un fel de introducere pentru cei interesați de subiect, care să îi ajute să discute pe această temă mai multe cu duhovnicii lor, cu nașii lor sau cu alte persoane în măsură să îi ajute.

Ține minte

– *Din moment ce soții se iubesc și căsătoria e binecuvântată de Dumnezeu, ce rost are înfrânarea de la iubirea trupească? Nu este un mod de sufocare a iubirii?*

– *Atunci când postul sufocă iubirea nu este ținut cum trebuie. Și, în acest caz, pomul se cunoaște după roade. Postul adevărat sporește atât iubirea față de Dumnezeu, cât și iubirea dintre soți.*

² Pregătesc de mulți ani o carte despre relațiile conjugale în familia creștină, care va fi tipărită în curând. Acolo subiectul postului este abordat mai amplu.

Despre problemele din viața sexuală

a) Introducere; b) Disparația armoniei sexuale; c) Ritmul vieții sexuale; d) Perioadele de stres; e) Amintirile tinereții; f) Bătrânețe fără tinerețe; g) Când iubirea moare; h) Rețete de recâștigare a iubirii; i) Filmele și revistele XXX; j) Perioada sarcinii și alăptarea; k) Albirea părului și înnegrirea sufletului; l) Obsedatul și frigida; m) Frigiditatea; n) „Nu am chef azi...”; o) Așteptări zero; p) Tandrețea; r) Copiii – binecuvântare sau cruce?; s) Viagra și recordurile sexuale; ș) Avortul; t) Perversiunile sexuale; ț) Perspectiva creștină asupra sexualității în viața de familie

Sotii pot avea, în mod firesc, și probleme în viața sexuală. Ignorarea lor poate duce, încet, dar sigur, spre sufocarea iubirii, iar apoi chiar la despărțire. Acolo unde există iubire adevărată, însă, astfel de probleme, pot fi depășite. Chiar dacă, uneori, pentru depășirea lor e nevoie de multă răbdare.

a) Introducere

Multe familii ajung la divorț invocând problemele sexuale. Uneori, importanța acestora este exacerbată, alteori, este minimalizată forțat, și sunt ascunse sub preș.

Puritanii care încearcă să facă abstracție de aceste probleme se ascund ca struții cu capul în nisip. Dar ignorarea lor nu înseamnă rezolvarea lor, nu implică dispariția lor de la sine.

Fiind vorba de un domeniu extrem de delicat și de sensibil, este aproape cu neputință a enumera

toate problemele care pot apărea. De aceea, intenția acestui articol este doar de a oferi câteva repere, nu de a epuiza subiectul.

b) Disparația armoniei sexuale

Multe cupluri se plâng de faptul că, la câteva luni după căsătorie, în pat apare monotonia, apare plictiseala. Că deși până atunci sexul era un lucru foarte important, care suda relația, încetul cu încetul își pierde valoarea, devenind chiar o povară pentru unul din soți (de multe ori, pentru femeie).

Când sexul își pierde din importanță, întreaga relație este marcată de acest minus. Astfel că, în unele situații, se ajunge la divorț din cauza nemulțumirilor legate de viața sexuală. Și lucrul acesta se întâmplă chiar și în cuplurile care au trăit împreună înainte de căsătorie, ba chiar și în cele care se lăudau că au parte în pat de experiențe extraordinare, că în sfârșit au găsit partenera/partenerul ideal etc.

Când au mințit astfel de oameni, când se lăudau cu iubirea lor pasională sau când constatau degradarea ei?

Nici înainte, nici după. Doar că înainte de a se căsători trăiau într-un fel, iar căsătoria i-a schimbat. Altfel spus, până să se căsătorească erau topiți unul după celălalt, se alintau des, erau tandri și mai des, făceau tot ce puteau pentru a spori iubirea. Altfel spus, investeau tot ce puteau în relația respectivă, de la care aveau o mulțime de așteptări.

După căsătorie, însă, încetul cu încetul așteptările sunt înlocuite de dezamăgiri. Și asta pentru că soții înfruntă viața reală, nu viața boemă, romantică, pe care și-o imaginaseră. Viața reală, în această lume reală, cu probleme, cu minusuri, cu eșecuri.

Există un șoc al realității cu care se confruntă cuplurile. Unele acceptă realitatea, altele preferă să aleagă calea divorțului, considerând că data viitoare vor face o alegere mai bună și vor fi mai împliniți.

În familia creștină, armonia sexuală nu trebuie neglijată. Pot exista însă perioade când această armonie este zdruncinată, dar, în timp, lucrurile revin la normal. În astfel de perioade iubirea dintre soți este pusă la încercare. Dar, dacă iubirea este puternică, va birui. Este o mare greșeală însă ignorarea sau neglijarea problemelor care pot apărea în acest plan. Sub pretextul unor aspirații mărețe, unor idealuri spirituale foarte înalte, soția poate neglija așteptările soțului ei, împingându-l fără să vrea înspre relații extraconjugale. În alt caz, soțul se poate folosi de soția lui ca de un obiect cu care își produce plăceri trupești, făcând abstracție de faptul că pentru ea viața sexuală poate deveni o povară.

Este firesc ca viața sexuală să ofere o oglindă a relației dintre soți. Câtă vreme viața sexuală lasă de dorit, există și probleme în plan sentimental. De fapt, cele două tipuri de probleme se întrepătrund. De aceea, soții trebuie să se lupte pentru ca iubirea dintre ei să fie vie, să fie puternică, să depășească perioadele de banalitate și de plictiseală. Atunci, implicit, și iubirea sexuală va oglindi acest lucru.

Oricum, relațiile extraconjugale nu sunt o soluție. Ele nu fac decât să distrugă familia. Chiar dacă uneori par justificate, chiar dacă par soluții de evadare din iadul conjugal.

c) Ritmul vieții sexuale

Sfânta Scriptură ne prezintă cum ar trebui să fie viața conjugală în viața de familie: *Din cauza desfrânării, fiecare să-și aibă femeia sa și fiecare femeie*

să-și aibă bărbatul său. Bărbatul să-i dea femeii iubirea datorată, asemenea și femeia bărbatului. Femeia nu este stăpână pe trupul său, ci bărbatul; asemenea nici bărbatul nu este stăpân pe trupul său, ci femeia. Să nu vă lipsiți unul pe altul, decât cu bună învoială, pentru un timp, ca să vă îndeletniciți cu postul și cu rugăciunea, și iarăși să fiți împreună, ca să nu vă ispitească satana, din pricina neînfrânării voastre (I Cor. 2-5).

Dacă amândoi soții ar trăi după acest îndreptar, multe divorțuri ar fi evitate. Dar multe cupluri se confruntă cu situația în care unul are impresia că este neglijat sexual, de obicei bărbatul, iar femeia are impresia că soțul este nesătul, că este obsedat de sex, că nu este interesat decât de sex.

Normal ar fi ca cel care simte nevoia de mai mult sex să încerce să se înfrâneze, pentru a nu fi o povară pentru celălalt, iar cel care simte nevoia de mai puțin sex să înțeleagă că este responsabil pentru orice deraiere a celuilalt, în cazul în care nu primește afecțiunea și tandrețea de care are nevoie.

Specialiștii spun că, într-un cuplu în care el are nevoie de cinci partide de sex pe săptămână, iar ea are nevoie doar o dată, soluția nu este media aritmetică: cinci plus unu egal șase, împărțit la doi fac trei. Dacă ar fi împreună de trei ori pe săptămână, nu ar fi împlinit niciunul dintre ei.

De aceea, trebuie ca fiecare să încerce să îl bucure pe celălalt, să găsească ritmul ideal pentru amândoi.

Teoretic, ideal este să poți să lași de la tine, alegând ce e mai bine pentru celălalt. Dar, practic, iubirea noastră este slabă și, dacă ne punem poveri prea mari, le putem duce o vreme, iar apoi clacăm.

Ca în orice domeniu, găsirea căii de mijloc (care, repet, nu este dată de media aritmetică) este dificilă. Dar, într-un fel, soții trebuie să înțeleagă că, fără a găsi această cale de mijloc, încetul cu încetul de relația lor se va alege praful.

Vechea perspectivă: „Nici abuz, nici refuz”, chiar dacă pare prea generală, este de fapt soluția problemei. Din moment ce, așa cum ne învață Biserica, trupul femeii este al bărbatului, și invers, trebuie să tratăm acest fapt cu responsabilitate. Având dorința de a spori în iubire, să ne purtăm ca atare.

d) Perioadele de stres

Dintr-o mulțime de motive, probleme la serviciu, cu rudele, cu copiii etc., unul din soți poate ajunge foarte stresat. Ba sunt situații în care amândoi soții trec printr-o astfel de încercare simultan. În aceste perioade ai impresia că omul de lângă tine îți devine străin, că relația nu mai e ce-a fost etc.

Brusc, ispitele extraconjugale, care până atunci păreau inexistente, bat la ușă. Uneori chiar la propriu, nu doar la figurat. Stresul și oboseala fac ca omul să reacționeze într-un mod ciudat, să se poarte altfel decât de obicei, să simtă altfel decât de obicei. Să fie poate mai nervos, mai arțăgos, mai rece, mai închis în el. Când perioada de stres se prelungește, pot apărea tensiuni între soți. *Ambasadorul* divorțului începe să dea târcoale.

Ce e de făcut? Dacă sunt creștini, soții trebuie să aibă puterea de a înțelege că astfel de perioade sunt trecătoare. Că, și dacă se prelungesc mai mult decât pare normal, tot trecătoare sunt.

Soții trebuie să fie foarte atenți și să își dea seama că sunt în primejdie. Dar, în același timp, să nu se

lase biruiți de tulburare, ci să își pună nădejdea în Dumnezeu.

În astfel de perioade de stres, fiecare soț trebuie să se folosească de orice prilej pentru a arăta iubire celuilalt. Trebuie să se agațe de orice, să nu lase irosită nicio șansă pentru a-i îndeplini o mână celuilalt.

Soții trebuie să aibă clar conștiința faptului că iubirea lor este mai mult decât o goană după orgasm și după cine știe ce plăceri de moment. Că, și dacă viața lor sexuală trece printr-un impas, lucrurile vor reveni la normal. Având această atitudine, problemele vor fi înfruntate mai ușor și vor trece mai repede.

În momentele de stres, unul dintre soți va avea poate mai multă nevoie de sex decât de obicei. Celălalt poate va avea nevoie să fie lăsat în pace. Nu există, nici în acest caz, o rețetă ideală. Dar tocmai pentru că soții se iubesc vor avea puterea de a depăși încercările, știind că Dumnezeu nu îi lasă la greu.

e) Amintirile tinereții

Mai ales în momentele în care cuplul trece printr-o perioadă de monotonie, de plictiseală, se poate ca amintirile pătimase să revină în memorie. Dacă unul din cei doi a avut relații sexuale înainte de a-l cunoaște pe actualul soț, aceste amintiri pot pune sare pe rană. „Cât de bine mă înțelegeam cu el/ea, ce poveste frumoasă am avut, iar acum uite cât de banal e totul, chiar și în pat.” Cei care sunt la a doua căsătorie își pot aduce aminte cu nostalgie de momentele frumoase din prima căsătorie, și pot spune: „Of, acum e mai rău... Prima oară am divorțat, acum ce fac?”

Aceste amintiri intră în suflet ca un virus. La început, poate, nu au putere mare. Dar, încet-încet,

ele cresc. De aceea, soții trebuie să reziste acestei lupte cu amintirile păcătoase. Le este de mare folos spovedania, dar nu este de ajuns doar spovedania. Adică degeaba te tot spovedești, dacă nu vrei să duci lupta pentru a respinge gândurile păcătoase. Spovedania e o etapă, importantă, în războiul duhovnicesc. Dar acest război trebuie asumat ca atare și purtat cu luare-aminte de fiecare dintre soți.

f) Bătrânețe fără tinerețe

Cu trecerea anilor, spre bătrânețe, apar și probleme legate de viața sexuală. Astfel, la bărbați andropauza își spune, mai devreme sau mai târziu, cuvântul, într-o formă mai ușoară sau mai serioasă. La femeie, menopauza poate avea efecte nedorite.

Când pentru unul din soți, din cauza vârstei, viața sexuală nu mai este motiv de bucurie, ci de plictiseală, celălalt trebuie să îl înțeleagă. Cu atât mai mult cu cât această problemă nu apare brusc, ci face parte dintr-un proces lent, în care cei doi soți au timp să conștientizeze faptul că trebuie să aibă așteptări din ce în ce mai mici pe plan sexual, dar acest fapt nu trebuie să micșoreze iubirea dintre ei. Într-o anumită măsură, o astfel de speranță este aproape utopică, întrucât în anii de viață petrecuți împreună s-au obișnuit să își exprime iubirea și în plan sexual. Dar, până la urmă, scopul vieții nu este împlinirea în lumea aceasta trecătoare. De aceea, îmbătrânirea, cu toate efectele ei secundare, este – sau ar trebui să fie – o lecție despre sensul vieții, o lecție despre apropierea morții. Degeaba soții ar avea relații trupești până la adânci bătrâneți, dacă nu s-ar pregăti pentru moarte. Adică degeaba și-ar comunica iubirea sexual, dacă nu se pregătesc să cunoască iubirea care biruie moartea. Așa cum e o greșeală să neglijezi valoarea iubirii tru-

pești în familie, tot așa este o greșeală să exacerbezi această valoare, trecând cu vederea faptul că iubirea trupească este doar un mijloc de exprimare a unei forme de iubire mai înaltă. Altfel, ar fi doar patimă. Iar patimile sunt lanțuri care ne leagă de lumea aceasta, împiedicându-ne calea către împărăția cerurilor.

g) Când iubirea moare

Când soții au senzația că iubirea dintre ei a murit, sexul mai poate fi un magnet pentru ei pentru o vreme, dar, apoi, se ofilește și el. Toate încercările – chiar și cele nepotrivite – de a găsi în sex ultimul punct de sprijin pentru salvarea relației până la urmă eșuează. Și asta pentru că soluția nu o poate aduce sexul, el doar poate oferi, pentru o scurtă perioadă de timp, ocazia ca soții să depășească tensiunile dintre ei și relația dintre ei să revină la normal.

Soții trebuie să înțeleagă că iubirea dintre ei, chiar dacă trece prin perioade dificile, nu moare. Aceasta este, până la urmă, o problemă de credință. Dacă sunt creștini, știu că Dumnezeu îi va ajuta să depășească și această încercare. Dar, tocmai de aceea, soluția ieșirii din impas nu trebuie căutată în pat. Trebuie căutată în altă parte. Însă, după ce a fost găsită, patul poate fi un mediu de regăsire, un spațiu care să contribuie la refacerea iubirii dintre cei doi.

h) Rețete de recâștigare a iubirii

Există multe articole care propun ca soluție pentru ieșirea din impasul în care se pot afla soții „îmbunătățirea” relației sexuale. Mai multă plăcere va duce, implicit, la o relație mai strânsă, deci la o iubire mai mare. O astfel de abordare, însă, poate duce la pervertirea iubirii, la falsificarea ei. Dacă există iubire, se poate exprima și în plan sexual. Dar, dacă iu-

birea nu mai există, planul sexual nu poate decât să ofere un substitut, o monedă falsă, care doar seamănă cu iubirea. Da, este uneori dificil să îți poți exprima iubirea față de soț sau de soție în plan sexual. Tot așa cum uneori este greu să te rogi, când ți se pare că ai inima de piatră și sufletul s-a răcit. Dar nu e normal să înlocuiești iubirea cu un sport sexual. Tot așa cum nu poți înlocui nici rugăciunea cu lecturi sau discuții duhovnicești...

i) Filmele și revistele XXX

Din păcate, există puține materiale care să trateze subiectul vieții sexuale în familie din perspectivă creștină. Majoritatea celor care încep viața sexuală sunt influențați de filme sau articole care prezintă o perspectivă de multe ori contrară învățaturii creștine. Cei care au avut experiențe sexuale înainte de se căsători, cu persoana cu care s-au căsătorit sau/și cu altele, vor avea o perspectivă asupra vieții sexuale marcată de propriile experiențe, care vor atârna mai greu decât cine știe ce sfat auzit într-o predică sau citit pe vreun site creștin. Oamenii sunt iubitori de patimi și de aceea resping orice le strică socotelile, orice contravine propriului punct de vedere.

Așa că mulți dintre cei care se consideră creștini au concepții legate de sexualitate preluate din filmele sau revistele XXX care le-au virusat tinerețea. Este foarte greu să înțelegi câtă otravă este în astfel de materiale. Însă această otravă poate duce la distrugerea familiei. Chiar dacă părea inofensivă.

j) Perioada sarcinii și alăptarea

Există din ce în ce mai multe materiale în care soților li se recomandă înfrânarea pe tot parcursul sarcinii, din momentul în care femeia a aflat că este

gravidă și până când se termină perioada alăptării. Argumentele, medicale sau duhovnicești, sunt cât se poate de clare. Principala lor problemă este că publicul țintă are de multe ori dinți de lapte, adică nu este pregătit să urmeze astfel de sfaturi.

Și asta pentru că, în timp ce în secolele trecute tinerii primeau taina nunții fiind feciori, iar purtarea cununilor de la nuntă era tocmai simbol al biruinței luptei cu patimile, în ziua de astăzi majoritatea celor care se căsătoresc au început viața sexuală.

Cum să îi ceri unui tânăr care încearcă să îi fie fidel soției sale, după ce ani de zile a umblat cu o mulțime de femei, să se înfrâneze nu doar nouă luni, pe perioada în care soția este însărcinată, ci și pe perioada alăptării, care poate ține chiar mai mult de un an?

Fiecare familie trebuie să găsească soluția potrivită în fiecare caz. Cei care sunt tari în credință poate că vor reuși să se înfrâneze atât cât e bine pentru prunc. Ceilalți va trebui să își găsească ritmul lor, astfel încât să fie bine nu doar pentru prunc, ci și pentru părinții săi. Pentru că ce folos că o femeie îi impune soțului ei să nu se atingă de ea pe perioada sarcinii, dacă soțul se va culca cu altă femeie? Și până la nașterea pruncului procesul de divorț poate fi încheiat...

Dacă unii soți, din ce în ce mai puțini, sunt dispuși să își asume o perioadă de înfrânare pentru binele copilului, din ce în ce mai mulți bărbați nu au răbdare și își presează soțiile să se culce cu ei la scurtă vreme după naștere, ignorând durerile femeii și faptul că trupul nu i s-a refăcut. Unii nu rabdă nici măcar perioada de patruzeci de zile, rânduită de Biserică pentru curățirea femeii lăuze. Astfel, venirea pe lume a pruncului, care ar trebui să fie un prilej de bucurie, este umbrită nu peste multă vreme de către

tensiunile și certurile care apar între soți. În astfel de situații se poate constata încă o dată cât de importantă și de folositoare este înfrânarea. Biserica nu recomandă înfrânarea pentru a diminua iubirea dintre soți, ci tocmai pentru că înfrânarea pentru unele perioade de timp are rolul de a spori iubirea dintre soți, curățind-o prin focul nevoinței.

k) Albirea părului și înnegrirea sufletului

Când soții se căsătoresc, sunt atrași și de frumusețea fizică a celuilalt. (Cei care afirmă că au fost atrași doar de sufletul celuilalt, că nu i-a interesat cum arată, ignoră pur și simplu faptul că trupul și sufletul sunt interdependente. Pe cât este de greșit să cauți un soț sau o soție ținând seama exclusiv de frumusețea fizică, pe atât este de ciudat să faci total abstracție de aceasta.)

Cu trecerea anilor, trupurile se schimbă. Albirea părului e doar unul dintre efecte. După naștere, unele femei rămân grase. Altele își pierd interesul pentru viața sexuală; chiar dacă până să rămână însărcinate erau cât se poate de „fierbînți”, după naștere devin mai indiferente față de sexualitate. (Mai ales dacă au rămas însărcinate în primii ani după căsătorie.) Și nu doar pe perioada lăuziei sau a alăptării, ceea ce ar fi oarecum de înțeles, ci și după aceea. Ca și cum nașterea ar avea ca efect secundar și frigiditatea.

Nu are rost să vorbim prea mult despre faptul că, de la o vârstă, mulți bărbați încep să facă burtă sau să chelească. Unde mai este atunci Făt Frumosul de la nuntă?

Când cei doi se căsătoresc, nu își dau seama că atracția fizică dintre ei nu este ceva fix, că în timp atracția va varia. Poate crește sau se poate împuțina.

Când soțul vede că soția a făcut celulită, că i-au *căzut* sânii sau că pur și simplu ridurile au făcut șantier pe fața ei, iar vecina de bloc e singură și frumoasă, ispitele pot apărea. Când soția vede cum soțul ei îmbătrânește, brusc cine știe ce vecin poate să i se pară atrăgător.

Dar soții creștini știu că trupurile lor vor îmbătrâni, sunt conștienți de faptul că, într-o anumită măsură, iubirea lor va fi pusă la încercare. De aceea încearcă să nu se lase biruiți de trecerea timpului. Timpul vrea parcă să sufoce orice iubire adevărată. Soții creștini transformă însă timpul dintr-un dușman într-un prieten. Astfel, cu cât anii trec, cu atât iubirea dintre ei este mai puternică.

Oricum, pe cât este de ridicolă frica unora de îmbătrânire, și apelează la toate mijloacele pentru a ascunde trecerea anilor, pe atât de normală este dorința altora ca prin alimentație sănătoasă sau/și prin sport să aibă un trup cât mai sănătos. Nu e greșit a face jogging sau sport pentru a-ți păstra trupul într-o formă cât mai bună. Greșit este să idolatrizezi trupul, vrând să atragi cât mai multe priviri pe stradă. Chiar dacă granița între grija firească pentru trup și cea exagerată este destul de fină, totuși nu înseamnă că cele două planuri se confundă.

Altfel spus: dacă o soție mănâncă excesiv, gândindu-se că oricum soțul ei e creștin și nu se va uita după alta, sau dacă un soț stă toată ziua la birou, nu face efort fizic și mănâncă doar snacks-uri și bea bere, gândindu-se că oricum soția lui îl iubește mult și nu se va uita după altul, avem de-a face cu o gafă care poate avea consecințe neprevăzute. Da, chiar dacă celălalt te iubește, e de datoria ta să încerci să fii pe placul lui, nu să te deformezi pentru că nu ai grijă de tine. (Una sunt problemele de sănătate neprevăzute

și consecințele lor și cu totul altceva sunt situațiile care puteau fi evitate.) Pentru că, repetându-i doar că nu are voie să te înșele, că înșelatul e un păcat, îl vei convinge că acest păcat este cât se poate de justificat. Dacă alegi să trăiești singur, dacă alegi calea celibatului, poți să arăți oricum, nu te va părăsi nimeni. Dar, dacă ai ales viața de familie, trebuie să înțelegi că trebuie să dai importanță fiecărui aspect al vieții. Iar aspectul fizic este important, oricât ar încerca fariseii să minimalizeze valoarea lui...

1) *Obsedatul și frigida*

Conflictele sexuale au loc de multe ori pentru că bărbații vor să treacă repede la *acțiune*, iar femeile au mai multă nevoie de preludiu, de tandrețe, de cuvinte de iubire.

Pe măsură ce anii trec, conflictul crește. Bărbatului i se pare aiurea că trebuie să treacă prin ritualul de *ademenire* a soției, când totul ar putea să se rezolve mult mai simplu, fără *introducerea* de rigoare. Femeia are senzația că este tratată ca un obiect sexual, că soțul ei vrea doar sex și atât. Într-un fel, fiecare are dreptatea lui. Soțul e normal să vrea să ajungă la *subiect*, iar femeia e normal să simtă nevoia unei perioade de pregătire (chiar dacă există și cupluri în care femeia vrea să treacă la *fapte*, iar bărbatul are nevoie de un *preludiu* cu încetinitorul, acestea sunt destul de puține).

Soluția este ca fiecare să se gândească la celălalt. Dar nu doar unul să se gândească la celălalt, iar acela să profite de bunăvoința arătată. Pentru a ajunge la armonie este nevoie, evident, de multă iubire, dar și de timp. Și, chiar dacă pentru unii soți această perioadă de armonizare este mai lungă, chiar dacă

durează câțiva ani, poate că rezultatele ei vor fi peste așteptări.

De fapt, fiecare soț nu trebuie să se gândească: „Oare cum e mai bine pentru mine?” sau „Oare cum e mai bine pentru celălalt?”, ci trebuie să se gândească: „Oare cum e mai bine pentru amândoi?”. Adică, având disponibilitatea de a renunța la dorințele tale pentru celălalt, trebuie totuși să înțelegi că iubirea nu poate fi întreținută doar prin renunțare. Ci are nevoie și de lemne de foc...

m) Frigiditatea

Există situații în care, din cauza faptului că soțul e foarte presant cu propunerile lui sexuale, soția începe să se simtă din ce în ce mai sufocată. În timp, soția poate ajunge la o anumită formă de frigiditate. Cu cât soțul încearcă din răspuțeri să o aducă la o stare de normalitate, cu atât simptomele se înrăutățesc.

De fapt, amândoi soții trebuie să conștientizeze faptul că sunt responsabili pentru acest eșec. Vestea cea bună este că procesul nu este ireversibil. Că, dacă există iubire între soți, și dacă există și răbdare, până la urmă poate că va fi din nou „ca în vremurile bune”.

Totuși, este greșit ca „vremurile bune” să fie setate ca un standard. Cei doi nu mai sunt aceiași ca la început, nici fizic, nici psihic, nici în plan spiritual. Dacă unul din ei devine obsedat de revenirea la atracția sexuală de la început, poate trece cu vederea faptul că, în noua etapă de maturizare a cuplului, poate că lucrurile s-au așezat altfel. Nu e vorba aici de o ignorare a sexualității, ci doar de o reasezare a ei în raport cu celelalte manifestări ale vieții de familie.

Chiar și acolo unde frigiditatea ține de experiențe traumatizante din trecut, cum ar fi un viol sau de o sarcină pierdută, iubirea poate șterge cu buretele ră-

nile. Important este ca soții să înțeleagă că Dumnezeu ocrotește mica biserică a familiei și le dă soților tot ceea ce le trebuie pentru a merge mai departe pe calea mântuirii.

n) „Nu am chef azi...”

Câți bărbați nu au auzit acest refren, însoțit eventual de „Mă doare capul...” sau „Sunt prea obosită...”? Dar, ce, bărbatul nu e obosit? Poate că e chiar mai obosit, dar vrea să fie cu soția pe care o iubește. Iar el receptează refuzul ei ca pe o lipsă de iubire. E convins chiar că, dacă ea l-ar iubi mai mult, ar fi chiar ea cea care ar pune *paie pe foc*...

Dar bărbatul și femeia nu sunt făcuți la fel de Dumnezeu, ci fiecare are caracteristici aparte. Fiecare trebuie să înțeleagă însă că celălalt e altfel, nu e la fel cu el. Astfel că femeia obosită nu trebuie să se mire de insistențele sexuale ale soțului ei, care e poate chiar mai obosit decât ea. Și nici soțul nu trebuie să se supere, văzând că e respins de soția lui.

Sexul fără „chef”, chiar dacă pe moment îi aduce o oarecare satisfacție celui alt, în timp slăbește relația. Adică, de fapt, chiar transformă viața sexuală într-o obligație. Dacă ești căsătorit nu ești obligat sau obligată să *prestezi* de câte ori ți se cere, iubirea sexuală presupune dorința de a te dăruia, nu este ceva oferit din obligație, pe cartelă. Povara poftelor celui alt te poate duce nu doar la frigiditate, ci chiar la divorț. Astfel că între soți trebuie să existe înțelegere. Fără înțelegere, iubirea se va ofili.

o) *Așteptări zero*

Ideal este ca, în orice latură a vieții de familie, să încerci să dăruiești, nu să aștepți să primești ceva. Așteptările pot duce la dezamăgiri.

Cu toate acestea, nu suntem perfecți, nu suntem sfinți. Suntem oameni cu patimi și defecte. Am intrat în viața de familie trăgând după noi o desagă cu păcate de tot felul (chiar dacă unii s-au căsătorit feciori, păcatele nu sunt doar cele legate de sex...).

Trebuie să învățăm să iubim cât mai mult, trebuie să învățăm să dăruim cât mai mult, fără să așteptăm nimic în schimb. Dar iubirea adevărată se dobândește greu. Pe cât de ușor este să trăiești iubirea pătimășă, carnală, superficială, pe care o promovează mass-media, pe atât de greu este să dobândești iubirea adevărată.

Dar Dumnezeu îi crește pe soți, ocrotindu-i cu iubirea Sa. Astfel, schimbările sunt nu doar o posibilitate, ci uneori devin realitate. Totul este ca soții să se roage ca Dumnezeu să le schimbe viețile și să îi învețe să se iubească cu adevărat.

p) Tandrețea

Există un cuvânt de folos legat de rugăciune: „Cine se roagă numai când se roagă, acela nu se roagă.” Adică rugăciunea trebuie să fie o stare sufletească, în care tot ce faci trebuie să poarte pecetea rugăciunii.

În viața de familie, iubirea dintre soți trebuie să fie ceva permanent, nu doar ceva periodic. Soții care își arată dragoste doar când fac dragoste nu știu să se iubească. Iubirea dintre soți trebuie să fie un foc permanent, așa cum este focul pentru Dumnezeu din inimile călugărilor.

Iubirea dintre soți trebuie să fie un foc susținut de iubirea pentru Dumnezeu, pentru că altfel nu este iubire adevărată.

Când nu sunt perioade de post, soții fac dragoste de câteva ori pe săptămână. Dar iubirea trebuie să și-o arate tot timpul. Trebuie ca soții să gă-

sească un mod în care să își manifeste iubirea și în perioada posturilor. Postul nu ar trebui să fie un dușman al iubirii, ci doar al iubirii pătimășe.

Trist este că, în timp ce formele iubirii pătimășe le vedem exprimate într-o mulțime de filme, repere pentru iubire în post găsim foarte foarte greu.

Iubirea se poate comunica și prin priviri, și prin cuvinte. Unii soți simt lipsa mai multor cuvinte de dragoste. Alții, nu. Fiecare iubește în felul lui. Dar tandrețea trebuie să fie prezentă în viața de familie. Și nu doar cum vrei tu, ci mai ales cum are nevoie celălalt. Sunt situații în care un zâmbet sau o îmbrățișare să aducă în suflet o senzație mai intensă decât un orgasm. Când vom muri, nu va conta câte orgasme am avut în toată viața noastră. Va fi mai important faptul că am învățat să transmitem iubirea soțului sau soției, prin cuvinte sau gesturi de tandrețe. Adică faptul că am cultivat un mediu de iubire și de afecțiune, faptul că familia a fost o poveste de iubire. Aceasta nu exclude valoarea iubirii sexuale, ci dimpotrivă. Ci doar așază iubirea sexuală la locul potrivit. Care, de fapt, e mai important chiar decât cel pe care i-l acordă cei care caută recorduri sexuale și au parte de dezamăgiri peste dezamăgiri.

r) Copiii – binecuvântare sau cruce?

În ultimele decenii, mai ales odată cu răspândirea mijloacelor contraceptive, familia creștină a fost atinsă de un nou virus: acela al planificării copiilor. Copiii nu mai vin pe lume când vrea Dumnezeu, ci doar când consideră părinții că este momentul *potrivit*. Un efect instantaneu a fost scăderea natalității, proces ale cărui consecințe sunt resimțite în plan social din ce în ce mai dureros, pentru că în câteva decenii numărul mare de pensionari va fi greu

de suportat de către cei aflați în câmpul muncii. Am făcut referire la acest lucru și pentru că este din ce în ce mai des menționat în mass media.

Dar problema principală nu este aceasta. Problema principală este distrugerea familiei. Acum este promovată familia cu un copil sau doi. Deja familia cu trei copii este o familie cu copii mulți. Lucrul acesta a afectat chiar și familiile preotești, din ce în ce mai puține având mai mult de trei-patru copii.

Pe măsură ce credința a slăbit, a slăbit și dorința oamenilor de a avea mulți copii. Dar cauza nu sunt doar lipsurile materiale – altfel, familiile bogate ar avea și în zilele noastre mulți copii.

Unii părinți, punându-și nădejdea mai mult în propriile puteri decât în ajutorul lui Dumnezeu, lucrează din rășputeri pentru ca odrasla lor să aibă de toate, fără să se gândească să îi facă mai mult de un frate sau o soră.

În unele familii, când unul din soți mai vrea copii, iar celălalt nu, se poate ajunge la conflicte care degenerază în divorț. Această problemă se întâlnește și în familiile creștine, în care soțul mai puțin credincios vrea să se *păzească*, iar celălalt nu.

Din păcate, când soții au duhovnici diferiți sfaturile primite de la aceștia pot fi contradictorii. Soluția standard: „Faceți câți copii dă Dumnezeu, iar apoi înfrânați-vă”, a funcționat sute de ani, funcționează și astăzi în unele cazuri, dar nu în toate. Pur și simplu slăbirea credinței se oglindește și în această direcție. Da, pentru cei care sunt întăriți în credință, care iubesc postul și rugăciunea, duhovnicul poate da un astfel de sfat. Dar pentru cei care sunt la începutul vieții creștine (și, din păcate, mulți rămân cu dinți de lapte până la bătrânețe...), un astfel de sfat poate părea absurd, ridicol, fără sens.

(Trebuie totuși menționat și faptul că unii soți își canalizează parcă atenția aproape exclusiv asupra numărului de copii, să fie cât mai mare, indiferent ce tensiuni și certuri sunt în casă. În astfel de familii au fost chiar situații în care, până la urmă, unul dintre copii a fugit de acasă. Adică numărul mare de copii nu e neapărat o dovadă a prezenței lui Dumnezeu în familia respectivă. Iar jertfa pe care au făcut-o părinții trebuie să fie o jertfă bineplăcută cu adevărat lui Dumnezeu, nu doar o faptă apreciată de oameni și atât. Adică mai important decât numărul de copii este modul și atmosfera în care sunt crescuți copiii respectivi)...

Soții trebuie să caute să înțeleagă și să facă voia lui Dumnezeu. Poate că un drum făcut cu pași mici, dar siguri, să ducă pe o culme mai înaltă decât ar duce drumul abrupt, care apoi se termină cu prăpastia. Oricum, omul contemporan va fi mai atras de compromisuri decât de virtute, de plăcere mai mult de cât de cruce. Fără să vrea însă, alegerile sale au efecte dureroase. Și în viața personală, și asupra viitorului copilului sau copiilor săi, și, până la urmă, în viața parohiei din care face parte.

Calea mântuirii este și rămâne calea cea îngustă. Așa că familiile au de ales pe ce drum vor merge. Numai că pe un drum îi așteaptă Hristos, iar pe celălalt întunericul.

s) Viagra și recordurile sexuale

Uneori, unii soți sau soții citesc tot felul de articole despre sexualitate și ajung la concluzia că viața lor sexuală este la pământ. Că au lăsat să treacă pe lângă ei marile *desfătări* ale vieții. (Există și situații în care pentru unul din soți viața sexuală e o corvoadă. Citirea materialelor respective este un semnal

de alarmă și, practic, efectul imediat este încercarea de a aduce lucrurile pe făgașul firesc. Dar astfel de cazuri sunt destul de puține.)

Când în mintea soțului sau a soției a intrat virusul recordurilor sexuale, iese destul de greu. Este și mai periculos când, considerând că actualul soț sau actuala soție nu sunt pe măsura așteptărilor, apare ideea de relație extraconjugală.

Este lesne de înțeles de ce obsesia recordurilor sexuale devine treaptă spre divorț. Iubirea nu se poate reduce la sex. E la fel de ridicolă reducerea iubirii la sex cum este aberația de tip puritan a iubirii conjugale din care sexul este exclus, pentru că ar fi ceva murdar sau inferior (de altfel, la Sinodul de la Gangra, Biserica i-a condamnat pe cei care aveau astfel de poziții. Sfinții care au ales să trăiască în curăție cu soțiile lor nu aveau astfel de opinii eretice, ci înfrânarea lor avea alte motivații.)

Când în viața conjugală apar momente de plictiseală și dezinteres, soluția nu este să iei Viagra sau alte pastile asemănătoare, soluția este să vezi unde este problema și să încerci să o rezolvi.

Aceasta nu înseamnă că nu există și unele probleme sexuale pentru care medicii de specialitate pot recomanda un tratament adecvat, ci doar că de multe ori unele persoane se lasă manipulate de tot felul de reclame și aleargă după erecția *ideală* sau după orgasmul *perfect*. Care, de altfel, nu există.

ș) *Avortul*

Din păcate, în ziua de astăzi din ce în ce mai multe persoane privesc avortul ca pe ceva banal. „Nu, avortul nu este o crimă, nu este pruncucidere. Nu, embrionul acela nu are încă suflet, de aceea nu e nicio problemă să îl omori. Că doar nu e, încă, un om.”

Ar fi bine dacă, în clipa în care două persoane se căsătoresc, să le toarne Dumnezeu în suflete o tonă de informații legate de viața de familie, astfel încât ei să știe toate lucrurile de care au nevoie pentru a ajunge, împreună, la mântuire. Dar, evident, acest lucru nu se întâmplă. Dumnezeu le lasă soților responsabilitatea de a căuta și de a găsi sfaturile și informațiile de care au nevoie.

Din păcate, de multe ori, chiar după ani de zile de la căsătorie, unii soți nu înțeleg lucruri care ar trebui să facă parte din abecedarul familiei creștine. Unii consideră că perversiunile sexuale sunt normale. Alții consideră că avortul, în primele luni de sarcină, nu e o problemă. E trist când amândoi soții au păreri greșite în probleme atât de importante. E mult mai bine când măcar unul dintre soți știe să deosebească binele de rău, și când vrea să îl ajute și pe celălalt să se lămurească în privința avortului. Primul pas este să înțeleagă că pruncul care poate apărea în urma relațiilor trupesti are suflet din momentul concepției, că avortul este un mare păcat. Că folosirea mijloacele contraceptive avortive (ca pilula de a doua zi sau steriletul) nu anulează în totalitate posibilitatea apariției sarcinii, ci contribuie la uciderea embrionului. (Sunt greu de găsit materiale care să prezinte acest subiect altfel decât o fac materialele promovate cu fonduri puse la dispoziție tocmai de marii producători de contraceptive, și care afirmă că aceste produse sunt aproape sigure în ceea ce privește evitarea sarcinii. Dar efortul de a găsi informații obiective privitoare la acest subiect merită făcut).

t) Perversiunile sexuale

Perversiunile sexuale nu sunt compatibile cu viața de familie creștină. Chiar dacă unii consideră

că, dacă e făcut fără a-l forța pe celălalt, sexul oral sau anal nu e o perversiune, păcatul rămâne păcat. Nu contează cât de mulți oameni fac acest lucru în zilele noastre, nu după aceasta se judecă dacă este păcat sau nu. Problema este că în unele familii astfel de practici au apărut de la început, fără să existe muștrări de conștiință. Soților li se pare normal să își exprime dragostea așa cum au învățat din cine știe ce poveste de iubire din trecut sau din filme și articole despre sexualitate. Prima reacție este să respingă învățătura Bisericii, considerând-o demodată. Li se pare că e o concepție expirată, promovată de călugări care nu înțelegeau în niciun fel viața de familie.

Totuși, încetul cu încetul, sau dintr-o dată, și astfel de oameni pot înțelege că greșesc și, cu ajutorul preotului la care se spovedesc, pot așeza lucrurile pe un făgaș normal. Uneori, mari păcătoși au devenit mai apoi mari sfinți. Tot așa, soți care au făcut tot felul de păcate, chiar împotriva firii, au ajuns prin pocăință să își schimbe viața și să cunoască iubirea cea adevărată.

Este dificil când doar unul dintre soți înțelege că ceva e greșit, iar celălalt, din indiferent ce motive, nu vrea să accepte adevărul. De exemplu, chiar dacă Biserica îngăduie divorțul când unul dintre soți îi impune celuilalt perversiuni sexuale, totuși soluția ideală nu este apelarea la divorț, ci încercarea de a-l ajuta pe celălalt să se schimbe. Chiar dacă procesul este dificil și de durată, cu ajutorul lui Dumnezeu și cu sprijinul pe care îl aduce spovedania, lucrurile pot fi îndreptate.

Ca reper trebuie să avem, și în acest caz, cuvintele Sfintei Scripturi: *Cinstită să fie nunta întru toate și patul nespurcat, iar pe desfrânați îi va judeca Dumnezeu* (Evrei 13, 4).

ț) Perspectiva creștină asupra sexualității în viața de familie

Din păcate nu există un îndreptar complet, un reper absolut pentru creștini, care să poată fi recomandat. Pe cât de multă literatură neopăgână există în acest domeniu, pe atât de puțină literatură creștină poate fi găsită. Totuși, în ultimii ani au apărut din ce în ce mai multe cărți și articole pe acest subiect. Astfel că cei care vor să se lămurească o pot face. În acest articol am încercat doar să enumăr unele aspecte legate de viața sexuală în familie și de modul în care unele greșeli în acest plan pot duce la divorț. Există o mulțime de întrebări care nu își găsesc răspunsul în acest articol. Dar important este să existe dorința de a afla răspunsuri adecvate. Și, cu cât există mai mult interes pentru a afla răspunsurile din perspectiva creștină, cu atât impactul lor asupra unității cuplului va fi mai mare.

Ține minte

Unirea trupească a soților, în viața de familie, este un mod de manifestare a iubirii. Dacă nu este păstrată o cale de mijloc, adică dacă sexualitatea este supralicitată sau dacă este ignorată, se ajunge la tensiuni care pot culmina cu divorțul.

Oboseala și deteriorarea relației dintre soți

Dacă aș fi întrebat care a fost cauza celor mai multe momente de tensiune dintre mine și soția mea, aș răspunde: „Oboseala.”

Oboseala este un motiv de divorț, chiar dacă nu apare invocat ca atare în tribunale.

„Cum? Oboseala?” Da. Simplu. Viața de familie este o viață plină de responsabilități, plină de obligații. Trebuie să mergi la serviciu, să faci o mie de lucruri, cumpărături, curățenie, să ai grijă de copii... Uneori, în anumite perioade, când solicitările se tot înmulțesc, unul dintre soți (dacă nu chiar amândoi)-devine mai nervos și își varsă nervii pe celălalt. În astfel de situații, e foarte important să se găsească timpul necesar pentru odihnă, pentru refacere. Orice alte lucruri, dacă nu sunt urgente, trebuie lăsate pe planul secund. Odihna înfrumusețează chipul tău, ca și al soțului tău sau al soției tale. Dar, în același timp, face bine și sufletului. Da, există aproape tot timpul o sumedenie de lucruri importante și urgente care trebuie făcute. Dar, în clipa în care oboseala își spune cuvântul, aceste lucruri trebuie – dacă se poate – să fie amânate. Altfel, relația dintre soți începe să se deterioreze.

Există cazuri în care unul din soți își ia al doilea serviciu, tocmai pentru a aduce mai mulți bani în casă și a-l bucura pe celălalt. Dar, dacă presiunea psihică este prea mare, sau oboseala este din ce în ce mai pronunțată, atunci e mai bine să renunțe la al doilea serviciu, decât să ajungă să renunțe la soție sau soț...

Ce e de făcut când însă soții muncesc din greu, zi de zi, având locuri de muncă de unde vin, pur și simplu, epuizați, și veniturile abia le ajung pentru traiul de zi cu zi? Nu găsesc de muncă în altă parte și

se simt, pur și simplu, îngenuncheați de greutatea vieții. Ei își dau seama că relația dintre ei se deteriorează, dar nu văd nicio soluție. Se văd prinși în cercul vicisitudinilor vieții, din care nu par a avea scăpare.

Dar, și de această dată, ca de fiecare dată, Dumnezeu poate da soluții neașteptate. Dumnezeu nu este și nici nu vrea să fie un martor tăcut al distrugerii familiilor. De aceea, de fiecare dată când este chemat în ajutor, El vine și îi ajută pe soți să depășească încercările prin care trec. Este foarte important însă ca soții să nu cadă în cursa de a se considera în situații fără ieșire. Ar însemna că Dumnezeu i-a predestinat eșecului, ratării, într-un fel blestemului. Dar lucrurile nu stau așa. Niciodată.

Bătaia nu e ruptă din rai. Niciodată.

*„Mergi, femeie, la bărbat,
Bărbatul ți-i împărat,
De te-ar bate, cât te-a bate,
Nimeni nu te poate scoate
Numai șireata de moarte.”³*

Cântec din Bucovina

O întrebare pe care am primit-o în mai multe rânduri este legată de violența în familie: „Ce să fac? Soțul mă bate și nu mai suport. E cazul să divorțez?”

Încerc să prezint aici câteva idei, fără a avea un răspuns alb sau negru, de tip *da* sau *nu*. Sper ca cititorii, dar mai ales cititoarele, să înțeleagă ce trebuie să facă și să ia hotărârea cea bună...

Violența în familie este o problemă reală. Chiar dacă prezentarea situației în mass-media este făcută uneori cu scopul de a submina instituția familiei tradiționale, totuși violența fizică nu e o realitate importată din Occident, ci e o realitate cu care și familiile creștine s-au confruntat de multe veacuri. Da, nu e o problemă recentă a familiilor, ci e o problemă foarte veche. Despre acest subiect, Sfântul Ioan Gură de Aur spunea: „Ca soțul să își bată soția, aceasta este cea mai mare ocară nu numai pentru cea bătută, ci și pentru cel ce bate. Și vouă, soțiilor, și vouă, soților, vă zic: «Să vă ferească Dumnezeu de păcate care să-l împingă pe bărbat să-și bată nevasta!» Dar ce zic eu de nevastă? Un om nobil ar trebui să se îngrețoseze de bătaie, chiar când este vorba să ridice mâna la o

³ Citat în volumul părintelui Tiberiu Gh. Dârlea, *Căsătoria și viața mistică*, Editura Lumina, 1995, p. 58.

roabă... Cu atât mai de ocară este să ridici mâna la o femeie liberă. Toată lumea știe asta chiar și din legile păgânești, care nu sileau soția care suferă bătaii de la soț să trăiască împreună cu el, socotindu-l pe acesta nevrednic de împreună-viețuire - și oare nu este un semn al nelegiuirii celei mai mari să o necinstești ca pe o roabă pe tovarășa ta de viață, care de multă vreme te ajută în cele de neapărată trebuință? Pe un asemenea soț - dacă poate fi numit soț, nu fiară - eu îl pun în rând cu ucigașul de părinte: căci, dacă ni s-a poruncit să lăsăm tatăl și mama de dragul soției - nu ca să-i necăjim, ci ca să împlinim legea dumnezeiască, pe care părinții înșiși o iubesc atât de mult încât, fiind părăsiți, îi dau mulțumită lui Dumnezeu, învoindu-se cu mare osârdie la aceasta -, oare nu este cea mai mare ocară să o jignim astfel pe cea pentru care Dumnezeu a poruncit să ne lăsăm chiar părinții? Oare nu este aceasta o nebunie? Ce cuvânt poate să arate cum strigătele și tânguirile soției fac să răsune străzile, cum se adună vecinii și trecătorii, ca la sălașul unei fiare care își înfulecă în bârlog prada, la casa celui ce face o ocară ca aceasta? Mai bine ar fi ca pământul să-l înghită îndată pe necredinciosul acela decât să se arate iarăși în lume. «Însă femeia este obraznică». Chiar dacă e obraznică, nu uita că este femeie, vas slab, iar tu ești bărbat. Ești pus mai-mare și cap ca să înduri slăbiciunea femeii, care trebuie să ți se supună. Așadar fă în așa fel ca stăpânirea ta să fie cinstită - iar ea va fi așa doar atunci când n-o vei necinști pe supusa ta. Împăratul este cu atât mai vrednic de cinstire, cu cât îl cinstește mai mult pe dregătorul cel supus lui. Dimpotrivă, dacă necinstește și rușinează vrednicia lui, are mult de suferit și propria lui slavă. Și tu vei vătăma mult cinstea stăpâ-

nirii tale dacă-ți vei necinști soția, a cărei vrednicie îți e supusă.”⁴

Înainte să de a prezenta poziția Sfântului Vasile cel Mare despre situația în care o femeie era bătută de soțul ei, vreau să fac o paranteză. În Canonul 15 al lui Timotei al Alexandriei putem citi: „Întrebare: Dacă vreo femeie are duh necurat, încât să poarte și fiare⁵, iar bărbatul zice că nu mă pot înfrâna, și vrea să ia alta, cuvine-se a lua alta ori nu? Răspuns: În această privință intervine adulter, și în privința aceasta nu am și nu găsesc ce răspunde; dar, după hotărârea duhovnicească, nu se cuvine.”⁶

Cine citește astfel de rânduri fără să fie întărit în credință poate concluziona că Biserica are o poziție fanatică împotriva divorțului. Dar, de fapt, Biserica arată doar că păcatul este păcat, adulterul este adulter. Soția demonizată nu trebuia părăsită, ci trebuia răbdată.⁷

⁴ Sfântul Ioan Gură de Aur, *Cum să întemeiem o familie ortodoxă*, Editura Sophia, București, 2011, pp. 134-135.

⁵ Situațiile în care demonizații erau legați în lanțuri erau situații foarte grave. Acest canon se referă deci la cazuri extrem de dificil de suportat de către soți. În ziua de astăzi oamenii nu cred în existența demonilor, iar relatările din Sfânta Scriptură în care Mântuitorul alungă demonii din oameni sunt luate în batjocură. Dar problema demonizării este o problemă reală, chiar dacă este mai rar întâlnită. Nu e de mirare că unii demonizați ajung să fie internați în spitalele de psihiatrie, pentru că doctorii lipsiți de credință nu pot să le pună diagnosticul potrivit și nici să le aplice tratamentul potrivit.

⁶ Din volumul *Canoanele Bisericii Ortodoxe. Note și comentarii*, de Arhidiacon prof. dr. Ioan N. Floca, 1992, p. 402.

⁷ Este evident că o astfel de răbdare este mucenicească. Oamenii rabdă din ce în ce mai puțin în ziua de azi, așa că nu e de mirare că răspunsul dat de Timotei al Alexandriei, cu toată ezitarea, pare aberant. Ce rost are să te chinui lângă o persoană demonizată? E mult mai simplu să alegi să divorțezi de ea...

Pe de o parte, Timotei al Alexandriei, ținând seama de gravitatea cazului respectiv, recunoștea clar că nu știa ce să spună într-un astfel de caz. Tot ce putea face era să prezinte învățătura Bisericii, căci prin răbdarea unui soț se poate folosi și cel care îi provoacă suferința.

Aș mai face o altă paranteză, arătând care este poziția ortodoxă față de violență, făcând referire la pedepsirea clericilor care folosesc violența chiar și în scopuri părut justificate. Canonul 27 al Sinodului Apostolic spune: „Poruncim să se caterisească episcopul sau presbiterul sau diaconul care i-ar bate pe credincioșii care păcătuiesc, ori pe necredincioșii care au săvârșit nedreptate și care prin astfel de lucruri voiesc să-i înfricoșeze, pentru că Domnul nicăieri nu ne-a învățat aceasta, ci, dimpotrivă, El, fiind lovit, nu a dat lovitura înapoi, fiind ocărât, nu răspundea prin ocară și, pătimind, nu amenința.”⁸

Dacă toți creștinii ar duce cu adevărat viață creștină, în familiile lor nu ar exista violență conjugală. Familiile ar fi mici biserici. Faptul că există violență în unele familii nu poate fi argumentat teologic în niciun fel. Nu există niciun canon, niciun text care să stabilească măsura și „foloasele” folosirii violenței conjugale. Trebuie să fie foarte clar că, indiferent care este situația reală, nu Biserica este responsabilă pentru cazurile de violență domestică. Mai precis, nu e vina Bisericii pentru faptul că cei care se consideră creștini nu ascultă învățăturile ei. Ci e doar vina lor.

Iată acum ce spune Sfântul Vasile cel Mare despre femeia bătută de soțul ei: „Chiar dacă este bătută ori pentru că nu poate răbda bătăile, femeia trebuie

⁸ Din volumul *Canoanele Bisericii Ortodoxe. Note și comentarii*, de Arhidiacon prof. dr. Ioan N. Floca, 1992, p. 22.

să rabde mai vârtos decât să se despartă de soț.”⁹ În altă parte scrie: „Chiar dacă soțul ar avea o fire aspră și sălbatică, soția trebuie neapărat să-l suporte și nicio pricină să n-o facă să rupă unirea. Este pornit spre bătaie? Dar îi e bărbat! Este bețiv? Dar este unită cu el potrivit firii! Este aspru și neplăcut? Dar este mădularul tău și cel mai de cinste dintre mădule!”

Să asculte și bărbatul îndemnul ce și lui i se cuvine: «Vipera își varsă afară veninul, respectând nunta; iar tu n-ai să lepezi, oare, asprimea sufletului și neomenia ta, ca să respecti unirea?»¹⁰

Deci, pe de o parte Sfântul Vasile cel Mare îi cerea soțului să renunțe la violență în relația cu soția sa, dar în același timp îi cerea femeii să rabde bățiile.

Aceasta nu înseamnă că soțului îi era îngăduită violența fizică, ci doar că femeia era sfătuită ca mai bine să rabde decât să își părăsească soțul.

Care ar trebui să fie însă limita acestei răbdări?

Părintele Evghenie Șestun, enumerând motivele îngăduite de Biserică pentru divorț, după cum fuseseră stabilite de Sinodul Bisericii Ortodoxe Ruse în anul 1917, menționa printre altele și „atentarea la viața soțului sau a copiilor, atunci când conviețuirea cu persoana respectivă devine periculoasă”.¹¹

⁹ Din *Scrisorile Sfântului Vasile cel Mare*, apărute în volumul *Scrieri. Partea a treia*, traducere, studiu introductiv, comentarii și indici de Preot Prof. T. Bodogae, apărut în Colecția „Părinți și scriitori bisericești”, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 1988, p. 380.

¹⁰ Din *Omiliile la Hexaemeron*, apărute în volumul Sfântului Vasile cel Mare *Scrieri. Partea întâia*, traducere note și indici de Pr. D. Fecioru, apărut în Colecția „Părinți și scriitori bisericești”, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 1986, p. 154.

¹¹ În volumul *Familia ortodoxă. Sfaturi. Cuvinte de învățătură. Rugăciuni*, Editura Sophia, București, 2005, p. 52.

Cine poate spune exact când devine relația periculoasă? Problema este foarte delicată. Pe de o parte, unele femei cer divorțul după ce au primit o singură palmă, considerând că mândria lor a fost călcată în picioare. Altele rabdă bătăi multe, până ajung în spital, ba chiar – în cazuri rare, dar și unul ar fi prea mult – sunt omorâte în bătaie.

Dacă aș fi femeie, nu știu dacă aș răbda ca soțul meu să mă bată. Aș considera că e degradant, că, dacă s-a ajuns aici, aș încerca să tranșez lucrurile – ori bărbatul renunță la violență, ori ne despărțim. Dar aș face acest lucru din pricina puținătății credinței mele. Ar trebui poate să îl rabd o vreme, dar nu știu dacă aș avea stare să fac asta.

Sunt femei care rabdă până cedează nervos și ajuns la psihiatrie sau, mai rău, ajung să se sinucidă. Asta nu cred că e consecință a răbdării creștine, cred că e consecință a lipsei de dreaptă socoteală. Când tensiunile din familie cresc, e mult mai bine ca familia să se destrame.

Eu nu știu cum e în familia ta, nu știu exact cum stau lucrurile. Poate că soțul tău nu te bate, dar îți vorbește foarte urât, și suferi mai mult decât dacă ai fi lovită. Asta înseamnă că trebuie să rabzi toată viața?

Nu știu, nu pot să spun nimic în astfel de situații. Dar răspunsul îl poți da tu. Roagă-te lui Dumnezeu, care știe prin ce treci, să îți pună în suflet gândul cel bun. Așa cum poți să îi faci rău soțului tău dacă divorțați fără să aveți motive serioase, așa poți să îi faci rău și ție și să îi faci rău și lui dacă amâni la nesfârșit divorțul, atunci când ai motive serioase, pe care le ignori...

M-aș fi bucurat să fie foarte clar pentru toată lumea că familia creștină nu se intersectează cu violen-

ta. Că familia în care există violență între soți nu e o familie creștină. Nu trebuie să existe violență nici din partea soțului, nici din partea soției (că există și situații în care bărbații suportă violența soțiilor lor; așa cum există și familii în care violența e reciprocă).

Cred că, din rândurile mele, îți dai seama că nu sunt de acord cu ideea prezentată în cântecul popular din care am citat la începutul acestui articol. Dacă în Hristos bărbatul e cap femeii nu înseamnă că îi e stăpân, că îi e șef. Înseamnă că trebuie să o iubească așa cum Hristos iubește Biserica. Hristos nu i-a bătut pe păcătoși, nu a venit să îi pedepsească pentru păcatele lor, ci a venit să le arate calea spre rai, primind din iubire pentru ei chiar moartea pe cruce pentru păcatele lor...

Închei făcând referire la o situație legată de violența în familie. Cunosc o maică care, în tinerețea ei, a ales monahismul și pentru că îi era frică să se mărite. Și asta pentru că uneori tatăl ei o bătuse pe mama ei foarte tare și în repetate rânduri. Astfel de amintiri au făcut-o pe fata respectivă să se teamă de căsătorie.

Există multe alte fete traumatizate de astfel de amintiri. Ba chiar și tineri care nu vor să se căsătorească, pentru că violența dintre părinții lor i-a speriat și i-a făcut să creadă că familia e un spital de nebuni. Unor astfel de persoane vreau să le spun că merită să aibă încredere în familie. Să își pună nădejdea în Dumnezeu și să se pregătească pentru o viață de familie așa cum trebuie. Familia în care există violență nu e o mică biserică, ci e un mic ring de box. Dumnezeu nu te cheamă la așa ceva. Iar dacă se ajunge la așa ceva este pentru că Dumnezeu lipsește din familia respectivă. Chiar dacă există soți violenți care pretind că sunt credincioși. Ceea ce arată prin

viața lor e mai degrabă închinare la idolul mâniei decât cinstire a Dumnezeuului cel adevărat.

Oricum, viața monahală trebuie aleasă doar dacă există chemare reală, nu doar frică de familie. Pentru că mulți dintre cei care se călugăresc fără să aibă chemare pleacă mai apoi din mănăstire. Tot așa cum mulți dintre cei care se grăbesc să se căsătorească, fără să fie pregătiți pentru viața de familie, ajung la divorț...

O rugăciune pentru un divorț grabnic

Pentru început, trei întâmplări, relatate de un preot grec cu viață sfântă din zilele noastre...

„Înainte cu câțiva ani, de sărbătoarea Sfintei Varvara, a venit la biserică o doamnă tânără, care a aprins lumânări, cât ea de mari, înaintea icoanei sfintei. După un timp, a venit la mine și mi-a zis:

- Vă rog, părinte, să-mi faceți paraclisul Sfintei Varvara, pe care o ador, ca să-mi ajute să mă despart de soțul meu și să fiu împreună cu prietenul meu!

Răspunsul pe care i l-am dat, cu siguranță vi-l închipuiți! Gândiți-vă, cerea ca Cel care a poruncit: *Ceea ce Dumnezeu a unit, omul să nu despartă*¹², să fie părtaș la desfrâul și la divorțul ei! L-a înșelat pe soț și voia ajutorul Sfintei Varvara și al lui Dumnezeu, ca să-și împlinească poftete. Și, pe deasupra, avea și doi copii!

Un al doilea exemplu: o doamnă, acum câțiva ani, a vrut să-mi ofere o groază de bani, zicându-mi: «Îți dau câte milioane vrei! Știu că te ai bine cu Dumnezeu, de aceea vreau să dezlegi farmececele iubitului meu, să se întoarcă iar în brațele mele!» Nenorocitul care o părăsise era căsătorit și avea trei copii.

Gândiți-vă, ce obrăznicie și tupeu, de speța cea mai joasă!, să implice preoții în fărădelegile lor și mai ales pe bani.

Și acum, al treilea caz, din multele care există:

Acum câțiva ani, a venit cineva și mi-a cerut să mă rog lui Dumnezeu să fie pedepsit cu închisoarea vecinul lui, pentru că îl nedreptățise, concediindu-l

¹² Marcu 10,9 (n. trad.).

pe fiul lui, căsătorit și cu copii. Ieșindu-și din fire, mi-a zis: «Decât să-l omor eu și să intru la închisoare, mai bine fă rugăciune tu, părinte, ca Dumnezeu să-l trimită la carceră».

Asemenea cazuri de duhovnicii năroade, vrednice de plâns, vă vor aduce toți duhovnicii. Mai există și o altă mentalitate greșită, a celor care obișnuiesc să zică: «Nu-i vreau răul, dar să tragă și copiii lui numai atât cât am tras eu», sau «răul pe care mi l-a făcut mie să i-l dea Dumnezeu lui».

Din nefericire, drama cea mai mare este că ei spun aceste lucruri în scaunul spovedaniei. Sufletul omului săvârșește un blestem înspăimântător, atunci când Îi vorbește lui Dumnezeu despre acest «blestem nobil». Toți acești oameni uită că Hristos pe cruce n-a cerut pedeapsă și răzbunare pentru cei care L-au răstignit, ci S-a rugat Tatălui Ceresc să-i ierte.”¹³

Chiar dacă ultima întâmplare nu are legătură directă cu divorțul, totuși arată până unde poate merge rătăcirea oamenilor care au o raportare superstițioasă la Dumnezeu, la credință și la biserică. Au fost chiar cazuri în care unii oameni, care se considerau creștini, se rugau pentru moartea dușmanilor lor. Așa că, față de aceste situații, rugăciunea pentru a divorța ca să poți trăi cu amanta sau cu amantul pare aproape *nevinovată*.

Femeia care cerea ajutorul Sfintei Varvara ca să scape de soțul ei și să fie împreună cu iubitul ei considera că este creștină. Mai mult chiar, afirma că o *adora* pe Sfânta Varvara. Numai că o astfel de evlavie este o legătură bolnăvicioasă. Sfinții ne ajută

¹³ Protopresbiterul Stefanos Anagnostopoulos, *Explicarea dumnezeieștii liturghii (cu ajutorul unor evenimente reale și al unor experiențe din viețile sfinților, preoților, monahilor și credincioșilor)*, Editura Bizantină, București, 2010, pp. 264-265.

să scăpăm de patimi și să facem voia lui Dumnezeu, nu ne ajută să alegem calea patimilor, a morții sufletești și a iadului.

Problema este că, de multe ori, persoanele care, din diferite motive, s-au săturat de soțiile sau de soții lor, se simt îndreptățite să divorțeze. Consideră că Dumnezeu, care e iubitor de oameni, le vede neîmplinirea, le vede suferința, și de aceea le și înțelege dorința de a divorța și de a se recăsători cu persoana pe care consideră că o iubesc. Practic, din ocrotitor al căsătoriilor, idolul pe care ei și l-au făcut din Dumnezeu devine ocrotitor al relațiilor extraconjugale.

Legătura cu Dumnezeu este înlocuită de legătura cu un fals Dumnezeu, care seamănă mai mult cu zeii păgâni ai antichității. Cu un zeu care ne învață să ne desfătăm cât mai bine în lumea aceasta, ca și cum după moarte am intra automat în rai.

Este foarte greu de ieșit dintr-o astfel de înșelare. În majoritatea cazurilor duhovnicul se *încăpățânează* să nu accepte faptul că iubirea extraconjugală care i se prezintă de către omul adulter este un dar de la Dumnezeu. Omul, în loc să își vadă greșeala, se îndepărtează de duhovnic, găsindu-i acestuia o mulțime de noduri în papură. Da, duhovnicul poate avea slăbiciunile și minusurile lui, dar îndepărtarea de el pe motiv că nu îți acceptă justificările pentru păcat este greșită.

Dumnezeu nu te înțelege și nu are cum să te înțeleagă când crezi că te poate ajuta să păcătuiești. Dumnezeu nu luptă împotriva familiei. Dacă tu vrei să lupți împotriva familiei tale, dărâmand icoana familiei și apărând idolul relației extraconjugale, măcar ai sinceritatea să o faci asumându-ți această cădere. Dacă vrei să păcătuiești, fii conștient că alegi o cale a morții, o cale în care te îndepărtezi de Dumnezeu.

Poate că persoana de care te-ai îndrăgostit recent o fi persoana ideală din toate punctele de vedere, poate că ți se pare că este chiar jumătatea ta, că îți oferă iubirea, tandrețea și înțelegerea de care ai nevoie. Dar tu ești deja pe calea familiei. Cu siguranță Dumnezeu nu ți-a trimis un colac de salvare din relația pe care tot El a binecuvântat-o și o binecuvântează în continuare, chiar dacă vrei sau nu să accepți acest lucru.

Deci, dacă vrei să te rogi, roagă-te să scapi de ispita în care te afli. Roagă-te să găsești puterea de a repara relația cu soția sau soțul tău și să scapi de iubirea pătimasă care îți pune în pericol mântuirea. Orice rugăciune pentru binecuvântarea unei iubiri extraconjugale este ca o jertfă idolatră...

Ca străinii

„Ce rost are să rămânem împreună, când viețile noastre sunt paralele? Ce rost are să rămânem împreună, când celălalt nu mai înseamnă nimic pentru mine, decât un motiv de tensiune, de plictiseală, de durere? Cum ar putea Dumnezeu să îmi ceară să îmi distrug viața prin această sinucidere lentă? Dacă e păcat să fumezi, pentru că fumatul distruge sănătatea, de ce nu e păcat și să continui această otrăvitoare viață de familie? Nu e mai important sufletul decât trupul?

Când povestea noastră de dragoste a început să se ofilească, mă puteam hrăni cu amintiri frumoase, și speram că frumosul va reveni din nou între noi. Dar totul a murit. A murit de mult, de luni de zile. Am încercat să mă mint, spunându-mi că peste tot e așa, că în toate cuplurile iubirea dispare și rămâne doar obligația, responsabilitatea de a merge înainte în doi. Dar nu am reușit să mă mint multă vreme. Există și familii în care soții se iubesc. Ce vreau eu este o viață de familie fericită, nu e o nebunie, e doar o chestie cât se poate de firească.

Nu cred într-un Dumnezeu tiran, absurd, habotnic, care să vrea distrugerea mea. Nu acesta e Dumnezeu în care cred. Dumnezeu în care cred e Cel care ne-a iubit, ne iubește și ne va iubi, chiar dacă suntem păcătoși. Nu vreau să îmbătrânesc așa. Îmi vine să fug, oriunde, numai să fug. Am senzația că viața mi-a fost furată...”

Am ascultat sau am citit de multe ori astfel de cuvinte. Mi-a fost greu, de fiecare dată, să le răspund. Dacă sufletul unui om e ca o floare, sufletul unui om care a avut parte de un eșec în viața de familie e ca o

floare ofilită. Mi-e mai ușor să privesc trupul unui om mort decât să văd în fața mea astfel de flori ofilite. Lacrimile lor au trecut din obraji în inimă, înecând-o. Se mai poate continua așa?

Nu, evident nu. Există o soluție duhovnicească, dar cine alege o astfel de soluție? După ce suferința a măcinat sufletul, acesta simte nevoia unei evadări, a unei schimbări radicale. Nu vrea să se zbată să repare lucrurile, pentru că șansele de reușită sunt mici, sunt foarte mici. Iar în unele cazuri par aproape nule.

Dacă mi s-ar propune să trăiesc într-un sat în care toate familiile au eșuat, în care soții trăiesc ca niște străini, chiar dacă nu au divorțat, cred că m-aș simți ca în iad. Nu cred că poate ridica cineva piatra, ca să lovească în astfel de cupluri, spunându-le: „Iată că acum trageți plata păcatelor voastre. V-a plăcut să păcătuiți, să vă distrați, cine știe ce mari păcate ați făcut. Iar acum e vremea să le plătiți...”

Eu cred totuși că atunci când soții ajung într-un impas grav soluția nu este divorțul. Chiar dacă, momentan, soții sunt doi străini, chiar dacă nu mai este niciun fel de iubire sau de atracție între ei, ba chiar dacă au devenit alergici unul la celălalt, și simt conviețuirea lor ca un blestem permanent, eu cred că lucrurile se pot schimba.

Da, cred din toată inima că într-o astfel de familie totul se poate schimba. Cu ajutorul lui Dumnezeu. Sunt de acord că nici lui Dumnezeu nu îi plac familiile ratate, că nu Se bucură văzând cum cei doi își prelungesc agonia ani și ani de zile, evitând cu orice preț divorțul. Cred însă că iubirea adevărată de la El vine, și El o poate picura în inimile celor doi soți. Și vrea să o facă. Esențial însă este ca amândoi soții să înțeleagă că e nevoie de un efort constant pentru a repara familia. Da, Dumnezeu îi va ajuta, dar nu le va

fi ușor. Tocmai pentru că vindecarea unei familii se aseamănă întoarcerii fiului risipitor. Nu este deajuns ca păcătosul să înțeleagă că faptele sale îl duceau în iad și să vrea să meargă pe calea virtuții. Este nevoie de o luptă crâncenă, eroică, de durată.

„Dar nu mai pot, nu mai am putere pentru așa ceva, sufletul mi s-a uscat. Vreau să am libertatea de a face ce vreau...”

Că, acum, cei doi soți simt că nu mai au putere să se lupte pentru salvarea familiei, e normal. Dar Dumnezeu le poate da această putere, dacă ei o cer. Dumnezeu nu te poate obliga să îți iubești soțul sau soția, dar poate ca, dacă Îi ceri, să îți dea iubire ade-vărată pentru el sau pentru ea.

Cred că, așa cum mari păcătoși au ajuns mari sfinți, tot așa familii care par ratate pot ajunge la o bucurie pe care nu o sperau, pe care nu o așteptau, pe care nu o visau. La Dumnezeu mulți dintre cei din urmă vor fi cei dintâi. Și la fel se va întâmpla cu familiile, mai precis cu unele familii. De voi depinde dacă veți avea parte de o astfel de *soartă* sau nu...

Părintele Constantin Necula a fost întrebat: „Spuneți-ne, vă rugăm, părerea sfinției voastre în legătură cu următoarea situație: doi soți, care nu mai comunică între ei, care nu se mai iubesc, deci a căror căsnicie a eșuat, trebuie să rămână împreună doar pentru că Biserica nu este de acord cu divorțul, chiar dacă nu au copii?”

Răspusul lui a fost: „Păi, nu. Pot să rămână împreună din două motive fundamentale: fie în încercarea de a-și crește împreună copiii, fie în încercarea de a *drege luntrea*. Nici eu nu sunt adeptul luntrelor cârpite, dar se poate pune o altă măduvă luntrei, se poate încerca ceva. De obicei, în astfel de situații, te duci pe mal, cauți să vezi unde e fisura, chemi pe alții

să te ajute, epuizezi eforturile celorlalți și, dacă ăia îți zic că nu se mai poate și tu constăți că nu se mai poate, părăsești barca. Din nefericire, divorțurile care intervin în familiile cu unul sau cu mai mulți copii sunt adevărate răstigniri. (...) Să nu uitați nicio clipă că, în sine, căsnicia, de la început, nu este o alternativă la divorț, iar divorțul nu este alternativă la căsnicie. Vi se va spune la căsătoria civilă: «Constatând că formalitățile au fost îndeplinite, vă declar soț și soție.» «Acceleratul 355 de la Arad în direcția Timișoara...» Știți? Adică o aberație! Căsătoria nu ține de o formalitate, ci ține de o unitate de cuget și de ființă, și când zic ființă, exact așa să o înțelegeți! Eu am mai spus-o și în alte rânduri - și cred că și la dumneavoastră am spus-o - înțelepciunea Bisericii, prin Taina Sfintei Căsătorii, așa cum se slujește ea în Biserică, atunci când părintele nu o fușărește de dragul bucatelor care urmează după cununie, este lecția cea mai deplină a faptului că nu avem scăpare din căsnicie. Da!

E ca în cântecul cea popular: «Ah, mândruță, ce te-aș bate, dar mi-s mâinile legate cu fir roșu de mătase, de mătase neagră, nu te pot bate de dragă»... Adică dragostea ne leagă, nu ne dezleagă. Căsnicia este o răstignire unul în fața celuilalt. Asta este! De la început, se cântă: «Sfinților mucenici»..., nu se cântă: «Beți, mâncați, veseliți-vă, faceți copii și, când nu vă mai convine... eh, salut! Pa!»

Divorțul nu este acceptat de Biserică decât cu o singură motivație - aceea a preacurviei celuilalt. Atunci există un motiv, deși nici acesta nu este în-

totdeauna suficient pentru desfacerea căsătoriei. În rest, pentru aerele noastre, mai e de lucru...”¹⁴

Altfel spus, Dumnezeu nu e absurd, nu te obligă să stai împreună cu celălalt într-o relație care te distruge încet-încet. Dar Dumnezeu îți dă șansa ori de „a drege luntrea”, ori de a-ți asuma un sacrificiu spre binele copiilor. Dacă nu îți asumi nici una dintre aceste variante, ești liber să pleci, dar trebuie să înțelegi că prin aceasta trădezi Taina căsătoriei. Sau, dacă celălalt a trădat-o înaintea ta, înșelându-te, și te poți dezvinovăți spunând că te afli în situația standard în care Biserica îngăduie divorțul, totuși poate că plecarea ta este tot o formă de eșec. Pentru că, poate că dacă ai fi avut mai multă iubire față de celălalt, dacă i-ai fi arătat mai multă răbdare, i-ai fi dat mai multe șanse să își înțeleagă greșeala și să pună început bun mântuirii, rămânând alături de tine pe calea familiei.

¹⁴ Preot Conf. Dr. Constantin Necula, *Creștinism de vacanță*, Editura Agnos, Sibiu, 2011, pp. 216-217.

II. PENTRU CEI AFLAȚI ÎN CURS DE DIVORȚ

Partajul

(Acest articol se adresează strict celor care au ajuns la divorț. Consider că, celorlalți, care nu se gândesc la divorț sau pentru care decizia de a divorța nu e definitivă, nu le este de folos să se gândească la cum ar împărți lucrurile dacă ar divorța. Chiar numai analiza unei astfel de împărțiri duce la o anumită implicare emoțională care poate naște sau accentua gândul la divorț.)

Unii se gândesc la divorț, așteptând cu nerăbdare partajul. Lăcomia pune stăpânire pe inimile lor. De fapt, unii dintre ei s-au căsătorit tocmai pentru a pune mâna pe banii celuilalt. Și, de divorțat, divorțează tocmai pentru a avea un câștig cât mai substanțial, desfășurarea divorțului fiind negociată și în funcție de partaj.

Mă îndoiesc că cei care citesc acest text ar face parte din această categorie. De aceea mă adresez celorlalți. Întrebarea e: „Cât trebuie să luați și cât trebuie să îi lăsați celuilalt?” (Problema copiilor o tratez separat, ei nefiind bunuri sau obiecte.)

Am cunoscut oameni care ar fi dat orice numai ca să iasă din iadul căsniciei. Rândurile mele sunt însă pentru cei care au fost puși să divorțeze, nu pentru cei care au avut inițiativa divorțului. Cei din urmă, înainte de a comunica această inițiativă, analizează și problema împărțirii bunurilor.

Am cunoscut oameni care, atât de mult s-au scârbit de faptul că perechea *de viață* i-a dezamăgit,

încât au simțit nevoia de a începe o viață cu totul și cu totul nouă. Au simțit și puterea de a o lua de la zero, de a munci pentru fiecare lucru pe care îl vor avea în noua viață, și nu au vrut să ia nimic, sau aproape nimic. Au decis să îi lase celuilalt totul, ca o ultimă formă de protest pentru faptul că o viață a fost furată și o inimă a fost călcată în picioare. Sau poate că au vrut să se debaraseze de lucrurile care le-ar fi putut aduce în minte *tone* de amintiri... Sau poate că propunerea de a divorța i-a lovit în moalele capului, paralizându-i suflaște, și nu au mai putut gândi cu mintea limpede.

Unor astfel de oameni le spun: „Încercați să fiți cât mai echilibrați, nu luați decizii pe care să le regretați mai târziu. Singurul criteriu este de a nu-l nedreptăți pe celălalt...”

Totuși, ce înseamnă a nu-l nedreptăți pe cel care ți-a furat cei mai frumoși ani ai vieții, sau o parte dintre ei? Oare nu ar fi corect ca cel care a călcat strâmb și a vrut apoi ruperea familiei să plece cu mâna goală? Oare nu a făcut o crimă destul de dureroasă, ca să tragă consecințe de pe urma ei? Sau cel părșit trebuie să rămână cu mâna goală, plângându-și nu doar iubirea ratată, ci și starea de sărăcie?

Nu sunt avocat, nu mă pricep la partaje, și nu pot da niciun fel de sfat. Totuși, am simțit nevoia să atrag atenția unor cititori ajunși în pragul divorțului că problema partajului e mult mai importantă decât pare.

„Dar eu prefer să mă las în mâna lui Dumnezeu...” – spun unii. E foarte bine să te lași în mâna lui Dumnezeu, însă, așa cum se spune în popor: „Dumnezeu dă, dar în sac nu bagă.”

Observând deci că există două ispite – una de a nu lua nimic, iar cealaltă de a lua mai mult decât e

necesar („Măcar așa să mă răzbun pe celălalt...”), cred că e cazul ca această problemă a partajului să fie rezolvată cât mai bine, să fie gândită cât mai serios. Fără lăcomie, dar și fără o detașare inconștientă, care în timp poate duce la sărăcie, deznădejde, deprimare. Or, numai de deprimare nu mai are nevoie o persoană părăsită...

***Cu copiii, cum rămâne?*¹⁵**

a) Drama copiilor; b) Îți mai iubești copiii?; c) Efecte nedorite; d) Copiii se însingurează; e) „Nu avem copii”; f) Copii nedoriți; g) Copii din altă căsătorie; h) Supărați pe copii

Nimeni nu poate să îi izoleze pe copii de efectele nedorite ale divorțului. De aceea, situația lor trebuie analizată cât se poate de obiectiv. Chiar dacă până la urmă viitorul va fi diferit de așteptările noastre.

a) Drama copiilor

Dacă aveți copii, presupun că te-ai gândit până acum la ce se va întâmpla cu ei după divorț. Oricum, nu fac parte dintre cei care spun că nu trebuie să vă gândiți la voi înșivă, ci trebuie să vă gândiți doar la copii, sau în primul rând la copii. Mai ales că, de multe ori, nu puteți înțelege ce e în sufletul lor și nu puteți prevedea schimbările care vor apărea în sufletele lor.

Eu cred că trebuie să vă gândiți și la voi și la ei, fără să puneți problema în genul: „ori să îmi fie mai bine mie, ori copiilor”. Cred că o astfel de abordare este greșită. Cred că atunci când îi e bine mamei sau tatălui, le e bine și copiilor, și invers.

Iar afirmația că unul dintre părinți se sacrifică exclusiv pentru binele copiilor nu știu dacă ține,

¹⁵ Da, știu că în prima parte a acestei cărți mai apare un text despre modul în care divorțul îi afectează pe copii. Articolul care urmează a fost inclus aici doar pentru că nuanțează câteva lucruri importante despre modul în care divorțul îi poate afecta pe copii.

pentru că, pe măsură ce copiii cresc, înțeleg cum stau lucrurile în familie și poate trec prin traume mult mai mari dacă familia a fost menținută cu orice preț.

Și totuși... de foarte multe ori se întâmplă exact invers. Părinții divorțează foarte ușor, iar copiii trec prin drame greu de descris în cuvinte. Cel care e vinovat pentru divorț încearcă să se convingă că le va fi mai bine copiilor după separarea părinților, dar foarte rar se întâmplă așa.

Și asta pentru că copiii își iubesc părinții, mai ales când sunt mici. Îl iubesc și pe unul, și pe celălalt, și e un fel de amputare a ființei lor faptul că unul dintre părinți – de obicei tatăl – pleacă în altă casă, în altă parte, poate chiar la o altă femeie.

Te rog, gândește-te bine și la tine, și la celălalt, și la copii. Nu face un pas pe care îl vei regreta ani întregi, sau toată viața ta.

Pune bine pe cântar suferința pe care le-o vei provoca copiilor tăi dacă divorțezi și suferința pe care ar răbda-o ei dacă nu ai divorța.

b) Îți mai iubești copiii?

Întreabă-te sincer: îți mai iubești copiii? Unele mame, dezamăgite de relația cu soții lor, investesc în copiii lor tot ce au mai frumos în sufletele lor. Copiii sunt raza lor de soare, sensul vieții lor. Bucuria vieții lor. În alte cazuri, dimpotrivă, mamele văd în copiii lor doar un fel de proiecție a soțului lor, și de aceea sentimentele lor pentru copii scad în intensitate, culminând cu indiferența totală sau chiar, în cazuri rare, cu ura.

Dacă îți iubești copiii, îți dai seama că merită să îți sacrifici viața pentru ei. Ei sunt o realitate.

Ei sunt flori care au nevoie de apa iubirii pentru a crește. Merită să rabzi orice pentru ei, nu-i așa? Nu,

nu-i așa. Pentru că dacă tu tot rabzi, chiar și după ani de zile de bătaie și tensiuni, poate că și copiii vor avea parte de un tratament similar din partea tatălui lor. Deci, încearcă să judeci totul cu mintea cât mai limpede. Poate că el se va schimba, mâine, peste un an sau peste cinci. Dar dacă rămâne așa până la sfârșitul vieții?

Dacă tu nu îți mai iubești copiii așa cum o făceai înainte de escaladarea conflictului cu soțul tău, mi-e foarte ușor să îți spun că greșești. Și așa este. Dar, în același timp, îmi dau seama cât de greu îți este să reîncepi să îi iubești. Dumnezeu, însă, te poate ajuta să depășești această barieră. Doar El te poate ajuta să o depășești...

c) Efecte nedorite

Dacă ai timp, poți găsi multe studii și statistici care arată cât de traumatizați sunt copiii după divorțul părinților lor. (Din păcate, există și statistici contrafăcute, care au ca scop să îi convingă pe părinți că pentru copii divorțul e nesemnificativ, că e ca o injecție care doare puțin și trece. Efectele sociale ale unor astfel de statistici manipulative sunt dezastruoase în timp...). Eu nu vreau să îți citez aici studii savante. Ci doar te întreb simplu: vrei ca și copiii tăi să treacă prin aceleași probleme prin care au trecut și alții?

Șocul, debusolarea aceasta e greu de apreciat și de descris în cuvinte. E pur și simplu o răsturnare a întregii vieți. Copilul cobai se va revolta în fel și chip, tocmai pentru că universul lui a fost agresat.

Copiii aceștia devin rebeli, o iau mult mai ușor pe drumuri greșite. Și e firesc – „Dacă părinții mei s-au jucat de-a familia, înseamnă viața e doar un teren de joacă, în care faci ce vrei și ce îți place”.

Nu îți fac o listă cu posibile devieri în comportamentul copiilor tăi după un eventual divorț, ci te rog să te gândești singură la aceste consecințe.

Poate ai prefera să îți citez totuși câteva statistici. Să citești mirată că, în general, copiii din familiile divorțate încep mai devreme viața sexuală, că fetele au sarcini nedorite la vârste mai fragede, că procentul celor care se apucă să consume droguri e mai mare etc.

De fapt, eu cred că, dacă te gândești sincer la posibilele consecințe, efectul asupra ta ar fi mai mare decât cel provocat de citirea unor statistici. Greșesc?

d) Copiii se însingurează

Totuși, îți atrag atenția asupra unei singure probleme. Ai dreptul să îi arunci pe copiii tăi în brațele singurătății?

Trăim într-o lume egoistă, în care iubirea e aproape o legendă. Uneori iubirea are în spate altceva, un interes, un avantaj... Astfel încât până și iubirea dintre părinți și copii e virusată de influențe egoiste. Totuși, poate tu te gândești că le va fi mai bine după divorț. Da, dacă relația dintre tine și soțul tău ar rămâne așa toată viața, poate le-ar fi mai bine dacă ați divorța. Dar, de ce nu iei în considerare faptul că tu poți încerca să schimbi lucrurile?

Ai să îmi zici poate că ai încercat, și nu doar o dată. Am să te întreb: poți spune cu mâna pe inimă că ai încercat destul, că nu mai e loc să mai încerci încă și încă o dată? Puțin probabil.

e) „Nu avem copii”

În ultimele decenii s-a constatat că multe, foarte multe cupluri nu pot avea copii. Unul dintre motive e și faptul că au folosit, vreme îndelungată, diferite

mijloace așa-numite anticoncepționale, care le-au afectat sănătatea.

De exemplu, câte femei care poartă sterilet știu că acesta nu oprește 100% formarea embrionului, și că există o rată a *excepțiilor*, în care pânțele femeii devine pur și simplu sicriu pentru embrionul care nu s-a putut dezvolta? Despre acest subiect merită să citești materiale obiective (dar, din păcate, există și o mulțime de materiale îndoielnice, promovate tocmai de marile companii producătoare de anticoncepționale – și nu e de mirare că sunt părtinitoare...).

În fine, îmi dau seama că, neavând copii, vă este mult mai ușor să divorțați. Da, copiii leagă familia. Deși la apariția copiilor relația dintre soți devine puțin mai tensionată, apare și marele avantaj al faptului că pruncul sau pruncii sudează relația dintre cei doi.

E cunoscut faptul, că pe perioada sarcinii, soților le este recomandat să se înfrâneze cât pot de la relațiile trupești, ca și în perioada în care femeia alăptează – pentru a nu-l influența hormonal pe prunc, și această înfrânare poate duce la tensiuni conjugale. Dar, aceste tensiuni sunt o mică jertfă, una din micile jertfe făcute pentru binele copilului, iar, într-o viziune de ansamblu, spre binele întregii familii.

Dacă voi nu aveți copii, nu vă gândiți că poate veți avea cu alt partener, că veți avea după ce vă veți distruge actuala familie. Poate nu ați avut destulă răbdare... Oricum, dacă medicii v-au spus că nu aveți nicio șansă să aveți copii, pentru că el e bolnav, nu te gândi că vei fi fericită părăsind un astfel de om pentru un altul mai sănătos. Ce fericire se poate întemeia pe suferința celui alt? Da, poate că el, din iubire, te va lăsa să pleci. Poate că bucuria lui e tocmai ca tu să fii împlinită. Dar poți accepta tu acest sacrificiu al lui, când tu ești soția lui? Când tu ești una cu el? Mai

bine ai ști să te bucuri de dragostea pe care ți-o poartă. Încercați să depășiți tensiunile dintre voi, și apoi vă veți putea gândi dacă nu cumva e cazul să adoptați unul sau mai mulți copii.

f) Copii nedoriți

În ziua de azi, când majoritatea copiilor – chiar și în unele familii creștine – nu mai vin din rânduiala lui Dumnezeu, ci vin când au fost planificați de părinți, există și unele *eșecuri*. De la folosirea greșită a metodei calendarului, până la alte *ratări tehnice* – nu intru în detalii. Cert este că din astfel de *eșecuri* pot veni pe lume copii. Și, de fapt, în aceste cazuri eșecul nu e eșec, ci e câștig, lucru pe care îl înțeleg, mai devreme sau mai târziu, unii dintre părinți.

Dar, în cazul în care soții vor să se despartă, acești copii reprezintă un balast pe care nu îl vrea nimeni. Acest balast nu a sudat relația dintre cei doi, ci eventual a făcut-o și mai fragilă. Cum? Problema divorțului e legată în primul rând de ideea unei libertăți egoiste, în care vrei să scapi de responsabilitățile vieții în cuplu, de greutățile inerente acesteia. Copiii intră la această categorie. E greu, uneori foarte greu, să crești unul sau mai mulți copii. Dar, când îi iubesti, când sunt rod al dragostei dintre tine și soțul sau soția ta, iubirea îți dă aripi.

Tocmai aceste aripi lipsesc în cazul copiilor nedoriți. Și atunci părinții nu se gândesc aproape deloc la viitorul acestora. Și totuși, chiar dacă, citind aceste cuvinte, părinții copiilor nedoriți s-ar putea simți stânjeniți – poate chiar vor arunca la gunoi această carte, mai devreme sau mai târziu vor înțelege că modul în care s-au purtat ei cu copiii lor se oglindește în modul în care alții se vor purta cu ei. Răul atrage

răul. Și cine și-ar dori să fie tratat de ceilalți ca un rebut, ca un copil nedorit? Nimeni.

Pe de altă parte, unii dintre acești copii nedorți, crescând, căsătorindu-se și văzând că nu e totul roz în familia lor, se gândesc să divorțeze tocmai pentru a nu ajunge să aibă la rândul lor copii care să fie nedorți... Unor astfel de oameni le atrag atenția că nu s-au debarasat de încărcătura emoțională negativă pe care au acumulat-o în copilăria lor. Nu au depășit anumite traume sufletești. De aceea trebuie să dea dovadă de maturitate, nu să evadeze din căsnicie la cele mai mici tensiuni și neînțelegeri.

g) Supărați pe copii

Unii divorțează și pentru că s-au săturat de copii. Da, viața e apăsătoare, iar copiii, în loc să aducă doar bucurie în suflete, cum aduceau când erau mai mici, aduc probleme peste probleme. Probleme la liceu, probleme acasă, probleme în gașca de prieteni etc. Aceste probleme sunt picătura care umple paharul atunci când, vrând să-i pedepsești, soțul sau soția ta le ține partea. O dată, încă o dată, până când s-a și obișnuit să se poarte așa – tu fiind pus sau pusă în ipostaza de a înghiți în sec văzând cum copiilor li se ia apărarea și atunci când nu e cazul.

Sau, în situațiile în care celălalt părinte consideră că boacăna făcută de copil e mare, apar divergențe legate de modul în care trebuie pedepsit.

Nu poți divorța ca să scapi de copii. Copiii sunt și ai tăi, vrei sau nu. Tu vei muri ca părinte al lor, vrei sau nu. Problemele te depășesc? Recunoaște asta. Dar, mergi mai departe. Dreptul de a-ți părăsi copiii nu este un drept. Tot așa cum nu poți spune că ai dreptul să îți scoți toate unghiile sau toți dinții cu un clește.

Și nu te gândești că le va fi mai bine copiilor departe de tine dacă te vei mulțumi să le trimiți bani. Nu, ei au nevoie de tine – chiar dacă poate acum nu își dau seama. Deci, rămâi lângă ei...

h) Copiii din altă căsătorie

În majoritatea familiilor există tensiuni între părinți și copii. Acolo unde e vorba de copiii pe care i-a adus celălalt dintr-o căsnicie anterioară (sau poate dintr-o relație de concubinaj), e firesc ca tensiunile acestea să fie și mai acute. Una e să știi că ești părinte al unui copil care te supără cu prostiile pe care le face și altceva este ca acel copil să îți aducă aminte că soțul tău sau soția ta a făcut un copil cu altcineva. Și asta cu atât mai mult cu cât copilul va semăna și cu persoana pe care poate că tu te chinui să i-o scoți partenerului tău din cap.

Dar... la lucrurile astea trebuia să te gândești înainte să te căsătorești, nu? Acum e prea târziu. Nu repara lucrurile divorțând, provocându-le altora traume pe care nu le anticipezi acum.

Ce e de făcut însă în cazurile în care tocmai copilul sau copiii pe care soțul sau soția ta îi au dintr-o căsătorie sau relație anterioară te roagă să pleci din familia lor? Ar fi trebuit să te gândești la modul în care te înțelegi cu ei înainte de a te căsători. Dar, dacă tensiunile cu copiii au apărut ulterior, și inima soțului sau a soției tale e împărțită între tine și ei, nu te gândești să cedezi doar pentru că tu ții la ei. Nu. Nu alege calea divorțului. Ci alege calea răbdării. Până la urmă, dacă te vei purta cu iubire cu acești copii, îi vei putea câștiga.

Manipularea copilului la divorț

Problema custodiei copiilor este de multe ori doar un episod din lungul serial de conflicte între soții ajunși la divorț. Normal este ca fiecare dintre soți să se gândească, în primul rând, la binele copilului – sau al copiilor. Numai că, atunci când se ajunge la divorț, unii nu mai vor să reacționeze normal. Practic, li se pare că trebuie să se poarte ca doua armate aflate în război, iar copilul e un teritoriu pentru care se luptă ambele părți.

Copiii sunt implicați în scandaluri, asistă la scene nepotrivite, aud de la părinți relatări pentru care nu sunt pregătiți etc. Fiecare dintre părinți vrea să se spele pe mâini de responsabilitatea de a fi considerat responsabil de divorț în ochii copilului sau copiilor, așa că acestora li se prezintă situația cât se poate de deformat. „Da, tata a plecat de acasă și locuiește la altă femeie, dar asta pentru că nu mai suporta scandalurile cu mama”. Sau: „Da, mama a cerut divorțul, dar asta pentru că s-a săturat de bețiile lui tata”. Și tot așa.

În loc să scriu mai multe despre decizia luată în privința custodiei copilului (sau copiilor), prefer să reproduc o întâmplare legată de o astfel de situație: „Părinții se dușmăneau îngrozitor și nici vorbă să coopereze civilizat. Nu vorbeau urât, dar și eu observasem în timp ce eram în sală ce priviri ucigătoare își aruncau. Persoana care povestea cum decursese acel divorț, în care înțelesesem că problema principală era custodia băiatului, un băiat de vreo 11 ani, spunea că acel băiat era foarte atașat mamei, că părea că nu înțelege prea bine situația părinților lui. El vorbea cu mama lui despre divorț și o asigurase că, dacă va fi

întrebat cu vine vrea să rămână, el va spune: «cu mama». Părea că și tatăl lui îl dorea, nu se știa de ce, dar cerea și el custodia copilului. Copilul, mai spunea acea persoană care părăsise sala după ce se terminase decizia custodiei, stătea singur, pe o bancă, iar în spațele lui stăteau părinții și ceva rude. La un moment dat, când tatăl spunea ceva juriului, discret și unduios un bărbat s-a așezat lângă copil și i-a suflat ceva la ureche, după care l-a lăsat singur și s-a dus undeva în sală. Când copilul a fost întrebat cu ce părinte ar dori el să rămână, el a răspuns fără ezitare: «Cu tata». Mama lui a înmărmurit și s-a pierdut cu firea. Decizia era gata. Copilul va rămâne cu tatăl lui. Am aflat, tot pe sală, ce se întâmplase, după decizia juriului, când acesta dăduse o mică pauză publicului. Mama ieșise din starea ei, plângea spasmodic, întrebând copilul de ce spusese că vrea să rămână cu tatăl lui. Copilul, cu o inocență nemăsurată, i-a răspuns: «Unchiul – deci fratele tatălui – a venit la mine și mi-a spus că, dacă rămân cu tata, îmi cumpără o mitralieră mică».”¹⁶

Șocant, teribil de șocant. Și nedrept... Sunt, cu siguranță, multe cazuri în care hotărârea copiilor de a rămâne cu un părinte sau cu altul este luată tot în urma unor manipulări similare. Nu contează valoarea obiectului – în cazul anterior era mică, până la urmă cât putea costa o mitralieră de jucărie. Contează strategia prin care copilul este convins să facă o alegere care în timp se poate dovedi dezastruoasă.

Nu îți poți vinde mama pe o mitralieră de jucărie. Copilul nu avea de gând să facă o astfel de alege-

¹⁶ Din articolul *Copiii, armele manipulării de după divorț*, scris de Aurora Liiceanu, <http://revistatango.ro/aurora-liiceanu-copiii-armele-manipularii-de-dupa-divort-2549>.

re. Doar că fusese pus în fața unei decizii pentru care nu avea maturitatea cuvenită.

Poate că unor cititori cazul la care am făcut referire li se pare neverosimil. Există totuși o mulțime de situații în care copiii au fost manipulați, chiar dacă nu a fost nevoie de un șantaj atât de direct pe ultima sută de metri.

Rostul acestui articol este foarte simplu: de a le atrage atenția părinților care își dispută custodia copilului că, dacă se pun pe ei înaintea lui, mai devreme sau mai târziu vor regreta decizia respectivă. Dacă în loc să se gândească la binele lui au preferat să îl folosească pe post de trofeu în războiul cu celălalt, alegerea va fi nu doar în detrimentul copilului, ci și în detrimentul lor.

Este ușor pentru un părinte să îi promită copilului că, dacă va alege să rămână cu el, va avea toate jucăriile pe care și le-a dorit, ba chiar mai mult decât atât. Se poate chiar să se și țină de cuvânt și să i le cumpere. Dar, atât de ieftin a fost copilul respectiv, încât a putut fi cumpărat cu jucării? Și cum va crește acel copil, aducându-și aminte toată viața de decizia pe care a luat-o?

Cel mai bine e ca părinții să aibă puterea de sacrificiu și să se gândească la binele copiilor lor. Chiar dacă le va fi mai greu fără ei, chiar dacă li se pare imposibil să depășească trauma divorțului dacă nu îi vor avea pe copii aproape, să știe că mai ușor le va fi, în timp, când vor ști că i-au pus pe copii înainte, decât dacă i-ar trata ca pe niște jucării. Pentru că aceste jucării vor crește și, dacă părinții i-au crescut egoist, doar ca niște anexe ale lor, vor culege roadele atitudinii lor.

III. PENTRU CEI DIVORȚAȚI

Împăcarea după divorț

a) După divorț; b) O altă cale; c) Călăuzirea lui Dumnezeu

Există unele divorțuri pripite, fără motive serioase. În astfel de situații este bine să se țină seama și de posibilitatea ca cei doi să se împace, chiar dacă este puțin probabil să se ajungă aici.

a) După divorț

Gata, totul s-a terminat. De acum te gândești doar la viitor. Vrei să uiți coșmarurile din trecut. Vrei să te gândești la lucrurile frumoase care te așteaptă. Totuși, te rog să mă asculți câteva minute. Am să încerc să nu te supăr cu nimic...

Te întreb, însă: ești sigură că îți va fi mai bine? Dacă ai ajuns aici pentru că el a vrut să divorțezi, pentru că și-a găsit o altă sau din alte motive, dacă tu ai făcut tot ce ți-a stat în putință pentru a salva această căsnicie, ai dreptate să ștergi cu buretele ce a fost. Deși, chiar dacă poate ți se pare că vina a fost în întregime a lui, în majoritatea cazurilor, dacă nu în toate, vina e reciprocă. Ai greșit și tu față de el, chiar dacă nu îți dai acum seama.

Dar, dacă tu ai vrut divorțul pentru că te săturași de o relație prea banală, prea plicticoasă, prea comună, prea ștearsă... Dacă soțul tău a insistat să rămâneți împreună, dar tu nu ai avut răbdarea de a rezolva problemele dintre voi, și ai ales să pleci, plecarea fiind soluția cea mai simplă...

b) O altă cale

... atunci îți spun: „Da, ai greșit. Întoarce-te la el.”

„Cum, acum să mă întorc? Când totul s-a terminat?”

Nu s-a terminat nimic. În fața lui Dumnezeu, divorțul civil nu are valoare. Sunteți, în continuare, soț și soție. Întreabă orice preot ce slujbă vi s-ar putea face dacă ați vrea să vă împăcați, ca să fiți din nou soț și soție. Răspunsul este simplu: „Niciuna”.

Pentru că, așa cum o căsătorie civilă nu putea aduce peste cei doi binecuvântarea lui Dumnezeu, tot așa un divorț civil nu poate să o retragă.

Atunci, până când veți rămâne căsătoriți? Până când veți ajunge la divorțul religios sau până când unul dintre voi se va recăsători. Dar, cel puțin deocamdată, voi sunteți soț și soție.

Da, divorțul civil s-a terminat. Poți să îți continui viața, ștergând cu buretele relația voastră. Dar, în același timp, există o șansă, foarte mică, e adevărat, dar nu mai puțin reală, ca voi să vă împăcați și să reparați lucrurile.

Îmi dau seama că îți e foarte greu să ai puterea de a recunoaște că ai greșit alegând calea divorțului. Îmi dau seama că s-au spart prea multe farfurii în inimile voastre, și cioburile nu vă lasă să vă iertați. Pentru că, evident, câtă vreme nu vă iertați pentru tot ce ați greșit unul față de celălalt, nu aveți de unde să găsiți puterea de a reface familia voastră.

c) Călăuzirea lui Dumnezeu

Eu nu pot decât să te rog să cauți un moment de liniște și să te rogi lui Dumnezeu cu sinceritate să te călăuzească ce trebuie să faci în viitor. Și, dacă prin cap o să îți vină niște soluții care îți aduc bucurie vre-

melnică, dar te îndepărtează de mântuire, să știi că de vină nu e El, că nu te-a călăuzit cum trebuie. De vină ești tu, că nu ai avut urechile sufletului ciulite pentru a-I auzi sfaturile.

Oricum, sunt convins că există situații în care tocmai Dumnezeu te călăuzește să divorțezi. Nu vreau ca rândurile mele să te facă să crezi că aș insinua că trebuia să aperi familia cu orice preț. Ci doar că, dacă se putea face ceva ca să se repare relația voastră, nu este prea târziu nici acum. Și nu mă refer la compromisuri sau la lucruri rele. Nu. Ci la ceea ce se poate face pentru ca Dumnezeu să vă acopere cu puterea Sa, trăind unul lângă celălalt.

Sau poate că acum ți se va părea că nu mai are rost să faci nimic. Și poate că, după luni sau chiar ani de zile, vei ajunge din nou alături de cel de care tocmai te-ai despărțit. Poate că el se va schimba, și tu te vei schimba, și mărul care provoacă acum discordia nu va mai exista. Sunt prea mulți *poate*, știu, dar e bine să iei în calcul și această situație.

Ține minte

– *Divorțul civil s-a pronunțat de curând, dar ceva mă ține legată de fostul soț, ca și cum povestea nu s-ar fi terminat. Cum să privesc această stare? Nu știu dacă are rost să mă mai văd cu el, nu avem copii și e posibil ca după divorț să nu ne mai întâlnim deloc.*

– *Încearcă să te gândești dacă nu cumva această stare vine de la Dumnezeu, care te atenționează că, deși ați divorțat, totuși relația voastră se poate repara. Chiar dacă în ultimul ceas.*

Iertarea după divorț

a) *Fără iertare, timpul îngreunează balanța relelor;* b) *Greșeala nu e doar a unuia dintre soți;* c) *De la răzbunare la iertare*

Timpul care trece după divorț te face să vezi lucrurile din ce în ce mai distorsionat, te face să exagerezi greșelile celuilalt, iar pe tine să te vezi în ipostaza celui care nu a greșit cu nimic. Doar iertarea îți va aduce puterea de a depăși rănila trecutului. Îndreptățirea de sine doar te paralizază, împiedicându-te să vezi obiectiv propria parte de vină și de responsabilitate.

a) *Fără iertare, timpul îngreunează balanța relelor*

Cu trecerea timpului, balanța atârână din ce în ce mai greu în favoarea relor făcute de celălalt, iar lucrurile bune sunt trecute cu vederea. Astfel, anii de căsnicie încep să fie văzuți ca ani de suferință, iar momentele frumoase sunt șterse cu buretele.

Dar accentuarea conflictului dintre foștii soți nu are, deloc, rezultate bune. Divorțul e ca un cadavru pe care fiecare alege să îl poarte în spate, indiferent cât de greu îi este.

De asta, e foarte important să ai puterea să îl ierți pe cel de care te-ai despărțit. „Este imposibil”, spun mulți. „Mi-a luat ceva ce nu îmi poate da înapoi. Mi-a luat cea mai frumoasă parte a vieții mele.”

Cu o astfel de atitudine, răul nu se micșorează, ci crește. Iertarea, pur și simplu, micșorează efectele tragice ale accidentului numit divorț. Cu cât celălalt a greșit mai mult, cu cât ai mai multe motive să îl consideri vinovat, cu atât puterea iertării e mai eficace.

b) Greșeala nu e doar a unuia dintre soți

Pentru a ierta, e foarte important să înțelegi că și tu ai nevoie de iertare, că și tu ai partea ta de greșeală. E important să înțelegi că, deși din punctul tău de vedere te-ai purtat cum a trebuit, poate că gesturile sau cuvintele tale au produs în celălalt reacții de care nu îți dădeai seama.

De exemplu, o femeie însărcinată care a refuzat categoric relațiile conjugale cu soțul ei pe perioada sarcinii, pentru că a citit în cine știe ce broșură religioasă că acest refuz este spre binele copilului, nu înțelege de ce soțul a găsit afecțiune în brațele altei femei. Ajunsă la divorț, ea va considera că vina a fost în totalitate a soțului ei. Dar, în realitate, ignorându-și soțul fără să țină seama de capacitatea lui de înfrânare și nici de dorințele lui, ea este responsabilă într-o anumită măsură pentru decizia lui de a o înșela și, ulterior, chiar de a divorța.

Nu vreau ca acest articol să te determine să cazi în extrema cealaltă și să spui că doar tu ești de vină pentru divorț. Pot exista și astfel de momente post-divorț, în care cel care s-a simțit nevinovat să își dea seama că a avut și el greșelile lui, de care nu a fost conștient, și responsabilitatea să îi apase pe umeri.

Până la urmă, e important să înțelegi partea ta de vină mai ales în situațiile în care se mai poate face ceva pentru repararea căsătoriei. Mai ales când tu ai vrut să divorțezi, sau când ai acceptat prea ușor propunerea celuilalt de a divorța, și, după divorț, îți dai seama că era mai bine să fi rămas împreună. Există un interval de timp în care foștii soți pot lua decizia de a repara greșeala făcută și de a fi din nou o familie. Dar chiar și dacă foștii soți nu mai au cum să fie din

nou împreună, din diferite motive, totuși e important ca ei să aibă puterea de a se ierta unul pe celălalt.

„Cum, dar ce nevoie am eu să mă ierte, după cât a greșit față de mine? Dar ce, eu am greșit la fel de mult?” Nu, nu asta vreau să spun, ci doar că este important să înțelegi că, fie că îți dai seama sau nu, ai făcut și tu unele greșeli. Chiar dacă celălalt te-a rănit mai mult, chiar dacă el a greșit mult mai mult față de tine, nu te ajută la nimic să pui acum greșelile pe o balanță. Și, chiar dacă le-ai pune, ce ar conta că tu ai greșit atât de puțin în raport cu el?

c) De la răzbunare la iertare

Iartă-l... Altfel, vei merge în continuare în spate cu *cadavrul* lui. M-am întâlnit de curând cu un vechi prieten, care a divorțat, și cu viitoarea lui soție. Cum am ajuns la ei, au început să îmi vorbească despre cum prima soție a prietenului respectiv le face rău în fel și chip. Le-am spus că, dacă vor să se căsătorească, primul lucru pe trebuie să îl facă este să scape de obsesia aceasta legată de femeia respectivă. Să se gândească la faptul că trebuie să pornească pe calea familiei singuri, nu cu un dușman *în cârcă*. Chiar dacă în multe situații fosta soție sau fostul soț încearcă să distrugă relația care a apărut în urma divorțului, nu ca o cauză a lui (caz în care răzbunarea ar fi oarecum de înțeles), nu trebuie să primească prea multă atenție.

Dar chiar și în cazul în care relația paralelă, infidelitatea, a fost principala cauză a divorțului, persoana părăsită trebuie să înțeleagă că răzbunarea nu aduce nimănui niciun bine. Ba, dimpotrivă, e ca o piedică vie care o împiedică pe victimă să își înțeleagă greșelile și responsabilitatea pentru divorț.

Dar cine este de vină când divorțul bate la ușă, el sau ea? Evident, depinde de situație. Psihologii, consilierii și preoții au întâlnit o mulțime de cupluri în care fiecare consideră că el este cel care are de suferit, iar celălalt este cel vinovat. Cu grijă și cu atenție, ei încearcă să ajute cuplurile să depășească situațiile de criză. Dar, dacă nu există bunăvoință și înțelepciune din partea ambilor soți, divorțul nu va putea fi evitat.

Oricum, chiar dacă nu ai înțeles până la divorț partea ta de vină, înțelege-o măcar acum. Înțelege că și tu ai greșit și că și tu ai nevoie de iertare. Ieși din cercul vicios în care te afli și nu îl mai arăta cu degetul doar pe celălalt. Asumă-ți o parte din vină și, în același timp, găsește puterea de a-l ierta. Altfel, viața ta va bate pasul pe loc. Poate chiar ani și ani de zile...

Ține minte

Răul și răzbunarea nu pot avea niciodată efecte bune. Doar prin iertare sinceră vei putea găsi puterea de a începe cu adevărat o nouă viață. Altfel, vei rămâne în lanțurile traumatizante ale amintirilor.

Tipuri de divorț

Atunci când într-o familie se pune în mod serios problema divorțului, pentru cel care primește această veste șocul este atât de mare încât mintea lui aproape că paralizează. Este foarte dificil, dacă nu imposibil, să reușești să analizezi situația respectivă cu mintea limpede.

Parcă timpul se oprește. Nu mai vezi nimic în fața ochilor. Totul se prăbușește.

Multe dintre persoanele care au trecut printr-un divorț regretă că au făcut diferite greșeli, că nu au ținut seama de unele aspecte sau consecințe ale divorțului. Adică regretă că nu au trecut altfel prin procesul de divorț.

Eu nu cred că există o singură persoană care să-și iubească soțul care îl părăsește și care să se poarte de nota 10 în tot ceea ce ține de divorț. Dar cred că există anumite lucruri care, dacă sunt luate în considerare, pot face ca, în timp, efectele divorțului să fie puțin mai ușor de suportat. Înțeleg atitudinea: „Nu mă mai interesează nimic (decât, eventual, copiii). Nimic nu poate fi mai rău decât acest divorț. Așa că, nu mă interesează, semnez orice, fie ce-o fi, răul oricum se va întâmpla.” Dar, chiar dacă mintea îți este încetoșată din cauza suferinței, totuși trebuie să încerci să găsești în tine puterea de a rezista. Și de a căuta să înțelegi cât mai bine prin ceea ce treci.

Antropologul Paul Bohannan¹⁷ prezintă o împărțire a planurilor în care se manifestă divorțul astfel:

1. Divorțul emoțional. Apare când iubirea dintre cei doi soți a fost înlocuită de răceală, de indiferență, ba chiar de răutăți și tensiuni. Cuvintele dragăstoase sunt înlocuite de reproșuri. Iubirea s-a oprit, relația a rămas de suprafață

2. Divorțul legal. E vorba de toate formalitățile juridice legate de divorț.¹⁸

3. Divorțul financiar. Separarea celor doi devine și mai apăsătoare prin faptul că bunurile trebuie împărțite, proces care uneori decurge foarte dificil.

4. Divorțul coparental. Apare doar când soții au avut copii. Tot ce ține de relația cu copiii, zile de vizită, educație, planuri de viitor. E legat și de divorțul financiar, pentru că după divorț pot apărea neînțelegeri legate de pensia alimentară, de alte nevoi ale copiilor etc.

5. Divorțul comunitar. Cum percepe comunitatea divorțul și cum se implică prietenii în sprijinirea celui divorțat pentru a se reface, pentru a-și găsi un alt partener etc.

6. Divorțul psihic. Chiar dacă divorțul legal îi desparte pe soți, practic pentru cel părăsit legăturile sufletești pot supraviețui pentru mulți ani, chiar și toată viața. Divorțul psihic apare când ambii soți și-au căpă-

¹⁷ În articolul *The Six Stations of Divorce*, apărut în volumul colectiv *Love. Marriage. Family – A Developmental Approach*, editat de Marcia E. Laswell și Thomas E. Laswell, Glenview, Illinois, 1973.

¹⁸ În ultimele decenii, formalitățile juridice ale divorțului s-au simplificat în majoritatea țărilor, ceea ce a dus la creșterea ratei divorțurilor.

tat independența față de celălalt, când traumele au fost depășite.

Trebuie să încerci să ții seama de toate implicațiile divorțului. Cred că îți este greu, dar, cu cât vei face acum un efort mai mare, cu atât îți va fi mai ușor în viitor.

Cel mai simplu e să încerci să vezi totul din afară. E important să discuți cu un avocat bun toate detaliile legate de divorț. Este un domeniu care nu te-a interesat, despre care știi foarte puține lucruri, și e normal să fie așa. Dar este la fel de normal ca acum să încerci să afli măcar lucrurile esențiale, ca să nu regreti și mai mult mai târziu.

Încearcă să depășești starea de disperare și de deznădejde și să vezi lucrurile cât mai obiectiv. Nu încerca să te însingurezi, să te rupi de toată lumea, ca să îți plângi amarul. Caută prietenii sau rudele care te pot susține în această perioadă dificilă. Sau, dacă ai credință, ajutorul unui preot.

Nu poți ieși dintr-un divorț cu inima plină de bucurie, pentru că divorțul este un eșec, dar nu trebuie nici să ieși praf. Viața merge înainte și dacă vei fi o legumă, și dacă vei fi o persoană normală. Așa că alegerea e la tine.

Refacerea după divorț¹⁹

a) Nu există bagheta magică a uitării; b) Etapele refacerii suflotești după divorț; c) Șocul divorțului; d) Gândurile de sinucidere; e) Etapa negării; f) Etapa furiei; g) Etapa depresiei; h) Acceptarea și iertarea.

Chiar dacă fiecare om are propriul mod în care rezistă în fața greutăților și necazurilor, s-a constatat că cei divorțați trec printr-un proces care are câteva etape destul de bine definite. Cu cât acest proces este înțeles mai bine, cu atât fiecare etapă va putea fi depășită mai ușor.

a) Nu există bagheta magică a uitării

Șansele ca o persoană care a trecut printr-un divorț să citească aceste rânduri sunt destul de mici. Așa că mă bucur că rândurile mele au ajuns la tine. Poate că ai citit deja mai multe materiale legate de acest subiect. Eu nu vreau decât să fiu o voce în plus care să îți facă galerie, care să te încurajeze să treci cu bine prin această încercare.

Nu are rost să îți spun că totul va trece repede – nu cred că va fi așa și nici nu are rost să te mint. Dar cred că e foarte important să îți canalizezi toată energia asupra modului în care te vei pune pe picioare. Încearcă să ieși din rolul de victimă, de persoană care are doar un rol pasiv, din rolul de legumă. Încearcă să te străduiești să duci o viață normală. E cel mai

¹⁹ După cum se va vedea, acest articolul și cel care urmează sunt scrise ca și cum ar fi fost adresate unei cititoare.

bun lucru pe care îl poți face în perioada care urmează.

Roagă-L pe Dumnezeu să te întărească și ridică-te. Altfel, dacă zaci la pământ, să știi că nu o să vină nimeni să tragă de tine să te ridici.

Nu există o baghetă magică pe care să o ții în mână și să uiți totul. Tu nu de asta ai nevoie acum, de uitare. Ai nevoie să vezi părțile frumoase ale vieții, ai nevoie să îți dai seama că, și dacă s-a terminat această căsătorie, viața ta merge înainte.

b) Etapele refacerii sufletești după divorț

Tu cum ai trecut prin divorț? La această întrebare, fiecare persoană divorțată răspunde în felul ei. Fiecare om are impresia că drama lui e doar a lui, și nimeni nu poate să îl înțeleagă. Dar, de fapt, dacă citești mărturiile altor persoane care au divorțat, vei regăsi, cu siguranță, multe dintre trăirile tale.

În volumul *Trăiește, râzi, iubește din nou – Călăuza femeilor pentru a supraviețui divorțului*²⁰, autoarele (Michelle Borquez, Connie Wetzell, Rosalind Sprinks-Seay și Carla Sue Nelson) prezintă propria versiune de traseu al refacerii după divorț. Cele șase etape sunt: șocul, negarea, furia, depresia, iertarea și acceptarea.

La început ești șocată, apoi încerci să te convingi că nu ți se poate întâmpla așa ceva, apoi explodează mânia, apoi vine depresia, apoi te lupți să îl ierți pe celălalt, apoi accepți situația. Și încerci să mergi mai departe.

Chiar dacă etapele acestea nu sunt de sine stătătoare, ci se intersectează, revin, se amestecă, totuși este bine să știi că stările prin care treci nu sunt ieșite

²⁰ Apărut în limba română la Editura Minerva, București, 2007.

din comun. Că, atunci când îți vine să o iei razna pentru că nu mai suporti realitatea, atunci când simți nevoia să te închizi în tine sau când simți o nevoie aprigă de răzbunare, totuși te afli în limitele normalului. Au fost, sunt și vor mai fi mulți care au trecut prin aceste stări și etape. Important este să ajungi la liman.

c) Șocul divorțului

Connie Wetzell mărturisea: „Pot să spun cinstit că, atunci când divorțul se petrece împotriva voinței tale, se resimte mai rău decât moartea. Cred cu tărie că ar fi fost mult mai ușor pentru mine dacă el ar fi murit. În cazul morții naturale, există un sfârșit. Nimeni nu alege să moară. Dar, în cazul divorțului, să părăsești este o alegere”²¹.

Cum ți se par rândurile de mai sus? Ești de acord cu ele? Cred că da. Pentru soții sau soțiile care iubesc, faptul că celălalt pleacă este mai rău decât moartea. Oamenii care nu iubesc nu pot înțelege acest fapt. Consideră o prostie să suferi, să te consumi atât, din moment ce „viața merge mai departe”, nu-i așa? Da, viața merge mai departe, dar fără celălalt.

Având la un moment dat anumite neînțelegeri cu soția mea, ea mi-a spus că, dacă nu le vom depăși, va trebui să luăm în calcul soluția divorțului. Iar eu i-am spus, foarte convins, că prefer să dea o mașină peste mine pe stradă decât să ajung la divorț. Prefer să mor decât să trăiesc fără ea. Și așa și este. Așa că înțeleg mărturia lui Connie Wetzell. Și cred că o înțelegi și tu.

²¹ Connie Wetzell, în cartea *Trăiește, râzi, iubește din nou*, p. 35.

În introducerea volumului din care am citat mărturia lui Connie Wetzell, Michelle Borquez descrie criza prin care a trecut după ce a divorțat: „Din momentul în care am aflat că soțul meu voia să divorțeze până când divorțul a fost într-adevăr definitiv, m-am trezit complet singură. Nimeni nu a înțeles durerea îngrozitoare, respingerea și pustiirea pe care le-am simțit. Nimeni nu a înțeles marea pierdere pe care am suferit-o. Nimeni nu mi-a înțeles sentimentele de furie și depresie, chiar și gândurile sinucigașe ce-mi treceau mereu prin minte...”²²

Rândurile acestea nu au nevoie de niciun comentariu. Ele prezintă, pur și simplu, *iadul* divorțului. Pe măsură ce căsătoria își pierde caracterul de taină și devine un experiment eşuat, pe măsură ce încă de când se căsătoresc oamenii analizează posibilitatea divorțului și stabilesc tot felul de clauze de divorț, pregătindu-se pentru un eventual eşec, sau, mai simplu spus, pe măsură ce rata divorțului crește, oamenii încep să aibă față de căsătorie o atitudine din ce în ce mai reținută. Și, dacă o fac, sunt conștienți de faptul că relația s-ar putea destrăma nu peste multă vreme.

Astfel că, poate peste zece ani, rândurile lui Connie Wetzell sau ale lui Michelle Borquez vor fi privite ca niște ciudățenii, ca și cum un copil ar face o criză de nervi pentru că i-a căzut înghețata din cornet. Și asta pentru că, pe măsură ce din ce mai mulți oameni tratează căsătoria cu superficialitate, au implicit o raportare la fel de superficială și față de subiectul divorțului.

²² Michelle Borquez, în cartea *Trăiește, râzi, iubește din nou*, p. 16.

„Nu merită să te consumi, bine că ai divorțat.” „Uită-l, uită-l cât mai repede, găsește-ți un altul, cu care să te înțelegi.” „Nu fi proastă, nu mai suferi, a trecut, gata, o să vină altul...”, se aud parcă și acum vocile prietenilor care vor să îți dea puterea de a uita că ai divorțat. Și Connie și Michelle și multe alte femei divorțate au auzit astfel de replici. Mulți dintre bărbații care au divorțat au auzit replici similare. E adevărat că, în general, bărbații rezistă mai ușor decât femeile când sunt părăsiți, dar există destule excepții. Așa că starea de șoc este firească.

Cine se căsătorește gândindu-se că va ajunge la divorț? Cum se spune, la începutul relației „dragostea e oarbă” și ți se pare că trăiești cel mai frumos vis al vieții tale. De asta vestea divorțului e ca un coșmar. Nu voiai să ajungi niciodată aici. Cum ți s-a putut întâmpla așa ceva? De ce? De ce, Doamne, de ce?

Poate că te întrebi la nesfârșit și nu găsești niciun răspuns, nicio explicație. Și atunci deznădejdea se întinde în sufletul tău ca o ceață...

d) Gândurile de sinucidere

Din punct de vedere creștin este păcat să primești gândurile de sinucidere. Faptul că treci printr-un divorț nu te îndreptățește să te lași biruită de deznădejde. Dar lupta este grea, crâncen de grea.

Deznădejdea este paralizantă, încetul cu încetul intră în suflet și poate pune stăpânire pe el. Gândurile de sinucidere pot apărea și pot deveni obsesive. Din păcate, după ce au divorțat, unii – bărbați sau femei – au ajuns chiar să se sinucidă. Există chiar un studiu care arată că este mai mare procentul bărbaților care se sinucid după divorț, pentru că de obicei femeile rămân cu copiii și își

găsesc o *supapă* ocupându-se de creșterea și educația acestora.

E foarte important să te lupți cu deznădejdea înainte de a ajunge la gânduri de sinucidere. Există o scară a deznădejdii care culminează cu nebunia și sinuciderea. Chiar dacă, la început, deznădejdea nu se arată în toată grozăvia ei, ea se întinde ca o lepră în suflet. Pe măsură ce se întinde, otrăvește sufletul. Îl însingurează, îi taie legăturile cu ceilalți.

Omul deznădăjduit percepe realitatea într-un mod bolnav, virusat, artificial. De asta trebuie ca gândurile de deznădejde și de depresie să fie respinse cât mai repede.

Unii aleargă la ajutorul medicilor sau al psihologilor, chiar dacă nu este cazul. Preferă să aibă senzația că au predat responsabilitatea stării lor sufletești altor persoane. Ba unii merg chiar la preotul duhovnic cu această atitudine. (Da, spovedania poate ajuta foarte mult, dar preotul nu poate duce în locul tău lupta cu gândurile tale.)

E adevărat că până și ședințele de terapie sau de consiliere, dacă sunt făcute de o persoană care are nu numai experiență profesională, ci și experiență de viață creștină, te pot ajuta. Dar degeaba cauți ajutor doar în afară, dacă nu ai dorința de a duce propria luptă pentru vindecare.

E dureros nu doar că se mărește rata divorțurilor, ci și cea a sinuciderilor. Că, încet-încet, din niște situații rare, acum acestea devin cazuri din ce în ce mai *normale*.

Există o mulțime de articole legate de depășirea deznădejdii sau a depresiei. Multe dintre ele mi se par la fel de folositoare cum sunt și unele materiale motivaționale pentru antreprenori. Aceștia citesc, prind aripi, simt că au găsit cheia succesului, se a-

runcă în valul uneia dintre rețetele de succes prezentate de cine știe ce speaker care s-a îmbogățit tocmai vânzându-și ideile, dar, mai apoi, cititorii ajung la faliment. Nu încerc ca prin rândurile mele să măresc volumul de informații-bombă legate de acest subiect. Nu există nicio nouă rețetă universală de izgonire a depresiei. Trebuie să ai curajul de a duce tu lupta cu depresia.

Și nu cred că e de-ajuns să te rogi lui Dumnezeu sau să te spovedești și, gata, ai rezolvat problema aceasta. Nu, va fi un război de durată. E bine să înțelegi importanța lui și să îi dai atenția cuvenită.

Cheia este să înțelegi că, orice s-ar întâmpla, Dumnezeu nu te va părăsi. Că El este alături de tine. Știind acest lucru, caută toate lucrurile care te-ar putea ajuta să treci de această încercare. Prezența unor prieteni apropiați (dar nu a unuia alături de care să vrei să îți refaci viața cât mai repede), plimbările în aer curat, jogging-ul, sportul, cititul, micile vacanțe, hobby-urile... toate te-ar putea ajuta. Găsește ce e potrivit pentru tine. Cum se zice, găsește soluția personalizată pentru problemele tale. Dar încearcă să te odihnești cât mai mult. Oboseala e un factor care sporește starea ta de nervozitate sau de stres. Dacă nu ai stare să mănânci, fă totuși acest lucru, ca să nu slăbești. Dacă simți nevoia să mănânci prea mult, încearcă să nu cazi în această extremă. Hidratează-te cât mai mult (dar evită alcoolul). Lichidele contribuie la buna funcționare a organismului.

Când stresul te covârșește, îți este afectat și ritmul respirației. Așa că ți-ar prinde bine niște exerciții de respirație, care să te liniștească. (Nu mă refer aici la exerciții de respirație yoghină, ci pur și simplu la inspirații adânci și expirații lente.)

Ce pot să spun despre plâns? Atunci când simți că plânsul te ușurează sufletește, că e o formă de descărcare, plângi. Dar nu lăsa plânsul să te istovească.

Și, oricât de apăsătoare ar fi unele momente de deznădejde, treci peste ele. Nu te lăsa. Luptă-te să te ridici cât mai repede.

e) Etapa negării

„Nu, mie nu mi se poate întâmpla una ca asta...”
„Soțul meu nu era așa, ce l-o fi apucat?”

Am experimentat o situație similară când am trăit unul dintre cele mai mari șocuri ale vieții mele. Plecasem cu soția mea să cumpărăm ceva și pe drum am început să ne certăm. La o intersecție, ea mi-a spus că nu vrea să mai vin la cumpărături cu ea, că ar fi mai bine să mă întorc acasă. Era prima oară când se întâmpla asta, în mai mult de douăzeci de ani de la căsătorie. Mie mi se părea că cearta noastră nu justifica atitudinea ei. În fine, am pornit spre casă, dar la câțiva pași am auzit vocea ei, strigând: „Nu veni după mine...” M-am supărat atât de tare, încât am mers mai departe, spunând că e ridicol să mă întorc după ea și să îmi cer iertare, câtă vreme nu făcusem cine știe ce greșală. Da, normal era să mă fi întors, dar nu am făcut-o. Am mai făcut câțiva pași, după care am auzit-o iar, strigând, de această dată cu vocea aproape sufocată de nervi: „Nu veni după mine.”

M-am supărat și mai tare, am continuat să merg repede, spunându-mi că reacția ei era anormală. Comportamentul ei nu se justifica în niciun fel, așa că am plecat mai departe. Dar, după câțiva pași, analizând în minte vocea care strigase în spatele meu, mi s-au înmuiat picioarele. Dacă soția mea era atât de nervoasă încât strigase în halul acela la mine, înseamnă că exploda de supărare. Mi-am călcat pe

mândrie și am vrut să mă întorc spre ea. Frațiunea aceea a durat foarte mult, a murit parcă ceva în mine. Am senzația că am făcut un șoc, pentru că vreme de câteva zile am avut o senzație de amețală. Când m-am întors, mi-am dat seama că persoana care țipa era o femeie cu un câine în lesă, care striga la o altă persoană care avea un câine la câțiva metri distanță. Vocea aceea nu era vocea soției mele, ba nici nu semăna cu a ei, dar, din cauza supărării, nu știu cum am putut să le confund.

Simțisem că nu se poate să trăiesc așa ceva, ca soția să țipe la mine în plină stradă, ba chiar de la distanță mare. Fusesem total descumpănit... Nu pot descrie ce am simțit atunci. Clipele au trecut înfiorător de greu. Când am ajuns lângă soția mea, genunchii îmi tremurau, chiar dacă știam că făcusem o banală confuzie...

Așa că înțeleg că poate ai trecut și tu prin această perioadă în care ți-ai dorit să fie doar o confuzie. Ca discuția pornită de soțul tău despre divorț să nu fie reală... Să vrei să repari totul, să crezi că se poate repara măcar ceva... Să speri că poate se va răzgândi, dându-și seama că face o mare greșală...

Dar, parcă viața nu e dreaptă... Unii duc o viață senină, în care ai impresia că soarele le răsare tot timpul și că soarta le zâmbește permanent, iar alții au o viață plină de necazuri și suferințe... Știi, nu există ghinion, povestea cu ghinionul e doar o superstiție... Dar, viața parcă se încăpățânează uneori să te convingă că ai ghinion.

Poate că ai vreo prietenă care s-a măritat din interes, care și-a înșelat soțul, care a făcut copii cu alții sau cine știe ce boacănă a mai făcut, dar soțul ei îi iartă tot și o iubește la nebunie... Iar tu, nu ai făcut nicio greșală gravă, dar ai fost părăsită.

Și, dacă treci prin această etapă, vreau să îți aduc aminte cât de important este să fii aproape de Dumnezeu, să te rogi, să mergi la biserică și chiar să găsești un preot duhovnic, la care să te spovedești. Am auzit femei care mi-au spus: „Dar, de ce să mă spovedesc tot eu? Ce, eu am distrus familia? Eu nu am de ce să mă spovedesc...”

Faptul că ai fost părăsită te face să te simți nedreptățită, te face să vezi doar faptul că nu meritai să fii părăsită, ți se pare că viața ta este mult mai curată decât a multor oameni pe care îi cunoști. Nu știu dacă este sau nu așa, dar nu asta contează. Toți avem păcatele noastre, mai mici sau mai mari. Și, spovedindu-ne, sufletele noastre prind putere.

Sau, chiar dacă nu simți nevoia să te spovedești, poți măcar cere sfatul unui duhovnic bun. Îi poți cere măcar să se roage pentru tine.

Dacă ai găsit deja un psiholog bun, cere-i sprijinul. Se găsesc foarte greu psihologi care să fie și bine pregătiți profesional, dar să ducă și o viață creștină autentică. Dacă găsești un astfel de om, du-te la câteva ședințe de consiliere.

f) Etapa furiei

Etapa aceasta e etapa de încrâncenare, de durere, de mânie, de explozie. E mare lucru când cineva reușește să treacă repede de această perioadă.

Carla Sue Nelson, fosta soție a unui pilot, descria până unde a ajuns din cauza supărării: „Ca să-ți arăt adâncimile până la care a mers furia mea, vreau să mărturisesc ceva. Ceva rușinos ce voi regreta mereu, dar care este important de povestit, pentru ca să înțelegi că nu ești singura care ai asemenea sentimente. Pe 11 septembrie 2011, cu vreo două săptămâni înainte ca actele noastre de divorț să fie semnate, pentru o mii-

me de secundă am sperat cu adevărat că avionul soțului meu fusese cel deturnat și prăbușit în Turnurile Gemene din New York. Îmi vine acum să plâng numai gândindu-mă la cât de oribil este acest gând – să vrei ca tatăl copiilor tăi să moară, să fie singur la vremuri traumatice din istoria țării noastre! Dar am gândit-o. Au mai fost și alte închipuri și gânduri îngrozitoare și știam că vin direct din adâncurile iadului.”²³

Cred că nu ai nevoie de alte detalii. Știi mai bine despre ce e vorba... Chiar dacă poate nu ai ajuns la gânduri la fel de negre ca ale Carlei Sue Nelson, totuși cunoști din experiență cât de dureroasă poate fi această etapă.

La câteva pagini după mărturia citată anterior, în cartea *Trăiește, râzi, iubește din nou* găsim un sfat extrem de discutabil: „Leagă niște fotografii mai vechi ale fostului tău soț de un sac de box și lovește. (Nu lăsa copiii să te vadă făcând asta, nici nu le permite să participe.) Asta te va ajuta să-ți exprimi frustrările pe care le simți, fără să te eliberezi de furie într-o manieră distructivă!”²⁴

Numai că alegerea acestei soluții este îndoielnică. Pur și simplu pentru că îngreunează procesul iertării. Cu cât dai mai mulți pumni sacului de box cu poza fostului tău soț, cu atât va dura mai mult până când vei putea să îl ierți din tot sufletul tău și să fii liberă de cătușele urii și ale răzbunării. Iertarea nu e doar o manifestare a bunăvoinței tale față de cel care ți-a făcut rău, e și un cadou pe care ți-l faci singură, ieșind din cercul vicios al gândurilor de răzbunare și al resentimentelor.

²³ Carla Sue Nelson, în cartea *Trăiește, râzi, iubește din nou*, pp. 81-82.

²⁴ Idem, p. 89.

În loc să alergi la sacul de box, mai bine aleargă la rugăciune către Hristos, Fiul lui Dumnezeu. El S-a rugat Părintelui Ceresc pentru cei care I-au făcut rău, pentru cei care L-au răstignit. Rugăciunea îți dă putere și îți aduce pacea în suflet. Sacul de box îți dă senzația unei eliberări, dar îngreunează procesul iertării și, practic, îți face rău...

g) Etapa depresiei

Trăim într-o lume în care oamenii sunt din ce în ce mai depresivi. Lucrul acesta se vede și în creșterea consumului de medicamente antidepressiv. Oamenii nu mai știu să înfrunte necazurile, suferința. Cu cât sunt mai hipnotizați să trăiască departe de Dumnezeu, să trăiască pentru plăcerile acestei lumi, cu atât sunt mai incapabili să reziste încercărilor dure ale vieții.

Oamenii care trăiesc aproape de Dumnezeu reușesc să treacă prin necazuri altfel. Ei știu că nu sunt singuri, ei știu că există Cineva care le poartă de grijă, care le vrea binele, care îi va ajuta să ajungă la liman. De aceea, ei reușesc să se lupte cu depresia – indiferent care ar fi cauza acesteia – mai ușor decât ceilalți. Până la urmă, viața creștină este un câmp de luptă în care creștinii se luptă cu patimile, cu gândurile rele și cu ispitele care vin de la puterile întinericului. Viața creștină are la bază această luptă pentru mântuire. Astfel că cei care sunt obișnuiți cu rugăciunea, cu postul, cu lupta cu gândurile, vor înfrunta mai ușor etapa depresiei. (Acest lucru pare a fi contrazis de numărul din ce în ce mai mare de creștini care ajung la psihologi sau psihiatri. În realitate, marea majoritate a acestor creștini au dus o viață religioasă superficială sau au trăit credința într-un mod exaltat, fanatic, extremist. Duhovnicul este, sau ar

trebui să fie, doctorul pentru suflete, pentru că este călăuzit de Însuși Hristos, Doctorul sufletelor și al trupurilor. Iar numărul creștinilor care au cu adevărat nevoie de ajutor de la psihiatri este mult mai mic decât al celor care apelează de obicei la ei).

Cei care nu cred în Dumnezeu, însă, trăiesc depresia mult mai intens. Și aceasta pentru că le este greu să vadă lumina de la capătul tunelului. Le este mult mai greu să înțeleagă că lucrurile se pot schimba, vreodată, în bine.

Da, timpul nu mai poate fi întors înapoi, eșecul căsătoriei este o realitate, dar viața este mai mult decât atât. Există posibilitatea de a rămâne blocat în decepție, ca un pick-up care învâрте un disc zgâriat și se aud la nesfârșit aceleași sunete, sau posibilitatea de a împinge acum acul pick-up-ului peste zona zgâriată, pentru ca muzica să se audă în continuare.

Despre etapa depresiei, cei care au trecut prin ea nu au nevoie de multe cuvinte. Iar ceilalți au puține șanse să o înțeleagă. Această etapă e ca o prăpastie. Nu mai ai putere pentru nimic, nu mai știi ce să faci. Parcă totul e împotriva ta. De aceea e foarte important să cauți ajutorul lui Dumnezeu.

Pentru unii, această etapă a fost începutul vieții lor creștine. Fiind răvășiți după divorț, au avut totuși puterea să își dea seama că numai Dumnezeu îi mai poate ajuta să iasă din labirintul deznădejzii. Au mers la biserică, au căutat un preot duhovnic și viața lor creștină a început. Ba unii dintre ei, fără a ajunge la situația limită în care să fie bucuroși că au ajuns la divorț, au ajuns totuși să se bucure că, deși au trecut prin decepția divorțului, au ajuns să îl cunoască pe Dumnezeu, să meargă pe calea spre împărăția cerurilor. Intrând în comunitatea creștină, au găsit puncte

de sprijin, care i-au ajutat să depășească perioada de deznădejde mai repede și mai ușor.

Unele persoane refuză și în etapa depresiei să caute ajutorul lui Dumnezeu, al Bisericii, al preotului. Aleargă doar după psihologi, terapeuți, psihiatri. Este mult mai bine să cauți ajutor, decât să stai singură și să te afunzi în depresie, pentru că astfel poți ajunge la sinucidere. Este important însă să găsești persoanele care te pot ajuta cu adevărat să ieși din starea în care te afli. Uneori, sfatul unui taximetrist poate fi mai potrivit decât o oră de terapie cu cel mai priceput terapeut. Nu știi de unde îți poate veni ajutorul, dar important este să fii receptivă, ca să îl primești. Chiar dacă vine de la o persoană pe care nu o apreciezi în mod deosebit, sau chiar dacă vine dintr-o carte sau dintr-un articol de pe internet.

Dar și acum, ca în orice situație de criză, poți primi un ajutor extraordinar de la prietenii adevărați. Aceștia nu sunt mulți, sunt poate doi sau trei, sau poate ai numai unul, dar și acesta te poate scoate din prăpastia deznădejdi.

Ai grijă însă ca nu cumva în această perioadă să începi o nouă relație chiar cu una din persoanele de sex opus care îți acordă sprijin și înțelegere. Atunci, cazi din lac în puț. Da, o nouă relație poate șterge, superficial, rănilor divorțului. Dar tu nu de asta ai nevoie acum. Ce folos să începi o nouă relație, înainte de fi pregătită pentru așa ceva? Trebuie să ai clar în minte faptul că procentul divorțurilor la a doua căsătorie este mult mai mare decât la prima, așa că nu îți pregăti deja calea pentru un nou divorț. Ci ai răbdare și mergi pe calea refacerii sufletești. (Poate că rândurile acestea au ajuns la tine un pic prea târziu, poate că deja ești într-o nouă relație și preferi să închizi cartea acum, ca să rămâi în iluzia că de data

asta va fi bine. Că, deși ai trecut destul de repede dintr-o poveste de iubire în alta, acum ai găsit ce căutai. Tot ce îți pot spune este să ai mare atenție; da, există totuși o minimă șansă ca de data aceasta lucrurile să meargă pe un făgaș bun, dar ține totuși seama de faptul că majoritatea celor care au ajuns la al doilea divorț au fost la fel de optimiști ca și tine atunci când au început ceea ce li se părea adevărata poveste de iubire a vieții lor.)

Nu te lăsa, însă, prinsă de vârtoarea rețelilor de socializare. Ai fi o victimă aproape sigură... Tot timpul acolo stau bărbați care așteaptă să mai *pescuiască* ceva. Iar tu ești încă ușor de amăgit.

Celor care trec prin perioade de depresie, privitul știrilor la televizor sau citirea site-urilor cu știri le poate accentua stările negative. Parcă sunt din ce în ce mai multe știri despre incendii, cutremure, războaie, crime, violuri, falimente etc., astfel că intri într-un cerc vicios. Da, e o realitate faptul că lumea se află într-o etapă de degradare morală, de necredință, de păcate de tot felul, ceea ce atrage manifestarea răului în diferite forme, dar nu te ajută la nimic să fii un simplu observator al acestor evenimente. În starea în care ești, prioritatea trebuie să fie refacerea ta sufletească. Abia apoi te poți implica în proiecte sociale sau în cauze nobile.

Luptă-te mai ales cu ispita singurătății totale, a închiderii în tine însăși. Ispita aceasta poate apărea încă de la primirea veștii divorțului, dar în această perioadă se poate accentua. Michelle Borquez povestea: „În etapele de început ale divorțului, am fost o asemenea epavă, încât nu am vrut să văd pe nimeni vreo șase luni. Nu mă duceam absolut niciunde – nici la biserică, nici în oraș, niciunde altundeva decât la serviciu. Nu puteam nici măcar să mă duc la

cumpărături! Într-atât a fost de rău, fetelor. Nu am sunat pe nimeni și nu răspundeam nimănui. Mă ascundeam. Mă simțeam ca un zero absolut, o mare ratată și nu voiam să stau față în față cu lumea, cu familia, cu Dumnezeu sau cu oricine altcineva.”²⁵

În astfel de perioade, cititul te poate ajuta, dar ai grijă, evident, ce citești. Nu ai nevoie de lecturi greoaie, care să te obosească.

Dacă poți să te rogi, roagă-te. Dacă poți să mergi la biserică, chiar și în timpul săptămânii, fă-o.

h) Acceptarea și iertarea

Într-un fel, etapele de după divorț se amestecă atât de tare, încât ar fi incorect să spui că etapa iertării este la sfârșit. Procesul de iertare trebuie să înceapă cât mai repede. Dar adevărata iertare apare, totuși, abia la urmă. Abia atunci se împuținează acuzele imagine, abia atunci apare puterea de a șterge cu buretele amintirile dureroase.

Unii acceptă realitatea eșecului căsătoriei și au puterea să ierte. Alții, dimpotrivă, se agață cu putere de gândurile de răzbunare, și le păstrează în sufletele lor ani de zile. Chiar și până la sfârșitul vieții.

Tu ce alegi să faci? Nu lăsa răspunsul la întâmplare. Ci gândește-te bine ce cale alegi. Și ce consecințe are. Și, dacă vei analiza bine situația, vei înțelege că între calea iertării și calea răzbunării alegerea nu e greu de făcut. Chiar dacă procesul propriu-zis e dificil...²⁶

²⁵ Idem, p. 185.

²⁶ Am scris doar câteva rânduri despre iertare în acest text, pentru că în volum există un articol întreg despre acest subiect.

i) Refacerea vieții

Există oameni care mărturisesc că cele mai groaznice momente ale vieții lor i-au ajutat să treacă prin cele mai profunde schimbări. Acum ai șansa să profiți de faptul că s-a ales praful de multe din planurile tale de viitor.

Poți începe o viață cu adevărat nouă. Și lucrul acesta se poate reflecta în fiecare latură a vieții tale. Unele persoane divorțate și-au schimbat locul de muncă, altele și-au continuat studiile, altele au făcut tot felul de schimbări. Cea mai importantă schimbare poate fi apropierea ta de Dumnezeu.

Dar, indiferent cât de grea ți se pare viața – poate că acum crești singură copiii, poate că pensia alimentară este insuficientă, poate că timpul ți se pare prea scurt pentru a face tot ceea ce trebuie – cu toate astea nu ești prima persoană care trece prin așa ceva. O poți scoate la capăt... Dumnezeu nu dă nicio dată încercări mai mari decât putem duce. Când îți spun asta nu vreau să fiu ipocrit, pentru că de multe ori am avut senzația că poverile mă covârșesc. Dar, cu toate astea, cred că, atunci când trecem printr-o încercare, Dumnezeu ne dă și puterea de a o depăși.

j) Tehnica Pomodoro

În următoarele rânduri vreau să îți prezint o tehnică prin care vei putea să faci mai ușor ordine în viața ta. Este vorba de tehnica Pomodoro, concepută de Francisco Cirillo. Este ceva care pare foarte simplu, dar care are rezultate foarte mari.

Ea a fost creată de un student care era nemulțumit de faptul că nu reușea să învețe bine pentru examene, pentru că era sustras de tot feluri de lucruri secundare – discuții cu prietenii, telefoane etc.

Pe tine această tehnică te poate ajuta să reușești să îți revii la un ritm normal de funcționare, ba chiar să ajungi să depășești ritmul în care lucreai înainte de divorț. Astfel, vei termina într-un timp mai scurt lucrurile pe care trebuie să le faci și vei avea mai mult timp ca să te ocupi de tine și de copii.

Ideea principală a acestei metode este înlocuirea timpului care trece și ni se pare că nu facem nimic, înlocuirea senzației de neputință în fața faptului că avem de făcut o mulțime de lucruri și nu le facem, cu faptul că facem cât mai mult din lucrurile pe care vrem să le facem. Astfel, ziua va deveni o succesiune a lucrurilor pe care am vrut să le facem, iar timpul liber va fi mult mai relaxant.

Notează-ți într-o agendă sau pe o foaie de hârtie²⁷ lucrurile pe care vrei să le faci în ziua următoare. Importantă este împărțirea lucrurilor importante în unități de timp de câte jumătate de oră. De fapt, la fiecare 25 de minute de activitate, Francesco Cirillo recomandă o pauză de cinci minute, în care să nu faci nimic care are legătură cu munca ta, ci doar te relaxează. (Numele tehnicii – Pomodoro – vine de la un tip de cronometru de bucătărie în formă de roșie, folosit de gospodine pentru a măsura timpul setat pentru gătit. E foarte important ca la sfârșitul unui interval de timp să sune o alarmă, după care să se facă pauză de fix 5 minute.)

Exemplu: programul unei învățătoare care face și cursuri de master

„Școală 8 unități

Cumpărături 2 unități

²⁷ Îți recomand să folosești modelele pe care le primești gratuit pe e-mail dacă intri pe site-ul www.productivityplanner.com. Dacă poți, cumpără chiar agenda respectivă – e foarte ușor de utilizat.

Gătit 2 unități
Cursuri 6 unități
Teme copii 2 unități
Plimbare copii 2 unități
Citit 1 unitate.”

(Dacă nu îți este greu, îți recomand să citești mai multe exemple ca acesta – există chiar unele site-uri de unde cartea lui Francisco Cirillo *Tehnica Pomodoro* poate fi descărcată gratuit în limba engleză.)

Fiecare unitate terminată - sau mai multe, atunci când nu este posibil la fiecare - trebuie să apară marcate ca atare în agendă. La sfârșitul zilei, vezi cât timp ai lucrat pentru ceea ce voiai să faci și cât timp ai pierdut.

Chiar dacă această tehnică pare banală – este evident că o învățătoare va preda cele patru ore zilnic, și cu și fără metoda Pomodoro, totuși este foarte eficientă atunci când vrei să faci un lucru fără să fii distras. În ziua de astăzi, când oamenii sunt dependenți de rețelele de socializare, și chiar și când se uită la un film răspund la mesaje pe chat sau la sms-uri, fiind învățați să își mute atenția dintr-o parte în alta foarte ușor și având dificultăți în a-și concentra atenția asupra unui singur lucru, folosirea metodei Pomodoro poate fi foarte eficientă.

Unei persoane care a trecut printr-un divorț, metoda Pomodoro îi poate fi de mare ajutor. Chiar dacă există multe lucruri care durează doar câteva minute (și care nu pot fi evaluate în jumătăți de oră), ele pot fi trecute în agendă, iar seara se trage linie: cât de productivă a fost ziua respectivă?

Încetul cu încetul, folosirea metodei Pomodoro te poate ajuta să intri într-un regim normal de viață. Eu nu fac reclamă acestei metode ca și cum doar ea te

poate ajuta. Nu, există metode diferite și poți să o folosești pe care vrei. Eu îți mărturisesc însă că, pentru mine, e unul dintre cele mai importante lucruri care și-au pus amprenta asupra modului în care îmi organizez viața.

Am scris aceste rânduri fiind pur și simplu surprins de modul în care, în ultimii ani, viațile oamenilor au fost modelate de telefoanele *inteligente* și de rețelele de socializare. Am fost șocat să citesc că există firme la care, în timpul programului de lucru, angajații au voie să își acceseze vreme de o oră conturile de pe rețelele de socializare. Sau că unele cinematografe analizează acceptarea folosirii telefoanelor de către spectatori în timpul filmelor, pentru a nu-și pierde clienții. Nu știu unde vom ajunge peste treizeci de ani. Dar sunt conștient că aceste schimbări îi vor afecta și mai puternic pe cei care trec prin momente de grea încercare. Altfel spus, cred că un om care trecea acum treizeci de ani prin depresia divorțului rezista mai ușor decât omul de astăzi, pentru care rețelele de socializare sau folosirea internetului oferă o formă de dependență asemănătoare dependenței de droguri. Așa că astăzi este cu atât mai important ca oamenii să încerce să își facă un program de viață, să fie mai concentrați atunci când fac ceva, decât să devină dependenți de glume, de poze cu pisicuțe sau de știri apocaliptice. Așa că și metoda Pomodoro poate fi de folos...

k) Încheiere

Mai fac o referire la volumul *Trăiește, râzi, iubește din nou – Călăuza femeilor pentru a supraviețui divorțului*, volum care a fost într-un fel rezumat în articolul de față.

Dacă în cartea respectivă găsirea unei alte povești de iubire – evident, după perioada de refacere (etapă marcată destul de bine în carte) – pare a fi etapa finală, totuși cred că recăsătorirea nu este neapărat o soluție.

Da, unii se împlinesc abia după ce ajung la a doua căsătorie. Alții, însă, nu vor să ajungă la a doua căsătorie. Preferă să rămână singuri, să rămână cu Dumnezeu și cu copiii lor. (Ba chiar există persoane divorțate care, după ce copiii lor au crescut, aleg calea monahală. Și nu o fac din deznădejde, ci o fac pentru că Îl iubesc pe Dumnezeu și vor să trăiască doar pentru El. Dar această chemare tainică este cu neputință de înțeles de către ceilalți, care o consideră o ratare, un refugiu ridicol, o alegere lașă, motivată de frica de lume.)

Eu nu știu ce e mai bine pentru tine. Și poate nici tu nu știi acum ce e mai bine pentru tine. Fii foarte atentă, însă, să nu iei hotărâri pe care să le regreti mai târziu.

Roagă-te ca Dumnezeu să îți fie alături, să îți călăuzească pașii, pentru a ajunge la liman. Și, dacă vei mai trece prin momente grele, nu uita: oamenii te pot dezamăgi, dar Dumnezeu nu dezamăgește pe nimeni, niciodată...

Perioada de refacere după divorț

Am fost întrebat în mai multe conferințe: „Cât timp durează până când sufletul se reface după divorț și este pregătit pentru o nouă relație?” Consider că este potrivit să răspund și aici la această întrebare...

Dacă aș fi eu care aș pune această întrebare, aș vrea să primesc un răspuns cât mai plăcut. Adică, să mi se spună o perioadă de timp cât mai scurtă. Tot așa cum cei care, după ce au făcut păcate mari, când se spovedesc, speră să primească o perioadă de oprire de la împărtășire cât mai mică. Dar, ca și în cazul perioadei de oprire de la împărtășire, nu perioada cea mai scurtă ar trebui să fie căutată, ci perioada care este cea mai folositoare pentru suflet.

Dacă nu știi despre ce este vorba în cazul opririi de la împărtășanie, îți explic simplu că, atunci când oamenii se spovedesc, dacă au făcut păcate grave, duhovnicul le poate rândui o perioadă de canon pentru a se pocăi de păcatele lor și a se pregăti pentru primirea Sfântului Trup și al Sfântului Sânge al lui Hristos, adică pentru a primi Sfânta Împărtășanie.

Unii oameni caută duhovnici cât mai *înțelegători*, care să le dea iertare de păcate și care să îi împărtășească imediat cu Sfintele Taine. Dar, de cele mai multe ori, ei revin la vechile lor păcate: cel care trăise în desfrâu revine la desfrâu, bețivul la sticla lui, fumătorul la țigara lui etc. S-au grăbit să primească Sfânta Împărtășanie și au primit-o, dar le-a fost spre osândă, pentru că nu se pregătiseră cum trebuie pentru primirea ei (evident, în astfel de situații responsabilitatea apasă și pe umerii preotului duhovnic, care ar fi trebuit să trateze cu mai multă atenție astfel de cazuri).

Am să continui comparația cu primirea Sfintei Împărtășanii. Au fost păcătoși mari care au primit de la duhovnic dezlegare de a se împărtăși imediat după ce s-au spovedit. Duhovnicii au văzut râvna lor și au făcut un pogorământ. Iar ei și-au schimbat viețile, au renunțat la păcatele lor și au început să meargă pe calea sfințeniei. Au fost alții pe care duhovnicii i-au oprit de la împărtășanie ani întregi, dar în acești ani au renunțat la păcatele lor, au dus o viață curată, iar după ce s-au împărtășit nu au mai revenit la păcatele lor.

În cazul recăsătoririi după divorț, Biserica nu a rânduit o perioadă de timp minimă. Psihologii și terapeuții recomandă în general un interval de minim un an sau doi. Ce interval de timp ar putea recomanda Biserica, unul mai scurt sau mai lung?

Duhovnicii buni, văzând cât de diferiți sunt oamenii, nu recomandă același interval la zece oameni, tot așa cum un doctor bun nu recomandă fix același tratament la zece pacienți, ci ține seama de stadiul bolii fiecăruia.

Important este ca sufletul să fie pregătit să înceapă o viață de familie creștină și să găsească persoana potrivită. Ce te faci când persoana potrivită nu apare, chiar dacă tu ai impresia că te-ai vindecat sufletește și că ești gata pentru a intra într-o nouă relație de familie? Sau ce te faci când persoana potrivită apare, dar tu nu ești pregătită pentru o nouă relație? Tendința este să riști, să sperii că te vei vindeca din mers, dar, de cele mai multe ori, această atitudine este ca un loz necâștigător.

E foarte important să îți găsești un povătuitor duhovnicesc cât mai bun, un doctor sufletesc care să reușească să te ajute să îți schimbi viața. Trebuie să începi să te pregătești pentru o viitoare căsătorie

schimbându-te. Cu cât te vei schimba mai mult în bine, cu atât șansele ca a doua căsătorie să nu se destrame vor fi mai mari.

Poate că tu nu vrei să te recăsătorești. Poate că ai copii și vrei să te ocupi de ei cât mai bine. Și în acest caz trebuie să ai grijă ca procesul refacerii tale sufletești să fie cât mai profund. Copiii nu au nevoie de o mamă deprimată, tristă, care să se ocupe mecanic de ei. Nimeni nu te poate obliga să te măriți din nou dacă nu vrei – ba chiar au fost femei care au ales crucea singurătății dedicându-se copiilor și găsind împlinire în asta. Și când, deși nu se așteptau, au găsit persoana potrivită pentru a se recăsători, au făcut acest pas și Dumnezeu le-a binecuvântat căsătoria. Oricum, nu e o problemă că nu te frământă ideea recăsătoririi, dar problema refacerii sufletești trebuie să te frământe.

Dar ce facem dacă abia aștepti să te măriți? Și tu, ca atâtea alte femei, care au simțit nevoia să își refacă viața cât mai repede după divorț? Cine poate să îți interzică asta? Nimeni, evident, nimeni.

Totuși, ține seama că în ceea ce privește familia, există unele repere generale, care nu țin strict de familia creștină. Și, dacă psihologii recomandă trecerea unui interval de un an sau doi ani pentru refacerea de după divorț, ține seama de această recomandare. Poate vei avea nevoie de un interval de timp chiar mai lung. Sau poate, cu ajutorul unui duhovnic bun, procesul refacerii tale sufletești va dura chiar mai puțin. Problema este că foarte mulți oameni divorțați, bărbați sau femei, își fură singuri căciula și consideră că sunt pregătiți pentru o nouă relație, doar pentru că s-au săturat de singurătate.

Unii pentru că vor o nouă relație în care să își manifeste afecțiunea, alții, pentru o aventură erotică.

Alții, de plictiseală. Alții, pentru că nu pot să suporte singurătatea. Alții pentru că speră că, după ce s-au păcălit o dată, a doua oară vor fi mai atenți.

Dar rata divorțului crește mult mai mult la cei aflați la a doua căsătorie, și creșterea este aproape dublă în cazul celor aflați la a treia căsătorie.

Indiferent de compasiunea de care dau dovadă psihologii care sprijină divorțul pentru cele mai banale motive, realitatea este că, după un divorț, omul devine și mai exigent în așteptările față de un nou partener. Și, văzând că așteptările sunt înșelate, apelează la soluția pe care deja o cunoaște deja: divorțul.

Deci, dacă ai divorțat, eu nu pot să îți spun decât să ai grijă ca măcar la a doua căsătorie să fie totul cum trebuie. Dacă tot te măriți din nou, măcar ai grijă să nu ajungi la un nou eșec. Evident, lucrurile astea nu trebuie să ți le spună nimeni, nu cred că vrea cineva să meargă din eșec în eșec.

„Și dacă ajung la un nou eșec, asta e. Știu deja că divorțul nu e ceva care să te distrugă iremediabil.” Da, așa e. Dar, ce vei face? Vei trage la loz în plic la fiecare căsătorie?

Dacă ar exista un criteriu absolut care să îți arate dacă ești sau nu pregătită să te măriți din nou, m-aș bucura să ți-l prezint. Dar subiectul este foarte sensibil. Dacă o prietenă a ta s-a măritat din nou la trei luni după primul divorț, lucrul acesta te poate influența să crezi că trei luni sunt de-ajuns. Sunt studii care arată cât de mult se influențează prietenii între ei, că de exemplu faptul că tu ai divorțat îi face pe prietenii tăi apropiați să își modifice modul în care se raportează la divorț. Asta nu înseamnă că tu ești responsabilă pentru viitoarele lor posibile divorțuri. Înseamnă doar că nu știm să ne raportăm cum

trebuie la cei de lângă noi, și nu doar divorțurile, nu doar faptul că se îngrașă sau slăbesc, nu doar că fumează sau că mănâncă vegan ne influențează, ci că totul ne influențează, chiar dacă nu ne dăm seama de asta. Aceasta este situația. (Poți citi o carte întreagă pe tema asta: *Connected*, scrisă de dr. Nicholas A. Christakis și dr. James H. Fowler.)

Așa că îți recomand să fii cât mai atentă ce fel de influențe primești, cu voia sau fără voia ta. Altfel, dacă spui că ești stăpână pe tine și că nu te influențează mediul în care trăiești, te porți ca și tinerii care intră în tot felul de găști care, încetul cu încetul, îi schimbă și le netezesc drumul spre închisoare. Evident că la început lucrurile nu se vedeau așa, iar părinții li se păreau exagerat de fixiști și depășiți când le recomandau un alt tip de grup de prieteni. Dar, când ei înțeleg că părinții lor aveau dreptate, poate fi prea târziu.

Poate că, după primul eșec, nu mai ai nicio speranță de viitor. Poate că l-ai iubit mult pe primul tău soț, iar acum ai aripile tăiate. Nu numai că nu te poți gândi la o nouă relație, dar nu mai găsești niciun motiv să trăiești. Te simți ca de plumb. Dacă e așa, nu dispera. Nu ești nici singura și nici ultima aflată în această situație. Ea va trece, dacă te lupți să treacă. De la sine sigur nu va trece, nu. E nevoie de multă motivație din partea ta.

Sau poate nu ai atâția nori negri în suflet. Poate că pur și simplu nu știi în ce direcție să o iei. Un sfat pe care ți-l dau este să îți pui nădejdea în Dumnezeu. El nu te va lăsa. El te poate ajuta să te pui pe picioare.

Acum știi că nu are rost să cauți bărbatul perfect, bărbatul de nota 10. Nu există bărbatul perfect, iar dacă ar exista, întreabă-te ce motive ar avea să te

ia pe tine de nevastă. Un bărbat perfect ar lua de nevastă doar o nevastă perfectă, nu-i așa?

Totuși, Dumnezeu îți poate da iubire pentru un bărbat, astfel încât iubirea să acopere minusurile și defectele lui. Dumnezeu te poate ajuta să începi o viață de familie împlinită. Evit cuvântul fericită. Ce înseamnă fericită? Fără greutate, fără necazuri? O astfel de familie nu cred că există. Dar familii împlinite există.

Cred că ți-ar fi de folos să citești articole sau chiar cărți despre întemeierea unei familii²⁸. Chiar dacă ai trecut printr-un divorț, ți-ar fi de folos. Poate că, dacă ai fi știut mai multe despre lucrurile de care trebuie să ții seama atunci când te măriți, nu ai fi ajuns la divorț. Dar nu îți ajută la nimic să îți aduci aminte permanent de divorț. Depășește acest eveniment din viața ta. Nu sta agățată în trecut. Învață lecția care trebuie și mergi mai departe. Chiar dacă ți se pare că ești dezorientată, că e greu, că ești singură. De tine depinde ca lucrurile să se schimbe. Să se schimbe în bine...

Dacă ai copii, ai foarte mare grijă cum îi pregătești pentru ceea ce urmează. Dacă simți că nu există o compatibilitate între cel pe care îl iubești și copii, nu forța lucrurile. Altfel, se poate ca, după căsătorie, tensiunile să se accentueze. Da, într-un fel, dacă la prima căsătorie tu ai fost responsabilă pentru alegerea ta, acum, într-o anumită măsură sunt responsabili și copiii, mai ales dacă sunt mici. Altfel, încercând să vezi doar binele tău, sperând că în timp și copiilor le va fi bine, s-ar putea să regreti. Dar, va fi prea târziu.

²⁸ Am scris și eu o carte pe această temă – *Cartea nunții. Cum să-mi întemeiez o familie*.

Și, dacă tot vorbesc despre copii, ar trebui să fac referire și la părinți. E important să vezi ce familie are cel cu care vrei să te măriți. Mai exact, ce fel de model de familie a avut. Cu cât familia lui e mai trainică, cu atât și el a primit o lecție de viață despre o familie mai trainică.

Poate că rândurile mele te stânjenesc. Poate că te gândești că ar fi ridicol ca un tânăr să evite să o ia de soție pe fiica ta, știind că tu ai trecut printr-un divorț. Statisticile arată că atunci când părinții unuia dintre soți au trecut printr-un divorț, șansele ca soții să divorțeze sunt mai mari. Iar dacă amândoi provin din familii divorțate, rata divorțului crește și mai mult. Numai că eu nu îți spun să nu te măriți cu un bărbat ai cărui părinți au trecut, la rândul lor, printr-un divorț. Ci îți spun să încerci să vezi ce înseamnă familia pentru aceștia. Și s-ar putea să vezi că ei apreciază familia mai mult decât mulți dintre cei care sunt la prima căsătorie, dar au o relație expirată, depășită, superficială. Dacă este așa, atunci chiar e un mare plus pentru viitorul vostru acest lucru. Tot așa cum, dacă vei reuși ca prin a doua căsătorie să ajungi la împlinire, le vei da copiilor o lecție de viață mai importantă decât multe dintre lecțiile pe care le primesc alți copii de la părinții lor. Pentru că, mai important decât sfaturile sau teoriile pe care le au părinții legat de căsătorie, cea mai importantă teorie este cea pe care copiii au văzut-o pusă în practică ani și ani de zile.

Ce contează mai mult pentru un copil, faptul că îi vede pe părinții săi citind sau că aceștia îi recomandă stăruitor să citească mult? Evident că e mai important exemplul viu. Așa este și în cazul înțelegerii vieții de familie – copiii învață mai mult din ce văd la părinții lor decât din ce aud de la aceștia. Și, cu cât

vor crește într-un mediu mai plin de iubire, cu cât în casa voastră va fi mai multă pace și liniște, cu atât le va fi mai ușor să depășească eventualele amintiri și traume legate de divorțul părinților lor.

Dacă acum ești într-o relație și nu știi dacă e bine sau nu să o continui, nu pot să îți spun decât că, așa cum știi, șansele de a ajunge la un nou divorț sunt mai mari de 50%. Poate că vrei să te încurajez, poate că ai prefera să îți spun să vezi părțile bune ale celui de lângă tine și să îți dau încredere că îl vei schimba. Dacă asta vrei, îți spun că aproape sigur nu îl vei schimba. Majoritatea celor care au pornit cu astfel de speranțe în căsătorie (fie că a fost sau nu vorba de prima), au avut parte de multe dezamăgiri.

Dar, dacă te-ai gândit bine și e ceea ce cauți, dacă ești pregătită pentru a te mărita din nou, atunci nu pot să îți spun că mă bucur pentru tine.

M-aș bucura ca peste câțiva ani de zile să îți aduci aminte că ai citit aceste rânduri și ai ajuns mult mai bine decât te așteptai. Să știi că mă aflu într-o relație apropiată cu unii dintre cititorii și cititoarele mele. Pentru că m-am rugat și mă rog pentru toți cei care au citit cărțile pe care le-am scris, ca și pentru toți cei care au ascultat conferințele mele. Chiar dacă nu cunosc numele tău, cred că Dumnezeu primește rugăciunea mea și pentru tine. Nu spun asta ca să mă laud. Spun asta ca să știi că îmi doresc să îți fie bine. Am scris toate articolele despre divorț cu multă durere în suflet, părându-mi rău că nu pot să scriu lucruri și mai de folos.

Mi-am dorit ca și acest articol să fi fost mai bun. Dar sper să fie măcar un impuls pentru tine. Un impuls de a fi cât mai atentă cu viitorul tău, cu inima ta, cu viața ta...

Despre sinucidere

Acest articol se adresează doar celor care trec prin ispita sinuciderii. După divorț, mulți trec printr-o perioadă de depresie – și nu este nimic anormal. Dar alții trăiesc depresia mult mai adânc, ajungând să fie frământați de gândul sinuciderii. Acesta este un articol care nu le poate spune nimic deosebit celorlalți, așa că le recomand să sară peste el. Dar, chiar dacă un singur cititor sau o singură cititoare îl va citi, tocmai pentru că trece prin această ispită, cred că a meritat ca textul să fie inclus aici...

Am să încep brusc. Înainte de orice altceva, vreau să știu că îmi doresc, de ani de zile, să scriu o carte întreagă despre sinucidere. Am și început să lucrez la ea, dar, din diferite motive, scrisul merge foarte greu.

Motivul principal pentru care îți scriu este că eu port în suflet o rană, de mulți ani – este vorba de sinuciderea mamei mele. Aveam aproape paisprezece ani când, într-o dimineață, pe la ora 6.00, fiind la unchiul meu, la Ploiești, m-a trezit din somn telefonul. Am răspuns, cârpit de somn și cu vocea oarecum îngroșată de faptul că abia mă sculasem. Am spus „Alo”, și de la capătul celuilalt, o voce de femeie, care părea a fi mătușa mea de la București, a spus, plângând: „Chivule (așa îi spuneau apropiații unchiului meu), Dana s-a aruncat de la etaj...” Și a închis telefonul. Ea a crezut că vorbise cu unchiul meu.

Am trăit senzația că visez cu ochii deschiși. Parcă visam și parcă nu visam în același timp. Nu știam ce să cred. Îmi amintesc cum, uitându-mă dezorien-

tat prin cameră, am văzut o Biblie groasă, veche, printre cărți. Am deschis-o și am început să citesc. Am făcut greșeala de a încerca să o citesc de la început, de la capitolul despre Facerea omului, dar lucrurile acelea nu îmi spuneau nimic. Am închis Biblia la fel de dezorientat cum o deschiseseam. Am pus pe casetofon melodia *La Isla Bonita*, cântată de Madonna, o melodie al cărei text mama, care era profesoară de engleză, mi-l scrisese pe o hârtie și mi-l tradusese. Ascultând muzică, parcă eram aproape de ea.

Au trecut peste treizeci de ani, dar parcă ar fi fost ieri. Nu îmi venea să cred vorbele mătușii mele. Dar erau adevărate. Mama mea a avut cancer la sân, apoi s-a operat, dar cancerul a revenit. Mama nu a vorbit cu nimeni dintre cei apropiați despre asta. Chiar dacă avea dureri groaznice. Uneori lua o pernă în brațe și plângea de durere, dar noi nu ne dădeam seama ce are. Îmi aduc aminte vag cum, văzând odată la televizor filmul *Love Story*, mama a plâns foarte mult. Credeam că plânge doar pentru că povestea era sensibilă, nu bănuiam că ea se confrunta din nou cu cancerul.

Iată cum au fost ultimele clipe ale mamei, așa cum mi-au fost povestite de o fină a părinților mei. În ziua aceea, mama i-a chemat în vizită pe ea și pe soțul ei, care lucra la miliție. În acea perioadă, mama lua niște medicamente antidepresive – pentru că îi era foarte greu să se confrunte singură cu evoluția bolii, care intrase în ultima fază. Avea cancer malign generalizat. De două zile, însă, mama nu mai luase medicamentele. Fina a convins-o să le ia din nou. Mama a luat un medicament, dar, în timp ce îl ducea la gură, tata a explodat: „De două zile trag de tine să le iei, și acum le iei doar pentru că ți-au zis alții?” Mama a lăsat medicamentul pe masă. Se tot uita pe geam, să

vadă când va pleca sora mea din fața blocului, unde se juca. Însă, sora mea nu a plecat. Jucându-se, s-a poziționat astfel încât mama nu o mai putea vedea. Neștiind asta, mama a spus că merge la baie, a aprins lumina la baie, dar a ieșit pe furiș din apartament. S-a suit la ultimul etaj, vrând să ajungă pe terasa blocului, dar, pentru că ușa de la terasă era închisă, a sunat la soneria unui vecin bătrân și i-a cerut voie să se uite pe geam după copii. Bătrânul a lăsat-o. Dar mama s-a aruncat de la etaj, căzând chiar lângă sora mea, care avea pe atunci doisprezece ani.

Când am aflat că mama s-a sinucis, copilăria mea a înghețat. Mare parte din ceea ce a fost frumos în mine a murit atunci. Și greu, foarte greu, rana s-a vindecat. Ba pot spune că nici acum, după mai mult de treizeci de ani, nu s-a vindecat în întregime.

Tocmai pentru că am purtat în mine tone de suferință încerc să îți scriu. Nu, nu am dreptul să îți scriu, știu, nimeni nu are dreptul să îți invadeze intimitatea cu refrene care nu te ating. Și, totuși, te rog să citești ceea ce vreau să îți scriu...

Sinuciderea nu e o soluție. Nu, chiar dacă pare singura soluție, nu e o soluție. Nu te scapă de suferință, nu, ci dimpotrivă, te aruncă în și mai multă suferință. În suferință veșnică. Dumnezeu ne-a făcut un mare dar, viața, și nu avem dreptul să ne-o luăm singuri. Oricât ar fi de greu, nu trebuie să ne sinucidem. Da, când îmi veneau, uneori, gânduri de sinucidere (copiii ai căror părinți s-au sinucis având o rată de sinucidere mai mare decât a celorlalți), mă tot gândeam că voi ajunge la suferința veșnică. Asta îmi dădea putere să renunț la gândurile care îmi dădeau târcoale.

Poate că ți se pare că viața ta nu mai are niciun sens. Totuși, gândește-te că, de fapt, Dumnezeu poate

schimba răul în bine. Că El nu te va lăsa, orice s-ar întâmpla. Că El vrea să te ajute să treci și peste această încercare.

Poate că nu mai ai putere să crezi în Dumnezeu. Când deznădejdea îți paralizează sufletul, credința este sufocată. Nu te lăsa, agață-te de orice ca să te ridici. Roagă-te, cu disperare, ca Dumnezeu să vină la tine și să te ajute. Iar și iar.

Poate că te gândești că sinuciderea e cea mai bună alegere pentru tine. Nu, nu este. În realitate, fiecare om care se sinucide îi molipsește într-un fel pe apropiații și cunoscuții săi de ceva rău. Adică șansele unui om de a se sinucide cresc dacă printre rudele sau prietenii sau persoanele apropiate există cineva care s-a sinucis. Astea nu sunt refrene, sunt pur și simplu fapte. Nu cred că te interesează exact care este procentul cu care cresc aceste șanse, contează ideea.

Când eram mic, mama mi-a spus să nu arunc hârtii sau alte lucruri pe stradă, că, dacă ar arunca toți oamenii hârtii, Bucureștiul ar deveni un oraș murdar. Argumentul mi s-a părut foarte bun – și cred că de mai mult de treizeci de ani nu am aruncat nimic pe stradă.

Tot așa e și cu sinuciderea. E ca și cum ai polua orașul și lumea întreagă cu sinuciderea ta. Ca și cum, în războiul dintre moarte și viață, cel dintre diavol și Dumnezeu, tu ai face alegerea greșită.

Poate că vrei să te răzbuni. Poate că te gândești că, așa, îi vei face să sufere pe cei care te-au rănit. Să nu te întristeze că îți spun, dar ei vor suferi cel mai puțin. Vor suferi mai mult ceilalți, cei pe care nu cred că vrei să îi faci să sufere. Sinuciderea e cel mai mare rău pe care poți să îl faci lumii întregi, tuturor oamenilor pe care îi iubești. Și mai ales ție.

Poate că ai trecut prin atacuri de panică. Poate că știi cum e să simți cum mintea nu mai funcționează normal. (Despre atacurile de panică vreau să îți spun un singur lucru: paradoxal, Dumnezeu poate fi cu tine și când treci prin așa ceva. Și te poate ajuta să îți revii. Îți spun asta din experiență, chiar dacă nu îmi face plăcere să dau și alte detalii.) Sau poate că, situația agravându-se, ai nevoie chiar de un tratament medical. Nu are de ce să îți fie rușine să apelezi la un medic în astfel de situații. Nu ai furat, nu ai ucis, nu ai făcut rău. Ci doar ești la pământ, din cauza suferinței. Nu îți fie teamă de doctor, caută un doctor bun și cere-i sprijinul.

Sau poate că situația nu e gravă și nu ai nevoie să mergi la doctor. Poate că niște ședințe de consiliere ar fi de ajuns. Dacă ai putea ajunge la un preot, să stai de vorbă cu el despre problemele tale, ai putea primi mult ajutor. Nu cred însă că problemele medicale se pot rezolva întotdeauna doar cu ajutorul preotului, așa cum nici problemele duhovnicești nu se pot rezolva fără ajutorul lui. Din păcate, unii confundă planurile, dar subiectul este prea vast ca să vorbim despre el acum.

Cel mai important lucru este să nu te lași în brațele singurătății. E cel mai periculos lucru care ți se poate întâmpla acum. Caută-ți prietenii care să îți fie alături în astfel de momente. Poate că îmi spui că toți prietenii și toate rudele te-au părăsit. Cred că ți se poate părea că este așa, dar nu cred că este așa. Întotdeauna mai există cineva care, dacă nu poate să îți dea sfaturile de care ai nevoie, poate măcar să te asculte.

Știu că pe mulți oameni care au vrut să se sinucidă i-a ajutat foarte mult faptul că au găsit per-

soane care au avut răbdarea să stea lângă ele și să le asculte.

Am văzut pe internet diferite mărturii ale celor care au încercat să se sinucidă, sau ale celor care i-au ajutat pe alții să renunțe la gândul sinuciderii. Nu scriu acest scurt text pentru că îmi imaginez că poate avea cine știe ce impact asupra ta. Mă gândesc că ar fi o greșeală gravă să citești acest articol ca pe o ultimă șansă de a alege viața. Nu cred că există vreun astfel de articol, care să aibă efecte magice – de altfel, cred că dacă ar exista ar fi postat pe o mulțime de site-uri. Dar tocmai pentru că fiecare om are problemele lui, tocmai pentru că nu suntem făcuți după șabloane, tocmai de asta nu cred că poate exista un remediu standard antisinucidere.

Îți mulțumesc, totuși, pentru că ți-ai făcut timp să citești aceste puține rânduri ale mele. Nici dacă aș fi terminat acum o carte întreagă pe această temă nu aș fi putut avea senzația că ți-am spus toate lucrurile care ți-ar fi prins bine. Dar vreau să rămâi măcar cu această idee: agață-te de fiecare fir de speranță pentru a merge mai departe. Găsește oameni care să te sprijine și să te ajute să te ridici din prăpastie. Da, e greu, dar nu imposibil. Și, mai ales, cere ajutor de la Dumnezeu. Nu poate fi în mâna mea soluția salvării tale. Este doar în mâinile tale. Nu ai cum să o pasezi altora. Poți doar să le ceri ajutorul și să te pui pe picioare.

Ți se pare că ești ca o ruină? Ți se pare că pe fruntea ta scrie că ți-a expirat termenul de garanție? Nu e deloc așa. Viața merită trăită. Sper că vei găsi puterea să recunoști, în sufletul tău, că așa este...

IV. PENTRU CEI RECĂSĂTORIȚI

Pe drumul spre împlinire

Vreau să vă scriu câteva rânduri, pentru că am constatat că, din păcate, unii oameni au reflexul de a-i judeca pe cei care divorțează și, mai apoi, se recăsătoresc. Îi privesc ori cu superioritate, de sus, sau cu milă, ca pe niște oameni care ar avea nevoie de compătimire.

La rândul meu i-am judecat și eu pe unii dintre cei care au divorțat din motive care mi s-au părut nepotrivite și apoi s-au recăsătorit (așa că nu vă scriu ca și cum aș fi un om duhovnicesc, care nu judecă pe nimeni). Din nefericire, în zilele noastre păcatul judecării îi atinge pe majoritatea oamenilor. Lucrul acesta e oarecum stimulat de ceea ce vedem la televizor sau pe internet, și mai ales de ceea ce vedem zilnic pe rețelele de socializare (rețele care sunt într-un fel *responsabile* și pentru multe divorțuri sau alte rele...). E aproape imposibil să nu-i judecăm pe alții. Parcă la fiecare pas te lovești de situații care îți dau ocazia să judeci și să constați că tu ești altfel, că ești mai cu moț, că ești superior etc.

Dar nu vreau să scriu acum mai mult despre acest subiect. Vă scriu, însă, tocmai pentru a vă ajuta să fiți foarte atenți, ca nu cumva, din diferite motive, la care nu vă așteptați, să ajungeți din nou la divorț.

E foarte important modul în care vă raportați la situația voastră. Mai exact, există două atitudini extremiste. Una este să considerați că divorțul prin care ați trecut a fost o chestie banală și că nu aveți ce să regretați sau pentru ce să vă pocăiți, iar alta este ca, trecând prin anumite conflicte în noua familie, să

nu cădeți într-o formă de pocăință bolnăvicioasă și să vă apuce disperarea că nu ați putut duce crucea singurătății.

În vechime, soții care rămâneau văduvi sau soțiile care rămâneau văduve știau să se lupte cu singurătatea, pentru că Dumnezeu era prezent în sufletele și în viața lor. Există mai multe scrieri ale Sfinților Părinți în care văduvia este lăudată ca având o plată cerească mai mare decât a celor pe care o primesc cei care se recăsătoresc, după ce soții sau soțiile lor au trecut la Domnul. Astfel de scrieri sunt greu de înțeles de către omul zilelor noastre. Pentru că trăim într-o cultură a iubirii de sine, într-o lume care ne stârnește narcisismul. Trăim în *zodia* selfie-urilor, și în această *zodie* nevoița și jertfa nu au ce căuta. Dar, cu vreme în urmă, lumea trăia după alte rânduieli. Crucea văduviei era dusă cu multă evlavie și unii au intrat în împărăția cerurilor cu multă slavă, pentru că au purtat fără să cârtească această cruce încă din tinerețile lor. Exista un fel de predanie a sfințeniei celor care, rămânând văduvi, nu căutau să se recăsătorească, ci se ocupau de sufletele lor. Această predanie, însă, pare că s-a pierdut în ultima vreme.

Din nefericire, lumea de astăzi este o lume radical diferită din punct de vedere duhovnicesc față de lumea de ieri. Credința a devenit superficială și, din păcate, modele spirituale reale sunt din ce în ce mai greu de găsit. De aceea, mulți trăiesc credința creștină după cum li se năzare lor. Eu vreau să vă pun o întrebare: „Ce modele de sfinți care au divorțat și care mai apoi s-au recăsătorit aveți?” (Nu vă pun această întrebare ca să vă pun într-o situație delicată, ca să vă judec, nu.) Da, știu, nu prea aveți astfel de modele de sfințenie. Vreau doar să conștientizați că

vă aflați într-o situație dificilă. Cu toate acestea, cred că trebuie să înțelegeți că, din perspectivă creștină, toți creștinii sunt chemați la sfințenie. Adică, și voi.

Faptul că voi ați divorțat și apoi v-ați recăsătorit nu vă predestinează să rămâneți la un nivel spiritual oarecum inferior, în care Dumnezeu să ocupe doar un mic colț în viața voastră. Trebuie să vă dați seama că Dumnezeu vrea să ne învețe să Îl iubim din toată inima și din tot sufletul și din tot cugetul, pentru că altfel nu vom putea intra în împărăția Lui.

Poate că nu înțelegeți de ce Biserica vorbește, în mod repetat, despre importanța pocăinței pentru greșelile pe care le facem. Poate că faceți alergie la subiectul „pocăință” și pentru că v-ați întâlnit cu tot felul de oameni care duc o viață spirituală îndoielnică, plină de superstiții, și care încearcă să vă împuieze capul cu tot felul de idei băbești, vrând să vă *metamorfozeze* cu orice preț după mințile lor.

Îndrăznesc să vă spun că pocăința, de care poate că fugiți din cauza acestor *ciudați*, este, însă, ceva bun. De fapt, este leac pentru suflet. Și nu doar voi aveți nevoie de acest leac. Și eu am. Toți avem. Așa că încercați să depășiți starea de arici care își strânge acele sau de struț care își ascunde capul în nisip. Pocăința este, cu adevărat, o putere care regenerează sufletele. Nu merită să stați departe de acest tratament, doar pentru că unii *binevoitori* au încercat să vi-l bage cu forța pe gât. Pocăința adevărată nu duce la crispare, la disperare sau la deznădejde. Pocăința adevărată te ajută să înțelegi dragostea lui Dumnezeu și să vrei să răspunzi acestei iubiri. Prin pocăință, sufletele voastre se pot schimba, se pot transfigura, pot simți iubirea Părintelui Ceresc, care vă așteaptă la El. Și de care poate că ați stat departe prea multă vreme.

M-aș bucura să înțelegeți că doar Dumnezeu vă poate ajuta să duceți o viață împlinită. Fără Dumnezeu, nici la a doua sau chiar la a treia căsătorie nu veți ajunge la împlinire. Fără El, divorțul va bate, din nou, la ușă. (Bănuiesc că ați citit și voi statisticile care arată că procentul celor care divorțează după a doua căsătorie este mai mare decât al celor care divorțează după prima... Și nu vreți să ajungeți acolo, nu?)

Dumnezeu nu vă judecă, nu vrea să vă condamne, nu vrea să ridice piatra și să arunce cu ea în voi sau în alții. Așa că nu aveți niciun motiv să stați departe de El. Da, dacă vreți ca a doua căsătorie să nu *expire* la fel de repede ca prima, dacă vreți să nu mai ajungeți la divorț, e important să căutați să vă împăcați cu Dumnezeu. El vă așteaptă și pe voi cu brațele deschise, așa cum ne așteaptă pe toți, indiferent de păcatele și de greșelile noastre. Chiar dacă suntem fii risipitori...

Notă: Am simțit nevoia să scriu aceste rânduri pentru că unele persoane recăsătorite mi-au spus că foștii lor prieteni de familie, care au rămas căsătoriți, le privesc cu un oarecare dispreț. Cred că ar fi normal ca, în locul acestui dispreț, cei care nu au divorțat (și nici nu se gândesc că ar putea să se confrunte la rândul lor cu această ispită, mai devreme sau mai târziu) să fie mai atenți la propria lor viață. Pentru că, altfel, judecându-i pe alții, s-ar putea să facem greșeli mari, la care deocamdată nici nu ne gândim. Experiența ne arată că cine râde de minusurile și de slăbiciunile altora poate ajunge el însuși în situații de ocară... În timp ce alții, pe care noi i-am considerat ca fiind între cei din urmă, pot ajunge spre surprinderea noastră între cei dintâi...

V. PENTRU CEI NECĂSĂTORIȚI

Frica de divorț

a) Despre fuga de responsabilitate; b) Frica de divorț; c) Despre trăirea prezentului; d) Divorțul, un subiect nepotrivit e) Definiția iubirii

Oamenii vor ca viitorul lor să fie cât mai împlinit, cât mai însorit. Asta îi face să prefere ca, uneori, să aibă o viziune prea roz asupra viitorului. Cei care nu s-au căsătorit nu trebuie să considere subiectul „divorț” tabu; nu trebuie nici să îl ignore, dar nici să îi dea prea multă importanță, exagerându-i riscurile.

a) Despre fuga de responsabilitate

Cei care încă nu s-au căsătorit au diferite moduri de a se raporta la divorț, care depind de modul în care privesc căsătoria și familia. În zilele noastre, un număr din ce în ce mai mare de persoane sunt tot mai reținute față de ideea întemeierii unei familii. Astfel că, nepunându-și problema căsătoriei, nu și-o pun nici pe cea a divorțului. Sau nu și-o pun și pentru că privesc viața de familie ca pe un jug aducător de suferință, de rutină, de plictiseală, care nu poate culmina decât în divorț, mai devreme sau mai târziu.

Această poziție este promovată de mass-media, de filme, de publicații tipărite sau online, și își găsește ecou relativ ușor în sufletele celor din publicul țintă. Oamenii au puterea de a-și însuși foarte repede idei cu care, într-un alt context, nu ar fi fost de acord. Oamenii se lasă manipulați foarte ușor. Una dintre cele mai grave manipulări îi face pe oameni să fugă de căsătorie, sub pretext că viața de familie ucide iu-

birea. Dar viața de familie e tocmai cadrul lăsat de Dumnezeu pentru ca iubirea să crească, să se dezvolte. Există refrenul că libertatea pe care o presupune iubirea ar fi îngrădită de cătușele convenționale pe care le pune, cu viclenie, familia. Dar nu este deloc așa. Ba, mai mult, soții înțeleg căsătoria ca pe un spațiu de manifestare a iubirii, ca pe o dovadă de dăruire, de iubire, de încredere.

Este nevoie însă de un proces foarte delicat de transformare a celor care fug de familie. În lipsa acestei transformări, chiar dacă ei ajung să se căsătorească, familia lor va fi atinsă de virusul unei boli care, încet-încet, va sufoca iubirea și va face loc divorțului.

b) Frica de divorț

Mulți se tem de divorț pentru că au fost marcați de anumite experiențe trăite pe parcursul vieții, ori direct, în mod special în copilărie (perioadă în care divorțul părinților lasă răni greu de vindecat), ori indirect – divorțul unor prieteni apropiați, colegi etc. Cu cât familiile respective păreau mai unite, cu atât șocul despărțirii a fost mai mare pentru cei apropiați. Undele unui astfel de divorț fac victime colaterale, schimbă vieți. Ele sufocă povești de iubire și ideea de familie este într-un fel *avortată*. Poate că o astfel de imagine pare exagerată, dar nu este așa.

Frica de divorț este una dintre cele mai mari frici, este una dintre fricile în creștere în secolul XXI. Această frică nu apare însă doar ca urmare a unui divorț al unor rude, prieteni etc., ci și din alte motive. Unul dintre cel mai des invocate este frica de instabilitate financiară, când cei doi (sau unul dintre cei doi) se află deja într-o situație materială dificilă. Alt motiv ar fi ideea că începerea vieții de familie pre-

supune intrarea într-o viață plină de greutate. Și cine își dorește așa ceva?

Există persoane care, punându-și nădejdea în Dumnezeu, pornesc pe calea familiei, fiind convinse că vor depăși problemele materiale. Dar, după o perioadă mai lungă sau mai scurtă de timp, cedează. Ajung la divorț, având gustul amar al faptului că Dumnezeu nu i-a ajutat. Sau că nu i-a ajutat destul. Dar Dumnezeu dă de fiecare dată ajutorul Său, chiar dacă oamenii îl simt sau nu ca atare. Este însă mult mai ușor să vorbești despre crucea bolii când ești sănătos, sau despre crucea necazurilor când viața ta nu cunoaște, pentru o perioadă mai lungă sau mai scurtă de timp, focul necazurilor.

Deci, trebuie oare ca tinerii să renunțe la ideea de familie, doar pentru că nu se simt pregătiți să treacă prin greutate materiale? Nu, dar trebuie să se iubească atât de mult încât să fie gata să facă eforturi mari pentru a proteja iubirea, pentru a proteja familia. Altfel, elanul *fluturașilor din stomac*, elan care a părut că pune paie pe focul iubirii, va fi înlocuit de un elan înrudit, care însă va duce la despărțire.

Există, paradoxal, chiar și persoane care nu se căsătoresc tocmai pentru că se tem de divorț și își doresc ca în viață să nu aibă parte decât de o singură căsătorie. Într-un fel, este normal să nu te căsătorești cu o persoană cu care nu ai încredere că vei trăi o poveste de iubire până la sfârșitul vieții. Dar, în același timp, este anormal ca frici de tot felul să te împiedice să iei hotărârea de a porni pe calea familiei alături de persoana pe care o iubești.

Una dintre aceste frici de divorț este provocată și de faptul că, în ultimele decenii, relațiile de cuplu au devenit din ce în ce mai fragile. *Iubirile* din perioada facultății (sau chiar cele din perioada lice-

ului) devin din ce în ce mai scurte, mai superficiale. Iubirea este substituită cu o relație sexuală, ba chiar se ajunge ca în unele relații nici măcar să nu se mai pună problema iubirii, ci doar a unor satisfacții erotice pe care sentimentele le *asezonează* doar ocazional. Și, dacă cu decenii în urmă masculii erau promotorii unor astfel de relații, în ultima vreme și femeile devin fane ale acestui *sport* de cuplu (pe care uneori nu se mulțumesc să îl practice în doi, ci ajung chiar să îl prefere în *echipă*).

Cum ar putea astfel de *sportivi* să aibă curajul de a întemeia o familie? Există cazuri, totuși, în care iubirea adevărată răsare ca o floare și în inimile unor astfel de persoane. Și, totuși, știindu-și trecutul, știindu-și slăbiciunile, știindu-și instabilitatea emoțională, își blochează singure drumul spre căsătorie. Și o fac nu din egoism, nu pentru că se gândesc doar la binele propriu, ci tocmai din prea multă dragoste. Pentru că nu vor să rănească cu iubirea lor, pentru că nu vor ca, alegând calea familiei, mai devreme sau mai târziu să provoace suferință persoanei pe care o iubesc. Și cei care au iubit sau iubesc înțeleg cât de mare este dorința de a nu-l răni vreodată pe cel iubit. Dar, tocmai de o astfel de iubire, delicată, dar și nebună în același timp, este nevoie pentru a merge pe calea familiei.

Oricum, este foarte important ca cei care vor să aibă parte de familii împlinite să înțeleagă cât de mult contează să pornească cu sufletele vindecate într-o poveste de iubire care ar putea duce la întemeierea unei familii. Nu este cadou mai mare pe care îl poți face persoanei pe care o iubești decât să fii un om mai bun și mai frumos lăuntric decât se așteaptă sau își imaginează. Și nimic nu ne ajută să ne schim-

băm, să devenim mai buni și mai iubitori decât suntem, decât Dumnezeu, Care este Izvorul iubirii.

Din păcate, puțini oameni înțeleg cât de mult îi poate ajuta Dumnezeu să depășească traumele și căderile de tot felul. Și mai puțini oameni înțeleg rostul și folosul spovedaniei, al acestei taine care, pur și simplu, repară sufletele, tămăduiește sufletele. Trăim într-o societate în care patimile sunt privite ca virtuți, în care aroganța și iubirea de sine sunt apreciate, iar adevăratele virtuți sunt trecute cu vederea. Trăim într-o societate în care aproape niciun om nu mai are tăria de a-și vedea minusurile și neputințele – și, de aceea, nici nu mai există nevoia de a apela la ajutorul lui Dumnezeu.

Scriu acest articol ascultând soundtrack-ul din *Love Story*, și nu mă opresc să îi spun în gând soției mele cât de mult o iubesc. Da, o iubesc, dar în același timp trebuie să recunosc și că am rănit-o mult mai mult decât mi-aș fi dorit sau decât mi-ar fi trecut prin cap că o voi face. Nu contează cât de mult m-a rănit ea, în iubire nu se face negoț, nu se pune nimic pe cântar – iar când se pune, nu mai vorbim de iubire, ci de altceva. O întrebare simplă: aș fi preferat oare să nu mă căsătoresc cu ea decât să o supăr cât am făcut-o deja? Nu. Am stabilit oare o limită acceptabilă a supărării în viața de familie? Mi-am făcut oare un calcul și am spus: „Da, e OK, iubirea noastră trece testul, merită să mă căsătoresc”? Nu. Am iubit-o și mi-am dorit să nu o supăr și să nu o dezamăgesc niciodată. Mi-am dorit să nu existe nicio zi în care seara, la culcare, să nu fie pace între noi, în care iubirea să nu depășească frecuşurile inerente vieții de familie.

Am trăit o singură zi în care am simțit că nu o iubesc deloc. I-am și spus că din anii noștri de căsăto-

rie ar trebui să scădem o zi la aniversări, pentru că ziua aceea, din cauza unei ispite pe care nu vreau să o detaliez, iubirea parcă s-a evaporat. Mai trecusem, cu ani în urmă, printr-o perioadă în care iubirea s-a micșorat, în care aveam senzația că m-am apropiat de fundul sacului cu iubire. Dar în ziua de care vorbesc acum pur și simplu iubirea a cedat. A dispărut. Totuși, nu pot justifica eșecul meu printr-o reacție față de comportamentul soției mele. Nu. În ziua aceea, dacă aș fi avut în față hârtiile de divorț, le-aș fi semnat, poate, fără să fiu conștient de ceea ce fac. Mi-a prins bine însă faptul că, simțind că e ceva în neregulă, m-am dus să vorbesc cu duhovnicul meu, care m-a ajutat să înțeleg că iubirea poate trece prin astfel de perioade, mai uscate, în care însă e nevoie să fii foarte atent ca nu cumva să îl rănești pe cel de lângă tine. Că perioadele de acest fel vor trece, cu ajutorul lui Dumnezeu. Și așa a fost. Dar, pentru mine, senzația unui examen pierdut, a unei zile în care nu am știut să mă lupt cu ispita răcirii dragostei, rămâne. A fost o zi în care i-am spus soției mele cuvinte pe care le regret, și cine iubește știe că uneori cuvintele rănesc mai tare decât faptele. Sper însă că am înțeles ceva din ziua aceea și sper că voi avea grijă să nu mai trec prin așa ceva până la sfârșitul vieții mele.

c) Despre trăirea prezentului

Există și persoane care nu se gândesc la eventualitatea unui divorț pur și simplu pentru că trăiesc sub deviza: „Trăiește clipa”. Ele simt că trăiesc o iubire extraordinară, o iubire ieșită din comun, și vor să o împlinească prin căsătorie. Ba chiar se simt fericite că au șansa de a trăi o astfel de relație aproape perfectă, pe care au curajul de a o pecetlui prin căsătorie. „Ce va fi, va fi, nu ne gândim la viitor, contează să ne

fie bine acum.” Ideea lunii de miere, mai ales la prima căsătorie, este atrăgătoare. Am citit mărturia unei femei care, în perioada interbelică, s-a măritat la repezeală, doar pentru a putea să meargă la munte cu iubitul ei. Dar, până la urmă, ceea ce părea a fi doar o aventură trecătoare s-a transformat într-o poveste de dragoste tulburătoare. Am menționat această situație nu pentru a o oferi ca reper, ci tocmai pentru a o prezenta ca excepție. Din păcate, o mulțime de alte cupluri, aflate în situații similare, au ajuns să se despartă după o scurtă perioadă de timp – arătând consecințele logice ale unor decizii superficiale.

De fapt, cei care se gândesc la întemeierea unei familii nu sunt utopici, ei nu trăiesc agățându-se de viitor. Ei înțeleg că cea mai bună formă de a trăi prezentul este de a nu pune o barieră între el și viitor. Până la urmă, prezentul îl trăiesc la maxim nu cei care după câteva minute de extaz ajung la zile și nopți de depresie, ci cei care se bucură de prezent în modul în care își modelează cel mai bine viitorul. Știu, pare puțin încâlcit ce spun eu, dar uită-te în trecutul tău și vei vedea în ce măsură am sau nu am dreptate.

d) Divorțul, un subiect nepotrivit

Există și persoane care nu își pun problema divorțului, pentru că nu își pun problema întemeierii unei familii. Și nu pentru că le-ar fi frică de eșec, ci pentru că, pur și simplu, nu au întâlnit persoana potrivită pentru așa ceva. Fie că au așteptat-o și nu a venit, fie că nici nu au așteptat-o, situația a fost de așa natură încât ar fi fost aproape inutil să facă flotări logice gândindu-se la divorț (ca un copil care se teme să învețe să meargă cu bicicleta, ca nu cumva să cadă, dar fără să aibă bicicletă și nici posibilitatea să împrumute una).

e) Definiția iubirii

Indiferent de situația în care te afli tu, nu vreau să îți pierzi timpul citind prea multe lucruri despre divorț. Aș vrea să citești lucruri cât mai frumoase despre familie. Aș vrea să scriu chiar eu o carte despre iubirea pe care i-o port soției mele. Îi spun de multe ori, în glumă, că iubirea mea pentru ea e ca un drog. Pentru mine, după iubirea de Dumnezeu e cel mai puternic *drog*. De fapt, evident că nu e un drog, că dependența de droguri te distruge, drogurile fiind nocive pentru organism, pe când dependența pe care ți-o dă iubirea – pentru Dumnezeu sau pentru persoana iubită – îți dă aripi.

Aș vrea să pot da o definiție iubirii, dar nu pot. Mi-ar fi mai ușor să o prezint făcând referire la iubirea descrisă într-un film, la starea de *Geronimo* trăită de Jerry Fletcher (interpretat magistral de Mel Gibson) în filmul *Teoria conspirației*: „Love gives you wings. I don't even call it love. I call it «Geronimo». When you're in love, you'll jump right from the top of the Empire State and you won't care, screaming «Geronimo» the whole way down. I love her so bad, I just... whoa, she wrecks me. I'd die for her”.

Dacă s-ar putea, mi-aș desface inima și aș scoate din ea o fărmă din iubirea pe care i-o port soției mele. O iubesc atât de mult încât nici nu cred că și-ar da seama că am scos puțin din ea. Aș băga această fărmă în această carte, ca pe o cremă într-o prăjitură. Și ți-aș da să guști. Ai înțelege mai mult din această cremă decât din sute de pagini pe care le-aș putea scrie despre frumusețea iubirii sau despre valoarea căsătoriei.

Totuși, nu pot face asta. Dar cred că, dacă îți vei dori din tot sufletul ca Dumnezeu să te ajute să cunoști iubirea adevărată în viața de familie, El nu te va

dezamăgi. Te va ajuta. Chiar dacă pare puțin probabil, chiar dacă acum pare aproape imposibil. Ba chiar, cu cât pare acum mai imposibil, cu atât va fi mai mare bucuria și împlinirea când vei ajunge să trăiești lucruri la care nu te aștepti.

Ține minte

– *Ce rost are să înțeleg mai bine ce este divorțul? Nu m-a interesat și nu mă interesează acest subiect.*

– *Dacă vrei să mergi pe un munte, nu te interesează doar locația în care se află cabana la care vei ajunge, trebuie să fii conștient și de eventualele pericole. Dacă vrei să faci abstracție de ele, vei avea mai multe șanse să le întâlnești. Dacă o porțiune de drum este înghețată, faptul de a cunoaște din timp acest lucru îți este de folos, pentru a alege un alt traseu.*

Repere pentru întemeierea unei familii

a) Despre relativitatea criteriilor de întemeiere a unei familii; b) Despre pregătirea pentru căsătorie; c) De ce vrei să te căsătorești?; d) Despre compatibilitatea dintre soți; e) Iubirea e cheia familiei; f) Fugi de compromisuri!; g) De ce nu m-a ajutat Dumnezeu să mă căsătoresc până acum?; h) Unirea în fața lui Dumnezeu; i) Dăruiește mai mult decât primești; j) Despre sinceritate; k) Despre neînțelegerile din cuplu; l) Despre frumusețea fizică; m) Despre standardele de frumusețe; n) Despre egalitatea dintre sexe; o) Despre compatibilitatea la nivel intelectual; p) Căsătoria din interes; r) Prietenii; s) Virginitate și feciorie; ș) Valori comune; t) Pasiuni și hobby-uri; ț) Cum cheltuim banii?; u) Soacra; v) Criteriile tale

În diferite probleme, oamenii au tendința de a considera valabile doar criteriile pe care le pot bifa și de a face abstracție de cele care îi stânjesc. Iubirea îi poate face să vadă lucrurile unilaterale. De aceea, atunci când se pune problema întemeierii unei familii, este bine ca cei doi să se raporteze și la părerile altora legate de acest subiect. Chiar dacă nu sunt rețete de succes universale, aceste păreri pot trage mici semnale de alarmă, cât încă nu este prea târziu. Ele nu epuizează oricum subiectul, dar pot oferi o perspectivă mult mai amplă asupra lui.

a) Despre relativitatea criteriilor de întemeiere a unei familii

Nu cred că poate exista un articol care să îți răspundă la toate întrebările legate de modul în care ar

trebui să fie soția ideală. Cu toate acestea, cred că, așa cum m-au ajutat și pe mine, articolele pe această temă te-ar putea ajuta și pe tine să găsești unele răspunsuri. E foarte important, însă, să îți dai seama de faptul că orice autor al unor astfel de articole are tendința de a-ți prezenta repere care corespund nu doar viziunii sale, ci și alegerilor sale. Astfel că un soț care are soția foarte slabă e puțin probabil să spună că e important să alegi o soție dezvoltată cât mai armonios, va fi tentat să spună că aspectul fizic nu e important. Unul care s-a căsătorit cu o fată care nu a terminat liceul, pentru că nu i-a plăcut să învețe, va fi tentat să spună că nu e important nivelul intelectual al persoanei cu care te căsătorești. Și tot așa. Astfel că obiectivitatea autorilor care scriu despre întemeierea unui familii (și, deci, și a mea, implicit) este destul de relativă. Cu toate astea, cred că cititorii atenți pot găsi în textele lor o mulțime de lucruri interesante, o mulțime de idei care îi pot ajuta să se lămurească în privința importanței alegerii persoanei alături de care să-și întemeieze o familie.

Criteriile pe care le voi prezenta în acest text sunt puse într-o ordine aleatorie, nu în ordinea importanței. Și asta pentru că nu cred că există o ordine standard, în care să se regăsească fiecare cititor.

b) Despre pregătirea pentru căsătorie

Cred că cel mai important lucru pe care îl poți face, atunci când vrei să te căsătorești, este să te pregătești cât mai bine pentru căsătorie. Să fii, cum se spune, o versiune cât mai bună a ta. Exact cum e la box, când, dacă te îngrași sau dacă slăbești, treci de la o categorie la alta, tot așa ca viitor soț poți trece la o versiune mai bună a ta. Cu cât vei face asta, cu atât va fi mai bine pentru fata cu care te vei căsători.

Imaginează-ți că ești în fața unei călătorii care va dura un an de zile. Că pornești în această călătorie spre viitoarea ta soție și că, atunci când o vei întâlni, tu poți fi la fel cum ești acum, sau poți fi altfel. Nu îți cer să crești cu câțiva centimetri, nici să îți schimbi culoarea părului. Nu îți cer să înveți să gătești, nici să mergi la sală. Ce îți cer? Nu sunt în măsură să îți cer nimic. Tu singur știi ce ar trebui să ceri de la tine. Dacă nu știi, mai gândește-te. Sigur îți vei da seama că cel mai frumos cadou pe care i l-ai putea face soției tale este să se mărite cu un om mai bun, mai răbdător, mai înțelegător, mai altfel... decât ești tu acum. Dar nu cu altul, ci cu tine, în varianta ta îmbunătățită. Și cât de frumos ar fi ca și ea, pornind în aceeași călătorie spre tine, să își dorească să se schimbe pentru tine. Dar nu ca un fel de negoț între voi, nu ca un troc, de genul: „Eu mă schimb, că poate se va schimba și celălalt”. Nu. Ci ca o dorință reală de a aduce cât mai multă bucurie în viața viitoarei tale soții. Iar dorința asta nu e valabilă doar în cazul în care încă nu ți-ai cunoscut viitoarea soție. E valabilă și dacă ai cunoscut-o deja. Ba e valabilă și dacă încă nu știi dacă prietena pe care o ai va ajunge sau nu soția ta.

Unul dintre principalele motive de divorț este legat de defectele, de patimile pe care le au cei doi. În ziua de astăzi este aproape ridicol a vorbi despre patimi. Fiecare se consideră pe sine măsură a tuturor lucrurilor. Așa că o perspectivă duhovnicească a realității ar strica *selfie-ul*. Ar micșora numărul de like-uri de pe rețelele de socializare. Până la urmă, însă, la ce ajută tonele de like-uri pe care le au pozele de cuplu, dacă ajungi la divorț? Nu ajută la nimic, doar pun sare pe rană...

c) De ce vrei să te căsătorești?

Gândește-te bine de ce te vrei să te căsătorești. Unii vor să o facă din motive egoiste și, după ce se căsătoresc, viața de familie devine pentru ei doar un mod de satisfacere a propriilor dorințe, ca și cum celălalt ar fi doar o prelungire a propriei ființe, lipsit de viață personală. Multe suflete rănite de tot felul de relații eșuate așteaptă să se căsătorească pentru a găsi, până la urmă, limanul de care aveau nevoie, limanul pe care îl căutau. Simt nevoia unei salvări, nevoia unui sfârșit al căutărilor. Sfârșit pe care fiecare relație care eșuează îl îndepărtează iar și iar. Ca pe o minge de care vrei să te apropii, când ești în apă, dar, cu cât te apropii mai mult, cu atât faci mici valuri, care o îndepărtează de tine. Poate că e ceva ce poți schimba aici... Așa cum o femeie care voia să se căsătorească din interes, pentru bani, în urma unui accident în care a ajuns în fața morții poate înțelege greșeala pe care era gata să o facă și poate pune capăt relației în care se afla.

Căsătoria trebuie să fie o pecetluire a iubirii, un drum în care soții merg de mână și sunt gata să se lupte cu toate piedicile care apar în calea iubirii lor. O căsătorie din interes nu e doar un păcat în fața lui Dumnezeu, este și un mod de a-ți distruge viața.

d) Despre compatibilitatea dintre soți

Compatibilitatea într-o relație... Nu știi secretul compatibilității, ba chiar cred că nu există un astfel de secret. Cred că pur și simplu există o atracție, pe mai multe planuri, dar nu neapărat pe toate planurile, între cei doi. Dacă la baza relației stă doar o *chimie* sexuală, nu se poate vorbi despre o relație serioasă. Am început făcând referire la *chimia* sexuală pentru că, din păcate, din ce în ce mai multe

cupluri își autoapreciază compatibilitatea ținând seama mai ales de atracția hormonală...

Cred că iubirea are în ea ceva tainic, și că te poți căsători și poți fi fericit lângă o soție care altora li se pare că nu ar fi potrivită pentru tine. De multe ori soacrele, *legendarele* soacre, sunt convinse că nurorile lor nu sunt potrivite pentru fiii lor, că ei ar fi meritat ceva mai bun etc. Dar, până la urmă, viața le poate arăta că au judecat greșit.

Cred că există mai ales două lucruri importante într-o relație – iubirea dintre cei doi și binecuvântarea lui Dumnezeu peste ei. Dacă cei doi nu se iubesc, pot să fie compatibili din punctul de vedere al tuturor celor care îi cunosc, ba chiar și din punctul de vedere al unuia dintre ei. Căsătoria nu este sudarea a două ființe care se completează reciproc. Fără iubire, căsătoria nu își are rostul. Și așa se explică și numărul mare al decepțiilor trăite de cei care s-au căsătorit la insistențele părinților lor cu persoane pe care nu le iubeau cu adevărat.

Cât privește binecuvântarea lui Dumnezeu, subiectul acesta este extrem de important, chiar dacă este trecut cu vederea.

e) Iubirea e cheia familiei

Iubirea e cel mai frumos vis. Când dai de persoana potrivită pentru a te căsători, nu mai stai pe gânduri. Ezitări, șovăieli există doar când nu iubești destul. Când ești gata să faci un compromis căsătorindu-te, efectele vor fi pe măsură. Căsătoria nu este și nu trebuie să fie un compromis, ci un vis. Trebuie să fie o poveste. Dar nu de un romantism utopic, pentru că astfel de povești expiră repede, la primele tensiuni.

Oricum, nu trebuie să crezi că în familie nu există și probleme, nu există minusuri, nu înseamnă că se căsătoresc doar bărbați perfecți cu femei perfecte. Și nu înseamnă nici că dragostea e oarbă (ci mai degrabă că dragostea te face să treci cu vederea minusurile celuilalt, că te face să le dai mai puțină importanță; că ajungi să îți fie dragi chiar și mici defecte ale celuilalt – cum ar fi strungăreața, nasul borcănat sau degetele mici). Da, aproape imposibil de crezut, nu? Glumesc.

Dacă între cei doi nu există iubire, repet, poate exista compatibilitate pe toate planurile, poate exista înțelegere, dar degeaba. Iubirea e cheia familiei.

f) Fugi de compromisuri!

Ești gata să accepți un compromis? Poate că fata pe care o iubești are multe minusuri, prea multe chiar, dar îți e teamă că nu vei găsi pe cineva mai bun decât ea. Deci, ce faci, o ceri de soție sau nu?

Știi vorba din popor, că „nu e bine să dai vrabia din mână pe cioara de pe gard”? Ești de acord cu acest proverb, când e vorba de căsătorie? Eu nu sunt... Cred că o astfel de atitudine te poate duce la deprimare după ce te vei căsători. Pentru că îți vei da seama singur că familia nu este o loterie, nu este un joc de noroc. Îți vei da seama singur că, făcând un compromis, ai de tras consecințele firești ale compromisului. Fugi de compromis în orice situație, dar în mod special atunci când ești în fața unei alegeri importante pentru viața ta.

Nu e cazul să faci un compromis? Nu ai de ce să faci un compromis căsătorindu-te cu ea? Țasta e un semn bun...

g) De ce nu m-a ajutat Dumnezeu să mă căsătoresc până acum?

„De ce nu m-a ajutat Dumnezeu să mă căsătoresc până acum?” Mulți își pun întrebarea asta, la un moment dat al vieții lor. Ca și cum Dumnezeu ar fi responsabil pentru asta. Un răspuns mai puțin *comestibil* ar fi că poate nu ai fost pregătit pentru căsătorie, că poate nu ai înțeles cum trebuie ce înseamnă familia, că poate nu erai destul de matur pentru acest examen. Oare acum ești?

Dumnezeu nu îți trimite soția prin poștă. Dumnezeu te lasă să îți alegi o soție, tocmai pentru a purta tu responsabilitatea alegerii tale. Altfel, I-ai putea reproșa lui Dumnezeu că a ales ce nu îți place.

Unele fete cred că poate cununiile le-au fost „legate”, și își explică faptul că nu s-au măritat prin prisma unei superstiții. De cele mai multe ori, însă, invocarea legării cununiilor nu are nicio bază reală. Oricum, numărul fetelor care aleargă pe la preoți să li se citească rugăciuni pentru dezlegarea de farmece și pentru dezlegarea cununiilor este în scădere. (Au existat și există farmece, au existat persoane care practică vrăjitoria și care au pe fișa postului și „legarea cununiilor”, dar li se dă prea multă importanță. Mai ales că farmecele nu au nicio putere asupra celor care merg pe calea Bisericii și sunt spovediți și împărtașiți.)

Dumnezeu vrea să te ajute să întemeiezi o familie. Oare tu faci tot ce trebuie pentru a primi acest ajutor?

h) Unirea în fața lui Dumnezeu

Pentru mine, cel mai important criteriu de care ar trebui să țină seama perechile care vor să se căsătorească ține de legătura lor cu Dumnezeu. Adică,

doar dacă amândoi, și el și ea, merg pe același drum, doar dacă amândoi înțeleg că familia este și o cruce, o cale de mântuire, nu doar o sursă de bucurie continuă, pe bandă rulantă, numai atunci sunt pregătiți să se căsătorească. Dacă doar unul crede în Dumnezeu și merge la biserică, și speră că îl va întoarce și pe celălalt din necredința lui, ne aflăm în fața unei situații care a dus la întemeierea multor căsătorii care, mai devreme sau mai târziu, au eșuat. Poate nu îți place să accepți că asta e realitatea, dar, în acest caz, nu am ce altceva să îți scriu.

i) Dăruiește mai mult decât primești

În iubirea adevărată contează foarte mult să dăruiești iubire, mai mult chiar decât să primești. Dacă vrei să te căsătorești gândindu-te în primul rând la binele tău, la situația ta, la bucuriile și la plăcerile tale, înseamnă că nu ești pregătit pentru căsătorie. E ca și cum ai vrea să dai examenul familiei fără să fi învățat ce trebuie. Îl vei pica și rămâi restanțier...

j) Despre sinceritate

Sinceritatea... Sinceritatea este esențială în orice poveste de iubire, și cu atât mai mult în viața de familie. Înainte de a te căsători, trebuie să fii decis să fii sincer până la capăt cu persoana pe care o iubești. Altfel, dacă începi cu mici minciuni, cu mici compromisuri, ele se vor înmulți sigur, în mod matematic. Și vor sufoca iubirea. Sinceritatea nu trebuie să rănească, trebuie amestecată cu sensibilitate, cu delicatețe. Și nu trebuie molipsită de virusul minciunii.

k) Despre neînțelegerile din cuplu

Există cupluri care sunt fericite împreună, dar care se ceartă des, aproape din orice nimicuri. Ele speră că toate aceste certuri vor dispărea după căsătorie. Dar, căsătoria nu are efecte magice. Și, după nuntă, neînțelegerile parcă sunt puse sub o lupă, fiind resimțite mult mai intens. Deci, dacă cei doi nu pot depăși tensiunile dintre ei înainte de căsătorie, să nu își imagineze că o vor face automat după căsătorie. Există totuși unele cupluri în care există neînțelegeri permanente, dar există și puterea de a le depăși, pentru că se iubesc mult. Acestea, dacă sunt decise să se lupte toată viața cu astfel de neînțelegeri, fără să aibă impresia că brusc taina cununii le va evapora, pot rămâne împreună toată viața. Deși ar fi fost mult mai bine să găsească o soluție pentru a nu mai ajunge la certuri și neînțelegeri.

l) Despre frumusețea fizică

Cum e fata cu care vrei să te căsătorești? Trebuie să te atragă, trebuie să îți placă, trebuie să fie altfel decât celelalte. Trebuie să aibă, pentru tine, ceva special. De ce ai ales-o pe ea, în locul alteia? Ce te-a făcut să o alegi pe ea?

Nu cred că te poți căsători cu o fată urâtă. Cred că, atunci când găsește un tânăr care o iubește, cea mai urâtă fată din lume (pe care nu o cunosc, și de altfel nici nu cred că există așa ceva) va fi pentru el frumoasă. Iubirea înfrumusețează. Poate că alții nu vor înțelege alegerea ta, poate că nu vor putea vedea frumosul pe care tu îl vezi la ea. Dar e important ca acest frumos să fie apreciat de tine.

Fața persoanei iubite, ochii ei, părul ei, sunt foarte importante pentru cel care iubește.

Nu sunt de acord cu cei care spun că frumusețea fizică nu contează. Ba contează, cum să nu conteze... Frumusețea fizică este un ecou al frumuseții lăuntrice. Există bătrâni frumoși, cu fețele senine, cu ochii limpezi... Frumusețea lor lăuntrică se răsfrânge pur și simplu pe fețele lor.

Mai ales ochii... Ochii sunt oglinda sufletului. Nu cred că te poți căsători cu o persoană ai cărei ochi nu îți spun o poveste.

m) Despre standardele de frumusețe

Cu ani în urmă exista un standard de frumusețe feminină (nu știu dacă mai e valabil și azi) – celebrul 90-60-90.

Filmele, reclamele de tot felul ne educă să apreciem un anumit tip de frumusețe feminină. Dacă te uiți la modul în care au variat modelele de frumusețe de-a lungul secolelor, sau cum variază și astăzi de la o parte a lumii la alta, îți vei da seama că *pizza* pe care o vinde mass-media la acest capitol nu e neapărat nici cea mai bună, nici cea mai sănătoasă. Nu vin să îți propun o alternativă, nu vin cu repere de pe continentul african sau din lumea asiatică, vin doar să îți spun că o uniformizare, o șablonizare a frumuseții mi se pare ceva artificial. Cred că cea mai grasă sau cea mai slabă fată din lume poate să iubească și poate fi iubită. Cel mai gras sau cel mai slab bărbat din lume poate să iubească și poate fi iubit.

Cred că e o greșală să cauți, cu pantoful Cenușăresei, un picior care să încapă în el. Cred că e greșit să cauți o fată care să aibă anumite dimensiuni standard. Cum fac cei care au ca unitate de măsură a fericirii lor clubul și își caută tipe fierbinți și dotate, cu care să se laude așa cum se laudă cu telefoanele de ultimă generație sau cu mașinile ultimul răcnet.

Uită-te bine la fata cu care vrei să te căsătorești. Și gândește-te că la bătrânețe, când sânii i se vor ofili și fundul i se va lăsat, iar celulita se va extinde ca o molimă, lângă ea va trebui să rămâi, nu lângă alta. Cu ea ar trebui să vrei să rămâi până la moarte. Și dincolo de ea. Pentru că iubirea adevărată nu face celulită, ci biruiește moartea...

n) Despre egalitatea dintre sexe

Egalitatea bărbatului cu femeia e un subiect discutat și răsdiscutat, mai ales în sălile de tribunal, când se explică motivele divorțurilor.

Raportul dintre bărbat și femeie este foarte simplu lămurit de Sfânta Scriptură: *Bărbatul este cap femeii, precum și Hristos este cap Bisericii, trupul Său, al cărui mântuitor și este* (Efeseni 5, 23-24). Din păcate, de secole acest cuvânt a fost înțeles greșit, chiar și de unii oameni credincioși; a fost înțeles ca un fel de apologie a superiorității bărbatului față de femeie. La limită, a fost înțeles chiar ca o justificare pentru tratarea femeii într-un mod nepotrivit, care a culminat cu violența fizică.

În realitate, raportul pe care îl prezintă Sfânta Scriptură îl pune pe bărbat într-o situație delicată: nu Biserica a murit pe cruce pentru Hristos, ci Hristos a murit pe cruce pentru mântuirea fiilor Bisericii.

Femeile ar trebui să se bucure că Dumnezeu le-a rânduit să aibă un cap, bărbatul, al cărui model este, sau ar trebui să fie, Hristos.

(Poate că aceste rânduri, fiind scrise dintr-o perspectivă religioasă, nu vor fi bine primite de femeile care le vor citi. Atunci îmi permit să întreb: unde au dus feminismul și emanciparea femeii? Au dus la povești de iubire sau la familii mai fericite, la

familii mai durabile, la familii mai... împlinite? Răspunsul nu e greu de dat.)

Dacă este credincioasă, femeia înțelege că Sfânta Scriptură nu îi pune o povară, spunându-i că bărbatul este capul ei. Povara, responsabilitatea apasă pe bărbat mai mult decât pe ea. Iar de răstălmăcirile Sfintei Scripturi, prin care e justificată violența față de femei, nu este și nu are cum să fie vinovată Sfânta Scriptură. Vinovați sunt cei care îi denaturează sensul, fiind implicit responsabili pentru apariția mișcărilor feministe care, sub pretextul nevoii de emancipare a femeii, o aruncă în alte gropi, nu mai puțin adânci.

o) Despre compatibilitatea la nivel intelectual.

Cum e prietena ta? E mai deșteaptă decât tine? Dacă da, fugi de ea. Asta cred că îți spun și prietenii, și mama... Nu? Eu nu îți spun asta. Eu îți spun doar că trebuie să existe o anumită compatibilitate între soți și la nivel intelectual. Poate că fata pe care o iubești, și care te iubește, e cea mai frumoasă fată din lume. Dar... nu e suficient. Gândește-te că o să trăiești unul lângă celălalt ani de zile, o viață întreagă. Și, chiar dacă nu o să vă placă aceleași filme sau spectacole, chiar dacă nu o să citiți aceleași cărți, chiar dacă nu o să ascultați aceeași muzică, totuși e important ca, dintr-un anumit punct de vedere, să fiți compatibili. „Gusturile nu se discută”, știu. Oamenii nu trebuie să semene într-un tot pentru a se putea iubi, știu. Trebuie să se completeze. Dar, ai grijă că, dacă din punct de vedere intelectual unul e plusul, iar altul e minusul, poate că aveți o problemă.

Nu căuta acum diploma ei de bacalaureat, sau de licență, ca să vezi ce note a luat, nu la asta mă refer. Sper că ai înțeles ce vreau să spun.

p) Căsătoria din interes

Unii se căsătoresc pentru a lua fete cu bani, cu case, cu moșteniri, așa cum există și fete care se mărită pentru interese materiale. E tot un fel de prostituție, doar că este un fel de prostituție legalizată. Nu știu dacă e mai nocivă sau mai puțin nocivă decât prostituția obișnuită, dar, în orice caz, pare mai justificată. Nu? Dar, cum să te vinzi? Cum să îți vinzi libertatea pentru bani? Greu de înțeles. Nu cred că merită să te vinzi. Poate că problema nu e la tine, poate că rândurile mele te-au deranjat puțin. M-am gândit că nu te vor deranja, dacă nu ești cu musca pe căciulă. Poate că problema e la ea. Poate că ai mirosit deja că o interesează mai mult decât e cazul ce avere au părinții tăi sau chestii similare. Dacă e așa, dacă e sigur așa și nu e doar o simplă bănuială a ta, atunci ar trebui să ai puterea să rupi o astfel de relație.

Modul în care cei doi au trăit până să fie împreună, modul în care s-au raportat la bani, chiar dacă nu pare important, este. Poate duce la mari tensiuni după căsătorie.

r) Prietenii

Cum sunt prietenii ei? Ar ieși într-o mică vacanță cu prietenii tăi? Cum crezi că s-ar împăca dacă ar trebui să urce împreună pe un munte? Sunt compatibili sau nu?

„Dar ce, eu mă căsătoresc cu toată gașca ei? Nu. O iau doar pe ea.” Oare? În realitate, majoritatea oamenilor își păstrează grupul de prieteni după ce se căsătoresc. Acești prieteni au un cuvânt de spus vizavi de decizia ta și a ei de a porni pe calea familiei. Nu ignora importanța lor. Nici acum și nici după ce te vei căsători.

s) *Virginitate și feciorie*

Când cei care se căsătoresc sunt feciori... (Parcă te și văd mirându-te că folosesc acest cuvânt demodat. Dar virginitatea și fecioria sunt diferite. Mai exact, fecioria nu presupune doar virginitate, ci presupune și curăție sufletească. Unele fete sunt virgine, însă și-au vătămat mintea cu o mulțime de păcate pe care n-au apucat să le facă. Dar între ele și fecioare e o mare diferență.) Da, am citit și eu statisticile, știu că majoritatea celor care pornesc în viața de familie au o experiență sexuală, mai vastă sau mai redusă.

Voiam să spun că cei care se căsătoresc feciori au o mare șansă, se dăruiesc persoanei iubite fără să le fie teamă că prin memoria lor vor bântui amintiri de tot felul. Da, e o realitate că mulți ajung să divorțeze pentru că au ajuns la concluzia că persoana de lângă ei nu îi satisface din punct de vedere sexual. Că, față de partenerele de dinainte, soția nu e la înălțime. Deși, până la căsătorie, poate că nu apărea nicio problemă la *capitolul sex*.

Paradoxal, unele statistici arată că tocmai cuplurile care au trăit în înfrânare până la căsătorie, fără să se *testeze* sexual, au parte de mai multă împlinire în viața de familie. Iar cei care s-au *testat*, trăind în concubinaj o perioadă mai lungă sau mai scurtă de timp, până la urmă se văr sătura unul de celălalt și vor vrea să rupă jugul familiei.

Pentru cei care au început viața sexuală înainte de a se căsători, în clipa în care vor să se pregătească pentru viața de familie, sfatul pe care îl dă Biserica este să se spovedească, pentru a-și curăți sufletele și pentru a primi iertare de păcate. Din păcate, foarte puțini înțeleg astăzi rostul spovedaniei. Și mai puțini înțeleg rostul unui duhovnic. Eu sunt surprins cât de mulți oameni merg la tot felul de psihologi, care le

dau sfaturi discutabile, și cât de puțini merg la duhovnici. (Am primit și câteva scrisori, puține însă, de la diferiți oameni care au fost nemulțumiți de sfaturile pe care le-au primit de la duhovnicii cu care au vorbit. Dar, așa cum atunci când te operezi, având o boală grea, nu mergi la primul doctor care îți iese în cale, ci cauți cel mai bun doctor, tot așa, când te spondedești, trebuie să cauți un duhovnic cât mai bun. Chiar dacă toți preoții pot da dezlegare de păcate, nu toți dau aceleași sfaturi. Or, toți avem nevoie de sfaturi cât mai iscusite, cât mai potrivite, indiferent de problemele care ne apasă.)

Dacă vrei să știi mai multe despre duhovnic, despre importanța lui și despre rostul lui, poți căuta pe net ce am scris pe acest subiect. Sau poți găsi multe alte materiale, scrise de alți autori.

ș) Valori comune

Dacă valorile pe care le au cei doi nu se suprapun deloc, dacă nu sunt nici măcar compatibile, doar frumusețea sau doar credința sau doar sinceritatea nu sunt de ajuns. Este adevărat că, în haosul contemporan provocat de societatea în care trăim, oamenii ajung să se cunoască pe ei înșiși din ce în ce mai puțin, așa că ajung să nu mai fie conștienți nici măcar de valorile pe care le prețuiesc. Este deci cu atât mai greu să înțelegi valorile celui alt – nu cele pe care le afișează ca atare, ci cele care sunt cu adevărat reprezentative pentru el.

t) Pasiuni și hobby-uri

E foarte important ca soții să aibă în comun pasiuni și hobby-uri. Ele nu trebuie să se suprapună în totalitate, dar nici să se excludă în totalitate. Altfel, dacă de fiecare dată când el vrea să se relaxeze se uită

la un meci de fotbal sau iese la o bere cu prietenii lui, iar ea vrea să iasă la shopping cu prietenele ei, ceva e în neregulă. Stresul e unul dintre factorii care influențează decizia de a divorța, iar găsirea unui mod de petrecere a timpului liber în comun e unul dintre factorii care diminuează stresul. Altfel, dacă în doi stresul doar se acumulează, până la urmă relația va exploda.

t) Cum cheltuim banii?

Când un tânăr care a dus o viață grea și este învățat să facă economii, să prețuiască fiecare bănuț, se va căsători cu o fată de bani gata, învățată să risipească imediat toți banii disponibili, relația lor va fi dificilă. Cei doi trebuie să fie pe aceeași lungime de undă când este vorba de bani. Altfel, unul va fi în permanență nemulțumit, și nici celuilalt nu îi va fi bine. Chiar dacă există abordarea optimistă că viața de familie va nivela asperitățile sufletești, în realitate la obiceiurile înrădăcinate în luni sau ani de zile nu se poate renunța ușor.

u) Soacra

„Soacra mea este o persoană toxică.” Legendă sau nu? Mulțimea de bancuri legate de soacre, mai ales de soacre, nu și de socri, duce mai departe într-un fel experiența unor largi comunități de oameni. Așa cum proverbele exprimă înțelepciunea populară. Bancurile nu sunt proverbe, uneori sunt chiar anti-proverbe. Dar, în ceea ce privește căsătoria, gustul amar pe care l-au simțit legat de soacre diferiți oameni (gineri sau nurori) a generat atâtea și atâtea bancuri. Nu spun că e important ca între tine și socrii tăi să fie o relație perfectă (că doar la vârsta căsătoriei puțini sunt în relații perfecte cu proprii

părinți), dar cred că e important să existe înțelegere cu aceștia. De aceea în vechime era atât de importantă binecuvântarea părinților pentru o căsătorie. Nu era o formalitate, ci un lucru serios.

Când te căsătorești, îți vine să pleci în lumea largă și să fii doar cu persoana iubită. Exiști parcă doar pentru ea și doar pentru tine. Dar, în realitate, nu intri într-un nou univers, în care ești doar tu și cu ea. Chiar dacă plecați în altă țară, pe alt continent, părinții rămân tot părinți. Și legătura cu ei este foarte importantă. Chiar dacă unul dintre soți e în relații tensionate cu propriii părinți și nu înțelege cum de celălalt se află în relații atât de bune cu ai săi.

v) Criteriile tale

Nu vreau să îți scriu acum mai mult pe această temă. Am scris o carte întreagă despre asta, *Cartea nunții – Cum să îmi întemeiez o familie*, așa că dacă vrei poți citi mai multe acolo. Aș vrea însă să te gândești asupra lucrurilor pe care le-ai citit, să le frământă în mintea ta. Aș vrea să te gândești tu la criteriile pe care poate te-ai fi așteptat să le vezi scrise de mine aici și nu le-ai găsit. Da, poate că cele mai importante criterii sunt cele care mie mi-au scăpat. Ia gândește-te, te rog, ce crezi că lipsește din ceea ce am scris. Și analizează singur cum stai la capitolele respective. Treci examenul sau nu?

Cred că, atunci când iubești, dragostea te face să vezi persoana iubită cu alți ochi. De asta se spune că „dragostea e oarbă”. Dar dragostea nu e oarbă, sau, atunci când e oarbă și îți ia mințile, e patimă, nu dragoste. Cred că dragostea adevărată te vindecă de orbi-re, în sensul în care te ajută să înțelegi că persoana iubită e mai mult decât vedeai în ea înainte să o iubești. Nu dragostea e oarbă, ci lipsa iubirii ne face orbi, ne

face să îi judecăm pe ceilalți cu o anumită răceală, să îi judecăm după criterii subiective. Pe când iubirea adevărată ne ajută să vedem mai bine. Și, în același timp, dă la o parte masca pe care o aveam pe fețele noastre.

Nu vreau să fii de acord cu criteriile pe care le-am scris aici. Dar vreau să fii foarte atent când te căsătorești. Nu vreau să te grăbești, așa cum nu vreau nici să amâni căsătoria prea mult. Vreau să faci totul astfel încât să cunoști iubirea adevărată, iubirea care nu trece. Astfel încât familia ta să stea sub binecuvântarea lui Dumnezeu. Și asta pentru că El este prietenul care nu te lasă niciodată...

Ține minte

– *Mi se pare că iubirea e ca un vulcan și nu ține seama de mintea mea. În ce măsură trebuie să țin seama doar de iubire și în ce măsură trebuie să țin seama de mulțimea de sfaturi legate de întemeierea unei familii?*

– *Iubirea adevărată nu se teme să fie supusă unor examene. Ea izvorăște din inimă, nu din minte, dar asta nu înseamnă că ea minimizează importanța minții. Așa că, dacă vrei să întemeiezi o familie, este bine să ții seama și de experiența celor care au vorbit sau au scris despre acest subiect. Chiar dacă pozițiile lor nu sunt infailibile, ba pe alocuri sunt chiar contrare, cunoașterea reperelor pe care le prezintă te poate ajuta să înțelegi în ce măsură ai găsit persoana potrivită pentru a te căsători. Familia este mai mult decât o iubire cu fluturi în stomac, mai mult decât un foc de paie. Și, ca să nu ajungi la divorț, e bine să îi acorzi importanța cuvenită.*

VI. DIVORȚUL – O ABORDARE CREȘTINĂ

Pentru dușmanii divorțului

a) Nu ești singurul care crede că nu are cum să ajungă la divorț; b) Motive pentru care unii cred că nu vor divorța niciodată; c) Valoarea familiei când soții sunt necredincioși

Unii oameni consideră că, orice s-ar întâmpla în viața de familie, nu pot ajunge să divorțeze. Dar tocmai această exagerată încredere în sine îi face vulnerabili, chiar dacă nu își dau seama de acest lucru.

(Notă: Șansele ca rândurile care urmează să fie citite de cei cărora le sunt adresate sunt foarte mici, pentru că cei care consideră divorțul o greșală fatală, cu care nu ar fi de acord niciodată, nu își fac timp să citească nimic despre divorț. Însă consider că merită să scriu și dacă o singură persoană, una singură, va fi pusă pe gânduri de rândurile mele.)

a) Nu ești singurul care crede că nu are cum să ajungă la divorț

Voi începe scurt și la obiect. Tu crezi că, indiferent ce s-ar întâmpla în viața ta, nu vei accepta să divorțezi. Tu crezi că nu are rost să citești nimic legat de divorț, pentru că, pur și simplu, pentru tine lucrurile sunt clare: divorțul este o mare greșală, o decizie fatală sau, dacă ești o persoană cu credință în Dumnezeu, un păcat pe care nu vrei să îl faci niciodată.

Poate că ți se pare că, scriindu-ți, încerc să îți bag pe gât ideile mele. Că aș fi ca un sectant care, la colț de stradă, te convinge să treci la secta lui. Nu știi ce vreau să îți spun, dar nici nu te interesează. Că aș fi ca un agent comercial care vrea să îți vândă marfa lui, de care nu ai nevoie, nu-i așa? Și ești chiar agasat de insistența lui. Dar... eu nu vreau să îți vând nimic. Ba, dimpotrivă, vreau să îți dau. Vreau să îți spun că mă bucură că ești împotriva divorțului, și m-aș bucura să păstrezi această *baricadă* toată viața. Nu vreau să îți schimb poziția, nu vreau nici să îți induc idei subliminale care să dărâme, în timp, încetul cu încetul, baricada mentală și emoțională pe care ai ridicat-o în fața acestei probleme. Ba, dimpotrivă, vreau chiar să te ajut să întărești această baricadă.

Vreau doar să scriu câteva rânduri legate de afirmații pe care unii soți, aflați pe aceeași baricadă anti-divorț ca și tine, sau ca și mine, le-au făcut. Am să îți scriu ca și cum aș comenta paragrafe din scrisori primite. (Faptul că unele sunt aproape identice cu fragmente din scrisori pe care le-am primit nu micșorează valoarea lor, ci dimpotrivă. Nu am simțit însă nevoia de a reproduce ca atare pasaje autentice.) Rândurile mele sunt valabile, evident, și pentru soții-le care au poziții similare.

b) Motive pentru care unii cred că nu vor divorța niciodată

1. „Iubirea pe care o port soției mele e de aur. Nimic nu o poate afecta. Timpul o face din ce în ce mai puternică.”

E frumos să fie așa. Da, cei care iubesc simt că iubirea e de aur, că valoarea ei nu se poate descrie în cuvinte. Dar, iubirea nu e ceva rigid. Faptul că ani de

zile iubirea a crescut, aproape continuu, cu mici sau foarte mici perioade de regres, nu este bătut în cuie.

Până la urmă, putem face o comparație cu iubirea pe care au avut-o sfinții față de Hristos. Dacă ești un om credincios, înțelegi că iubirea lor a fost mai mare decât iubirea pe care o avem noi față de soțiile noastre. Uită-te, de exemplu, la Sfântul Apostol Petru. Înainte de vremea pătimirii, Mântuitorul i-a profețit acestui apostol că se va lepăda de El de trei ori. Sfântul Petru I-a răspuns: *Și de ar fi să mor împreună cu Tine, nu mă voi lepăda de Tine* (Matei 26, 35).

Poate că înțelegi această iubire, poate că și tu ai prefera să mori decât să te desparți de soția ta. Dacă nu ți se pare o afirmație triumfalistă, aș spune că așa aș prefera și eu. Dar, până la urmă, Apostolul Petru s-a lepădat de Hristos. Nu o dată, ci de trei ori, așa cum îi profețise Acesta. Au fost și alți sfinți care, într-un anumit moment al vieții lor, s-au lepădat de Hristos. Dar mai apoi s-au pocăit pentru lepădarea lor. Și, prin pocăință, au dobândit cununa sfînțeniei. (Până la urmă, Sfântul Petru chiar a murit *împreună cu Hristos*, fiind răstignit, după ani de propovăduire, cu capul în jos, ca să îi stea capul unde au stat picioarele Mântuitorului.)

Deci, oricât de puternică ar fi iubirea pe care i-o porți soției tale, nu îți pune nădejdea în puterile tale, ci roagă-te lui Dumnezeu să îți țină și chiar să îți sporească această iubire.

2. „Nu vreau să am parte de eșecuri. Sunt un om puternic, știu ce vreau de la viață. Nu are ce să se întâmple. Sunt gata să înfrunt orice probleme.”

E bună atitudinea aceasta, oarecum războinică, de înfruntare a piedicilor, necazurilor și greutăților care apar în viață. Numai că viața este imprevizibilă. Asta nu înseamnă că pot să apară obstacole de netre-

cut, ci doar că pot să apară obstacole imposibil de depășit doar prin puterile noastre omenești. La fiecare încercare, Dumnezeu ne dă și puterea să o depășim. Totul este să știm să primim această putere.

3. „Cred că am suferit prea mult în viață. M-am săturat de atâta suferință. M-am căsătorit tocmai pentru a scăpa din lanțurile suferinței. Voi ține cu dinții de căsătoria mea, orice s-ar întâmpla.”

De suferință nu scăpăm în mod magic. Nu există un antidot infailibil, un leac pe care să îl luăm și să nu mai cunoaștem suferința. Unii se căsătoresc pentru a scăpa de povara singurătății, se căsătoresc chiar cu persoane pe care nu le iubesc, sau le iubesc puțin, crezând totuși că important era să scape cu orice preț din iadul singurătății. Sunt dispuși să se lupte pentru a rămâne familia unită, dar, nefăcând-o din dragoste, ci din motive egoiste, până la urmă puterile lor cedează și divorțul bate la ușă.

4. „Sunt căsătorit de puțin vreme, dar trăiesc o poveste de dragoste extraordinară. Nu cred că există ceva care să poată strica acest vis.”

Cunosc și eu această stare. Ba chiar așteptam cu emoții să treacă primul an de căsnicie, ca să văd dacă iubirea rămâne. Apoi primii trei, primii zece, mai mult, mai mult de douăzeci deja... și am văzut că iubirea nu numai că rămâne, dar și crește.

Totuși, pentru păstrarea ei trebuie să te lupti. Iubirea nu poate sta pe loc, nu poate amorți. Ea crește sau scade. E ca o floare: dacă e udată, crește, dacă nu, se ofilește. Și iubirea are nevoie de apă, așa că e foarte important dacă celălalt știe să o ude sau nu. Unii spun: „Îmi voi iubi soția până la sfârșitul vieții, chiar dacă mă va înșela, chiar dacă n-o să mă mai iubească” etc. Astfel de atitudini nu rezistă, decât rareori, în fața examenului crud al vieții. Chiar dacă par

convingătoare... Iubirea are nevoie de reciprocitate. Părintele Rafail Noica observa foarte pertinent că Hristos nu le-a poruncit creștinilor să fie iubiți de ceilalți, ci le-a cerut doar să îi iubească pe toți, chiar și pe dușmani. Numai că, în viața de familie, reciprocitatea este necesară. Și nu putem ști nici măcar cum ar rezista iubirea noastră în situații de criză. De aceea, nu putem prevedea nici cum va rezista iubirea celuilalt.

5. „Viața noastră de familie a trecut deja prin greutăți mari și le-am biruit. Știm să biruim situațiile de criză.”

Știți că unii șoferi, care au evitat accidente grave, au murit făcând accidente banale? Un mare karateka a fost ucis într-un restaurant într-un conflict banal.

Pe de o parte, e foarte bine că ați biruit situațiile de criză de până acum. Doar că aceste meciuri pe care le-ați avut, chiar dacă sunteți învingători, au lăsat cicatrici de care poate nu sunteți conștienți. Ca un luptător de box care primește un pumn în față și din cauza lui moare peste câțiva ani, în sala de antrenamente, în timp ce își face încălzirea.

Atitudinea triumfalistă nu e bună. În închisorile comuniste, unii dintre cei care s-au arătat la început cei mai viteji, până la urmă, din cauza torturilor, a foamei și a lipsurilor de tot felul, au cedat. Iar alții, mai smeriți, au rezistat până la capăt, chiar dacă nu au făcut pe eroii. Sau, mai bine-zis, tocmai pentru că nu au făcut pe eroii.

Nu te baza pe faptul că ai trecut prin greutăți mari fără să fii învins. Tocmai siguranța de sine poate fi un punct slab și, când nu te aștepți, o încercare banală te poate doborî la pământ. Pentru că te-a prins cu garda jos.

6. „Eu cred în Dumnezeu, merg la biserică, am duhovnic, consider divorțul un păcat. Așa că nu voi divorța niciodată.”

Spuse acum o sută de ani, cuvintele acestea ar fi avut mai multă greutate. Spuse astăzi, când divorțul îi atinge și pe cei din biserică, ba chiar și pe unii duhovnici, cu o viteză în continuă creștere, greutatea acestor cuvinte nu este aceeași. Unii s-ar putea ascunde în spatele lor, încercând să se convingă singuri că nu vor avea parte de un divorț.

Din păcate, chiar dacă singura situație acceptată de Scriptură pentru divorț este când unul dintre soți îl înșală pe celălalt, astăzi oameni care ieri erau foarte credincioși ajung să divorțeze din ce în ce mai ușor. Și nu vorbesc despre cei care doar mimează că sunt buni creștini, mă refer la cei care, deși erau sinceri cu ei și cu Dumnezeu, totuși, la un moment dat, au cedat. Și divorțul nu este singurul păcat la îndemână pentru oamenii credincioși. Gama ispitelor este la fel de largă ca și pentru cei necredincioși, ba chiar e mai largă, pentru că i se poate adăuga ispita îndepărtării de biserică, sau chiar ispita necredinței în Dumnezeu – ceea ce tot o formă de lepădare este, chiar dacă nu pare *spectaculoasă*.

Într-un fel, poziția creștină față de divorț seamănă cu cea a raportării mucenicilor la mucenicie: ei știu că urmează chinuri mari, torturi de tot felul, pe care firea omenească nu le poate răbda. Dar Dumnezeu le poate da această putere.

Totuși, într-o familie creștină punctul slab, călcâiul lui Ahile, poate fi celălalt. Cel pe care îl iubești, cel alături de care vrei să rămâi până la sfârșitul vieții tale. Poate că el, mai devreme sau mai târziu, în fața unor situații pe care nu ai cum să le prevezi, va ceda. Copilăria adolescenților de astăzi, spălați pe creier de

tablete, telefoane și alte device-uri, seamănă din ce în ce mai puțin cu cea a copiilor de acum treizeci de ani.

Cred că viața socială se va schimba din ce în ce mai mult din cauza rețelelor de socializare și a altor factori, specifici lumii moderne în care trăim. Cred – deși m-aș bucura să mă înșel – că flagelul divorțului se va extinde cu o viteză mult mai mare decât în ultimele decenii. Statisticile din ultimii ani sunt din ce în ce mai îngrijorătoare.

Ce e de făcut? Să trăim cu frica în sân că, mai devreme sau mai târziu, vom ajunge și noi la divorț? Nu. Ci trebuie să udăm cu cât mai multă apă floarea iubirii în familia noastră. Trebuie să dăm și mai multă importanță relației cu celălalt. Și să Îl rugăm pe Dumnezeu să ne țină departe de această ispită.

7. „Eu am avut deja câteva posibilități de a-mi înșela soția. Dar nu am făcut-o. Ea nu m-a înșelat și nici nu mă va înșela vreodată. Nu avem cum să ajungem la divorț.”

Nu spun că poate viitoarele oferte vor fi mai tinere, mai atrăgătoare, mai interesante, mai... cine știe cum. Spun doar că niciodată nu putem spune că ne-am imunizat pe deplin în fața vreunei ispite – și cu atât mai puțin în fața ispitei desfrâului. Această ispită a biruit pustnici care ani de zile au trăit doar cu pâine și apă, această ispită i-a biruit pe alții care erau modele de virtute pentru ceilalți. Așa că nădejdea trebuie să fie doar la Dumnezeu, nu la propria virtute.

Sunt unii care, după ce au divorțat o dată, spun: „Gata, am înțeles tot ce trebuie despre familie, dacă mă voi căsători a doua oară, nu am cum să repet aceleași greșeli.” Se căsătoresc, poate nu fac exact aceleași greșeli, dar ajung să își dea seama că au ajuns să facă altele, și tot la soluția divorțului se gândesc până la urmă. Nici măcar experiența unui divorț nu

constituie un scut infailibil în fața unui nou divorț. Dintr-o căsătorie încheiată cu un divorț poți înțelege, fără îndoială, foarte multe lucruri importante despre familie. Dar asta nu înseamnă că ai înțeles totul, chiar dacă poate ți se pare că e așa.

8. „Nu cunosc niciun om care să își iubească nevasta așa cum mi-o iubesc eu și care să ajungă la divorț.”

E frumos, e bine că o iubești așa de mult. Dar faptul că nu cunoști astfel de oameni nu înseamnă că nu există. Așa că ai grijă să nu te bazezi prea tare pe un argument care poate nu stă în picioare, deși ție așa ți se pare acum. Da, dacă ai fi avut mai multe exemple rele, poate că alarma s-ar fi aprins și în sufletul tău. Nu spun că e cazul să te alarmezi degeaba, spun doar că trebuie să fii foarte atent la cum merg lucrurile în familia ta.

Fac o paranteză: mă gândesc că poate un cititor, chiar dacă nu s-a căsătorit încă, e atât de atras de ideea întemeierii unei familii, încât împărtășește aceeași poziție: „Eu, după ce mă voi căsători, mă voi lupta pentru iubirea mea și nu voi divorța niciodată”. Mai ales până la căsătorie, când totul pare roz, ar fi și absurd să te gândești la divorț. Nu ai de ce să o faci. Dar problemele într-o relație apar de multe ori după căsătorie, de parcă visul s-ar termina și fiecare și-ar da seama pe cine are în fața sa. Căsătoria trebuie făcută cu mare grijă, tocmai cu o persoană pe care să o iubești toată viața și alături de care să ai puterea de a înfrunta problemele care pot să apară.

9. „M-am căsătorit fiind cât se poate de conștient de decizia mea. Nu m-am căsătorit în grabă, am analizat această decizie foarte serios. Nu am niciun motiv să divorțez vreodată.”

E foarte bună această atitudine. De altfel, Biserica tocmai această poziție de apreciere a nunții o manifestă, fiind împotriva divorțului. Și, chiar dacă acceptă a doua căsătorie (sau, la limită, prin pogorământ, a treia), nu înseamnă că acceptă căsătorii pe bandă rulantă, una după alta, până ce tu îți vei întâlni *jumătatea*.

Căsătoria este o Taină, nu este o joacă. De aceea nu putem să ne tot căsătorim și să tot divorțăm, până când vom da de perechea ideală. De fapt, Biserica nici nu ne învață că ar exista două *jumătăți*, care se caută una pe alta până se găsesc (aceasta este o învățătură eretică, de inspirație orientală). Biserica nu ne spune că suntem predestinați să trăim alături de jumătatea noastră. Ci, dacă am ales calea familiei, Biserica ne învață cum să creștem în iubire față de persoana pe care noi am ales-o în deplină cunoștință de cauză; că trebuie să ne asumăm responsabilitatea alegerii pe care o facem atunci când ne căsătorim și că nu ne obligă Dumnezeu să ne căsătorim cu o anumită persoană. Că avem de ales dintr-o mulțime de posibilități, că nu există doar o singură persoană cu care am putea să ne căsătorim. (Totuși, îți mărturisesc că în viața de familie senzația de completare poate fi atât de intimă, încât ai impresia că celălalt este chiar *jumătatea* ta. Cu toate frecuşurile, cu toate neînțelegerile, cu toate momentele de tensiune, simți că, prin căsătorie, ai devenit una cu el.)

c) Valoarea familiei când soții sunt necredincioși

„Eu nu cred în Dumnezeu, nu merg la biserică. Mi-am făcut propriul meu sistem de valori morale, pe care nimic nu îl poate clinti. Eu nu sunt ca unii creș-

tini care azi spun una, mâine fac alta. Eu, ce spun, aia fac. Știu să mă țin de cuvânt. M-am căsătorit, voi rămâne căsătorit până la capăt.”

Poate că rândurile mele nu îți vor fi pe plac. Dar te rog să îmi îngădui să îți explic cum văd lucrurile. Familia e lăsată de Dumnezeu, familia e binecuvântată de Dumnezeu. A-L rupe pe Dumnezeu de familie sau, mai precis, a rupe familia de Dumnezeu înseamnă să o pui pe o cale închisă, pe un drum greșit. Nu mă aștept să înțelegi acest lucru citind doar aceste câteva rânduri (și nici cartea întreagă, care nu e o carte despre credința în Dumnezeu). Dar sper că, într-un mod la care poate acum tu nici nu te gândești, Dumnezeu va ajunge la tine.

Cineva m-ar putea întreba: „Deci, dacă din punctul tău de vedere, fecioarele neînțelepte nu sunt răsplătite de Dumnezeu, înseamnă că e același lucru ca o fată să fie fecioară neînțeleaptă sau să nu mai fie fecioară? Altfel spus, e mai bine să se aleagă praful de familia mea, dacă stăm departe de Dumnezeu? Sau tocmai pentru că stăm departe de Dumnezeu? Oare Dumnezeu, dacă ar exista, nu vede iubirea pe care i-o port soției mele? El nu știe să aprecieze iubirea pe care mi-o poartă ea mie? El nu vede cum ne iubim copiii? Oare El e doar un tiran, Care abia așteaptă să ne pedepsească pentru necredința noastră?”

Îmi permit să fac o altă paranteză. În timp ce scriam, am primit un SMS, pe care îmi permit să îl copiez aici: „Vreau să vă întreb ceva cu îndrăzneală. Ne-am cunoscut în cadrul unor conferințe cu tinerii. Am aflat, și a recunoscut și soția mea, că din partea tatălui ea este de etnie rromă. La mijloc sunt și copii. Bineînțeles că știm că societatea stigmatizează și mă gândesc la viitorul copiilor... Am vreun drept canonic să mă gândesc la despărțire sau trebuie să ne ducem

crucea mai departe?” Am fost șocat de un astfel de mesaj, așa că l-am sunat imediat pe autorul mesajului (prefer să fiu contactat pe e-mail, nu știu de unde avea numărul meu, dar, dacă tot îmi scrisese un SMS, l-am sunat). Am salutat și i-am spus: „Situația voastră e simplă. Dacă soția ta are un tată de etnie rromă, e simplu, nu se mântuiește. Divorțează de ea. Ai motive canonice să divorțezi.” Omul mă asculta mirat. Am continuat: „Dacă tu ai credința ta, în care rromii nu se mântuiesc, ci doar românii, atunci divorțează cât mai repede. Dacă însă ai credința Bisericii, atunci știi că Hristos nu a fost român. Știi că S-a născut în poporul evreu, dar a murit pentru mântuirea tuturor, nu doar a evreilor. Ci și a românilor. Și a rromilor. Și atunci soția ta e la fel de *om* ca tine, așa că nu ai niciun motiv să divorțezi.” „Știți, eu eram frământat, aveam nevoie de un sfat din afară.” „Eu cred că, peste trei sau cinci ani, când o să îți aduci aminte de SMS-ul pe care mi l-ai scris, o să îți vină să râzi.” Și am încheiat discuția, nefiind cazul să mai aduc alte argumente.

Ție, la întrebarea ta dacă eu cred ar fi bine să divorțezi, din moment ce tot nu ai o familie credincioasă, ți-aș putea răspunde în același ton: „Da, divorțează, că Dumnezeu asta face, stă cu un bici din cer și a-bia așteaptă să distrugă familiile necredincioase. Așa că, dacă tot nu ai o familie creștină, mai bine să nu ai deloc.” Cum ți s-ar părea un astfel de răspuns? Evident, stupid. Da, Biserica spune că există fecioare înțelepte și fecioare neînțelepte, dar nu spune fecioarelor neînțelepte să își piardă fecioria, ca să rămână măcar cu plăcerea păcatului, dacă tot nu au primit cununa virtuții. Tot așa, chiar dacă tu nu crezi în Dumnezeu și familia ta nu este o familie credincioasă, chiar dacă mergi cum s-ar spune pe un drum

închis, totuși soluția nu este să pierzi această familie. Soluția este să încerci, încet-încet, să te apropii de Dumnezeu. De Dumnezeu, Cel care veghează asupra familiilor. De Dumnezeu, Cel care dă putere soților să crească în iubire, mergând pe calea familiei.

Da, Dumnezeu este Cel care îi poate ajuta pe soți să rămână împreună până la capăt. El ne dă puterea, El este lângă noi. Și când ne dăm seama, și când nu ne dăm seama. Și când Îl supărăm, prin greșelile sau păcatele noastre, și când Îl bucurăm, prin faptele noastre... Poate că aceste rânduri ți se par banale. Dar altceva nu am ce să spun. Îmi dau seama că, pe măsură ce flagelul divorțului se extinde, va fi din ce în ce mai greu pentru soții necredincioși să găsească motive pentru a rămâne împreună.

Ține minte

E foarte frumos că iubirea pe care i-o porți soției tale te face să te gândești că nu veți divorța niciodată. Dar, bucurându-te de acest sentiment, trebuie să fii cu luare-aminte la povestea voastră de dragoste. Ca un grănicer care e la post, pentru a-și apăra țara. Și trebuie să faci tot ce îți stă în putință pentru ca soția ta să se simtă iubită, ocrotită și respectată. Chiar dacă lucrul acesta pare de la sine înțeles, acordă-i importanța cuvenită...

Între miere și fiere

Cum este viața de familie? O viață frumoasă, o viață de împlinire, o viață de iubire nebună, sau o viață de certuri, neînțelegeri și chiar ură? Pentru unii e într-un fel, pentru alții în alt fel.

Totuși, e foarte important pentru creștini să își asume concepția creștină asupra vieții de familie. Pentru că există oameni care cenzurează într-un fel învățătura Bisericii și păstrează doar lucrurile cu care sunt de acord, în timp ce pe celelalte le resping.

Unii ajung la divorț pentru că nu acceptă faptul că viața de familie este o cruce. Că are greutățile, necazurile și lipsurile ei. Când se lovesc de aceste minusuri, ei vor să evadeze.

Dar Hristos ne-a spus: *Luați jugul Meu asupra voastră și învățați-vă de la Mine, că sunt blând și smerit cu inima și veți găsi odihnă sufletelor voastre. Căci jugul Meu e bun și povara Mea este ușoară* (Matei 11, 29-30).

Cuvântul acesta nu înseamnă că jugul nu rămâne jug, că crucea nu rămâne cruce. Da, dacă Îl iubim pe Hristos, ni se pare că merită să facem orice sacrificiu pentru mântuire. Altfel, toate poruncile Domnului ni s-ar părea grele, chiar sufocante.

În viețile sfinților găsim relatate mai multe întâmplări care ne arată că pe calea mântuirii bucuriile și necazurile alternează. Iată o întâmplare care, chiar dacă nu are legătură directă cu viața de familie, totuși ne poate ajuta să înțelegem că Dumnezeu rânduiește ca într-un fel bucuriile și necazurile să se afle într-o balanță. Dacă în viață ar fi doar necazuri, nimeni nu ar vrea să meargă pe calea creștină. Dacă ar fi doar bucurii, nu am mai putea

primi cununa veșnică a mântuirii. Pentru că nu există înviere fără cruce...

„Odată, Sfântul Andrei cel nebun pentru Hristos, cu mult înainte să-și înceapă propovăduirea ciudată prin lume, într-o seară, pe când se ruga, a căzut în extaz și s-a trezit în palatele împărătești ale cerului. Împăratul ceresc l-a chemat și i-a zis:

- Vrei să Mă slujești din tot sufletul și să te fac unul dintre locatarii palatului Meu?

- Este cineva, Stăpâne, care să nu dorească bunătațile Tale?, i-a răspuns. Eu le doresc cu deosebire.

- Dacă dorești atât de mult, încearcă gustul Împărăției Mele, și i-a întins ceva să bea. Băutura semăna la culoare cu zăpada și era atât de dulce și gustoasă, încât omul nu-și poate închipui. De-abia a băut-o și I-a zis:

- Mai dă-mi alta, Te rog, pentru că abia am băut-o și am simțit că are mireasma mirului dumnezeiesc.

Acela i-a dat încă o băutură care avea culoarea gutuii. Această băutura era foarte acră și mai amară decât pelinul. Când Sfântul Andrei a băut-o, i s-a amărât gura, a deznădăjduit și a uitat gustul minunat al primei băuturi. Văzându-l trist, Împăratul i-a zis:

- Vezi că nu poți să suporti amărăciunea băuturii și a mâncării? Ți-am dat ca să înțelegi modul în care poate cineva să-Mi slujească. Aceasta este calea strâmtă și spinoasă pe care am iubit-o în viață.

- Mi se pare un lucru greu, Stăpâne. Cine poate să slujească, bând și mâncând otravă?

- Îți amintești doar amărăciunea?, l-a întrebat Împăratul. Ai uitat dulceața? Înainte de amar, ți-am dat dulce!

- Da, Stăpâne, dar mi-ai spus că drumul cel strâmt seamănă cu băutura cea amară.

- Nu, deloc! Calea aceasta se află între amar și dulce. Amarul înseamnă ostenele, nevoințele, truda pentru dobândirea virtuților, pe când dulcele și gustosul sunt răcoarea, odihna și mângâierea pe care le ofer din bunătate celor care suferă și pătimesc de dragul Meu. Nu dau, așadar, doar amarul, nici doar dulcele, ci când pe unul, când pe celălalt. Unul urmează celuilalt. Dacă dorești să-Mi slujești, spune-Mi, ca să știu!

- Dă-mi iarăși să gust și-Ți voi spune, a răspuns fericitul Andrei.

Acela i-a dat mai întâi să bea amar, iar sfântul, plin de amărăciune, i-a zis:

- Nu pot să Te slujesc și să beau din băutura aceasta. Este amară și nesuferită.

Împăratul a zâmbit și, scoțând de la piept ceva frumos mirositor, i-a zis:

- Ia și mănâncă, pentru ca să uiți toate!

A luat într-adevăr și a mâncat și pentru mult timp a simțit atâta plăcere, dulceață și bucurie, atâta desfătare și fericire, încât mai să-și iasă din fire. Credea că viețuiește într-o mireasmă prisositoare, în slavă, strălucire și desfătare divină. Când și-a revenit, a căzut la picioarele Acelui mare Împărat și L-a rugat:

- Miluiește-mă, Bunule Stăpâne, și primește-mă ca să-Ți slujesc, pentru că am înțeles că slujba Ta este foarte mulțumitoare.

- Crede-mă, i-a zis Acela, că dintre toate bogățiile Mele, aceasta este cea mai neînsemnată. Acum te vei întoarce la timpul rămas al vieții tale și, dacă mă vei sluji cu dreptate și dăruire, atunci toate câte am vor fi ale tale. Vei fi moștenitorul Împărăției Mele.

Așa i-a vorbit Împăratul și l-a lăsat să plece. Sfântul Andrei și-a revenit din extaz, și, cu trecerea timpului, a înțeles din ce în ce mai bine semnificația

chemării și descoperirii divine, despre cum să-L slujească pe Dumnezeu în celălalt timp al vieții sale.”²⁹

Din această vedenie minunată pe care a avut-o Sfântul Andrei cel nebun pentru Hristos putem înțelege că în viața duhovnicească momentele de bucurie alternează cu cele de încercare. Firea omenească e prea slabă pentru a rezista doar cu necazuri, chiar dacă ele ar aduce cunună. Tocmai de aceea Dumnezeu le trimite slujitorilor Săi mângâieri duhovnicești, pentru a le da aripi în lupta pentru mântuire.

Cei căsătoriți trebuie să știe că e greșit să se aștepte doar la bucurii și desfătări – chiar dacă viața de familie este plină de momente frumoase și de bucurii de tot felul. Familia este un spațiu al iubirii și al împlinirii, dar familia nu înseamnă o părăsire a luptei pentru mântuire, ci dimpotrivă. Cu toate bucuriile ei, familia rămâne o cale a crucii. (Tocmai de aceea la slujba cununiei sunt chemați în rugăciune și sfinții mucenici...) Lepădarea familiei din cauza greutăților ei este o trădare a lui Hristos, a Fiului lui Dumnezeu care a murit pe cruce pentru mântuirea noastră.

²⁹ Fragmentul din viața Sfântului Andrei cel nebun pentru Hristos este preluat din volumul Protopresbiterului Stefanos Anagostopoulos *Explicarea dumnezeieștii liturghii (cu ajutorul unor evenimente reale și al unor experiențe din viețile sfinților, preoților, monahilor și credincioșilor)*, Editura Bizantină, București, 2010, pp. 255-256.

Familia ideală și familia reală

Mulți dintre cei care vor să intre în viața monahală rămân surprinși când constată că lucrurile nu sunt cum se așteptau, cum le citiseră în cărțile despre sfinții și cuvioșii monahi care au intrat în împărăția cerurilor. Pentru unii dintre ei, dezamăgirea este atât de mare, încât renunță la dorința de a se călugări, temându-se că nu vor face față unui monahism în care munca fizică e pusă pe primul plan, iar rugăciunea și nevointele pe al doilea. Există călugări care au senzația că s-au ratat duhovnicește, că erau mai aproape de Dumnezeu când trăiau în lume și se rugau mai mult. Alții au chiar ispita de a regreta că nu s-au căsătorit și că nu au făcut copii, pentru că lucrul acesta li se pare că e mai bineplăcut lui Dumnezeu decât munca istovitoare la ascultările de tot felul pe care le primesc în multe mănăstiri.

O ispită de același gen o au creștinii care regretă că nu s-au călugărit; li se pare că viața de familie, cu copii, cu împrăștierea minții în tot felul de probleme, nu îi duce la mântuire. De fapt, diavolul încearcă să dea fiecărui om senzația că i-ar fi fost mai bine dacă ar fi mers pe cealaltă cale, nu pe cea pe care merge acum. Tocmai ca să îi micșoreze râvna duhovnicească și să îl arunce, încet-încet, într-o stare de apatie, care îi va paraliza sufletul.

Chiar dacă despre viața de familie creștină există mult mai puține cărți decât despre viața monahală, totuși așteptările în cazul vieții de familie sunt mult mai mari. Încă de când sunt mici și de când văd mirese îmbrăcate în alb, fetele își fac visuri despre fericirea pe care o vor găsi când vor crește. Băieții se gândesc că va veni vremea când vor găsi o fată frumoasă,

cu care se vor căsători, și vor trăi o viață fericită. Că doar așa trăiesc personajele din povești, nu?

(Scriind aceste rânduri nu pot să nu observ că, din păcate, unii dintre copiii de astăzi, care sunt *ree-duceți* prin tot felul de filme sau jocuri pe calculator, se gândesc din ce în ce mai puțin la faptul că va veni vremea când se vor căsători. Ba unii consideră că drumul căsătoriei este un jug la care nu are rost să se înhame când vor crește.)

Cum este, de fapt, viața de familie? O viață de vise sau o viață de greutate? Care este adevărul? Nu cumva au dreptate cei atât de mulți care, după ce au divorțat, spun despre căsătorie că este o prostie, că este o investiție inutilă, că este o cale a decepțiilor de tot felul?

Înainte de a răspunde la această întrebare, cred că este important să vedem cum sunt oamenii care se căsătoresc.

Dacă oamenii ar fi perfecți, lipsiți de patimi, dar dacă totuși ar alege să se căsătorească, atunci viața de familie ar fi un mic rai. Între soți ar fi doar iubire și înțelegere, iar certurile, bătaile sau despărțirile nu și-ar avea locul. Cine nu vrea să aibă parte de o familie perfectă? Toți vrem asta. Problema este că nu suntem perfecți, suntem oameni cu greșeli și păcate, dar ne-am dori o căsătorie de care nu suntem vrednici.

Suntem ca niște turiști cazați la un hotel de trei stele și care, văzând întâmplător cum e într-un hotel de cinci stele, regretă că nu stau și ei acolo. Diferența este că turiștii, făcând un efort mare, ar putea renunța la câteva nopți de cazare pentru a se muta o noapte la hotelul de cinci stele. Dar, orice am face, noi nu putem avea parte de căsătoria perfectă, pur și simplu pentru că nu suntem perfecți.

Dar, în loc să ne plângem că nu stăm la un *hotel* de cinci stele, e mai bine să ne bucurăm de condițiile pe care le avem la *hotelul* la care stăm acum.

Spun acest lucru nu pentru a prezenta viața de familie ca pe o ofertă ieftină, de mâna a doua. Până la urmă, și monahismul zilelor noastre are parte tot de oameni care sunt mult mai puțin râvnitori decât cei care au trăit în epoca de aur a monahismului în pustia Egiptului. Dar aceasta nu înseamnă că monahismul a devenit astăzi o alegere de mâna a doua.

Mulți părinți consideră că au copiii cei mai frumoși, cei mai deștepți, cei mai și cei mai... Nu-i așa? Tot așa, mulți oameni care intră în viața de familie au așteptări foarte mari. Așteptările acestea au fost poate modelate de tone de filme romantice și de romane de dragoste. Dar, pe cât sunt așteptările de mari, pe atât sunt și dezamăgirile de mari. De aceea, divorțurile apar din ce în ce mai repede. (Am citit de curând o întâmplare care a avut loc într-o țară arabă, unde mirele a cumpărat mireasa, după obicei, iar tatăl miresei trebuia să aducă banii înainte de oficierea căsătoriei. Tatăl a uitat banii în mașină și, când ginerele tot insistă să i se aducă banii cât mai repede, tatăl i-a spus că îi va aduce după căsătorie. Dar, pentru că nu i-a adus imediat, ginerele s-a supărat și în câteva minute a și cerut divorțul.)

Foarte puțini oameni își văd minusurile și neputințele. Cei mai mulți se văd mai buni decât sunt în realitate, mai deștepți decât sunt în realitate, mai... așa cum ar fi bine să fie, dar nu sunt. Poartă măști, mai groase sau mai subțiri, încercând să pozeze în fața altora în altceva decât sunt cu adevărat. Epidemia de selfie-uri, în care toți vor să pară cât mai fericiți, cât mai împliniți, contrastează cu situația reală, în ca-

re din ce în ce mai mulți oameni ajung să ia tratamente antidepresive sau chiar să se sinucidă.

Așa că propun să lăsăm măștile la o parte și să vedem cine cu cine se căsătorește. Revin cu întrebarea: „Se căsătoresc oare oameni perfecți?” Nu, pentru că oameni perfecți nu există. Se căsătoresc oameni cu păcate mai mici sau mai mari, cu un trecut *glorios* sau mai puțin *glorios*, oameni care au trecut prin eșecuri sentimentale și dezamăgiri, oameni care i-au dezamăgit pe alții la rândul lor. E așa sau nu-i așa? Așa este. Și, chiar dacă avem tendința de a ieși tot timpul cu fața curată și de a pretinde că noi nu suntem mai păcătoși decât alții, în realitate fiecare vrea să își justifice propriile căderi, în timp ce pe ale celorlalți le vede cu lupa.

Pe scurt, vestea cea tristă este că toți cei care se căsătoresc sunt păcătoși. (Da, chiar și cei care încă și-au păstrat fecioria sunt păcătoși, pentru că au făcut alte păcate, că doar nu sunt păcatele sexuale singurele păcate. Mândria nu e un păcat pe care îl faci cu trupul, dar te aruncă tot în fundul iadului.) Nu contează că unii dintre ei sunt mai puțin păcătoși decât alții, toți sunt păcătoși.

Vestea cea bună este că Hristos, Fiul lui Dumnezeu, a venit în lume pentru mântuirea păcătoșilor, nu a dreptilor. Taina căsătoriei nu este taină doar când unește un bărbat perfect cu o femeie perfectă – altfel, nimeni nu ar mai fi căsătorit. Taina căsătoriei unește doi oameni care se iubesc și care vor să meargă împreună pe calea mântuirii, sprijinindu-se unul pe celălalt și răbdându-și reciproc neputințele.

Of, parcă reclama la căsătorie suna altfel, nu? „... și au trăit fericiți până la adânci bătrâneți”. Astea sunt povești nemuritoare. Căsătoria este o taină dar doar în Hristos și în Biserică, atunci când cei doi se

luptă cu patimile și cu neputințele lor și merg pe calea spre rai, pe calea desăvârșirii. Când cei doi nu sunt uniți în Hristos, când au mers la ceremonia de la biserică doar pentru spectacol, căci ei nu cred în Hristos (chiar dacă au fost botezați în copilărie), căsătoria nu numai că nu este taină, ci devine, pur și simplu, doar un jug.

Într-un fel, au dreptate toți cei care defaimă căsătoria, spunând că este o practică demodată, *ruginită*, *expirată*, că nu își mai are rostul astăzi, că produce doar decepții etc. Toate acuzele lor sunt valabile însă exclusiv pentru căsătoriile din care lipsește Hristos, căsătorii care sunt ca niște monede false, cu care nu poți cumpăra nimic. De fapt, astfel de atacuri la adresa căsătoriilor fără Hristos ar trebui să pună în valoare și mai mult importanța Tainei Cununiei. Numai că cei care stau departe de Biserică nu pot înțelege valoarea acestei Taine.

Căsătoria nu este o fericire neîncetată, o poveste de iubire neîntreruptă – e o utopie să credem așa ceva. Căsătoria reală este un drum al mântuirii, cu urcușuri și coborâșuri, cu perioade de împlinire și cu perioade de singurătate sau tristețe, cu bucurie și cu lacrimi. Tocmai pentru că împlinirea în lumea aceasta nu este un scop în sine. Tocmai pentru că viața de familie este, sau mai bine zis ar trebui să fie, o perioadă de antrenament pentru intrarea în împărăția iubirii veșnice. „A, dar nu credem în așa ceva. Noi vrem doar să ne căsătorim ca să ne fie bine aici, pe lumea asta...” Și se căsătoresc și apoi divorțează, cum au dat cu capul de greutate și ispite.

(O persoană sceptică, citind rândurile acestea, ar putea gândi spune: „Cine scrie asta a avut parte de dezamăgire în relația cu soția sa și vrea să ne sperie și pe noi...” Eu mărturisesc că, la mai mult de douăzeci

de ani de la căsătorie, îmi iubesc soția ca atunci când ne-am căsătorit. Că am avut și am parte de atâta bucurie în relația cu soția mea, că nu îmi vine să cred că poate fi atât de frumos. Dar asta nu înseamnă că nu au fost și momente sau chiar perioade dificile, triste, apăsătoare. Duhovnicul ne-a ajutat să trecem prin ele. Și acum, parcă nici nu ar fi existat. Vor mai veni și altele, poate, pe care nu le aștept, nici nu le doresc. Ba chiar îmi e puțină teamă de ele. Dar nădăjduiesc că Dumnezeu ne va întări să trecem cu bine și peste ele.)

Cred că familia creștină este un spațiu al iubirii, al împlinirii și al mântuirii. Cred că e o școală a iubirii, care te pregătește pentru iubirea veșnică. Dar, în același timp, e și un drum presărat cu greutăți, ispite și necazuri de tot felul. Diavolul nu îi ispitește doar pe călugări, de parcă mirenii ar fi protejați, *vaccinați*. Nu, diavolul îi ispitește pe toți, pentru a-i arunca în întunericul veșnic. Nu este deci de mirare că unele familii ajung în situații foarte dificile, iar în cele din urmă soții aleg divorțul.

Una dintre imaginile cele mai clare cu ajutorul căreia se poate înțelege viața de familie o oferă o mărturie despre viața unor călugări de la Muntele Athos. O reproduc în continuare, iar apoi voi face câteva comentarii...

„La Coliba Sfânta Treime trăiau în nevoință cinci frați după trup, care s-au făcut monahi și au luat numele Atanasie, Grigorie, Artemie, Filaret și Macarie. La început ei trăiau cu aceleași gânduri, în pace, dragoste, ascultare și respect față de schima monahală și călugărie, în acord cu voturile monahale. Cu trecerea timpului, însă, evlavia cea dintâi s-a răcit, câte puțin și-a făcut loc îndrăzneala de frate și voia proprie, pe care diavolul cu artă și multă viclenie le

ațăță, începând fiecare să facă ceea ce vrea, fără să întrebe pe nimeni.

Astfel, fără să prindă de veste, au intrat între ei răceala și înstrăinarea. Au urmat învinuirile și neînțelegerile, care s-au încheiat cu incidente grave, certuri, încât ajunseseră să-și spargă capetele între ei, să-și rupă mâna, piciorul sau alt mădular, până când unul reușea să-l supună voii sale pe celălalt. Fratele mai mic nu-l respecta pe cel mare și nici cel mai mare nu punea preț pe cel mai mic. Certurile și situațiile acestea neplăcute continuau aproape în fiecare zi; rar se întâmpla să treacă o zi fără ca nevoitorii din împrejurimi să nu-i audă pe acești frați certându-se și lovindu-se. Oricare dintre vecinii și părinții din apropiere sau din altă parte încerca să intervină, pentru a-i despărți, fugea snopit în bătaie, astfel că nimeni nu putea să-i ajute.

Au trecut patruzeci de ani de viață mucenicească, în care acești cinci frați s-au certat zi de zi. Părinții de la Schit se obișnuiseră cu țiپetele lor și-și spuneau: «Netrebnicii iar se ceartă și se omoară între ei!»

Până într-o zi, când țiپetele s-au oprit. A trecut o zi, au trecut două, dar în Coliba lor domnea o liniște deplină. Părinții s-au mirat, dar nimeni nu îndrăznea să meargă să vadă ce se întâmplă.

În cea de-a treia spre cea de-a patra zi, Sfânta Ana i se arată în vis dicheului Schitului și-i spune: «Duceți-vă împreună cu părinții să-i îngropați cu slavă și cu cinste pe cei cinci Mucenici ai lui Hristos, pe cei cinci frați care pentru dragostea lui Dumnezeu s-au făcut călugări și din pizma diavolului se certau fără motiv și în pofida voii lor, dar în fiecare seară, după Pavecerniță, se iertau din inimă unul pe celălalt și nu țineau răutatea niciodată mai mult de o zi, pen-

tru că împlineau cu strășnicie spusa evanghelică: *Soarele să nu apună peste mânia voastră; mânia-ți-vă, dar nu greșiți* (Ef. 4, 26).

Dicheul (înainte-stătătorul Schitului - n.n.), auzind acestea de la Sfânta Ana, i-a chemat de îndată pe părinți la Sinaxă și s-au dus cu toții la Coliba unde trăiau cei cinci frați. Au găsit ușa deschisă, au intrat înăuntru și i-au găsit așezați în poziția în care monahii iau iertare [unul de la celălalt] după Pavcerniță în biserică. Toți cinci răspândeau o mireasmă negrită; s-a împlinit, în ceea ce-i privește, cuvântul Sfintei Scripturi: *Nu judecați, ca să nu fiți judecați. Căci cu judecata cu care judecați, cu aceea veți fi judecați* (Matei 7, 1-2) și *acolo unde te voi afla, acolo vei și fi judecat*.

Atunci toți părinții, după ce și-au însușit lecția despre neținerea de minte a răului, cu cinstiri și tămădieri i-au însoțit pe Mucenicii lui Hristos și le-au îngropat trupurile la cimitirul de obște, împreună cu ceilalți părinți, slăvind-L pe Dumnezeu, care rânduiește în tot chipul mântuirea oamenilor.”³⁰

Poate că unii cititori se vor întreba: oare prin aceste rânduri, pentru că am afirmat că există o paralelă cu viața de familie, susțin că divorțul trebuie evitat cu orice preț, chiar dacă se ajunge la violență fizică, la mâini sau picioare rupte și capete sparte?

Nu, în niciun caz. (De altfel, divorțul este îngăduit de Biserică atunci când viața unuia dintre soți sau a copiilor este pusă în primejdie.)

³⁰ Mărturia este preluată din capitolul *Cei care îndură ispitele sunt socotiți asemenea mucenicilor*, apărut în volumul monahului Andrei Aghioritul *Patericul Sfântului Munte*, apărut la Editura Sophia, București, 2010, pp. 122-124. Aș vrea să recomand chiar lectura integrală a volumului respectiv.

Am reprodus această întâmplare pentru că, dacă i-aș fi cunoscut pe frații respectivi, cred că m-aș fi gândit că vor ajunge în iad, pentru răutățile și violența lor. Dar, pentru că aveau puterea de a se ierta unul pe celălalt în fiecare seară, Dumnezeu i-a iertat și i-a primit în împărăția Sa ca pe niște mucenici.

Cred că tot așa Dumnezeu îi socotește mucenici și pe mulți dintre creștinii anonimi care duc jugul familiei, cu greutate de tot felul, dar care își iartă soțiile în fiecare seară. Și tot așa le socotește în ceata mucenițelor și pe femeile care, aparent, duc o viață de rutină, blazată, fără să strălucească prin rugăciune sau prin alte nevoințe, dar în fiecare seară găsesc puterea de a ierta toate greșelile soților lor și de a pune început bun mântuirii.

Noi încercăm să judecăm viața duhovnicească după mintea noastră omenească. Nu ne dăm seama cât de importantă este puterea iertării, că atârână în fața lui Dumnezeu cât o mulțime de paraclise și mătânii. Da, omul căsătorit care, cu toate greutatețile și ispitele prin care trece, găsește în fiecare zi puterea de a pune început bun și de a ierta este pe calea mântuirii. La judecată contează mai mult cât ai știut să îți ierți soțul sau soția decât unde ți-ai făcut concediile sau ce moștenire le-ai lăsat copiilor.

Cred că în familia creștină nu au ce căuta violențele fizice de care au avut parte cei cinci frați de la Muntele Athos. Cred că normal ar fi să nu existe nici măcar certuri, reproșuri sau cuvinte urâte. Dar, din păcate, în multe familii există. Ele arată, în primul rând, puțină credință în Dumnezeu și puțină iubire. Și, până la urmă, în întâmplarea cu cei cinci frați impresionant este că puterea iertării este atât de mare, încât nu doar acoperă o mulțime de păcate, ci te și duce în împărăția cerurilor.

Da, spre deosebire de familia ideală, familia reală presupune și trudă, durere, lacrimi, lipsuri și iar durere, dar, în toate aceste încercări, este prezent și Hristos. El nu ne-a recomandat o cale spre rai plină de glorie, de succes și de bogății lumești. Ci ne-a arătat calea pătimirilor.

Spre deosebire, însă, de calea monahală, care este, prin excelență, calea nevoinței și a crucii, familia creștină este o cale a iubirii. Dar crucea nu lipsește din ea, ci, dimpotrivă, crucea ajută ca iubirea să se curățească de tot *praful* și să crească mai mult și mai mult. Până la urmă, familia creștină este o cale a iubirii și a crucii, iar divorțul este tocmai lepădarea acestei cruci. Motivele sunt multe, ba chiar din ce în ce mai multe, iar șansele de a duce așa cum trebuie crucea căsătoriei par din ce în ce mai puține.

Totuși, Hristos le vorbește creștinilor prin cuvintele Sfintei Scripturi: *În lume necazuri veți avea³¹; dar îndrăzniți. Eu am biruit lumea (Ioan 16, 33).*

³¹ Tocmai pentru că de multe ori oamenii nu mai găsesc resurse pentru a duce mai departe jugul căsătoriei, tocmai pentru că există din ce în ce mai multe argumente pro-divorț decât în favoarea răbdării jugului mântuitor al căsătoriei, am scris această carte. Ea se adresează mai ales celor care vor să știe cum să evite riscul divorțului (risc în fața căruia nimeni dintre cei căsătoriți nu este în totalitate imun). Aceasta nu înseamnă în niciun caz că îi judec într-un fel sau altul pe cei care se află în curs de divorț sau au divorțat deja. Ba chiar consider că sunt situații în care evitarea divorțului este un păcat mai mare decât alegerea soluției divorțului.

Biserica și motivele de divorț

Ecuația e foarte simplă. Dumnezeu urăște divorțul. „De unde știi asta?”, aș putea fi întrebat. „De unde știi, ai vorbit tu cu El?” Întrebările de genul acesta sunt, într-o anumită măsură, justificate. Și de aceea merită să primească un răspuns.

Unii oameni vor să facă abstracție de faptul că Dumnezeu ne-a vorbit și ne vorbește prin Sfânta Scriptură și prin Sfânta Tradiție a Bisericii.

Dumnezeu ne spune încă din Vechiul Testament, cât se poate de clar, că din pricina divorțurilor S-a îndepărtat de oameni. *„Eu urăsc alungarea femeii”, zice Domnul Dumnezeu lui Israel (Maleahi 2, 16).* Cuvântul este greu de *digerat* în zilele noastre, de aceea merită citit cu atenție, și trebuie citit în context: *Spălați cu lacrimi jertfelnicul Domnului, cu plânsete și cu gemete, pentru că El nu mai caută la prinoase și nu mai binevoiește să le primească din mâinile voastre. Și de ziceți: „De ce?” Din pricină că Domnul a fost martor între tine și femeia tinereților tale, față de care tu ai fost viclean, deși ea era tovarășa ta și femeia legământului tău. Oare nu i-a făcut El ca să fie o singură făptură, cu trup și suflet? Și această făptură întrunită ce năzuiește? Urmași de la Dumnezeu! Păstrați-vă, deci, viața voastră; iar tu nu fi viclean cu femeia tinereților tale. „Căci Eu urăsc alungarea femeii”, zice Domnul Dumnezeu lui Israel, „și ca cineva să întindă nedreptatea peste veșmântul său”, zice Domnul Savaot. Deci, aveți respect pentru viața voastră, și nu mai săvârșiți această viclenie! Voi Îl obosiți pe Domnul cu vorbele voastre. Și mai ziceți: „Cum Îl obosim?” Când ziceți: „Cel ce face rău este bun înaintea Domnului și de unii ca*

aceștia are El plăcere!” Sau: „Unde este Dumnezeuul dreptății?” (Maleahi 2, 13-17).

Hristos Însuși ne-a cerut cât se poate de clar: *Ce a împreunat Dumnezeu, omul să nu despartă (Matei 19, 6).* Și prin cuvintele Sfântului Apostol Pavel ne-a spus: *Femeia să nu se despartă de bărbat! Iar dacă s-a despărțit, să rămână nemăritată, sau să se împace cu bărbatul său; tot așa, bărbatul să nu-și lase femeia (I Cor. 7, 10).*

Și, pentru că unii oameni căutau atunci, așa cum caută și alții astăzi, să își refacă viețile după ce se despart de soții sau de soțiile lor, Hristos a spus cât se poate de limpede că: *Oricine va lăsa pe femeia sa și se va însura cu alta săvârșește adulter (Matei 19, 9; Marcu 10, 11).* Iar prin cuvintele Sfântului Apostol Pavel a întărit și această învățătură: *Te-ai legat cu femeie? Nu căuta dezlegare. Te-ai dezlegat de femeie? Nu căuta femeie (I Corinteni 7, 27).*

Această poziție a fost exprimată de Biserică și în Canonul 102 al celui de-al optulea Sinod local de la Cartagina (din anul 419): „S-a hotărât ca, potrivit învățăturii evanghelice și apostolice, nici cel lăsat de soție, nici cea părăsită de bărbat să nu se împreune cu altcineva, ci ori să rămână așa, ori să se împace; ceea ce, dacă vor disprețui, să fie supuși la penitență; în privința acestei chestiuni, trebuie să se ceară emiterea unei legi împărătești.”³²

În Biserica primară exista o anumită îngăduință față de soțul sau soția care păcătuiau, tocmai pentru a li se da posibilitatea de a se pocăi – și nu era nicidecum vorba de o formă de acceptare tacită a adulterului. În *Păstorul lui Herma*, o carte datată la sfârșitul

³² Din volumul *Canoanele Bisericii Ortodoxe. Note și comentarii*, de Arhidiacon prof. dr. Ioan N. Floca, 1992, p. 288.

secolului întâi sau la începutul secolului al doilea, citim: „Dacă cineva are femeie credincioasă în Domnul și o găsește săvârșind adulter cu altcineva, oare păcătuiește bărbatul ei dacă mai trăiește cu ea?

- Atâta timp cât nu știe, mi-a spus el, nu păcătuiește; dar, dacă bărbatul cunoaște păcatul ei, iar femeia nu se pocăiește, ci stăruie în desfrânarea ei, iar bărbatul trăiește cu ea, este vinovat de păcatul ei și părtaș la adulterul ei.

Și l-am întrebat:

- Ce să facă, dar, bărbatul, dacă femeia stăruie în această patimă?

- S-o lase, mi-a răspuns, și bărbatul să rămână singur; dar, dacă, după ce a lăsat-o, se căsătorește cu alta, săvârșește adulter.

- Domnule, l-am întrebat eu, dar, dacă după ce a fost lăsată, femeia se pocăiește și vrea să se întoarcă la bărbatul ei, nu va fi primită?

- Dacă bărbatul nu o va primi, mi-a spus el, păcătuiește și-și atrage asupra lui mare păcat; că trebuie primit cel ce păcătuiește și se pocăiește. Dar nu de multe ori; că pentru robii lui Dumnezeu este o singură pocăință. Așadar, în vederea pocăinței soției sale nu trebuie bărbatul să se recăsătorească. Lucrul acesta este dator să-l facă și femeia și bărbatul.”³³

O astfel de poziție pare absurdă pentru omul zilelor noastre. În multe situații cei înșelați se simt îndreptățiți să își refacă viețile. Nu ei au fost cei care au înșelat, ci ei au fost înșelați. Dar, în vechime, învățătura Bisericii era că, și dacă cei doi se despărteau,

³³ Din lucrarea *Păstorul lui Herma*, în volumul *Scrierile părinților apostolici*, traducere, note și indici de Pr. D. Fecioru, apărut în Colecția „Părinți și scriitori bisericești”, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1979, pp. 249-250.

cel înșelat nu trebuia să își refacă viața alături de o altă persoană, ci trebuia să rămână singur, dându-i celui care a păcătuit șansa de a se pocăi și de a reveni la viața de familie. Mulți nu vor să înțeleagă o astfel de atitudine. Dar asta pentru că, de fapt, pentru ei viața creștină este în plan secundar, adică sunt mai interesați de împlinire în lumea aceasta decât de mântuire. De fapt, căutând mai mult împlinirea în viața aceasta decât mântuirea, sunt dispuși să accepte tot felul de compromisuri și de aceea refuză învățătura autentică scripturistică și bisericească. Biserica Ortodoxă a acceptat cea de-a doua căsătorie doar ca pe un pogorământ și nu a considerat-o Sfântă Taină, ci ierurgie. Iar în vechime această ierurgie era acceptată numai în caz de văduvie a celui care vrea să se recăsătorească. Tocmai pentru a se lămuri diferența dintre prima cununie și a doua, Sfântul Teodor Studitul era de părere că la a doua cununie nu trebuie să li se pună mirilor cununi pe cap – deoarece cununile sunt simbol împărătesc, al faptului că cei doi au ales cununa cerească, ci trebuie să li se pună cununile pe umăr, ca semn al pocăinței. Astăzi, însă, pe oameni nu îi mai interesează ce propovăduia Hristos sau ce învăța Biserica în vechime. Oamenii caută să își făurească o credință care să le convină, care să le satisfacă așteptările, o credință din care să lipsească nevointa și crucea. Acest lucru nu presupune neapărat că toți cei care sunt la a doua căsătorie, chiar dacă nu au rămas văduvi, ci au divorțat, se află pe o cale greșită. Dar, din păcate, mulți dintre cei care se recăsătorească o fac doar pentru că nici nu și-au pus problema de a se gândi că poate Dumnezeu le cere să trăiască în înfrânare și pocăință. Așa cum nu se gândesc nici cei care caută să se căsătorească a treia oară, deși în vechime a treia căsătorie – acceptată

astăzi tot ca pogorământ, pentru neputința unora – era considerată o formă de desfrâu. Iar a patra căsătorie nici nu mai era considerată căsătorie...

Totuși, cred că există o diferență enormă între cei care se căsătoreau a doua sau a treia oară cu secole în urmă, când tradițiile creștine erau respectate, și astăzi. În zilele noastre mulți se căsătoresc și divorțează foarte ușor, cununia religioasă fiind doar un prilej de a face poze într-un cadru special. Dar, când un bărbat sau o femeie care au mai avut o căsătorie sau două, fără să fi dus o viață creștină, fără să își fi pus problema că primesc o Sfântă Taină a Bisericii, își schimbă viața și vor să aibă o familie creștină, după ce se spovedesc cu sinceritate și primesc binecuvântarea duhovnicului, oare nu vor primi de la Dumnezeu binecuvântarea unei Sfinte Taine? Cred că pentru astfel de oameni, chiar dacă li se face doar ierurgia de la căsătoria a doua, care este simplificată față de cea de la Taina Cununiei, totuși ea lucrează ca o sfântă taină. Adică Dumnezeu Se uită la inimile lor și îi binecuvântează cu harul Său. La limită, un bărbat se poate căsători de șase ori, fără să îi spună preotului că a mai avut cinci soții. Mai apoi, după ce se desparte și de ultima soție, cunoaște credința creștină și vrea să se căsătorească cu altă femeie. Duhovnicul îi poate spune că nu se pot face mai mult de trei căsătorii și că nu poate decât să trăiască singur în lume sau să se călugărească. Cum va înțelege el un astfel de sfat? Și cât de corect este un astfel de sfat, câtă vreme la căsătoriile anterioare el nici nu credea în Dumnezeu, chiar dacă fusese botezat în copilărie? Da, ideal ar fi ca el să aleagă o viață de pocăință și să își plângă păcatele tinereții. Dar mie mi se pare că era mult mai greu de acceptat de către Biserică ideea celei de-a treia căsătorii în primul mileniu creștin

decât ar fi acceptarea celei de-a patra căsătorii în vremurile noastre pline de desfrâu, în care evitarea cu orice preț a pogorământelor poate fi o povară prea greu de purtat pentru cei slabi în credință. (Nu vreau ca rândurile acestea să fie considerate într-un fel ca o formă de susținere a celei de-a patra căsătorii. Nu vreau să militez pentru niciun fel de *aggiornamento* în cultul și în viața Bisericii. Cred, doar, că în Biserică totul este făcut pentru a-i întinde mâna omului păcătos, ca să își poată îndrepta viața. Și lucrul acesta se face tocmai ținând seama de neputințele lui, nu forțându-l într-un mod inchiizitorial să accepte lucruri pe care nu le înțelege.) Revenind la ideea exprimată în *Păstorul lui Herma*, cum că cel înșelat nu trebuie să se recăsătorească, ci să aștepte pocăința celuilalt, totuși, când cel care păcătuia nu voia să renunțe la desfrăul său, se ajungea la despărțire. Sfântul Iustin Martirul și Filosoful descrie un astfel de caz în a doua sa Apologie: „O femeie oarecare, soția unui bărbat desfrânat, fusese și ea, mai înainte, tot atât de desfrânată. Dar, de îndată ce a cunoscut învățătura lui Hristos, ea s-a cumințit și a încercat să-l facă și pe soțul ei, deopotrivă, să se cumințească, amintindu-i despre această învățătură, vorbindu-i despre chinurile pe care aveau să le sufere în focul cel veșnic cei ce nu trăiesc în cumințenie, în cumpătare și cu dreaptă judecată. Acela, însă, insistând mai departe în aceleași năravuri urâcioase, prin faptele lui de toată ziua și-a îndepărtat singur de la el pe soția lui. Deci, femeia lui, socotind o impietate de a se culca mai departe, împotriva legii naturale, [cu un bărbat – n.n.] care, împotriva justiției, încerca să-și găsească prilejuri de plăcere în toate, s-a gândit să se despartă de trăirea laolaltă cu el. Fiind sfătuită, însă, de cei ai ei, să nu se grăbească, ci să mai aștepte încă,

în nădejdea că soțul ei își va schimba felul de viață, împotriva voinței ei, a rămas mai departe cu el. Odată, când soțul ei se găsea la Alexandria, i-a ajuns la ureche că acolo acesta a săvârșit lucruri și mai urâte și, pentru ca nu cumva să se facă și ea părtașă la nedreptățile și nelegiuirile lui, deoarece se găsea sub același acoperiș cu el, ducând același fel de viață și împărțind patul ei cu el, i-a dat ceea ce se cheamă la voi «repudiu» și s-a despărțit de el.”³⁴

Despărțirea de un astfel de soț nu intra însă în contradicție cu cuvântul Sfântului Apostol Pavel, care le recomanda celor care s-au căsătorit cu păgâni înainte de a se converti la credința creștină să nu se despartă de aceștia. Păstrarea legăturii căsătoriei cu ei avea ca scop întoarcerea lor spre credința cea adevărată. Dar, atunci când procesul era de ademenire a creștinilor pe drumuri greșite, o astfel de așteptare nu își mai avea locul.

Cei care țineau credința creștină, însă, nu aveau voie să se căsătorească cu păgâni, nici măcar dacă ar fi vrut ca prin căsătorie să îi întoarcă la Hristos. Mai mult, nici măcar căsătoriile cu eretici nu erau îngăduite, iar cele care se făcuseră în mod ilicit trebuiau desfăcute obligatoriu. Canonul 72 al Sinodului Trulan spunea despre această practică următoarele: „Să nu se îngăduie ca bărbatul ortodox să se lege (prin căsătorie) cu femeia eretică, nici ca femeia ortodoxă să se unească (prin căsătorie) cu un bărbat eretic, ci de s-ar și vădi că s-a făcut un lucru ca acesta de către vreunul dintre soți, căsătoria (nunta) să se socotească

³⁴ Din *Apologia a doua* a Sfântului Iustin Martirul și Filozoful, traducere și note de Pr. Prof. Olimp N. Căciulă, tipărită în volumul *Apologeti de limbă greacă*, apărut în Colecția „Părinți și scriitori bisericești”, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1980, pp. 77-78.

fără de tărie, și căsătoria (însoțirea nelegiuită) să se desfacă – căci nu se cade a amesteca cele ce n-au amestecare, nici oii să se împerecheze cu lupul, și nici părții lui Hristos soarta (ceata) păcătoșilor, iar dacă cineva ar călca cele rânduite de noi, să se afuri-sească³⁵. Iar dacă unii, găsindu-se încă în necredință și nefiind încă numărați în turma ortodocșilor, s-au legat (potrivit) întreolaltă, prin căsătoria legiuită, și apoi unul dintre ei, alegând binele, a alergat la lumina adevărului, iar celălalt a fost ținut (stăpânit) de legătura sărăcirii, nealegând (nedorind) să vadă (să ia în seamă) razele dumnezeiești; dacă soția cea necredincioasă socotește că este bine (consimte) să viețuiască cu soțul cel credincios, sau dimpotrivă – cel necredincios cu soția cea credincioasă, să nu fie despărțiți, după dumnezeiescul apostol: *Căci bărbatul necredincios se sfințește prin femeie, și femeia necredincioasă se sfințește prin bărbat* (I Cor. 7, 14).”³⁶

Doar atunci are sens păstrarea căsătoriei cu un necredincios: Când cel creștin, prin viața sa aleasă, este pentru celălalt un model de viețuire duhovnicească.

Părintele Sorin Cosma scria: „Urmând îndemnul apostolic cu privire la căsătoriile mixte³⁷ din-

³⁵ Din perspectiva predaniilor Bisericii (după cum arată și acest canon), în trecut căsătoriile mixte, cele dintre ortodocși și neortodocși, erau desfăcute. Faptul că în ultima vreme se acceptă, ca un pogorământ modernist, astfel de căsătorii, nu implică faptul că asupra familiilor respective stă obligatoriu binecuvântarea lui Dumnezeu. Ba chiar diferențele de credință dintre soți pot duce la conflicte puternice, cum sunt cele la care face referire și Sfântul Ioan Gură de Aur într-un cuvânt menționat pe pagina următoare a acestei cărți.

³⁶ Din volumul *Canoanele Bisericii Ortodoxe. Note și comentarii*, de Arhidiacon prof. dr. Ioan N. Floca, 1992, p. 146.

³⁷ De obicei, prin căsătorie mixtă se înțelege cele în care o persoană care este ortodoxă se căsătorește cu o persoană de sex opus care aparține celorlalte confesiuni creștine. În cazul de față

tre credincioși și necredincioși (I Corinteni 7, 15-16), Sfântul Ioan Gură de Aur analizează aspectul concret al situației ce poate duce la desfacerea căsătoriei: «De exemplu, dacă (soțul) îți poruncește să jertfești și să iei parte, conform căsătoriei, la impietatea lui, sau a părăsirii căminului conjugal, atunci este mai bine să dizolvi căsătoria, dar nicidecum evlavia. Iar dacă zilnic (soții) se ceartă și se luptă pentru aceasta, atunci este mai bine să te eliberezi de (să lapezi) acest rău.»³⁸ Altfel spus, dacă de exemplu soțul te împiedică să cinstești icoanele, pentru că este ateu sau yoghin fanatic sau păgân sau iconoclast (aparținând unor grupări protestante sau neoprotestante), și de aceea apar permanent conflicte în familie, divorțul poate fi răul cel mai mic.

În varianta ideală, familia este un spațiul al înțelegerii, al virtuților, al drumului spre mântuire. Vorbind despre desfrâu, Tertulian scria: „Pe noi, însă, ne ferește să cădem în astfel de păcate o viață de aproape păzită și cu credință păstrată; căsătoria, pe cât ne ferește de stricăciune și de alte păcate, pe atât ne pune în același timp la adăpost și de orice fel de incest.”³⁹ În varianta reală, atunci când doar unul dintre cei doi este credincios, familia este de multe

însă este vorba de căsătoriile la care se referea și Sfântul Pavel în prima Epistolă către Corinteni, în care unul dintre cei doi soți primea credința creștină abia după căsătorie.

³⁸ Citat preluat din articolul părintelui prof. Sorin Cosma *Căsătoria și divorțul*. Articolul poate fi găsit în format electronic pe www.crestinortodox.ro/morala/casatoria-divortul-7089-7.html.

³⁹ Din *Apologeticul* lui Tertulian, traducere de Eliodor Constantinescu, revăzută de David Popescu, tipărit în volumul *Apologeți de limbă latină*, apărut în Colecția „Părinți și scriitori bisericești”, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1981, p. 53.

ori un spațiu al conflictelor. În astfel de situații, dacă cel credincios îl poate ajuta pe celălalt să se schimbe, trebuie să o facă cu multă răbdare. Dar, dacă nu vede nicio schimbare, ci, dimpotrivă, este oprit să ducă o viață creștină și chiar este forțat spre anumite compromisiuri sau păcate, poate „lepăda” jugul căsătoriei, după cum spunea Sfântul Ioan Gură de Aur.

Unii consideră că, din moment ce singurul motiv de divorț la care se face referire în Noul Testament este adulterul, celelalte ar trebui ignorate. Sunt bărbați care le spun soțiilor lor: „Nu contează ce fac în rest, din moment ce nu te-am înșelat și nu te înșel, tu trebuie să rămâi soția mea. Doar așa își spune și credința ta creștină, deci nu ai cum să mă părăsești”.

În realitate, de-a lungul timpului, Biserica a acceptat și alte motive de divorț în afară de adulter, fiind provocată să răspundă diferitelor conflicte care apăreau în familii. Dr. Iulian Mihai Constantinescu, în studiul său *Motivele canonice de divorț în tradiția Bisericii Ortodoxe*, face o trecere în revistă a diferitelor moduri în care au fost împărțite aceste motive: „Motivele canonice de divorț admise de Biserică se pot clasifica în: a) motive care atrag pedepse pentru soțul din vina căruia s-a desfăcut căsătoria și b) motive care nu atrag nicio pedeapsă pentru amândouă părțile, așa cum le găsim la canonistul Nicodim Milaș.⁴⁰ O altă clasificare este: a) motive hotărâte de Biserică și întemeiate pe izvoare canonice; b) motive hotărâte de stat și primite de Biserică; c) motive de divorț cuprinse în dreptul civil, dar neprimite de Biserică, nici material, nici formal.

⁴⁰ *Dreptul bisericesc oriental*, pp. 520-521 (notele din acest citat aparțin autorului articolului – n.n.).

⁴¹ O clasificare a motivelor de divorț care are în vedere asimilarea unora dintre ele cu principalele motive de desfacere a căsătoriei, moartea și adulterul, o întâlnim în *Dreptul canonic* al Părintelui Arhidiacon Prof. Dr. Ioan N. Floca, motive împărțite în patru categorii⁴²: 1. motive care provoacă moartea religioasă (apostazia, erezia și ținerea la botez a propriului fiu⁴³); 2. motive care provoacă moartea morală (alienația incurabilă, crima, avortul, atentatul la viața soțului, osânda gravă din partea duhovnicului care se dă pentru păcate grele, cum sunt cele strigătoare la cer, adulterul, boala venerică, silirea la acte imorale, refuzul viețuirii conjugale); 3. motive care provoacă moartea fizică parțială (neputința împlinirii îndatoririlor conjugale sau impotența, boala gravă incurabilă și contagioasă (lepra etc.)); 4. motive care provoacă moartea civilă (declararea unui soț ca dispărut, anularea unei căsătorii prin hotărâre judecătorească, călugărirea și alegerea de episcop)⁴⁴.⁴⁵

⁴¹ A se vedea Pr. Traian Costea, *Căsătoria din punct de vedere: istoric, dogmatic și canonic*, teză de doctorat, București, 1935, pp. 174-187; Pr. Gh. I. Soare, *Impedimentele la căsătorie și motivele de divorț*, Tipografia Cărților Bisericești, București, 1943, pp. 31-36; Nicodim Milaș, *Dreptul bisericesc oriental*, pp. 521-525.

⁴² *Drept canonic ortodox. Legislație și administrație bisericească*, vol. II, EIBMBOR, București, 1990, p. 103.

⁴³ Pare ciudat acest mod de a divorța, dar practic, prin ținerea copilului la botez, adică devenind nașul copilului, soțul nu mai putea rămâne soț al soției sale. Această strategie, care a avut perioada ei de glorie în Bizanț, e surprinzător de vicleană. Pentru că botezul devine pretext pentru divorț... Vedem din acest mod bizantin de a divorța că, pe cât sunt uneori de visători paseiștii care cred că Bizanț era raiul pe pământ, totuși erau și acolo multe păcate și multe compromisuri. Prea multe, chiar, și tocmai din pricina lor a și venit căderea Bizanțului...

⁴⁴ Vezi și Pr. Gh. I. Soare, *Impedimentele la căsătorie și motivele de divorț*, Tipografia Cărților Bisericești, București, 1943, p. 1.

Cei interesați pot căuta și parcurge întreg studiul respectiv. În acest articol nu voi analiza însă pe larg aceste motive de divorț, ci voi spune un lucru simplu. Modul în care te raportezi la ele arată, de fapt, măsura credinței tale. Până la urmă, cei care se luptă cu Biserica, considerând că este prea restrictivă în privința acceptării divorțului, se luptă, fără să își dea seama, cu Dumnezeu Însuși.

Eu m-am surprins, uneori, privind diferite filme în care unul din soți era tratat cu răceală de celălalt, cum așteptam ca acesta să își găsească fericirea lângă o nouă iubire sau lângă o iubire din tinerețe. Și m-am întrebat: „Dacă tu ai fi fost în locul lor, oare ce ai fi făcut? Oare ai fi putut lupta pentru păstrarea unității familiei sau ai fi cedat?” Îmi este greu să răspund la această întrebare. Nu știu exact ce aș face dacă aș fi într-o astfel de situație. Mi-aș dori să am puterea de a apăra unitatea familiei, dar nu știu dacă aș reuși.

Acest articol nu este însă despre motivele de divorț acceptate de Danion Vasile, nici despre motivele de divorț cu care nu este el de acord. Este un articol care încearcă să arate poziția Bisericii Ortodoxe.

Nu este un articol complet, știu. Dar poate stârni comentarii adverse. Știu și asta. M-am întrebat: „De ce oare Hristos, care a venit în lume pentru păcătoși, nu pentru drepti, nu a avut o poziție mai îngăduitoare față de divorț și față de cei divorțați?” Cred că mi-ar fi plăcut ca Hristos să lămurească mai bine, în detaliu, care sunt toate motivele îngăduite pentru divorț. Numai că nu a făcut acest lucru. Și asta pentru că învățătura Lui nu era și nu este doar o

⁴⁵ Lect. univ. dr. Iulian Mihai Constantinescu, din studiul *Motiv-
ele canonice de divorț în tradiția Bisericii Ortodoxe*, apărut în
revista *Mitropolia Olteniei*, LX (2008), nr. 5-8, p. 174.

învățătură moralistă omenească. Hristos este Dumnezeu și Om. De aceea a apărut familia și o apără în continuare. După cum spuneam la începutul acestui articol, Dumnezeu urăște divorțul. Și nu doar alungarea femeii, cum spunea prin profetul Maleahi, ci și celelalte păcate prin care unul din soți îl îndepărtează pe celălalt. Dumnezeu urăște divorțul pentru că iubește familia. Da, Dumnezeu apără familia, care este o mică biserică. Atunci când familia încetează a mai fi o mică biserică, și-a deturnat sensul.⁴⁶

Scopul acestui articol nu este în niciun caz de a convinge o singură persoană aflată într-unul din cazurile de divorț acceptate de Biserică să rămână cu orice preț pe calea căsătoriei. Cu atât mai mult cu cât, atunci când este vorba de „atentatul la viața soțului sau a soției”, de exemplu, o amânare a divorțului poate fi fatală. Am amânat ani de zile tipărirea cărții din care acest articol face parte tocmai pentru ca nu cumva să dau cumva apă la moară celor care se încăpățânează să nu divorțeze și ajung să își distrugă viața, ajungând la psihiatrie sau chiar la sinucidere. Făcând această precizare, mă adresez însă marii majorități a celor care nu se află în astfel de situații limită și le spun să înțeleagă că Dumnezeu nu urăște divorțul pentru că este un Dumnezeu rău, nedrept, neînțelegător. Ci tocmai pentru că îi iubește pe oameni și le vrea binele. Părintele Constantin Necula mărturisea

⁴⁶ O cititoare a manuscrisului în formă electronică a cărții mi-a scris: „Legat de primele cuvintele ale acestui articol: «Dumnezeu urăște divorțul», eu aș completa: «dar îi iubește pe cei divorțați». E o vorbă pe care o prietenă (care a trecut prin multe chinuri cu primul soț) mi-a spus-o când am judecat-o că au divorțat. Poate va fi o vorbă de consolare și pentru alții, care se găsesc în situații similare.” Nu cred că aceste rânduri au nevoie de *tâlcuiri*...

odată cu durere în suflet: „Eu trăiesc, din nefericire, drama de a vedea foarte multe familii divorțând de prea mult bine. Sau de prea mult alcool. Atingerea mea de partea aceasta, de lumea alcoolicilor, m-a îngrozit de-a dreptul și efectiv cred că numai Dumnezeu poate să facă minuni în astfel de situații.

Biserica oferă, totuși, o porțiță de scăpare, aceea a celei de-a doua căsătorii, care, de fapt, nu mai e o taină, ci o slujbă de mângâiere pe cap, de *spray-ere*. Nici nu știu cum să-i zic... e un fel de «nu vă lăsăm singuri». Și aici nu mai pot face gesturi din astea de maimuță, că nu e o chestie de maimuțareală. Biserica spune deci, prin a doua căsătorie: «Nu vă las singuri în arșița zilei. Vă pun deasupra capetelor voastre o mână, ca să vă umbrească. Trebuie să învățați să o folosiți. Trebuie să învățați să aibă rost în viețile voastre». Dar să știți că nu sunt, în niciun caz, de acord nici cu a rupe până la capăt sufletul celui alt, doar ca să-mi fie mie bine. Și spun asta nu neapărat în raport cu soția mea, ci în raport cu toți ceilalți despre care știu că sunt tot timpul în certuri. Noi ne căsătorim ca să fim dușmani — cam așa gândim noi, în societatea actuală. Țineți mine: cum în Biserică nu există carierism sau șomaj, decât pentru tembeli, așa nici în căsnicie nu există carierism și nici șomaj. În familie, toți suntem una și una suntem toți. În momentul când apar contabilități din astea: «Eu am dat, tu n-ai dat, tu ai zis, eu n-am zis»..., deja e gata! Acelea sunt primele semnale și e bine să reacționați de îndată ce apar. Să vă adresați, în primul rând, lui Dumnezeu și, apoi, unor oameni care să vă poată ajuta...”⁴⁷

⁴⁷ Preot Conf. Dr. Constantin Necula, *Creștinism de vacanță*, Editura Agnos, Sibiu, 2011, pp. 218-219.

Poate că era bine dacă acest articol s-ar fi terminat aici. Totuși, prefer să fac referire și la faptul că au existat cazuri de oameni care au primit ajutor de la Dumnezeu și de la sfinții Săi atunci când s-au căsătorit a doua oară, chiar dacă nu rămăseseră văduvi, ci divorțaseră.

Pentru a nu lungi prea mult acest articol, dau un singur exemplu: „V.T., fiica aceluiași medic, T.Z., aștepta cu nerăbdare ziua nunții sale. Totul era gata. Dar, în noaptea dinaintea nunții, l-a văzut în vis pe Arhiepiscopul Serafim, care a avertizat-o să nu încheie această căsătorie, căci altfel va fi foarte nefericită. V. le-a povestit părinților ei despre acest lucru, dar nu a acordat atenția cuvenită visului prevestitor și s-a măritat. Ulterior, a regretat amar. Căsătoria ei s-a dovedit a fi extrem de nereușită. Curând, V. s-a despărțit de soțul ei. Înainte de a doua căsătorie, V. l-a văzut din nou în vis pe Vlădica Serafim. El i-a promis că o va ajuta să depășească toate dificultățile. Cu adevărat, viața ei s-a schimbat în chip minunat! A doua căsătorie s-a dovedit a fi extrem de favorabilă și toate treburile ei lumești au mers perfect. Ea a povestit toate acestea cu lacrimi în ochi...”⁴⁸

Nu vreau să comentez această minune. Dar, m-am întrebat: „Cum se armonizează această întâm-

⁴⁸ Din volumul dr. Andrei Kostriukov, *Sfântul Serafim din Sofia – Ocrotitorul elevilor și al studenților*, Editura Areopag, București, 2020, pp. 17-18. Recomand citirea vieții acestui sfânt, puțin cunoscut în România. El a fost canonizat în anul 2016 de Biserica Ortodoxă Bulgară și de Biserica Ortodoxă Rusă. E sfântul care are și harisma de a-i converti pe alții la Ortodoxie. De altfel, eu însumi m-am lăsat de yoga și m-am apropiat de Biserică după ce, yoghin fiind, m-am rugat la mormântul său de la biserica rusă din Sofia, fără să știu că voi trăi minunea convertirii. Am scris pe larg despre acest lucru în volumul *Jurnalul convertirii – De la Zeița Morții la Împăratul Vieții...*

plare (și altele ca ea) cu pozițiile prezentate în restul acestui articol?” Spre rușinea mea, nu știu răspunsul la această întrebare. Dar nici nu îndrăznesc să formulez explicații care par a contrazice predania Bisericii.

Totuși, cred că problema fiecărui divorț trebuie *cântărită* separat, și nu exclusiv canonic și juridic (adică rece și matematic, într-un mod fariseic, lipsit de empatie, specific unor *mici inchișitori* contemporani, care se pretind a fi *infailibili* prin modul în care citează din vechi pravile; încerc să nu îi judec, dar cred că lor li se potrivesc cuvintele lui Hristos din Evanghelia după Matei - 23, 23-24: *Vai vouă, cărturarilor și fariseilor fățarnici! Că dați zeciuială din izmă, din mărar și din chimen, dar ați lăsat părțile mai grele ale Legii: judecata, mila și credința; pe acestea trebuia să le faceți și pe acelea să nu le lăsați. Călăuze oarbe, care strecurați țânțarul și înghițiți cămila).*

Eu cred că, din perspectivă bisericească, fiecare divorț ar trebui analizat în funcție de caracteristicile particulare. Și nu strict juridic, ci și în alt mod. În care anume mod, recunosc, însă, cu sinceritate, că nu știu.⁴⁹ Poate că nu am înțelepciunea și curajul ca să știu...

⁴⁹ Voiam să pun acestui volum subtitlul: *O carte incompletă*. Sunt conștient de faptul că această carte este incompletă, că, deși am cercetat multă vreme subiectul divorțului, am încă multe nelămuriri. Am și oscilat dacă să tipăresc sau nu volumul, tocmai din această cauză. Dar, datorită ecourilor primite de la persoanele care l-au citit în manuscris (unele dintre ele fiind divorțate, altele în curs de divorț), mi-am asumat totuși riscul de a-l tipări. Sper că cititorii vor înțelege demersul meu și nu se vor poticni de minusurile acestei cărți, ci că ea va reprezenta pentru ei un imbold pentru a căuta mai multe răspunsuri la întrebările lor în alte părți. Și, în primul rând, a le căuta la Hristos, Cel care ne-a vorbit și ne vorbește prin glasul Bisericii Sale.

Despre datoria de a divorța

Textul care urmează e un fragment de dialog, care a avut loc cu câțiva ani în urmă. Recitindu-l, mi se pare că poziția mea a fost unilaterală, în favoarea păstrării căsătoriei în orice condiții. Ar fi trebuit să nuanțez discuția, să vorbesc și despre situația în care divorțul chiar este o soluție. Făcând aceste precizări, îmi asum faptul că includ articolul în această carte doar pentru că soții care își pun problema divorțului găsesc un număr foarte mare de materiale care îi încurajează să divorțeze, și foarte puține care fac contrariul.

– *Părerea mea e că ar fi bine să vă mai gândiți. Să nu vă grăbiți cu divorțul.*

– Văd că nu o scot la capăt cu tine. Îți mai spun ceva, eu simt că sunt, într-un fel, datoare să divorțez.

– *Cum așa?*

– Simplu, nu doar mie mi-ar fi mai bine, ci și lui i-ar fi mai bine. Nu văd ce rost are să tot așteptăm să treacă timpul, în loc să *rupem pisica* o dată. Dacă e nevoie de o hotărâre eroică pentru a rupe legătura familiei, sunt dispusă să o fac eu. Îmi asum eu consecințele acestei decizii...

– *Ești sigură că și soțul tău vrea să divorțati?*

– Da, mi-a spus de mai multe ori că ar divorța, dar îi e frică de pedeapsa lui Dumnezeu. El zice că e păcat să divorțăm, că nu are curajul să facă el primul pas. Dar, dacă am eu inițiativa, el se consideră nevinovat. Așa că, din moment ce el acceptă spre binele meu...

– *Chiar crede că Îl poate păcăli pe Dumnezeu prin această atitudine lașă, pasând responsabilita-*

tea pe umerii tăi? Și tu nu crezi că e păcat să divorțați?

– Eu cred că nu are rost să ne chinuim amândoi. E o pedeapsă pe care ne-o asumăm permanent...

– *Deci, într-un fel, privești divorțul ca pe o faptă bună, nu? Și poate te gândești chiar că te va și răsplăti Dumnezeu pentru gestul tău altruist, nu? Omenirea îți va rămâne recunoscătoare...*

– Crezi că mă ajută cu ceva dacă ești ironic? Nu, nu mă aștept să îmi dea Dumnezeu un premiu pentru divorț, dar nu mă aștept nici să mă pedepsească pentru el. Sau, ce pedeapsă ar fi mai mare decât prelungirea acestei relații de doi bani?

– *Eu cred că nu trebuie să prelungești agonia acestei relații. Eu cred doar că trebuie să înțelegeți amândoi că, dacă Dumnezeu a binecuvântat unirea voastră prin taina nunții, tot El vă va da și puterea de a ieși din acest impas. Deci, dacă vrei să faci ceva spre binele soțului tău, acest ceva este să cauți metoda potrivită pentru salvarea relației voastre. Să o căutați, de fapt, împreună. Dacă ați divorța acum, nu numai că nu i-ai face un bine, ci i-ai face un mare rău...*

– Nu cred asta. Nu vreau asta... Chiar dacă nu ne mai iubim, nu vreau să îi fac rău.

– *Nu? Atunci gândește-te mai serios la modul în care puteți salva căsnicia voastră. Și roagă-L pe Dumnezeu să vă ajute.*

– Dar chiar nu contează că divorțul nu e o chestie egoistă, că nu mă gândesc doar la mine, ci la amândoi? Nu înțelegi că divorțăm de comun acord? Fără ceartă, fără scandal prin tribunale...

– *Înțeleg, e chiar un divorț de excepție, ce să zic. Un divorț model, sau cum vrei să-i spun? Eu înțeleg că e doar o hotărâre prostească, pe care*

vreți să o luați amândoi, gândindu-vă că o să vă fie mai bine. Dar eu pun problema altfel. E și o parte bună în faptul că și el s-a săturat de relația asta, nu numai tu.

– Deci, ne înțelegi?

– *Nu. Faptul că și el observă că relația voastră a ajuns la limită e un semn bun, prin faptul că amândoi puteți începe lupta pentru salvarea căsniciei voastre. Dacă ai fi înțeles doar tu că relația voastră ruginește, ți-ar fi fost mult mai greu să repari lucrurile. Dar așa, în doi, o să vă fie mai ușor. Să știi că, tot de comun acord, puteți lua și hotărâri bune, nu doar hotărâri pe care aveți toate șansele să le regretați mai târziu...*

– Nu mai vreau căsătoria asta. Gata. Mi-ajunge.

– *Pot să știu și eu de ce?*

– Pentru că a fost cel mai prost pas al vieții mele. M-am grăbit, și am ajuns într-un iad de care m-am săturat până peste cap.

– *Te-a pus cineva să intri aici?*

– Nu, am intrat de bunăvoie, dar... nu am știut unde intru. Dacă știam, nu intram. M-am grăbit și acum îmi pare rău.

– *De ce crezi că dacă divorțezi o să îți fie mai bine? Nu te grăbești și cu divorțul?*

– Nu, nu. Pe cât m-am grăbit cu măritișul, pe atât de mult am stat și am analizat divorțul. Sunt decisă să divorțez.

– *Ce te face să crezi că îți va fi mai bine?*

– Pentru că nu îmi poate fi mai rău decât atât. Vreau viața mea de dinainte, vreau libertatea mea înapoi. Vreau să fac ce vreau, când vreau.

– *Vrei să rămâi singură toată viața?*

– Nu, vreau să mă liniștesc o perioadă, să îmi adun sufletul răvășit, apoi să caut bărbatul vieții mele.

– Știi că multe dintre femeile care au divorțat au avut parte de o a doua căsătorie care le-a dezamăgit la fel de mult ca prima, dacă nu și mai tare?

– Nu mă interesează, eu am să fiu atentă a doua oară.

– Nu e destul.

– De ce?

– Pentru că tu nu mai ești aceeași ca înainte. Ești cu totul alt om acum. Tu, acum, ești un singur trup cu soțul tău, vrei sau nu asta. Tu te mântuiești mergând alături de el, iar el se mântuiește alături de tine.

– Dar am făcut o greșală, nu știam ce fac. Dumnezeu nu poate fi atât de absurd încât să nu îmi ierte această greșală. Dacă El iartă toate greșelile pe care le regreți, de ce să nu mă ierte și pe mine pentru că m-am căsătorit? Și, ce, nu mă va putea ierta dacă o să divorțez?

– Nu repari o greșală făcând o greșală mai mare. Tu nu înțelegi cât de mare este taina căsătoriei, nu înțelegi cât de strâns ți-ai legat viața de cea a omului de care vrei să te desparți.

– Și de ce ar fi o greșală să divorțez? Sigur mi-ar fi mai bine după divorț...

– Pentru că tu acum nu mai ești a ta, ești a soțului tău, iar el nu mai este al lui, e al tău. Nu puteți să rupeți această legătură doar pentru că vă gândiți că vă va fi mai bine apoi. Binele ăsta e relativ... Tu acum ești ca o femeie însărcinată. Îți place sau nu să recunoști, porți un prunc în pânțe. Nu mai ești ca înainte, sunteți doi.

– Și dacă vreau să îmi avortez căsnicia?

– Îți asumi riscurile?

– Nu iartă Dumnezeu orice păcat?

– *Dumnezeu iartă un păcat pe care l-ai făcut, în clipa în care ai înțeles că e păcat și te pocăiești că l-ai făcut. Dar, dacă tu te gândești să păcătuiești, că oricum mai târziu te vei pocăi și Dumnezeu te va ierta, greșești. Batjocorești marea Sa milă și marea Sa iubire de oameni.*

– Dar Dumnezeu vrea să mă sufoc? Vrea să mă distrug în familia asta?

– *Nu, nu vrea asta.*

– A fost doar o greșeală, o hotărâre pripită, o joacă de-a familia. Nu eram decisă pentru un pas de durată. Mă gândeam că, dacă nu o să îmi placă, ies din joc.

– *Iată că, pe cât a fost de simplu să intri în joc, pe atât de greu este să ieși.*

– Dar sunt o fire puternică, sunt o fire luptătoare, am să rezist.

– *Tu un lucru trebuie să înțelegi, că nu mai ești același om ca înainte de nuntă, ceva, foarte profund, s-a schimbat în tine.*

– Nu vreau să accept asta. Vreau să fiu ca înainte...

– *Fetele care au rămas însărcinate înainte de a se mărita spun același lucru, că vor ca viața lor să fie ca înainte. Dar acest lucru este imposibil. Dacă avortează, rămân traumatizate... Și, chiar dacă își dau seama mai devreme sau mai târziu de aceste traume, consecințele sunt foarte grave. O mamă criminală poate să se mintă singură că de fapt pruncul pe care l-a ucis nu era copil, că nu avea suflet, că avortul era justificat, dar, până la urmă, poate chiar după zeci de ani, conștiința își va spune cuvântul. Dar va fi prea târziu.*

– Tu vrei să mă sperii? Vrei să fug de divorț ca de avort, ca de Bau-Bau?

– Nu vreau să te sperii, vreau să înțelegi că, de fapt, divorțul este o formă de avort. O formă de a-ți avorta căsnicia, de a te lepăda de cununa mântuirii prin familie, cunună pe care preotul ți-a pus-o pe cap la slujba de cununie.

– Totuși, cum pot să scap de această povară, cum pot să fug din acest labirint al suferinței?

– Dumnezeu îți dă, de fapt vă dă, amândurora, o mare șansă: reparați-vă căsnicia. Nu căutați fericirea în altă parte, nu fugiți de la o căsătorie la alta. Nu. Ci luptați-vă să schimbați viața voastră de familie.

– Ar fi foarte greu. Foarte greu. Nu suntem pregătiți pentru așa ceva. Nu vrem așa ceva.

– E greu? Înseamnă că și răsplata va fi foarte mare. Dumnezeu vă va răsplăti, pe fiecare în parte, pe măsura eforturilor voastre...

Cel mai bun prieten

Michelle Borquez descrie șocul pe care i l-a provocat divorțul făcând referire la momentul în care a discutat cu o altă femeie despre acest subiect: „Din momentul în care am aflat că soțul meu voia să divorțeze până când divorțul a fost într-adevăr definitiv, m-am trezit complet singură. Nimeni nu a înțeles durerea îngrozitoare, respingerea și pustiirea pe care le-am simțit. Nimeni nu a înțeles marea pierdere pe care am suferit-o. Nimeni nu mi-a înțeles sentimentele de furie și depresie, chiar și gândurile sinucigașe care-mi treceau mereu prin minte... până în acel moment. Și iată că, în acel moment, exista acea femeie care, nu numai că mă înțelegea, dar trecuse efectiv prin aceleași experiențe ca și mine. Am închis telefonul simțindu-mă extraordinar de puternică după conversația noastră. Apoi am început să mă întreb: «De ce n-a fost cu puțință ca cineva să fi fost lângă mine în timpul divorțului?» Dacă aș fi avut măcar o prietenă care să-mi înțeleagă durerea și pierderea la vremea aceea – pe cineva care să nu creadă că divorțul este o boală de care se putea molipsi ea sau soțul ei, pe cineva care, chiar cu bune intenții, să nu-mi scoată mereu în evidență greșelile.”⁵⁰

Cei care au avut pe cineva aproape în perioada divorțului, fie că a fost vorba de o rudă, de o prietenă, de un consilier sau duhovnic sau coleg de serviciu, atunci înțeleg oful exprimat de Michelle Borquez. Iar

⁵⁰ Michelle Borquez, în cartea *Trăiește, râzi, iubește din nou, Călăuza femeilor pentru a supraviețui divorțului*, de Michelle Borquez, Connie Wetzell, Rosalind Sprinks-Seay și Carla Sue Nelson, Editura Minerva, București, 2007, p. 16.

cei care nu au avut pe nimeni aproape de ei, ci au fost singuri, cred că îl înțeleg și mai bine.

Poate că ți se pare aiurea ce îți spun, dar cred că Dumnezeu este cel mai bun prieten al celor care trec prin probleme conjugale și ajung să fie părăsiți de soții sau de soțiile lor. Chiar dacă ei nu simt și nu le este greu să înțeleagă acest lucru. Da, Dumnezeu este alături nu doar de orfani și de văduve, nu doar de cei flămânzi sau de cei care nu au unde să doarmă, ci de toți oamenii care suferă.

Dumnezeu îi iubește pe toți oamenii, toți suntem creați de El după chipul și asemănarea Lui. El nu are pe nimeni de pierdut, pentru El nimeni nu este prea urât sau prea prost sau prea păcătos. El ne iubește pe toți și vrea binele fiecăruia dintre noi.

Dar cum să înțelegi că Dumnezeu îți este prieten, când ajungi într-un necaz? Există un proverb: „Sătulul nu crede celui flămând.” Tot așa e și aici, oamenii care nu trec prin suferințe grave nu pot să înțeleagă ce e în sufletele celor care trec prin astfel de experiențe dureroase. E ca și cum ai încerca să înțelegi ce simte un bolnav de cancer, aflat în fază terminală. Nu ai cum. Poți să îl compătimești, poți să încerci să fii alături de el, dar cam atât.

Dar Dumnezeu este Dumnezeu, știe tot ce e în inima ta, știe fiecare picătură de suferință care cade pe inima ta.

Încerc să mă gândesc cum ar fi fost ca eu să fiu în fața unui divorț și să citesc aceste rânduri. Dacă nu aș fi crezut în Dumnezeu, sau dacă aș fi crezut în felul meu, fără să merg la biserică, cred că aș fi avut senzația că autorul vrea să mă manipuleze. Că vrea să profite de faptul că sunt la pământ, pentru a mă atrage de partea ideilor lui. Că e ca un sectant care stă în mijlocul străzii și se tot agită, încercând să profite de

credulitatea celor care îl ascultă. Este evident faptul că multe grupări religioase caută noi membri, exploatând faptul că potențialii clienți trec prin tot felul de probleme, iar ei se prezintă ca *frați* dispuși să ajute și să sprijine.

Dar în același timp ar trebui să fie evident și faptul că, la vreme de necaz, foarte mulți oameni Îi cer ajutorul lui Dumnezeu. Cel mai banal exemplu este că, atunci când începe un cutremur, se roagă mulți oameni, se roagă chiar și oameni a căror credință este foarte slabă, dar înțeleg atunci că singura lor șansă este ajutorul lui Dumnezeu.

„Deci, ce, dacă nu cred în Dumnezeu, nu pot depăși problemele conjugale?”

Dacă aș spune asta, aș face abstracție de mulțimea de cărți și de articole scrise pe această temă de autori care nu cred în Dumnezeu. Eu știu că unele familii au depășit problema divorțului fără ca soții și soțiile să meargă pe calea credinței. Dar asta nu înseamnă că soluția lor e soluția ideală.

Cred că principalul lucru este să înțelegem rostul nostru în această lume. Dacă nu înțelegem acest rost, trăim degeaba. Putem avea căsnicii fericite, putem avea tot ce ne dorim, dar pierdem esențialul. Omul nu poate fi satisfăcut cu ce îi oferă lumea aceasta, fiind creat pentru un scop mai înalt. Bogăția nu îl împlinește pe om. Și nici măcar familia care stă departe de Dumnezeu nu îl împlinește. Doar Dumnezeu este Cel care aduce împlinire, pentru că omul este creat pentru a trăi în veșnicie în împărăția cerurilor. Oricât am încerca să evadăm, oricât am vrea să scăpăm de Dumnezeu, nu putem. Oricât am încerca să facem abstracție de El, până la urmă, după ce murim, tot în fața Lui ajungem. Fără El nu putem înțelege rostul nostru în această lume. Departe de El

nu putem avea parte decât de dezamăgiri, de singurătate, de patimi și de plăceri trecătoare. Ne putem droga cu desfătările lumii acesteia, dar atât.

Dacă rândurile mele vor ajunge să fie citite de un ateu, mă întreb ce motiv ar avea să le citească. Nu pot să răspund la această întrebare.

Scriu aceste rânduri pentru oamenii care cred în Dumnezeu, chiar dacă unii dintre ei au o credință foarte slabă. Dar încerc să scriu și pentru cei care se consideră tari în credință, însă care se confruntă cu problema divorțului.

Înainte de a rezolva problema divorțului, trebuie să rezolvi problema relației tale cu Dumnezeu. Poate că te gândești că eu, în loc să te ajut, pun o povară și mai mare pe umerii tăi. Dar, nu este deloc așa. Dacă reușești să te apropii de Dumnezeu, credința îți va da puterea să rezolvi mare parte din problemele pe care le ai și să le depășești pe cele pe care nu le poți rezolva.

Care este relația ta cu Dumnezeu? Ce înseamnă El pentru tine? Cât de aproape Îl simți de viața ta? Ce te ține departe de El? La ce ar trebui să renunți ca să fii mai aproape de El? Ce schimbare ar trebui să faci în viața ta?

Știi cum îți este să ai sufletul greu. Să nu vezi nicio lumină la orizont. Să se prăbușească totul peste tine. Cu toate astea, știu și că Dumnezeu poate ajunge la tine, chiar dacă aparent nu îți dai nicio șansă.

Dumnezeu nu este responsabil pentru situația în care ai ajuns. Supără-te pe cine vrei, dar nu pe El.

Eu am fost de multe ori și multă vreme supărat pe Dumnezeu, așa că poate nu sunt cea mai indicată persoană să îți dea astfel de sfaturi. Dar de fiecare dată am ajuns la concluzia că greșeala era a mea.

Dumnezeu nu poate să greșească. Dacă tu crezi într-un Dumnezeu care poate să greșească, înseamnă că te închini, fără să știi, la idoli. Înțelegi ce vreau să îți spun? Că Dumnezeul cel adevărat nu greșește.

Ni se pare că trecem în viață prin suferințe pe care nu le merităm. Indiferent ce păcate sau prostii am făcut în trecutul nostru, ni se pare că uneori trecem prin greutăți mai mari decât putem suporta. Unde este Dumnezeu?

Dumnezeu este lângă noi, chiar dacă nu Îl vedem. Este lângă noi, chiar dacă nu ne dăm seama. Cred că, înainte de a citi mai multe despre subiectul divorțului, ai face bine dacă ai lăsa cartea aceasta deoparte și ai încerca să vezi ce poți face pentru a fi cât mai aproape de Dumnezeu. Pentru a găsi la El puterea de a depăși încercările prin care treci.

Nu cred totuși că este vorba de două procese total distincte, adică nu vreau să crezi că îți recomand ca vreme de câteva zile sau luni să te ocupi de viața religioasă, iar abia apoi să rezolvi problemele conjugale. Cele două planuri se întrepătrund. Viața religioasă nu e o chestie pe care o pricepi repede, iar apoi treci la următorul *sport* al minții. Nu. Dar viața religioasă trebuie să fie cheia, să fie cărămida de la care să continui restul. Să fie temelia pe care să se așeze celelalte planuri ale vieții tale.

Credința te ajută să te cunoști cu adevărat. Majoritatea oamenilor au o cunoaștere de sine superficială, majoritatea oamenilor duc o viață superficială și le este greu să se cunoască așa cum trebuie. Dar nu ai cum să îl înțelegi pe cel de lângă tine dacă nu te cunoști, mai întâi, pe tine.

Credința îți aduce rost în viață, îți aduce sens, îți aduce o mulțime de daruri... Cu toate astea, nu cred că este suficient să ai credință în Dumnezeu pentru

ca viața de familie să fie roz. Mulți oameni credincioși au divorțat, ba unii chiar au divorțat tocmai pentru că erau într-un fel obsedați doar de viața duhovnicească, pentru că aveau o atitudine oarecum extremistă, fanatică, încercând să transforme mecanic familia într-un fel de mică *mănăstire*. Dar aceste situații sunt rare, sunt mai dese cele în care, din cauza unei abordări greșite a vieții duhovnicești, soții ajung la tensiuni care culminează cu divorțul.

Câte pagini ai răbdare să mai citești acum pe acest subiect? Mi se pare că, oricât de mult ți-aș scrie, tot nu apuc să îți spun tot ce vreau. De fapt, cred că aș putea rezuma totul în câteva rânduri: caută-L pe Dumnezeu și încearcă să cunoști și să faci voia Lui. El va fi alături de tine în toate încercările vieții tale.

Pare banal ce citești, nu-i așa? Pare, dar este cât se poate de real. Drumul spre El este dificil. Ai nevoie de un povățuitor bun, de un duhovnic priceput, care să știe să te sprijine și să te ajute să te ridici din toate căderile tale. Ai nevoie să ai aproape oameni care să te înțeleagă și care să te sprijine. Important este să știi să faci primii pași. Important este să ai curajul să pornești pe acest drum. Și, apoi, să mergi mai departe, oricât ar fi de greu.

Cred că credința îți dă puterea să eviți divorțul, atunci când poate fi evitat, să îl accepți, atunci când este cazul, sau chiar să îl ceri, dacă este cazul. De obicei, se insistă pe ideea că, dacă un om este credincios, nu va divorța. Eu cred că tocmai păstrarea căsătoriei în anumite condiții poate fi un compromis mai mare decât ruperea ei. Dar cred că fiecare situație are caracteristicile ei, și încadrarea în niște șabloane prea rigide poate avea efecte dezastroase. Prin aceste afirmații nu încerc în nici un caz să dau apă la moară baricadei pro-divorț. Dimpotrivă. Cred că tocmai

înțelegând cât de rare sunt, în realitate, cazurile în care o familie ar trebui să se destrame, ar trebui să ne dăm seama că toate celelalte familii ar trebui să se lupte pentru a fi cât mai unite.

Închei aici, dorindu-mi ca rândurile mele să te provoace să Îl cauți pe Dumnezeu și, după ce L-ai cunoscut, să trăiești după voia Lui. Poate că L-ai cunoscut, cu vreme în urmă, și te-ai îndepărtat cu timp în urmă de El. Poate că îți este rușine să te întorci la El, după atâta vreme.

Dar, nu are de ce să îți fie rușine. Este paradoxal, dar credința creștină este foarte simplă: Hristos, Fiul lui Dumnezeu, a venit în lume pentru mântuirea tuturor păcătoșilor. Deci, și a mea. Deci, și a ta. În concluzie, orice păcate ai făcut, întoarce-ți fața către El. Și cheamă-L în viața ta.

În loc de încheiere

Aș vrea totuși să mai povestesc ceva acum... Cu doi ani în urmă, am primit un telefon de la un prietenu: „Soția mea a vrut să se sinucidă, m-au trimis de la Spitalul Fundeni la Spitalul Obreja (adică la spitalul de psihiatrie). Ea vrea neapărat să vorbească cu tine. Putem trece să te luăm cu mașina, să stați de vorbă?”

Telefonul m-a șocat. Pentru că mama mea s-a sinucis când eram de aproape paisprezece ani, sunt foarte sensibil când aud de astfel de cazuri. Am acceptat totuși să o văd, neștiind ce aș putea să îi spun. În mașină, femeia plângea. Ținea în mână o iconiță a Sfântului Nectarie din Eghina și repeta printre suspine: „Sfinte Nectarie, nu mă lăsa, ajută-mă.”

Mă simțeam complet neajutorat. Nu știam ce să îi spun, ce să fac ca să vrea să se pună pe picioare. Am încercat să o ajut să își descarce sufletul, vorbind eu cât mai puțin. Încet-încet, ajungând la spital, ea mi-a mărturisit că depășise starea de depresie: „Aș vrea să merg acasă, la copii. Sunt bine acum. Tu ce zici?” I-am spus că ar fi bine să o vadă un doctor, să o interneze pentru câteva zile, măcar o săptămână. Au internat-o, dar în mai puțin de o săptămână i-au dat drumul.

Când era internată, a spus de câteva ori că, atunci când vorbisem cu ea în drum spre spital, primise mult ajutor prin cuvintele mele. Vorbele ei au avut un mare impact asupra mea, mai ales că eu nu îi spuseseam mare lucru. Dar am înțeles cât de important este ca oamenii care trec prin depresii să aibă pe cineva aproape, care să le asculte frământările și durerile.

Femeia aceasta ajunsese la un pas de sinucidere pentru că amânase, iară și iară, divorțul. Era neîmplinită în viața de familie, dar, din cauza copiilor, nu avusese puterea să divorțeze. Și eu și duhovnicul ei încercaserăm să o convingem să găsească resurse pentru a nu se despărți de soțul ei, de tatăl copiilor ei, dar fără rezultate.

Acolo, când ea era în spital, mi-am dorit foarte mult să am posibilitatea de a ajuta cât mai mulți oameni aflați în situația ei. Ca o coincidență, exact în acea perioadă un alt prieten, aflând că luasem atestatul de trainer, mă invitase să țin la el la firmă un training. Am acceptat, bucurându-mă că voi avea ocazia să practic lucrurile pe care tocmai le învățasem. Dar, prietenul mi-a spus: „Și, în afară de training, o să faci și coaching cu mine.” Am încercat să îl conving că nu știu ce înseamnă coaching-ul, el o ținea una și bună să vin la el și pentru training, și pentru coaching. Am căutat pe net, am văzut că în câteva zile începeau noile serii de cursuri de specializare în coaching. Am ales cursul la care să merg (îi mulțumesc și pe această cale persoanei care m-a ajutat atunci să pot face cursul respectiv), fiind convins că voi putea să ajut atât persoanele care se confruntă cu problema divorțului, cât și cele care se confruntă cu depresia și cu ispita sinuciderii. Dar, la jumătatea cursului, ni s-a spus foarte clar că nu e de competența noastră să ne ocupăm de persoanele care trec prin depresii, că trebuie să le recomandăm tratament de specialitate. Era prea târziu să renunț la cursul respectiv, că îl plătisem pe tot și nu mai voiam să dau înapoi. Dar, dacă aș fi știut de la început acest lucru, nu m-aș fi apucat de coaching. Am avut șansa de a face cu un MCC care ne-a predat coaching-ul de manual, fără să îl amestece cu idei new age-iste, cum

fac din păcate mulți alții. Am terminat cursul și m-am apucat de coaching. Aceste cursuri, ca și cele pentru a deveni consilier în dezvoltare personală, m-au ajutat. După ce ani de zile făcusem consiliere creștină cu oameni cu tot felul de probleme, care apelau la mine pentru că mă știau din cărțile sau din conferințele mele, acum învățasem niște instrumente cu care să pot să îi ajut mai bine.

La un moment dat, am făcut coaching cu un homosexual din America. Acesta, în urma unui accident de mașină, fusese dat afară din casă de iubitul lui, pentru că nu mai putea face treburile casei ca înainte (el fiind *femeia* în casă). Nu îi dau numele, dar fac referire la cazul său. El voia să își găsească o cale religioasă și voia să învețe să trăiască fără partener, ceea ce pentru mine era OK, nu contrazicea principiile mele religioase⁵¹, așa că am acceptat să îi fiu coach. Psihiatrul la care mergea în același timp – pentru că avusese o tentativă de sinucidere – și-a dat acordul pentru acest lucru. Bărbatul mi-a povestit cum, la un moment dat, a anunțat un cunoscut că vrea să se sinucidă. Acela a sunat la salvare, salvarea a venit la el acasă, dar nu l-au găsit. I-au căutat însă mașina, prin GPS, și l-au găsit. Dacă nu ar fi apărut salvarea, el ar fi murit în propria mașină. Mi-a mărturisit că, în acele momente în care viața lui a fost salvată, aparent

⁵¹ Din păcate, coaching-ul presupune stimularea ego-ului *clientului*, presupune exacerbarea credinței în propriile puteri și a iubirii de sine, lucru condamnat de Sfânta Scriptură și de tradiția Bisericii. Intenționez să scriu despre aceasta într-un volum intitulat *Mitul dezvoltării personale*, în care să combat coaching-ul din perspectivă apologetică creștină. Am constatat totuși că există acolo unele elemente care ar putea fi asumate în alt duh, *creștinate*, așa cum Sfântul Ioan Gură de Aur a *creștinat* la vremea sa retorica, pe care o învățase de la dascălul său păgân Libaniu...

întâmplător, și-a pus problema existenței lui Dumnezeu, pentru că acel cunoscut jucase pentru el rolul unui înger.

Cred că acel *înger* nu a intervenit întâmplător. Cred că, atunci când nu intervin astfel de îngeri, Dumnezeu tot găsește o cale pentru a ajunge la noi.

Îmi doresc ca cei care citesc această carte, dar nu se confruntă cu problema divorțului, să înțeleagă cât de important este ca, la un moment dat, să fie aproape de cei care trec prin încercări de tot felul și au nevoie de un cuvânt de încurajare.

Femeia despre care am povestit că a vrut să se sinucidă, când a aflat că scriu despre divorț, m-a rugat să nu scriu doar împotriva divorțului, ci să menționez în carte și faptul că există situații în care amânarea divorțului poate duce la alte *rele*, mai mari.

E greu totuși să prezinți o cale echilibrată, în care cititorul să aleagă ce îi este de folos. Vă rog să luați din această carte doar lucrurile de care aveți nevoie. Nu poate alege nimeni în locul vostru. Nu cred că are cineva dreptul să scrie o carte prin care să vă convingă să renunțați la ideea divorțului, indiferent care ar fi consecințele acestei decizii. Tot așa cum nu cred că are cineva dreptul să vă manipuleze în extrema cealaltă, convingându-vă să alegeți soluția divorțului.

Mă gândesc de multă vreme că ar fi interesant să tipăresc un volum cu relatări despre modul în care unii soți s-au luptat cu divorțul și au scăpat de această ispită, dar și cu relatări în care divorțul a fost cea mai bună soluție. De curând, o persoană care a citit primele articole din volumul de față mi-a sugerat același lucru, fără să știe că mă gândisem și eu la el. De aceea îi rog pe cei care îmi pot trimite mărturiile

care să fie incluse într-un astfel de volum, care ar putea fi intitulat *Povești despre divorț*, să o facă. Puteți schimba numele și locurile, importantă e povestea în sine.⁵²

(Poate că voi introduce în volumul respectiv și alte articole, pe care nu le-am terminat încă, pentru că îmi era teamă că va ieși o carte prea groasă și că unii vor refuza să o citească tocmai din acest motiv. Consider că unele dintre acele teme ar putea fi abordate în volume separate. Modul în care rețelele de socializare ne afectează și ne schimbă modul în care ne raportăm unii la alții este un exemplu în acest sens. Eu susțin *tabăra* minimaliștilor digitali, care afirmă că toți, de la copii și până la adulți, avem nevoie de detoxifiere digitală. Cred că dacă doi soți, care se iubesc mult, se obișnuiesc să stea în fiecare

⁵² Vă rog să îmi trimiteți astfel de mărturii pe adresa de e-mail danionvasile@yahoo.com. M-ar ajuta și dacă mi-ați trimite diferite citate pe care le-ați aflat în cărți duhovnicești despre modul în care sfinții s-au raportat la problema divorțului (în mod special prin sfaturi directe...). Și, mai am o rugămintă. Eu lucrez de mulți ani la o carte despre sinucidere. M-ar ajuta ca, dacă știți întâmplări legate de oameni care s-au sinucis, întâmplări la care aș putea face referire (evitând nume, locuri etc.) să îmi scrieți. Cred că flagelul sinuciderii se va întinde din ce în ce mai mult, pe măsură ce oamenii se îndepărtează de Dumnezeu. Când, cu mulți ani în urmă, i-am cerut duhovnicului meu de la Sfântul Munte Athos binecuvântare să scriu fără să am ispite două cărți, una despre divorț și alta despre sinucidere, mi-a spus: „Ispite vei avea, dar le vei birui.” Acest cuvânt m-a speriat atât de tare, încât multă vreme nu am mai avut curajul să abordez aceste subiecte. După multă vreme, când i-am spus că frica mă biruise, m-a mustrat: „Tu ai fost ca soldatul care nu mai merge la război de frica morții. Scrie cu curaj. Scrie și Dumnezeu te va ajuta...” Văd că, acum, cu ajutorul Lui, am terminat cartea despre divorț. Îmi doresc să termin cu bine și cartea despre sinucidere. Dar pentru asta m-ar ajuta mult, foarte mult, rugăciunile voastre.

seară pe rețele de socializare, fără să își dea seama că acest obicei dăunează unității cuplului, după luni sau ani de zile vor regreta. Nu doar copiilor le este greu să înțeleagă cum telefoanele mobile îi aruncă într-o dependență care pentru creier este asemănătoare cu dependența de alcool sau droguri. De foarte multe ori, adulții înșiși cad în dependențe similare fără să își dea seama...)

Evident, dacă această carte ar fi fost scrisă de un om divorțat, perspectiva ar fi fost alta. Eu sunt căsătorit și îmi doresc să rămân alături de soția mea până la sfârșitul vieții. Nu îmi este rușine să afirm că sunt un familist convins. Totuși, poate că unele lucruri privitoare la divorț le-am înțeles insuficient sau chiar greșit. Această carte nu este un manual anti-divorț. Este o carte în care prezint lucrurile care mi s-au părut importante în legătură cu acest subiect. Poate că, peste câțiva ani, îmi voi da seama că am omis să tratez lucruri importante sau că am prezentat greșit unele lucruri. Îmi recunosc încă de acum lipsa de infailibilitate (și chiar mă bucur că nu pot să am astfel de pretenții absurde).

Dar, mai importantă decât perspectiva unui autor, fie el căsătorit sau divorțat, este perspectiva pe care ar trebui să o aibă cititorii atunci când vor să cunoască lucrurile în adevăr. Pentru că adevărul nu este de două feluri. Deci, dacă ați găsit aici lucruri care rezonază cu viziunea voastră asupra familiei și divorțului, sau dacă ați găsit lucruri cu care nu sunteți de acord, contează mai puțin. Contează măsura în care vreți să cunoașteți adevărul. Și Dumnezeu vă va lumina, pe măsura credinței voastre...

Notă la ediția a doua

Din cauza epidemiei de coronavirus, viețile multor oameni s-au schimbat profund. Așezarea lăuntrică a multor oameni a fost afectată. Doar puțini oameni au reușit să iasă cu fruntea sus din încercarea prin care au trecut și încă nu s-a terminat. Majoritatea au fost prinși de panică, de frică, de tulburare. Unele familii, care înainte de această încercare erau sudate, au devenit și mai sudate. Altele, care nu erau sudate, au ajuns în pragul despărțirii. Avem tendința de a ne raporta la prezent ca la o perioadă în care ajutorul lui Dumnezeu devine din ce în ce mai greu de observat. De fapt, ne purtăm ca și cum Dumnezeu ne-ar fi părăsit.

Dar Dumnezeu nu ne-a părăsit. Tocmai pentru că ne este greu, tocmai pentru că avem atâtea motive să ne enervăm, să ne tulburăm, să cântim, El este din ce în ce mai aproape de noi. De fapt, în viețile multor sfinți citim că aceștia se îngrijorau atunci când din viețile lor lipseau durerile și ispitele. Când sufereau, când erau răstigniți pe crucea necazurilor, știau că Dumnezeu este cu ei.

Noi ar trebui să avem conștiința că Dumnezeu este aproape de fiecare om care trece prin greutate. Că El este aproape de fiecare familie care se confruntă cu problema divorțului. Că El este aproape de fiecare om care suferă pentru că a fost părăsit de persoana cu care se căsătorise. El este aproape chiar și de cei care au greșit și au divorțat pentru a începe o viață de păcat, dacă în cele din urmă ajung să își conștientizeze greșelile și să se pocăiască.

De la apariția primei ediții a cărții de față au trecut doar câteva luni, dar am avut destul timp să mă întreb dacă există în carte ceva ce regret că am

scris. Mi s-a atras atenția asupra faptului că în capitolul *Biserica și motivele de divorț* am spus lucruri destul de dure, care ar putea să îi deranjeze pe unii cititori. Mi-am asumat acest lucru. Cred că m-ar fi muștrănat conștiința dacă aș fi cenzurat sau aș fi omis capitolul respectiv, chiar dacă el contrastează într-o oarecare măsură cu tonul celorlalte articole.

Mi-aș fi dorit însă ca această carte să aibă o circulație mult mai mare. Mărturisesc că mă așteptam ca, după impactul pe care l-a avut best-seller-ul meu *Cartea nunții – Cum să îmi întemeiez o familie*, și această lucrare să aibă o primire la fel de călduroasă, fiind un fel de continuare firească a celui alt volum.

De aceea îi rog pe cei care consideră că le-a fost de folos lectura acestei cărți să o împrumute mai departe tuturor celor interesați. Să intre pe site-ul www.areopag.ro și să o descarce în format electronic, pentru a o trimite mai departe celor care au nevoie de ea.

Un părinte din Satu Mare mi-a povestit cum cu ani în urmă a dat mai multe exemplare din cartea mea despre avort unei asistente medicale, iar aceasta le-a împărțit gratuit unor femei care voiau să avorteze. În urma citirii cărții, unele femei au renunțat la avort. Cred că a fost lucrarea lui Dumnezeu care le-a dat această putere, iar cartea mea a fost doar un mijloc de care Dumnezeu S-a folosit pentru a ajunge la ele. Tot așa cred că și această carte ar putea ajuta unele familii aflate în dificultate sau unele persoane care au trecut prin drama divorțului. Și cred asta mai ales în urma ecourilor pe care le-am avut până acum de la cititorii acestei cărți. Pe care vă rog să o ajutați să circule cât mai mult. Se poate?...

Cuprins

Introducere	5
-------------------	---

I. PENTRU CEI CĂSĂTORIȚI

În loc de introducere	11
Cine este de vină?	14
„Te-am înșelat...”	19
Copiii și divorțul	37
O nouă iubire	55
Despre iertare	65
Separarea	78
Lipsa nașilor	80
Valoarea postului.....	84
Postul și unirea trupească a soților	92
Despre problemele	108
din viața sexuală	108
Oboseala și deteriorarea relației dintre soți.....	131
Bătaia nu e ruptă din rai. Niciodată.	133
O rugăciune pentru un divorț grabnic	141
Ca străinii.....	145

II. Pentru cei aflați în curs de divorț

Partajul	150
Cu copiii, cum rămâne?	153
Manipularea copilului la divorț.....	161

III. PENTRU CEI DIVORȚAȚI

Împăcarea după divorț	164
Iertarea după divorț	167
Tipuri de divorț.....	171
Refacerea după divorț	174
Perioada de refacere după divorț	195
Despre sinucidere	203

IV. PENTRU CEI RECĂSĂTORIȚI

Pe drumul spre împlinire	209
--------------------------------	-----

V. PENTRU CEI NECĂSĂTORIȚI

Frica de divorț	213
Repere pentru întemeierea unei familii	222

VI. DIVORȚUL – O ABORDARE CREȘTINĂ

Pentru dușmanii divorțului.....	240
Între miere și fiere	252
Familia ideală și familia reală	256
Despre datoria de a divorța.....	282
Cel mai bun prieten	288
În loc de încheiere	295
Notă la ediția a doua.....	301